

IZ „GOVORA SNIMLJENIH NA GRAMOFONSKIM PLOČAMA“⁽¹⁹⁷⁾)

PORUKA CRVENOJ ARMIJI*)

Drugovi, crvenoarmejci! Engleski, američki i francuski kapitalisti vode rat protiv Rusije. Oni se svete sovjetskoj radničkoj i seljačkoj republici zato što je oborila vlast spahija i kapitalista i time dala primer svim narodima sveta. Engleski, francuski i američki kapitalisti pomažu novcem i ratnom opremom ruske spahije, koje vode protiv sovjetske vlasti trupe iz Sibira, Dona, severnog Kavkaza, želeći da restauriraju carsku vlast, vlast spahija, vlast kapitalista. Ne, to se neće desiti. Crvena armija je zbila svoje redove, podigla se, prognala spahijske trupe i belogardejske oficire sa Volge, povratila Rigu, povratila skoro celu Ukrajinu, prilazi Odesi i Rostovu. Još malo napora, još nekoliko meseci borbe protiv neprijatelja i pobjeda će biti naša. Crvena armija je snažna zbog toga što svesno i jednodušno ide u borbu za seljačku zemlju, za vlast radnika i seljaka, za sovjetsku vlast.

Drugovi, crvenoarmejci! Savez radnika i seljaka Crvene armije je čvrst, zbijen, neraskidiv. Kulaci i vrlo bogati seljaci pokušavaju da organizuju ustanak protiv sovjetske vlasti, ali oni su ništavna manjina. Neće još dugo i često moći da varaju seljake. Seljaci znaju da će samo u savezu sa radnicima pobediti spahije. Ponekad sebe nazivaju komunistima najgori neprijatelji radnog naroda na selu, nasilnici koji su se prilepili uz vlast iz koristoljubivih razloga i koji rade pomoću prevare, dozvoljavaju sebi nepravdu i uvrede protiv srednjeg seljaka. Radničko-seljačka vlada je čvrsto rešila da se bori protiv takvih ljudi i da očisti od njih selo. Srednji seljak nije neprijatelj, nego prijatelj radnika, prijatelj sovjetske vlasti. Prema srednjem seljaku svesni radnici i stvarno sovjetski ljudi se odnose kao prema drugu. Srednji seljak ne pljačka tuđi rad, ne bogati se na tuđ račun kao kulaci; srednji seljak radi sam, živi od svog rada. Sovjetska vlast će ugušiti kulake, očistiće selo od onih koji se nepravedno odnose prema srednjim seljacima, ostvariće po svaku cenu savez radnika sa svim radnim seljaštvom, i najsiroćamašnjim i srednjim.

Taj savez raste u čitavom svetu. Revolucija se približava; svugde narasta. Ovih dana je ona pobedila u Mađarskoj. U Mađarskoj je

---

*) Sa ruskog prevela *Mira Lalić*.

uspostavljena sovjetska vlast — radnička vlada. Na taj put će neminovno doći svi narodi.

Drugovi, crvenoarmejci! Držite se čvrsto, nepokolebljivo, složno! Smelo napred protiv neprijatelja! Pobjeda će biti naša. Vlast spahija i kapitalista koja je slomljena u Rusiji, biće pobeđena u čitavom svetu!

29. III

*Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 29, стр. 220—221.*

PISMO PETROGRADSKIM RADNICIMA O POMOĆI ISTOČNOM FRONTU*)

DRUGOVIMA PETROGRADSKIM RADNICIMA

Drugovi! Situacija na istočnom frontu se silno pogoršala. Danas je Kolčak zauzeo Votkinski zavod, Buguljma propada; Kolčak će, očigledno, još napredovati.

Preti stvarna, opasnost.

U Savetu narodnih komesara preduzimamo danas niz hitnih mera za pomoć Istočnom frontu, pojačavamo agitaciju.

Molimo petrogradske radnike *da dignu na noge sve, da mobilišu sve snage* u pomoć Istočnom frontu.

Tamo će se vojnici-radnici i sami nahraniti i pomoći će svojim porodicama pošiljkama hrane. A što je glavno, tamo se rešava sudbina revolucije.

Čim tamo poredimo, *završavamo rat*, jer *iz inostranstva pomoći belima više neće biti*. Na jugu poreda nije daleko. S juga ne možemo da uzimamo snage dok tamo ne poredimo potpuno.

Zato u pomoć Istočnom frontu!

I sovjeti i sindikati treba da napregnu sve snage, da dignu na noge sve, da energično pomognu Istočnom frontu.

Uveren sam, drugovi, da će petrogradski radnici pokazati primer čitavoj Rusiji.

Moskva, 10. aprila 1919.

S komunističkim pozdravom
Lenjin

Петроградская Правда, br. 81,
12. aprila 1919.

Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 29, стр. 250

---

*) Preveo Zvonko Tkalec (V. I. Lenjin, *Izabrana dela*, t. II, knj. druga, „Kultura“, 1950, Beograd).

NACRT DIREKTIVE CK O JEDINSTVENOM UPRAVLJANJU SVIM SNAGAMA CRVENE ARMIIJE*)

Uzimajući u obzir:

1. Da je RSFSR primorana, u savezu sa bratskim sovjetskim republikama Ukrajine, Letonije, Estonije, Litvanije i Belorusije da vodi odbrambeni rat protiv zajedničkog neprijatelja — svetskog imperijalizma i crnostotinaške i belogardejske kontrarevolucije koju on podržava;

2. da je neophodan uslov za uspeh toga rata jedinstveno komandovanje svim odredima Crvene armije i najstroža centralizacija u upravljanju svim snagama i zalihama socijalističkih republika, posebno, čitavim aparatom vojnog snabdevanja kao i u upravljanju železničkim transportom kao najvažnijim materijalnim faktorom u ratu koji ima prvorazredni značaj ne samo za vođenje ratnih operacija nego i za snabdevanje Crvene armije borbenim sredstvima, odnosno opremom i hranom.

CK KPR odlučuje:

1. da se usvoji kao neophodno potrebno u toku čitavog socijalističkog odbrambenog rata objedinjavanje celokupnog snabdevanja Crvene armije pod jedinstvenim rukovodstvom Saveta odbrane i drugih centralnih ustanova RSFSR;

2. da se usvoji kao neophodno potrebno u toku čitavog socijalističkog odbrambenog rata objedinjavanje železničkog transporta i upravljanja železničkom mrežom na čitavoj teritoriji bratskih socijalističkih republika pod rukovodstvom i upravljanjem Narodnog komesarijata za saobraćaj RSFSR;

3. da se smatra nespojivim sa interesima odbrane postojanje, u bratskim sovjetskim republikama, posebnih organa za snabdevanje Crvene armije i posebnih komesarijata za saobraćaj i da se preduzmu mere za njihovo preformiranje, za vreme rata, u odeljenja organa snabdevanja Crvene armije i Narodnog komesarijata za saobraćaj RSFSR, koja će se nalaziti pod neposrednim rukovodstvom i biti potpuno potčinjena centralnim organima snabdevanja Crvene armije RSFSR i Narodnog komesarijata za saobraćaj RSFSR;

---

*) Sa ruskog prevela *Mira Lalić*.

4. smatrati ukinutim sve dekrete koji se odnose na snabdevanje Crvene armije i železnički transport ili upravljanje železničkom mrežom, ukoliko su u suprotnosti sa uredbama i dekretima koji regulišu snabdevanje Crvene armije RSFSR a takođe i upravljanje železničkim transportom i železničkom mrežom RSFSR.

Lenjin. Staljin.

Napisano u maju 1919.
Prvi put štampano 1942.

*Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 29, стр. 373—374.*

SVI U BORBU PROTIV DENJIKINA!

(PISMO CK KP(b)R PARTIJSKIM ORGANIZACIJAMA*)

Drugovi! Nastupio je jedan od najkritičnijih momenata, verovatno čak najkritičniji momenat socijalističke revolucije. Branioci eksploatatora, spahija i kapitalista — ruski i inostrani (u prvom redu engleski i francuski) — očajnički pokušavaju da vrate vlast pljačkaša narodnog rada, spahija i eksploatatora, u Rusiji, da bi učvrstili svoju vlast koja se ruši u celom svetu. Engleski i francuski kapitalisti krahirali su sa svojim planom osvajanja Ukrajine svojim vlastitim trupama; oni su krahirali sa svojom podrškom Kolčaka u Sibiru; Crvena armija, herojski napredujući na Uralu uz pomoć ural-skih radnika koji se dižu listom, približava se Sibiru da ga oslobodi od nečuvenog jarma i zverstva tamošnjih gospodara, kapitalista. Engleski i francuski imperijalisti krahirali su, najzad, i sa svojim planom da se dokopaju Petrograda putem kontrarevolucionarne zavere u kojoj su učestvovali ruski monarhisti, kadeti, menjševici i eseri, ne izuzimajući ni leve esere.

Sad inostrani kapitalisti očajnički pokušavaju da vrate jaram kapitala putem najezde Denjikina, kome su, kao i ranije Kolčaku, pružili pomoć u oficirima, snabdevanju, municiji, tenkovima itd., itd.

Sve snage radnika i seljaka, sve snage Sovjetske republike treba da budu napregnute, kako bi najezda Denjikina bila odbijena i kako bi on bio pobeđen a da se ne zaustavlja pobeđonosna ofanziva Crvene armije na Ural i Sibir. U tome se sastoji:

OSNOVNI ZADATAK MOMENTA

Svi komunisti — ponajpre i ponajviše, svi simpatizeri, svi poštteni radnici i seljaci, svi sovjetski funkcioneri treba da *počnu raditi na vojni način* i da *maksimum svog rada*, svojih napora i briga prenesu na neposredne zadatke rata, na brzo odbijanje Denjikinove najezde, reducirajući i reorganizujući, u zavisnosti od tog zadatka, svu ostalu svoju delatnost.

---

*) Preveo Zvonko Tkalec (V. I. Lenjin Izabrana dela t. II, knj. druga, „Kultura“, 1950, Beograd).

Neprijatelj je opseo Sovjetsku Republiku. Ona treba da bude *jedinstveni vojni logor* ne na rečima, nego na delu.

Ceo rad svih ustanova treba prilagoditi ratu i reorganizovati na vojni način!

Kolegijalnost*) je neophodna u rešavanju poslova države radnikâ i seljakâ. Ali svako naduvavanje kolegijalnosti, svako njeno izvitoperavanje koje vodi birokratskom postupku i odsustvu odgovornosti, svako pretvaranje kolegijalnih ustanova u brbljaonice predstavlja najveće zlo, i tom zlu treba učiniti kraj po svaku cenu, što je moguće brže, ne zaustavljajući se ni pred čim.

Kolegijalnost ne sme da ide dalje od najnužnijeg minimuma ni u pogledu broja članova kolegijuma ni u pogledu praktičnog vođenja poslova; „govori“ se zabranjuju, traži se najveća brzina u izmeni mišljenja, njeno svodenje na informisanje i na precizne praktične predloge.

Uvek kad se za to ukazuje ma i najmanja mogućnost, kolegijalnost mora biti svedena na najkraće pretresanje samo najvažnijih pitanja u najužem kolegijumu, a *praktično upravljanje* ustanovom, preduzećem, poslom, zadatkom, treba da se poverava *jednome drugu* koji je poznat po svojoj nepokolebljivosti, odlučnosti, smelosti, sposobnosti da vodi praktičan posao i koji uživa najveće poverenje. U svakom slučaju i u svim okolnostima bez izuzetka kolegijalnost mora biti praćena najtačnijim određivanjem lične odgovornosti *svakog* lica za *tačno* određeni posao. Odsustvo odgovornosti koje se prikriva pozivanjem na kolegijalnost je najopasnije zlo koje pretili svakom ko nema vrlo veliko iskustvo u praktičnom kolegijalnom radu i koje u vojnim stvarima gotovo uvek neizbežno vodi katastrofi, haosu, panici, mnogovlašću, porazu.

Isto tako opasno zlo je i organizaciona žurba ili organizaciona projektomanija. Reorganizovanje rada, neophodno za sam rat, ne sme ni u kom slučaju voditi reorganizaciji ustanova, a pogotovu ne stvaranju novih ustanova na brzinu. To je apsolutno nedopušteno, to vodi samo haosu. Reorganizovanje rada treba da se sastoji u privremenom obustavljanju delatnosti onih ustanova koje nisu apsolutno neophodne ili u njihovom reduciranju na izvesnu meru. Ali ceo rad na pomaganju rata treba da se obavlja *potpuno i isključivo preko već postojećih* vojnih ustanova, putem njihovog ispravljanja, jačanja, proširivanja, podrške. Stvaranje specijalnih „komiteta za odbranu“ ili „revkoma“ (revolucionarnih ili vojno-revolucionarnih komiteta) dopušteno je, prvo, samo kao izuzetak; drugo, samo na osnovu odobrenja nadležne vojne vlasti ili više sovjetske vlasti; treće, uz obavezno izvršavanje pomenutih uslova.

*) Kolegijalnost — oblik rukovođenja koji se sastoji u tome da rukovođenje ostvaruje jedan kolegij, tj. grupa lica, a ne jedno lice. — Prim. prev.

NARODU TREBA OBJASNITI ISTINU O KOLČAKU I DENJIKINU

Kolčak i Denjikin su glavni i jedino ozbiljni neprijatelji Sovjetske Republike. Da nema pomoći koju im pruža Antanta (Engleska, Francuska, Amerika), oni bi se odavno raspali. Samo pomoć Antante čini ih snagom. Ali oni su ipak primorani da obmanjuju narod, da se s vremena na vreme prave pristalicama „demokratije“, „Ustavotvorne skupštine“, „vladavine naroda“ itd. Menjševici i eseri se rado daju obmanuti.

Sad je istina o Kolčaku (a Denjikin je njegov dvojnič) potpuno izbila na videlo. Streljanja *desetina hiljada* radnika. Streljanja čak i menjševika i esera. Batinanje seljaka u čitavim srezovima. Javno batinanje žena. Razularenost vlasti oficira, spahijskih sinova. Pljačka bez kraja. To je istina o Kolčaku i Denjikin. Čak i među menjševicima i eserima, koji su i sami bili izdajnici radnika i bili na strani Kolčaka i Denjikina, ima sve više ljudi koji su primorani da priznaju tu istinu.

Na prvo mesto čitave agitacije i propagande treba postaviti informisanje naroda o tome. Treba objasniti: ili Kolčak i Denjikin, ili sovjetska vlast, vlast (diktatura) radnika; sredine nema; sredine ne može biti. Treba naročito iskorišćavati svedočanstva neboljševika: menjševika, esera i vanpartijaca *koji su bili* kod Kolčaka ili kod Denjikina. Neka svaki radnik i seljak zna oko čega se vodi borba, šta ga čeka u slučaju pobeđe Kolčaka ili Denjikina.

RAD MEĐU ONIMA KOJI SE MOBILIŠU

Jedan od glavnih predmeta staranja treba sad da postane rad među onima koji se mobilišu, radi pomaganja mobilizacije, i među već mobilisanim. Komunisti i simpatizeri u svojim mestima u kojima su mobilisani prikupljeni, ili u kojima postoje garnizoni i, naročito, dopunski bataljoni itd., treba da budu dignuti na noge svi do jednog. Svi oni, bez izuzetka, moraju da se ujedine i da rade, jedni svaki dan, drugi, recimo, 4 ili 8 sati nedeljno, na pomaganju mobilizacije i među mobilisanim, među vojnicima mesnog garnizona, razume se, strogo organizovano, pri čemu će mesna partijska organizacija i vojna vlast uputiti svakog na odgovarajući rad.

Razume se, vanpartijsko stanovništvo ili stanovništvo koje ne pripada Komunističkoj partiji nije u stanju da ideološki radi protiv Denjikina ili Kolčaka. Ali oslobađati zbog toga to stanovništvo od svakog rada — nije dopušteno. Treba iznalaziti razna sredstva da čitavo stanovništvo bez izuzetka (a u prvom redu *imućnije*, kako u gradu tako i na selu) bude zaduživano da priloži svoju leptu, u ovom ili onom vidu, za pomoć mobilizaciji ili mobilisanim.

Posebna kategorija merâ pomoći treba da bude pomaganje što bržem i što boljem obučavanju mobilisanih. Sovjetska vlast poziva u vojsku sve bivše oficire, podoficire itd. Komunistička partija, a za

njom svi simpatizeri i svi radnici treba da priskoče u pomoć radničko-seljačkoj državi, prvo, pomažući na razne načine u pronalaženju bivših oficira, podoficira itd. koji izbegavaju da se jave u vojsku, drugo, organizujući, pod kontrolom partijske organizacije i kod nje, grupe onih koji su se teorijski ili praktično (na primer, učestvujući u imperijalističkom ratu) vojnički školovali i koji mogu da budu od koristi.

RAD MEĐU DEZERTERIMA

U poslednje vreme je očigledno nastupio prelom u borbi protiv dezertstva. U nizu gubernija dezertjer je počeo da se vraća u armiju masovno, dezertjer je, bez preterivanja, nagrnio u Crvenu armiju. Uzrok tome je, prvo, veštiji i sistematskiji rad partijskih drugova; drugo, sve veće spoznanje seljaka da Kolčak i Denjikin nose uspostavljanje poretka koji je gori od carskog, vraćanje *ropstva* radnika i seljaka, batinanja, pljačke, zlostavljanja od strane oficira i plemića.

Zato treba svuda i iz *sve snage* prionuti na rad među dezertjerima i za vraćanje dezertjera u armiju. To je jedan od prvih i najprećih poslova.

Uostalom, mogućnost uticaja na dezertere ubeđivanjem i *uspeh* takvog uticanja pokazuje sasvim *specijalne* odnose radničke države, za razliku od spahijske i kapitalističke države, prema seljaštvu. Pritisak batine ili pritisak gladi — to je jedini izvor discipline za ove poslednje dve vrste države. Za radničku državu ili za diktaturu proletarijata moguć je *drugi* izvor discipline: ubeđivanje seljaka od strane radnika, njihov drugarski savez. Kad slušaš pričanja očevidaca o tome kako se u toj i toj guberniji (npr. Rjazanskoj) dobrovoljno vraćaju hiljade i hiljade dezertjera, da na mitingu obraćanje „drugovima-dezertjerima“ ima ponekad neopisiv uspeh, onda počinješ da zamišljaš koliko je još neiskorišćene snage u tom drugarskom savezu radnikâ i seljakâ. Kod seljaka postoji *predrasuda* koja ga vodi za kapitalistom, za eserom, za „slobodnom trgovinom“, ali kod njega postoji i *razum*, koji ga sve više privodi savezu s radnikom.

DIREKTNA POMOĆ ARMIJI

Naša armija najviše oskudeva u snabdevanju: u odeći, obući, oružju, municiji. U opustošenoj zemlji treba činiti ogromne napore da se podmiri ta potreba armije, i jedino pomoć koju razbojnici-kapitalisti Engleske, Francuske i Amerike obilato pružaju Kolčaku i Denjikinu spasava jednog i drugog od neizbežnog sloma zbog nedovoljnog snabdevanja.

Ma koliko da je Rusija opustošena, u njoj ipak ima još mnogo izvora koje još nismo iskoristili, a često *nismo umeli* da iskoristimo. Postoji još mnogo nepronađenih ili neprokontrolisanih skladišta rat-

nog materijala, mnogo proizvodnih mogućnosti koje se često propuštaju zbog svesne sabotaže činovnika, često usled administrativnog otezanja, birokratizma, zbrke i nespretnosti, — svih tih „grehova prošlosti“ koji tako neizbežno i tako surovo pritiskuju svaku revoluciju koja vrši „skok“ ka novom društvenom poretku.

Direktna pomoć armiji je u tom pogledu naročito važna. Ustanovama koje upravljaju tom pomoći naročito je potrebno „osveženje“, pomoć sa strane, dobrovoljna, energična, herojska *inicijativa* radnika i seljaka na terenu.

Na razvijanje te inicijative treba što je moguće šire pozvati sve svesne radnike i seljake, sve sovjetske funkcionere, treba u raznim krajevima i u raznim oblastima rada isprobati *raznovrsne* oblike pomoći armiji u tom pogledu. „Rad na revolucionaran način“ je ovde mnogo slabiji nego u drugim oblastima, a potreba za „radom na revolucionaran način“ je ovde *kudikamo veća*.

Prikupljanje oružja od stanovništva je jedan od sastavnih delova tog rada. Da u zemlji koja je preživela četiri godine imperijalističkog rata, a zatim dve narodne revolucije, ima kod seljaka i kod buržoazije vrlo mnogo posakrivanog oružja, to je prirodno, to je neizbežno. Ali sad, u uslovima opasne Denjikinove najezde, treba se protiv toga boriti *svom snagom*. Ko skriva ili pomaže skrivati oružje, taj vrši najteži zločin protiv radnika i seljaka, taj zaslužuje da bude streljan jer je kriv za pogibiju hiljada i hiljada najboljih crvenoarmejaca koji često ginu samo zbog nestašice oružja na frontovima.

Petrogradski drugovi znali su da nađu hiljade i hiljade pušaka kad su izvršili — strogo organizovano — masovne pretrese. Ostala Rusija ne treba da zaostane za Petrogradom, nego da ga pošto-poto stigne i prestigne.

S druge strane, nema sumnje da najviše pušaka skrivaju seljaci, i to često bez ikakve rđave namere, prosto zbog ukorenjenog nepoverenja prema svakoj „dužnosti“ itd. Kad smo za dobrovoljno vraćanje dezertera u Crvenu armiju uspeali da učinimo mnogo i vrlo mnogo (u najboljim gubernijama) *ubeđivanjem*, veštom agitacijom, celishodnim prilaženjem poslu, onda nema nikakve sumnje da se isto toliko mnogo, ako ne i više, može i mora učiniti za dobrovoljno vraćanje oružja.

Radnici i seljaci! Pronalazite skrivene puške i šaljite ih u armiju? Time ćete spasti sebe od pokolja, streljanja, masovnog batinanja i pljačkanja od strane Kolčaka i Denjikina.

SMANJENJE RADA KOJI NIJE VOJNI

Da bi se izvršio ma i samo deo radova koji su gore ukratko na vedeni, potrebni su novi i novi funkcioneri, i to iz redova najpouzdanijih, najodanijih, najenergičnijih komunista. A gde da ih uzmemo

kad se svi žale na nedostatak takvih funkcionera i na njihovu premorenost?

Nema sumnje da su te žalbe u mnogome opravdane. Kad bi neko tačno sračunao kako je tanak sloj naprednih radnika i komunista koji je, uživajući podršku i simpatije radničke i seljačke mase, upravljao Rusijom u toku poslednjih 20 meseci, to bi izgledalo prosto neverovatno. A upravljali smo s ogromnim uspehom, stvarajući socijalizam, savladujući nečuvene teškoće, pobeđujući neprijatelje koji su se odasvud dizali i koji su direktno ili indirektno bili povezani s buržoazijom. I mi smo već pobedili sve neprijatelje osim jednog: osim Antante, osim svetski moćne imperijalističke buržoazije Engleske, Francuske i Amerike, pri čemu smo i tom neprijatelju već slomili jednu ruku — Kolčaka: nama preti samo njegova druga ruka — Denjikin.

Nove radne snage za upravljanje državom, za ostvarivanje zadataka diktature proletarijata rastu brzo u onoj radničkoj i seljačkoj omladini koja najiskrenije, strasno i neumorno uči, usvaja nove utiske novog poretka, zbacuje sa sebe ljusku starih kapitalističkih i buržoaskodemokratskih predubedenja, kuje od sebe još tvrde komuniste nego što je stara generacija komunista.

Ali ma kako brzo da raste taj novi sloj, ma kako brzo da on uči i sazreva u vatri građanskog rata i besomučnog otpora buržoazije, ipak nam on idućih meseci ne može da da *gotove* funkcionere za upravljanje državom. A radi se baš o idućim mesecima, o letu i jeseni 1919. godine, jer *odluka* u borbi protiv Denjikina potrebna je i očekuje se *odmah*.

Da bismo za pojačanje vojnog rada dobili velik broj gotovih funkcionera, treba da smanjimo čitav niz oblasti i ustanova nevojnog ili, tačnije, ne neposredno vojnog, sovjetskog rada, treba da u tom pravcu (to jest u pravcu smanjivanja) reorganizujemo sve ustanove i preduzeća koja nisu *bezuslovno potrebna*.

Uzmimo na primer naučno-tehničko odeljenje Vrhovnog Saveta narodne privrede. To je vrlo korisna ustanova, potrebna za potpunu izgradnju socijalizma, za pravilnu evidenciju i raspodelu svih naučno-tehničkih snaga. A da li je takva ustanova *bezuslovno* potrebna? Naravno, nije. Davati joj ljude koji mogu i moraju biti *odmah* upotrebljeni za najpreči i krajnje potrebni komunistički rad *u armiji i neposredno* za armiju, bio bi u ovom momentu pravi zločin.

Ovakvih ustanova i odeljenja u ustanovama ima kod nas, u centru i u provinciji, vrlo mnogo. Težeći potpunom ostvarenju socijalizma, mi nismo mogli da *odmah* ne počnemo izgradnju takvih ustanova. Ali mi ćemo biti budale ili zločinci ako pred opasnom najezdom Denjikina ne budemo umeli da *pregrupišemo redove* tako da sve što nije apsolutno potrebno *obustavimo i reduciramo*.

Mi ne smemo pasti u paniku ni dopustiti organizacionu užurbanost, mi ne smemo ni reorganizovati ni zatvarati uopšte nikakve ustanove niti — što je osobito štetno kad se radi na brzinu — počinjati da stvaramo nove. Mi treba da *obustavimo* za tri, četiri, pet

meseci rad *svih* ustanova i odeljenja u ustanovama, u centru i provinciji, koja nisu bezuslovno potrebna ili, ako ih nikako ne možemo da obustavimo, da ih smanjimo za isto toliko (otprilike) vreme, smanjimo što je najviše moguće, tj. da im ostavimo samo minimum bezuslovno potrebnog rada.

Budući da je naš glavni cilj — dobiti odmah veliki broj gotovih, iskusnih, odanih, isprobanih komunista ili simpatizera socijalizma za vojni rad, mi možemo rizikovati da mnoge od jako smanjenih ustanova (ili odeljenja u ustanovama) ostavimo neko vreme *bez ijednog komunista*, da ih predamo u ruke isključivo buržoaskog personalu. Taj rizik nije velik, jer se radi samo o ustanovama koje nisu bezuslovno potrebne: štete od slabljenja njihove (upola obustavljene) delatnosti će biti, ali ona neće biti velika, ona nas ni u kom slučaju neće upropastiti. A nedostatak energije za pojačanje vojnog rada, za pojačanje neodložno i znatno, može da nas upropasti. To treba jasno shvatiti i otud izvući sve zaključke.

Ako svaki rukovodilac nadležstva ili odeljenja nadležstva u guberniji, srezu itd., ako svaka komunistička ćelija ne časeći postavi sebi pitanje: da li je bezuslovno potrebna ta i ta ustanova? to i to odeljenje? da li ćemo propasti ako ga zatvorimo ili smanjimo njegov rad za $\frac{9}{10}$ i ostavimo ga uopšte bez komunista? — ako posle postavljanja ovakvog pitanja usledi brzo i odlučno smanjenje rada i uzimanje komunista (s njihovim apsolutno sigurnim pomoćnicima iz redova simpatizera i vanpartijaca), onda ćemo moći da u najkraće vreme dobijemo stotine i stotine ljudi za rad u političkim odeljenjima armije, na dužnostima komesara itd. I tada ćemo imati ozbiljne šanse da pobedimo Denjikina, kao što smo pobedili jačeg Kolčaka.

RAD U PRIFRONTOVSKOJ ZONI

Prifrontovska zona u Ruskoj Socijalističkoj Federativnoj Sovjetskoj Republici Rusije se poslednjih nedelja strašno proširila i neobično brzo izmenila. To je preteča ili saputnik odlučnog momenta rata, približavanja njegovog raspleta.

S jedne strane, ogromna prifrontovska zona, u Priuralju i na Uralu, postala je naša prifrontovska zona usled pobeđa Crvene armije i rasula kod Kolčaka, porasta revolucije u kolčakiji. S druge strane, još *veća* prifrontovska zona postala je prifrontovskom kod Petrograda i na jugu usled naših gubitaka, usled silnog približavanja neprijatelja Petrogradu i najeзде s juga na Ukrajinu i na centar Rusije.

Rad u prifrontovskoj zoni dobija specijalno važno značenje.

U Priuralju, gde Crvena armija brzo napreduje, kod funkcionera u armiji, kod komesara, članova političkog odeljenja itd., a zatim i kod lokalnih radnika i seljaka javlja se prirodna želja da ostanu u novoosvojenom kraju radi stvaralačkog sovjetskog rada, želja koja je utoliko prirodnija ukoliko je umornost od rata jača, ukoliko je

slika razaranja koje je izvršio Kolčak teža. Ali nema ničeg opasnijeg nego ispunjenje te želje. Od toga nam preti opasnost slabljenja ofanzive, njenog prekida, povećanja šansa da će se Kolčak još oporaviti. To bi s naše strane bio pravi zločin pred revolucijom.

Ni u kom slučaju ne uzimati*) više nijednog funkcionera iz Istočne armije za lokalni rad! Ni u kom slučaju ne slabiti ofanzivu! Jedina šansa za potpunu pobjedu je stoprocentno učešće priuralskog i uralskog stanovništva, koje je iskusilo strahote Kolčakove „demokratije“, nastavljanje ofanzive na Sibir do *potpune pobjede* revolucije u Sibiru.

Neka izgradnja u Priuralju i na Uralu zakasni, neka se ona razvija slabije sa čisto lokalnim, mladim, neiskusnim i slabim snagama. Od toga nećemo propasti. Od *slabljenja* ofanzive na Ural i Sibir *mi ćemo propasti*, mi moramo da *pojačamo* tu ofanzivu snagama radnika koji se dližu na Uralu, snagama priuralskih seljaka koji su sad na svojoj koži osetili šta znače „ustavotvorna“ obećanja menjševika Majskog i esera Černova, i šta znači stvarna sadržina tih obećanja, *to jest Kolčak*.

Slabiti ofanzivu na Ural i na Sibir značilo bi biti izdajnik revolucije, izdajnik stvari oslobođenja radnika i seljaka od Kolčakovog jarma.

U radu u prifrontovskoj, tek oslobođenoj zoni treba imati na umu da je onde osnovni zadatak: osvojiti ne samo poverenje radnika nego i poverenje seljaka u sovjetsku vlast, objasniti im na delu suštinu sovjetske vlasti radnika i seljaka, odmah uzeti pravilan kurs koji je partija usvojila na osnovu iskustva iz dvadesetomesečnog rada. Mi ne smemo da na Uralu ponavljamo pogreške koje smo ponekad činili u Velikorusiji i od kojih se ~~brzo odvikavamo~~.

U prifrontovskoj zoni kod Petrograda i u onoj ogromnoj prifrontovskoj zoni koja se tako brzo i tako opasno raširila u Ukrajini i na jugu treba sve postaviti na ratnu nogu, potpuno podrediti sav rad, sve napore, sve misli ratu i samo ratu. Drukčije je nemoguće odbiti Denjikinovu najeđu. To je jasno. I to treba jasno shvatiti i potpuno ostvariti.

Još nešto. Osobenost Denjikinove armije je veliki broj oficira i Kozaka. To je element koji je, pošto nema za sobom masovne snage, vanredno sposoban za brze prepade, za avanture, za očajničke pothvate u cilju stvaranja panike, u cilju razaranja radi razaranja.

U borbi protiv takvog neprijatelja potrebna je što je moguće veća vojna disciplina i vojna budnost. Propustiti priliku ili se zbuniti — znači izgubiti sve. Svaki odgovorni partijski ili sovjetski funkcioner treba to da uzme u obzir.

Vojna disciplina i u vojnom i u svakom drugom poslu!

Vojna budnost i strogost, nepokolebljivost u preduzimanju svih mera predostrožnosti!

*) Bez krajnje potrebe ne uzimati ih uopšte nego ih premeštati iz centralnih gubernija!

ODNOS PREMA VOJNIM STRUČNJACIMA

Ogromna zavera koja je otkrivena u Krasnoj Gorki i koja je imala za cilj predaju Petrograda¹⁹⁸) s naročitom hitnošću je ponovo postavila pitanje vojnih stručnjaka i pitanje borbe protiv kontrarevolucije u pozadini. Nema sumnje da će pogoršanje prehrambene i vojne situacije neizbežno izazivati pojačanje pokušaja kontrarevolucionara (u petrogradskoj zaveri učestvovali su „Savez preporoda“, i kadeti, i menjševici, i desni eseri; zasebno su učestvovali, ali su ipak učestvovali, i levi eseri). Isto tako je nesumnjivo da će vojni stručnjaci dati u najskorije vreme viši procenat izdajnika slično kulacima, buržoaskim inteligentima, menjševicima i eserima.

No bila bi nepopravljiva pogreška i neoprostiva beskarakternost pokretati zbog toga pitanje menjanja osnova naše vojne politike. Nas izdaju i izdavače nas stotine i stotine vojnih stručnjaka, mi ćemo ih hvatati i streljati, ali kod nas rade, sistematski i dugo, hiljade i desetine hiljada vojnih stručnjaka bez kojih ne bi mogla da se stvori ona Crvena armija koja je izrasla iz proklinjane partizanštine i koja je umela da postigne sjajne pobede na istoku. Iskusni ljudi koji stoje na čelu naše vojne uprave s pravom ukazuju na to da tamo gde je partijska politika u pogledu vojnih stručnjaka i u pogledu iskorenjivanja partizanštine najstrože sprovedena, tamo gde je disciplina najčvršća, gde se politički rad u trupama i rad komesara obavlja najbrižljivije, — da tamo, uzevši u celini, među stručnjacima ima najmanje ljubitelja izdaje, tamo takvi ljubitelji imaju najmanje mogućnosti da ostvare svoju nameru, tamo nema raspuštenosti u armiji, tamo je njen stroj i njen duh bolji, tamo ima više pobeda. Partizanština, njeni tragovi, njeni ostaci, prouzrokovali su i našoj i ukrajinskoj armiji neizmerno više nesreće, rasula, poraza, katastrofa, gubitaka u ljudima i gubitaka u ratnom materijalu nego sve izdaje vojnih stručnjaka.

Naš partijski program je kako u opštem pitanju o buržoaskim stručnjacima tako i u posebnom pitanju o jednoj njihovoj vrsti, o vojnim stručnjacima, potpuno precizno formulisao politiku Komunističke partije. Naša partija se bori i „nemilosrdno će se boriti protiv prividno radikalnog, a u stvari nezналаčkog i sujetnog mišljenja da trudbenici mogu pobediti kapitalizam i buržoaski poredak ne učeći se od buržoaskih stručnjaka, ne iskorišćavajući ih, ne prolazeći *dugu školu* rada pored njih“.

Razume se, u isto vreme partija ne čini „ni najmanji politički ustupak ovom buržoaskom sloju“, partija ugušuje i „nemilosrdno će ugušivati svaki njegov kontrarevolucionarni pokušaj“. Kad se takav „pokušaj“ pojavljuje ili kad se ocrtava s većim ili manjim stepenom verovatnoće, prirodno je da njegovo „nemilosrdno ugušivanje“ zahteva druga svojstva nego što su sporost i opreznost raspoloženja onog ko uči a koje su potrebne za „dugu školu“ i koje ona vaspitava kod ljudi. Protivrečnost između raspoloženja ljudi koji su zauzeti „dugom školom rada pored“ vojnih stručnjaka i raspoloženja

ljudi koji su zaneseni neposrednim zadatkom da „nemilosrdno ugušuju kontrarevolucionarni pokušaj“ vojnih stručnjaka lako može da dovede i dovodi do trvenja i konflikata. Isto važi i za potrebne personalne premeštaje, ponekad za premeštaje velikog broja vojnih stručnjaka koji je izazvan ovim ili onim slučajem kontrarevolucionarnih „pokušaja“, a pogotovu velikih zavera.

Ta trvenja i konflikte mi rešavamo i rešavaćemo partijskim putem, zahtevajući to isto od svih partijskih organizacija i insistirajući na tome da se ne dopušta ni najmanja šteta u praktičnom radu, ni najmanje odlugovlačenje u preduzimanju potrebnih mera, ni trunka kolebanja u sprovođenju utvrđenih načela naše vojne politike.

Ako neki partijski organi uzimaju nepravilan ton u odnosu prema vojnim stručnjacima (kao što je to bilo nedavno u Petrogradu) ili ako se u pojedinim slučajevima „kritikovanje“ vojnih stručnjaka izrođava u direktnu smetnju za sistematski uporan rad na njihovom iskorišćavanju, partija odmah ispravlja i ispravljaće te pogreške.

Glavno i osnovno sredstvo za ispravljanje pogrešaka je pojačanje političkog rada u armiji i među onima koji se mobilišu, pojačanje rada komesarâ u armiji, poboljšanje njihovog sastava, podizanje nivoa, ostvarivanje *na delu*, s njihove strane, onoga što traži partijski program, a što se i suviše često ispunjava sasvim nedovoljno, naime: „koncentrisanje *svestrane* kontrole nad komandnim kadrom (armije) u rukama radničke klase“. Kritika vojnih stručnjaka sa strane, pokušaji da se stvar ispravi „jednim naletom“ — stvar je odveć laka i zato beznaдна i štetna. Svako ko je svestan svoje političke odgovornosti, koga bole nedostaci naše armije, neka stupa u redove i kolone, kao crvenoarmejac ili komandir, politički radnik ili komesar, neka svako radi — svaki član partije naći će sebi mesto prema svojim sposobnostima — unutar vojne organizacije radi njenog poboljšanja.

Sovjetska vlast je odavno obratila najveću pažnju na to da bi radnici, zatim seljaci, a naročito komunisti mogli ozbiljno učiti vojnu nauku. To se radi u čitavom nizu škola, ustanova, kurseva, ali to se radi još sasvim, sasvim nedovoljno. Lična inicijativa i lična energija moraju ovde još mnogo da urade. Naročito komunisti moraju marljivo učiti kako se treba služiti mitraljezom, artiljerijom i oklopnim kolima itd., jer ovde se naša zaostalost jače oseća, ovde je nadmoćnost protivnika s većim brojem oficira znatnija, ovde nepouzdati vojni stručnjaci mogu pričiniti veliku štetu, ovde je uloga komunista osobito velika.

BORBA PROTIV KONTRAREVOLUCIJE U POZADINI

Kao i u julu prošle godine, kontrarevolucija diže glavu u našoj pozadini, među nama.

Kontrarevolucija je pobeđena, ali ni izdaleka i uništena i, razume se, ona se koristi Denjikinovim pobedama i zaoštavanjem

krize u ishrani. A iza direktne i otvorene kontrarevolucije, iza crnih stotina i kadeta, koji su jaki svojim kapitalom, svojom direktnom povezanošću s Antantinim imperijalizmom, svojim shvatanjem neizbežnosti diktature i sposobnošću da je ostvaruju (na Kolčakov način), — iza njih se vuku, kao i uvek, kolebljivi, beskarakterni menjševici, desni eseri i levi eseri, koji rečima ulepšavaju svoja dela.

Nikakvih iluzija u tom pogledu ne sme da bude! Mi poznajemo „hranilačku sredinu“ koja rađa kontrarevolucionarne poduhvate, pobune, zavere i tako dalje, poznajemo vrlo dobro. To je sredina buržoazije, buržoaske inteligencije, kulaka u selima, svuda — „vanpartijske“ publike, zatim esera i menjševika. Potrebno je utrostručiti, udesetostručiti kontrolu nad tom sredinom. Treba udesetostručiti budnost, jer su kontrarevolucionarni pokušaji s te strane apsolutno neizbežni baš u ovom momentu i u bliskoj budućnosti. Na toj bazi prirodni su i ponovni pokušaji dizanja mostova u vazduh, organizovanja štrajkova, špijunskih poduhvata svake vrste itd. Sve mere predostrožnosti, najenergičnije, sistematske, ponovljene, masovne i iznenadne preko su potrebne u svim centrima bez izuzetaka gde „hranilačka sredina“ kontrarevolucionara ima bilo kakvu mogućnost da se „sklanja“.

Što se tiče menjševika i desnih i levih esera, treba uzeti u obzir najnovije iskustvo. Među njihovom „periferijom“, među publikom koja im naginje, postoji, bez sumnje, pomeranje od Kolčaka i od Denjikina u pravcu zbližavanja sa sovjetskom vlašću. Mi smo to pomeranje uzeli u obzir, i svaki put kad se ono manifestovalo ma u čemu realnom, činili smo sa svoje strane izvestan korak u susret. Tu svoju politiku mi ni u kom slučaju nećemo izneveriti, i broj „prebega“ od menjševizma i eserovštine koji naginju Kolčaku i Denjikin u stranu menjševizma i eserovštine koji naginju sovjetskoj vlasti će, nesumnjivo, uopšte govoreći, rasti.

Ali u danom momentu sitnoburžoaska demokratija s eserima i menjševicima na čelu, beskarakterna i kolebljiva kao i uvek, okreće kabanicu prema vetru i koleba se u pravcu pobednika Denjikina. Naročito je to tačno u pogledu „političkih vođa“ levih esera i menjševika (kao što su Martov i kompanija), desnih esera (kao što su Černov i kompanija) i uopšte njihovih „literarnih grupa“, čiji su članovi, pored svega ostalog, duboko uvređeni zbog svog potpunog političkog kraha i zbog toga imaju gotovo neiskorenjivu „sklonost“ za avanture protiv sovjetske vlasti.

Ne treba dozvoliti da budemo obmanuti rečima i ideologijom njihovih vođa, njihovim ličnim poštenjem ili licemerstvom. To je važno za biografiju svakoga od njih. To je nevažno s gledišta politike, to jest odnosa među klasama, odnosa među milionima ljudi. Martov i komp. „u ime CK“ svečano osuđuju svoje „aktiviste“ i prete (večno prete!) da će ih isključiti iz partije. To nimalo ne menja činjenicu da su „aktivisti“ među menjševicima najjači, da se kriju iza njih i da vrše svoju kolčakovsko-denjikinovsku rabotu. Voljski i komp. osuđuju Avksentjeva, Černova i komp. ali to ovim posled-

njim nimalo ne smeta da budu jači od Voljskog, ne smeta Černovu da kaže: „Ako nećemo mi i ako nećemo sad, ko će onda i kadla će zbaciti boljševike“. Levi eseri mogu „raditi“ „samostalno“, bez svakog dogovora s reakcijom, s Černovima, ali u stvari oni su isto takvi saveznici Denjikovi i pioni u njegovoj igri kao i pokojni levi eser Muravjov, bivši vrhovni komandant, koji iz „ideoloških“ motiva otvara front Čehoslovacima i Kolčaku.

Martov, Voljski i komp. smatraju sebe „iznad“ obeju strana koje se bore, smatraju sebe sposobnim da stvore „treću stranu“.

Ta želja, čak i ako je iskrena, ostaje iluzija sitnoburžoaskog demokrata koji još ni sad, 70 godina posle 1848. godine, nije naučio azbuku, naime da je u kapitalističkoj sredini moguća ili diktatura buržoazije ili diktatura proletarijata i da ništa treće postojati ne može. Martovi i komp. će, očigledno, umreti s tom iluzijom. To je njihova stvar. A naše je da pamtimo da su u praksi kolebanja takve publike neizbežna: danas k Denjikin, sutra k boljševicima. Međutim, danas treba raditi posao *današnjeg* dana.

Naše je da pitanje postavimo otvoreno: šta je bolje — pohvatati i staviti u zatvor, neki put čak i streljati stotine izdajnika iz redova kadeta, vanpartijaca, menjševika i esera koji „istupaju“ (neko s oružjem, neko sa zaverom, neko s agitacijom protiv mobilizacije, kao grafičari ili železničari iz redova menjševika itd.) *protiv* sovjetske vlasti, *to jest* za Denjikina? Ili doterati dotle da dozvolimo Kolčaku i Denjikin, da pobiju, postreljaju, pretuku do smrti desetine hiljada radnika i seljaka? Izbor nije težak.

Pitanje se postavlja tako i samo tako.

Ko to dosad nije shvatio, ko može da cmizdri povodom „nepravdnosti“ takve odluke, od tog treba dići ruke, toga treba izložiti javnom ismevanju i osramoćenju.

STOPROCENTNA MOBILIZACIJA STANOVNIŠTVA ZA RAT

Sovjetska republika je tvrđava koju opседа svetski kapital. Pravo da se njome služi kao utočištem od Kolčaka i uopšte pravo boravka u njoj možemo priznati samo onima koji aktivno učestvuju u ratu i najenergičnije nam pomažu. Otud naše pravo i naša dužnost da mobilishemo čitavo stanovništvo za rat, jedne za vojni rad u pravom smislu reči, druge za razne vrste pomoćne delatnosti u ratu.

Potpuno ostvarenje toga traži idealnu organizaciju. A kako je naša državna organizacija vrlo daleko od savršenstva (što nije nikakvo čudo kad imamo u vidu njenu mladost, novinu i izuzetne teškoće njenog razvitka), bila bi najštetnija organizaciona projektomija kad bi se u toj oblasti odmah u širokim razmerama preduzimalo ostvarivanje nečeg potpunog ili čak i samo vrlo širokog.

Ali mnogo štošta delimično može se u tom pogledu učiniti radi približavanja idealu, i „inicijativa“ naših partijskih i naših sovjetskih funkcionera nije u tom pogledu ni izdaleka dovoljna.

Ovde je dovoljno da to pitanje postavimo i skrenemo na njega pažnju drugova. Davati neke konkretne direktive ili predloge nije potrebno.

Istaknućemo samo da oni sitnoburžoaski demokrati koji su sovjetskoj vlasti najbliži, koji sebe nazivaju, po običaju, socijalistima, na primer neki od „levih“ menjševika itd., naročito vole da se uzrujavaju zbog „varvarskog“, po njihovom mišljenju, metoda uzimanja talaca.

Neka se uzrujavaju, ali rat se bez toga ne može voditi, i pri zaoštavanju opasnosti upotreba tog sredstva mora se, u svakom pogledu, proširivati i činiti češćom. Često se, na primer, menjševički ili žuti grafičari, železnici iz redova „administrativaca“ i potajnih špekulanata, kulaci, imućni deo gradskog (i seoskog) stanovništva i slični elementi odnose prema odbrani od Kolčaka i od Denjikina s beskrajno kriminalnom i beskrajno drskom ravnodušnošću, koja prelazi u sabotazu. Treba praviti spiskove takvih grupa, (ili ih ~~pruđavati~~ pružavati da same sastavljaju grupe sa solidarnim jamstvom) i slati ih ne samo da kopaju rovove, kao što se ponekad praktikuje, nego i tražiti od njih da pružaju najraznovrsniju i svestranu materijalnu pomoć Crvenoj armiji.

Njive crvenoarmejaca biće bolje obrađene, snabdevanje crvenoarmejaca hranom, duvanom i drugim neophodnim predmetima biće bolje organizovano, opasnost da propadnu hiljade i hiljade radnika i seljaka zbog pojedine zavere itd. biće znatno smanjena ako budemo taj metod primenjivali šire, raznostranije i veštije.

„RAD NA REVOLUCIONARAN NAČIN“

Kad rezimiramo ono što je gore rečeno, dobijamo prost zaključak: od svih komunista, od svih svesnih radnika i seljaka, od svakog ko neće da dopusti pobedu Kolčaka i Denjikina zahteva se odmah i u toku idućih meseci neobično povećanje energije, zahteva se „rad na revolucionaran način“.

Ako su gladni, umorni i izmučeni moskovski železničari, kako stručni radnici tako i nekvalifikovani, mogli za pobedu nad Kolčakom i sve do potpune pobede nad njim da uvedu „komunističke subotnike“, da besplatno rade nekoliko sati nedeljno i da pri tome razvijaju neviđenu produktivnost rada, mnogo veću od obične, onda to dokazuje da se još može da uradi mnogo i mnogo.

To mnogo i moramo da uradimo.

Onda ćemo pobediti.

СК КП(болjšевика)Р

Napisano najkasnije 3. jula 1919.

Objavljeno 9. jula 1919. u listu *Известия ЦК РКП(б)* br. 4.

Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 29, стр. 402—419.

O SADAŠNJOJ SITUACIJI I NAJBLIŽIM ZADACIMA SOVJETSKE VLASTI

REFERAT NA ZAJEDNIČKOM ZASEDANJU SCIK, MOSKOVSKOG SOVJETA RADNIČKIH I CRVENOARMEJSKIH PREDSTAVNIKA, SVERUSKOG VEĆA SINDIKATA I PREDSTAVNIKA FABIČKO-ZAVODSKIH KOMITETA
MOSKVE 4. JULA 1919.¹⁹⁹*)

Drugovi, kad nam se postavlja zadatak da ocenimo sada našu opštu situaciju, onda se spontano nameće misao da pre svega uporedimo jul 1919. sa julom 1918. godine. Čini mi se da će takvo poređenje koje se prirodno nameće, najlakše dati pravilnu predstavu o onim novim, a do izvesne mere ipak starim teškoćama, koje su se sad ovde zacarile, učinile situaciju teškom i koje zahtevaju od nas nove napore; a sa druge strane, to poređenje će nam pokazati kako je ogroman korak napravila svetska revolucija u toku ove godine i zašto nam ona, čak i pri najtрезvenijem, najnepoverljivijem prilazjenju stvari, ipak daje potpunu uverenost da idemo ka punoj i konačnoj pobedi.

Setite se, drugovi, situacije pre godinu dana. Baš u julu 1918. izgledalo je da su se najstrašniji oblaci i potpuno nepopravljive nesreće nadvili nad Sovjetskom Republikom. Tada se, kao i sad, pogoršala situacija sa snabdevanjem baš pred novu žetvu, baš na kraju sezone stare hrane, kada ponestaju rezerve. Prošle godine je situacija bila neuporedivo teža. Kao i sad, teškoćama oko snabdevanja u leto prošle godine pridružilo se još više političkih i vojnih teškoća unutar i izvan zemlje. Kada se u leto prošle godine sastao Kongres sovjeta, on se poklopio sa pobunom levih esera u Moskvi, poklopio se sa izdajom ondašnjeg komandanta armije, levog esera Muravjova,²⁰⁰) koji za malo što nije otvorio neprijatelju front. Leto 1918. godine se poklopilo sa ogromnom zaverom u Jaroslavlju koju je, kao što je sad dokazano i kao što su priznali učesnici, izazvao francuski ambasador Nulans, koji je nagovorio Savinkova da organizuje tu zaveru, garantujući da će francuske trupe koje se iskrcavaju u Arhangelsku doći kao pomoć u Jaroslavl, da će u najtežoj situaciji Jaroslavl dočekati spajanje s Arhangelskom, spajanje sa saveznicima

---

*) Sa ruskog prevela *Mira Lalić*.

i, dakle, za najkraće vreme — pad Moskve. Na istoku je u to vreme neprijatelj uspeo da zauzme Samaru, Kazanj, Simbirsk, Sizran, Saratov. S juga su kozačke trupe koje je pomagao nemački imperijalizam — to je potpuno tačno utvrđeno — dobile novac i naoružanje. Neprijatelji su nas napali, okružili sa dve strane i podsmevali nam se. Nemački imperijalistički krugovi su govorili: „Ako ne možete da uredite stvar sa Česima, onda uredite s nama“. Eto kakav su drzak ton dozvoljavali sebi nemački imperijalisti.

Eto kakav je bio tadašnji, izgledalo bi potpuno bezizlazan обруč oko Sovjetske Republike, kada su vladale nečuvene teškoće u snabdevanju i kad je naša armija tek bila počela da se formira. Ona nije bila organizovana, nije imala iskustva; morali smo na brzu ruku, hitno da stvaramo odred za odredom, o celovitom, sistematskom radu nije se moglo ni misliti. I ako smo preživeli tu godinu, i ako, oslanjajući se na to iskustvo i dobro ga pamteći, pogledamo na sadašnju situaciju, onda s punim pravom možemo reći: da, situacija je teška, ali ako uporedimo ono što smo preživeli u prošloj godini sa sadašnjom situacijom, onda svakom čoveku koji hoće pažljivo da izučava i posmatra a da se ne podaje svom raspoloženju, ovo poređenje nesumnjivo pokazuje, čak sa gledišta unutrašnjeg prostog odnosa snaga, čak sa gledišta upoređivanja činjenica koje se odnose na privremene teškoće, da je naš sadašnji položaj neuporedivo čvršći, i zbog toga bi hiljadu puta bilo zločinački podavati se panici. Ako je pre godinu dana situacija bila neuporedivo teža a ipak su teškoće savladane, onda sa apsolutnom sigurnošću možemo reći, niukoliko ne preuveličavajući snage i ne umanjujući teškoće, da ćemo ih i sad savladati. Ja moram ukazati na glavne komparativne podatke, jer će se podrobnije na tom pitanju zaustaviti sledeći govornici.

Prošle godine, kada se uletu situacija sa namirnicama zaoštrila, stvari su kod nas dolazile dotle, da u julu i avgustu, u organizaciji koja rukovodi našim snabdevanjem, u Komesarijatu za snabdevanje, na skladištima baš ničega nije bilo što se moglo dati najumornijem, najizmučenijem, najizgladnelijem stanovništvu gradova i nepoljoprivrednih rejona. Te godine je naš aparat napravio ogroman korak napred. U toku godine od 1. avgusta 1917. do 1. avgusta 1918. godine mogli smo da sakupimo samo 30 miliona pudli, a od 1. avgusta 1918. do 1. maja 1919. već je bilo sakupljeno 100 miliona pudli. To je vrlo malo u poređenju sa onim što nam je potrebno ali to pokazuje da pitanje nabavke namirnica zahteva da se savladaju milioni organizacionih teškoća koje nam čini svaki seljak koji raspo'laže viškom žita, koji je navikao na staru trgovinu žitom na slobodnom tržištu, koji smatra za svoje sveto pravo da prodaje žito po slobodnoj ceni, — seljak, koji još nije sposoban da shvati da je u ovakvo vreme, kad se zemlja bori protiv ruskog i svetskog kapitalizma, trgovina žitom najveći državni zločin. To je zlostavljanje siromašnih i gladnih, to je najveća usluga koja se čini kapitalistima i špekulantima. Mi znamo da svaki seljak, koji je radom, znojem, krvlju i grbačom zarađivao sebi život, zna šta je kapitalizam. On saoseća sa proletarijatom, mada

maglovito, instinktivno, jer veruje da proletarijat sav svoj život posvećuje, svu svoju krv daje da bi se oborio kapitalizam. Ali od toga, do znanja da se brane interesi socijalističke države, da se postave ti interesi iznad interesa čifte koji želi da se sad obogati, kad može da prodaje hleb gladnima po nečuvenoj i neviđenoj ceni — od toga nas razdvaja dug i dalek put. Sada mi počinjemo taj put da merimo. Mi smo jedan deo toga puta prošli i zato tačno znamo ma kako bio taj put težak i naporan, da smo u stanju da te teškoće savladamo. Mi smo učinili ogroman korak u poređenju sa prošlom godinom, ali smo daleko od toga da su nam sve teškoće rešene. Ne možemo obećati hitno poboljšanje, ali znamo da situacija ipak pruža daleko veće nade, znamo da naše rezerve ipak nisu sada tako okrnjene kao što su ih prošle godine okrnjile kozačke bande s jugoistoka, nemački imperijalisti s jugozapada i Čehoslovaci sa žitornog istoka. Situacija je daleko bolja i zbog toga ćemo najbliže nedelje, koje nesumnjivo nose sa sobom nove žrtve i teškoće, preživeti i savladati, znajući da smo to već jednom učinili u prošloj godini, znajući da nam je sad položaj bolji, znajući da je to jedna od najglavnijih teškoća svakog socijalističkog prevrata, a to je teškoća sa žitom, i mi smo je osetili na praksi. I stvarno, ne na osnovu pretpostavki i nada, nego na osnovu sopstvenog praktičnog iskustva, govorimo i ponavljamo da smo naučili da je savlađujemo i naučićemo da je savlađujemo do kraja.

Ako uzmemo sadašnju vojnu situaciju kad su saveznici, zauzevši Ukrajinu posle Nemaca koji su držali Odesu i Sevastopolj, — propali, onda vidimo da je ta opasnost, koja je izgledala masi sitne buržoazije i zaplašenom malograđaninu neodstranjiva, ispala neosnovana i vidimo da su noge te opasnosti, tog džina od gline. Oni su učinili sve moguće da bi pomogli belogardejcima, spahijama i kapitalistima oružjem i opremom. Engleske novine su se otvoreno hvalile, a engleski ministri takođe, da su pružili materijalnu pomoć Denjikin. Dobijali smo podatke da su oni poslali opremu za 250 000 ljudi i da su dali čitavo naoružanje. Imali smo podatke, koji su provereni, da su poslali desetine tenkova. U ono vreme, kad su nas potiskivali sa istoka, to je pomoglo da nam Denjikin nanese najteže udarce. Znamo kako smo teško vreme preživljavali prošlog jula. Mi nikoliko ne smanjujemo opasnost i ni najmanje ne zatvaramo oči pred tim da moramo otvoreno izaći pred široke mase, upoznati ih sa situacijom, objasniti im svu istinu, otvoriti im oči, jer, što više radnici a naročito seljaci — vrlo je teško seljacima utuviti istinu — znaju tu istinu, utoliko odlučnije, čvršće i svesnije prelaze na našu stranu. (Aplauz).

Drugovi, juče smo odlučili u Centralnom komitetu da o vojnoj situaciji ovde podnese izveštaj drug Trockij. Nažalost, danas su mu lekari odlučno zabranili da drži referat. Zbog toga ću vam ja u nekoliko reči izneti situaciju, mada nikako ne mogu pretendovati na ulogu referenta po tom pitanju, ali vam mogu u najkraćim crtama prepričati, drugovi, ono, što smo juče čuli od druga Trockog, koji je obišao Južni front.

Tamo je situacija stvarno teška, naneseni su nam izvanredno teški udari a naši su gubici ogromni. Uzroci svih naših neuspeha su dvojaki. Upravo ima dva uzroka: prvi je taj, što smo morali povući znatan deo trupa da bi prebacili pojačanje na istok, baš u ono vreme kad nam je Kolčak zadavao udarce. I baš je tad Denjikin prešao na opštu mobilizaciju. Istina, jedan od članova Revolucionarnog saveta južnog fronta, koji tamo odavno radi, javio nam je da će upravo ta opšta mobilizacija uništiti Denjikina, kao što je uništila i Kolčaka. Dok je njegova armija bila klasna, dok se sastojala od dobrovoljaca koji su mrzeli socijalizam — ta je armija bila snažna i čvrsta. Ali kad je on počeo opštu mobilizaciju, mogao je, svakako, brzo sakupiti armiju, ali ukoliko je ta armija veća, utoliko je manje klasna, i zbog toga slabija. Seljaci koji su mobilisani u Denjikinovu armiju, učiniće toj armiji ono isto što su učinili sibirski seljaci Kolčakovoj armiji — a njoj su doneli potpuno raspadanje.

Drugi uzrok neuspeha je, — osim ogromnog jačanja Denjikinove armije — razvijanje partizanštine na južnom frontu. To nam je takođe juče detaljno opisao drug Trockij. Svi vi znate šta su pretrpele naše armije zbog avanture Grigorjeva, koja je posledica mahnovitosti, i šta su preživeli ukrajinski seljaci i čitav ukrajinski proletarijat za vreme hetmanštine. Zbog potpuno nedovoljne proleterске svesti u Ukrajini, zbog slabosti i neorganizovanosti, zbog petljurovske dezorganizacije i pritiska nemačkog imperijalizma, na toj osnovi je tamo stihijno izrastala netrpeljivost i partizanština. U svakom odredu su se seljaci laćali oružja, izabirali svoga atmana ili svoga „baju“, da bi uspostavili, da bi stvorili vlast na terenu. Oni uopšte nisu računali na centralnu vlast i svaki baja je zamišljao da je ataman na terenu i uobražavao da samo on može da reši sva ukrajinska pitanja, ne uzimajući u obzir ništa što se preduzima u centru. Sada nam je potpuno jasno da se u sadašnjoj situaciji samo entuzijazmom, samo oduševljenjem ne može osvojiti seljaštvo; takav način je nesiguran. Mi smo hiljadu puta upozoravali ukrajinske drugove da su nedovoljne reči kad dolazi do kretanja milionskih narodnih masa, nego da je potrebno njihovo sopstveno svakidašnje iskustvo, potrebno je da ljudi sami provere uputstva, kako bi poverovali svom sopstvenom iskustvu. To iskustvo su ukrajinski seljaci stekli izvanredno teško. Za vreme nemačke okupacije podneli su nečuvane nesreće, nečuvane žrtve, mnogo više su preživeli nego mi, ali ipak ne znaju još kako da izbore svoju organizovanost, svoju nezavisnost i državnu samostalnost. U prvo vreme, kada su posle oslobođenja od nemačkog imperijalizma Denjikinove bande počele jaćati, naše trupe im nisu uvek davale pravi otpor, i kada su se zbog brzog prolećnjeg razlivanja reka naše trupe bile zaustavile, jer se više nije moglo ići dalje, a odavde pojačanje nije dolazilo — nastupio je onaj katastrofalni trenutak koji je naneo prvi udarac čitavom ukrajinskom seljaštvu i seljaštvu u zoni koja se graniči sa Ukrajinom i Donom, ali koji će ih, srećom, izlećiti od tih nedostataka partizanštine i haosa. Mi odlično znamo da će snaga ukrajinskog selja-

štva svrgnuti Denjikinove snage, znamo da su ti udarci koji su im naneseni izvanredno teški ali oni će probuditi kod njih novu svest i nove snage. I drug Trocki, koji je lično gledao nečuvene gubitke, tačno kaže da to iskustvo za ukrajince neće proći bez traga i glasa, da to neće proći bez menjanja čitave psihologije ukrajinskih seljaka; a mi smo to već preživeli. Znamo da prošle godine položaj nije bio bolji. Znamo da je čitav niz zemalja s prezrenjem gledao na nas, na mladu rusku republiku; a sada u mnogim zemljama počinje to isto, zapažaju se te iste pojave.

Ukrajina se teže leći nego mi, ali ona se leći. Ukrajina je shvatala lekcije rasula i partizanštine. To će biti epoha preloma čitave ukrajinske revolucije, to će se odraziti na čitav razvitak Ukrajine. To je prelom, koji smo i mi preživeli, prelom udaljavanja od partizanštine i revolucionarnog gađanja frazama: mi ćemo sve učiniti! — ka saznanju da je neophodan dug, čvrst, uporan, težak organizacioni rad. To je onaj put na koji smo mnogo meseci posle Oktobra stupili i na kome smo postigli značajne uspehe. Mi gledamo u budućnost sa velikim uverenjem da ćemo sve teškoće savladati.

Jedna od okolnosti koju je drug Trocki podvukao i koja je očigledno ukazivala na taj problem je ono što je on zapažao u pogledu dezertera. Proputovao je mnoge gubernije u koje smo slali drugove radi borbe protiv dezerterstva i nismo imali uspeha. On je lično govorio na mitinzima i video da su kod nas desetine hiljada dezertera bili ljudi koji padaju u paniku ili suviše lako idu za buržoazijom. A mi smo spremni da pravimo zaključke ravne očajanju. Trocki koji je proputovao kroz Kursk i Rjazanj, u nekoliko gradova se ubedio u to i govorio o prelomu, koji je nastupio i koji se ne može opisati. Neki komesari su govorili da se sada zagrcavamo od priliva dezertera u Crvenu armiju. Oni stupaju u Crvenu armiju u tolikom broju da možemo privremeno zaustaviti našu mobilizaciju, jer ćemo biti dovoljno popunjeni starim dezserterima, koji se vraćaju.

Seljaci su uvideli šta znači kozački pohod i pohod Denjikinov, i seljačka masa koja je počela da se mnogo svesnije odnosi prema stvarima, koja je želela da joj se odmah pruži mir, nije u stanju da shvati da nam je građanski rat bio nametnut. Seljaci su činili sve da se spasu od mobilizacije, krili su se u šumi i ulazili u zelene bande — a tamo nek bude šta bude. To je stanje koje je dobilo forme rasula u Ukrajini, to je ono stanje koje nam je stvorilo takvu situaciju u kojoj je broj dezertera dostigao mnoge hiljade. Trocki govori o onom prelomu koji je nastupio kada smo produžili rok povratka dezserterima, smelije prišavši tom pitanju. U Rjazanjskoj guberniji prijavilo se više stotina drugova da rade, i prelom je nastupio. Oni su bili na mitingu i dezserteri su nagnuli u Crvenu armiju. Komesari u pojedinim mestima kažu da nisu stizali da ih uključe u crvene redove. Eto to je okolnost zbog koje je počelo utvrđivanje položaja prema Kursku i Voronježu, povezano sa ponovnim zauzimanjem stanice Liski. Ta okolnost je pružila mogućnost Trockome da kaže da je položaj na jugu težak i da moramo napretnuti sve

snage. Ali ja tvrdim da *ta situacija nije katastrofalna*. Eto to je zaključak koji smo juče izveli. (Aplauz.)

Taj zaključak ne podleže nikakvoj sumnji, i mi ćemo učiniti sve što je moguće da bi napregli sve snage i ubeđeni smo da će pobediti svesnost radnih masa jer je iskustvo u Ukrajini potvrdilo ukoliko bliže prilazi Denjikin, ukoliko je jasnije šta Denjikin, kapitalisti i spahije sa sobom donose, utoliko nam je lakša borba sa dezertersvom, utoliko smelije odlažemo na nedelju dana rok prijavljivanja dezertera. Pre tri dana smo u Savetu odbrane produžili ovo prijavljivanje još za jednu nedelju, jer smo potpuno ubeđeni da svesnost koju sa sobom Denjikin donosi neće za njih uzalud proći, i Crvena armija će rasti ako budemo imali na umu da u toku najbližih meseci moramo sve snage usmeriti na vojni rad. Moramo reći: kako smo pomogli na istoku, tako ćemo i sad pritisnuti da bismo pomogli jugu i tamo izvojevali pobedu. Drugovi, čovek koji pada u najpaničnija raspoloženja sad može da postavi pitanje: ako pritisnemo na jug — reći će on — izgubićemo ono što smo osvojili na istoku. Što se toga tiče, možemo reći da osvajanja koja su naše trupe postigle na istoku obećavaju da će se spojiti, na osnovu svih podataka, sa sibirskom revolucijom. (Aplauz.)

Juče je u Moskvi podneo referat jedan menjševik. Vi ste u listu „Izvestija“ mogli pročitati o tom referatu građanina Golosova koji je izjavio da su menjševici otišli u Sibir, smatrajući da je tamo Ustavotvorna skupština i narodna vlast, i vladavina sveopšteg izbornog prava i volja naroda, a ne nekakva diktatura jedne klase, uzurpacija, nasilje — kako oni već zovu sovjetsku vlast. Iskustvo tih ljudi koji su u toku osam meseci bili u ljubavi sa Kerenskim i dali sve Kornilovu, koji se nisu ničemu naučili, nego su prišli Kolčaku — njihovo iskustvo je sada pokazalo da nisu nekakvi boljševici, nego neprijatelji boljševika, ljudi koji su čitavu svoju delatnost posvetili ogorčenoj borbi protiv boljševizma, da su ti ljudi prošli unakrst stotine vrsta i izveli te zaključke o kojima smo slušali i za koje je javnost saznala iz referata menjševikâ, — zaključke, koji su govorili da su oni odgurnuli od sebe ne samo radnike, nego i seljake, ne samo seljake nego i kulake. Čak i kulaci ustaju protiv Kolčaka! (Aplauz). Svi ti opisi koji su davana o ustancima protiv kolčakovštine, ni najmanje nisu preuveličani. I ne samo radnike i seljake, nego i patriotski nastrojenu inteligenciju, koja je nekad listom sabotirala, baš tu inteligenciju koja je bila u savezu sa Antantom — i nju je odgurnuo Kolčak. Sada nam kažu da se ustanak širi na Uralu, i mi vidimo periodi pravog radničkog ustanka i ponovo kažemo da postoje svi izgledi i svi razlozi da se očekuje u toku najbližih meseci pobeđa na Uralu koja će biti prelom u pravcu potpune pobede celokupne mase sibirskog stanovništva nad kolčakovštinom.

Drugovi! Videli ste juče u novinama izveštaj o zauzimanju Motovilihe — to počinje fabrički reon na Uralu. Detalji o zauzimanju Perma, gde je nekoliko pukova prešlo na našu stranu to potvrđuju, i svaki dan dobijamo telegram za telegramom koji pokazuju da je

nastupio odlučujući prelom na Uralu. Danas sam dobio telegram iz Ufe od 2. jula, koji svedoči o tome. Imamo detaljnije dokaze koji nam daju puno pravo da tvrdimo da je odlučujući prelom nastupio i da ćemo na Uralu pobediti. Zauzimanjem Perma, zatim Motovilihe, tih najkrupnijih fabričkih centara — gde se radnici organizuju, stotinama prelaze na našu stranu — i presecaju železničke pruge u neprijateljskoj pozadini — mi smo mnogo postigli. Verovatno je mali broj vas imao mogućnosti da vidi kolčakovce — radnike i seljake koji su došli otuda; ali mi bi hteli da u Moskvi vidimo više ljudi prispelih odande. Jer pre godinu dana priuralški i sibirski seljaci su bili spremni da napuste boljševike. Oni su negodovali i bunili se kad su boljševici tražili pomoć u teškom ratu, kad su boljševici govorili: „Pobeda nad spahijama i kapitalistima se ne dobija bez borbe i ako kapitalisti i spahije napadaju, vi morate podneti sve žrtve da bi odbranili tekovine revolucije. Revolucija se badava ne dobija, i ako pokleknete pod tim žrtvama, ako ne budete imali izdržljivosti da podnesete te žrtve, upropastićete revoluciju“. Seljaci to nisu hteli da slušaju, to im je izgledalo samo kao revolucionarni poziv. I kad su im tamo obećali mir i Antantinu pomoć, oni su prešli na tu stranu. Vi znate da seljaci u Sibiru nisu znali za kmetstvo. To su najsiitniji seljaci koji su navikli da eksploatišu one izgnanike koji su iz Rusije došli, to su seljaci koji od revolucije poboljšanje nisu videli i ti su seljaci dobijali vode iz redova čitave ruske buržoazije, iz redova menjševika i esera — tamo ih je bilo na stotine, hiljade. Na primer, sada u Omsku jedni smatraju da ima 900 hiljada buržoazije, a drugi 500 hiljada. Tamo se sakupila sva buržoazija, sve što je pretendovalo da rukovodi narodom polazeći od posedovanja znanja i kulture i navike za rukovođenjem — sve partije od menjševika do esera su se tamo stekle. Imali su site, snažne seljake koji nisu naklonjeni socijalizmu, imali su pomoć od svih država Antante od moćnih država, koje u čitavom svetu drže vlast u svojim rukama. Imali su železničke pruge sa slobodnim izlaskom na more, a to znači potpunu vladavinu, jer saveznička zastava nema na svetu nijednog protivnika i gospodari na čitavoj zemaljskoj kugli. Šta im je još nedostajalo? Zašto ti ljudi koji su sakupili sve što se moglo sakupiti za borbu protiv boljševika i oblast sa jakim i snažnim seljacima i pomoć Antante, — zašto su posle dvogodišnjeg iskustva tako propali da je umesto vlasti naroda ostala divljačka vladavina gospodičića i kapitalista i nastao puni raspad kolčakije koji možemo opipati rukama kad se naši crvenoarmejci približavaju Uralu kao oslobodioci. Pre godinu dana seljaci su govorili: „Dole boljševici, jer nameću teškoće seljacima“, i prelazili su na stranu spahija i kapitalista. Tad nisu verovali onome što smo govorili; sad su to sami osetili kad su videli da boljševici uzimaju samo jednog konja, a kolčakovci sve: i konje i sve ostalo, zavodeći carsku disciplinu. I sad seljaci, sa iskustvom iz prošlosti, dočekuju Crvenu armiju kao izbavitelja i kažu da će se zajedno sa boljševicima uspostaviti čvrsta i potpuna sloboda Sibira. (Aplauz.)

Ovo iskustvo kolčakije nam je najdragocenije, ono nam u malim razmerama pokazuje šta se dešava u čitavom svetu, ono nam pokazuje prave izvore, nepobedive, neiskorenjive izvore onoga, što čini boljševike snažnim. Mi smo izgledali nemoćni kad je Sibir bio u rukama naših neprijatelja. Sada se sva ta džinovska snaga raspala. Zašto? Zato što smo bili u pravu u svojoj oceni imperijalističkog rata i njegovih posledica, bili smo u pravu kad smo govorili da iz tog rata čovečanstvo neće izaći na stari način; ljudi su toliko stradali, namučili se, toliko ih je ozlojedio kapitalizam da će doći vladavina radničke klase i uspostaviće se socijalizam. Ovde su govorili o „sredini“ a ja odlično znam da o toj sredini sanjaju desni eseri i menjševici, da najbolji ljudi iz tih srednjih partija sanjaju potpuno iskreno o njoj, ali mi na osnovu iskustva čitavih zemalja, čitavih naroda, znamo da su to prazni snovi, zato što sredine nema u tom carstvu Ustavotvorne skupštine, gde su Černovi i Majski još jedanput započinjali ministarske karijere i gde je nastao potpun slom. Da li je to slučajnost ili boljševičko vraćanje? Pa tome niko neće poverovati! I ako su oni počinjali sa takvom verom u Ustavotvornu skupštinu a završili takvim slomom, onda to još jednom potvrđuje da su boljševici u pravu kad govore: ili diktatura radničke klase, diktatura svih trudbenika i pobjeda nad kapitalizmom, ili najprljavija vladavina buržoazije sve do monarhije, koju je Kolčak zaveo, kao što je to bilo u Sibiru. A sad mogu, prelazeći od iskustava i zaključaka o Sibiru, da završim kraćim prikazom međunarodne situacije.

Drugovi, na unutrašnjem planu smo sad napravili ogroman korak napred, jer su milioni ruskih seljaka, koji su pre godinu dana još potpuno nesvesno gledali na božji svet, verovali u svačiju reč ko je lepo govorio o Ustavotvornoj skupštini, koji su padali duhom zbog tereta boljševizma, bežali što dalje posle prvog poziva u borbu — preživeli od tada nečuveno teško krvavo iskustvo vladavine Nemaca na jugu, i iz tog iskustva se naučili mnogome. Mi smo besкраjno snažni postali zato što su milioni ljudi naučili da shvataju šta je to Kolčak; milioni sibirskih seljaka su prišli boljševizmu — u Sibiru svi od reda čekaju boljševike — ne zbog naše propagande i učenja, nego zbog sopstvenog iskustva, zbog toga što su zvali socijaliste — revolucionare, postavljali ih, a iz tog dovođenja na vlast esera i menjševika ispala je stara ruska monarhija, stara žandarčina koja je za vreme „demokratije“ donela nečuveno nasilje zemlji. Ali to lečenje naroda mnogo košta. (*Aplauz.*)

Pogledajmo međunarodnu situaciju. Zar u toj oblasti za proteklu godinu nismo napravili nečuvene korake napred, posle onoga što je bilo pre godinu dana? Zar se tada nisu okrenuli od nas čak odani revoluciji ljudi, koji su govorili da su boljševici predali Rusiju grabljivcima — Nemcima, da je brestlitovski mir pokazao da je napravljena nepopravljiva greška i zar nisu smatrali da će samo savez demokratske Francuske i Engleske spasti Rusiju? A šta je bilo dalje? Posle nekoliko meseci od prošlogodišnje krize brestlitovski mir se raspao. Prošlo je pola godine od 9. novembra 1918. godine,

kad je bila potučena Nemačka, i posle polugodišnjih napora francuski i engleski imperijalisti su zaključili mir. I šta je taj mir doneo? Doneo je to da svi radnici koji su bili na strani pristalica francuskih i engleskih imperijalista koji su propagirali rat do kraja — da svi oni sada prelaze svakoga minuta na našu stranu i govore: „Nas su četiri godine obmanjivali, vodili su nas u rat. U ime slobode su nam obećali poraz Nemačke, pobedu slobode, jednakosti i pobedu demokratije, a umesto toga doneli su nam versajski mir, nedostojni nasilnički mir u interesu pljačke i bogaćenja.“ Naša situacija u toku te godine je bila situacija teške borbe za pobedu međunarodne revolucije. I naša situacija, ako je uporedimo sa neprijateljskom, bila je takva da smo na svakom koraku dobijali u čitavom svetu sve više saveznika. I mi sad vidimo da ono što Nemci sa svoje imperijalističke tačke gledišta smatraju za poraz, a ono što Francuzi i Englezi smatraju za punu pobedu — da je to početak kraja za engleske i francuske imperijaliste. Radnički pokret raste sada svakog minuta. Radnici zahtevaju povlačenje inostranih trupa iz Rusije i obaranje versajskog mira. Mi smo stajali pred brestlitovskim mirom usamljeni; taj se mir raspao a na njegovo mesto je došao versajski mir koji guši Nemačku.

Ocenjujući ovu pređenu godinu, priznavajući otvoreno sve teškoće, mi vam možemo mirno, uvereno i odlučno reći: drugovi, ponovo smo došli da vam izložimo opštu situaciju i da opišemo najsvesnijim moskovskim radnicima one teškoće sa kojima smo se ponovo susreli i da vas pozovemo da razmislite o tome kakvo smo iskustvo u toku ove teške godine stekli, i na osnovu tog razmišljanja, na osnovu tog iskustva, zajedno sa nama da prihvatite nepokolebljivo i čvrsto ubeđenje da ćemo pobediti ne samo u ruskim nego u međunarodnim razmerama. Ponovo ćemo napregnuti snage protiv tih poraza koje trpimo na jugu. Istaci ćemo oprobana sredstva organizovanosti, discipline i odanosti i tada će, uvereni smo, Denjikin biti isto tako slomljen i isto tako zgažen, i isto će se tako raspasti kao što se raspao Kolčak i kao što se sada raspadaju francuski i engleski imperijalisti. (*Buran aplauz.*)

Kratak izveštaj objavljen 5. jula
1919. u listu *Правда*, br. 145. Prvi
put u potpunosti štampano 1932.

Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 29, стр. 420—432.

PISMO RADNICIMA I SELJACIMA POVODOM POBEDE NAD KOLČAKOM*)

Drugovi! Crvene trupe oslobodile su od Kolčaka ceo Ural i počele da oslobađaju Sibir. Uralski i sibirski radnici i seljaci oduševljeno dočekuju sovjetsku vlast, jer ona železnom metlom mete svu spahijsku i kapitalističku žgadiju, koja je namučila narod nametima, zlostavljanjem, batinanjem, obnavljanjem carskog ugnjetavanja.

Naše opšte oduševljenje i naša radost zbog oslobođenja Urala i ulaska crvenih trupa u Sibir ne smeju nam dozvoliti da se uspavamo. Neprijatelj još ni izdaleka nije uništen. On čak nije ni definitivno slomljen.

Treba naprègnuti sve snage da bismo isterali Kolčaka i Japance kao i druge inostrane razbojнике iz Sibira, a još više treba naprègnuti snage da bismo uništili neprijatelja, da mu ne bismo dopustili da opet i ponovo počinje svoj razbojnički posao.

Kako da to postignemo?

Teško iskustvo koje su preživeli Ural i Sibir, a tako isto i iskustvo svih zemalja koje je namučio četvorogodišnji imperijalistički rat, ne sme da ostane neiskorišćeno.

Evo pet glavnih pouka koje svi radnici i seljaci, svi trudbenici treba da izvuku iz tog iskustva da bi se osigurali od ponavljanja teških nevolja kolčakovštine.

Prva pouka. Da bismo odbranili vlast radnika i seljaka od razbojnika, to jest od spahija i kapitalista, potrebna nam je snažna Crvena armija. Mi smo dokazali delom, a ne rečima, da je možemo stvoriti, da smo naučili upravljati njome i pobeđivati kapitaliste uprkos obilnoj pomoći u oružju i opremi koju oni dobijaju od najbogatijih zemalja sveta. Boljševici su to dokazali delom. Nijedan radnik i seljak — ako je svestan — ne treba da im veruje na reč (verovati na reč je glupo), nego na osnovu iskustva miliona i miliona ljudi na Uralu i u Sibiru. Zadatak spajanja naoružavanja radnika i seljaka s komandovanjem bivših oficira, koji većinom simpatišu spahije i kapitaliste, vrlo je težak zadatak. Njega možemo rešiti samo ako odlično umemo da organizujemo, ako postoji stroga i svesna disciplina, ako postoji poverenje široke mase u rukovodeći sloj rad-

---

*) Preveo Zvonko Tkalec (V. I. Lenjin, *Izabrana dela*, t. II, knj. druga, „Kultura“, 1950, Beograd).

ničkih komesara. Taj vrlo teški zadatak boljševici su rešili: izdajstva bivših oficira ima kod nas vrlo mnogo, pa ipak je Crvena armija ne samo u našim rukama nego je i naučila da pobeđuje careve generale i generale Engleske, Francuske i Amerike.

Zato svako ko ozbiljno hoće da se izbavi od kolčakovštine treba da sve snage, sva sredstva, sve znanje stavi potpuno u službu stvaranja i jačanja Crvene armije. Savesno izvršavati sve zakone o Crvenoj armiji, sva naređenja, na sve načine održavati disciplinu u njoj, pomagati Crvenoj armiji čime god ko može — to je prva, osnovna i najglavnija dužnost svakog svesnog radnika i seljaka koji ne želi kolčakovštinu.

Kao vatre treba se čuvati partizanštine, samovolje pojedinih odreda, neslušanja centralne vlasti, jer to vodi u propast: i Ural, i Sibir, i Ukrajina su to dokazali.

Ko ne pomaže potpuno i bez rezerve Crvenu armiju, ko ne podržava iz sve snage red i disciplinu u njoj, taj je nevera i izdajnik, taj je pristalica kolčakovštine, toga treba nemilosrdno uništiti.

Sa snažnom Crvenom armijom mi smo nepobedivi. Bez snažne armije mi smo neminovna žrtva Kolčaka, Denjikina i Judeniča.

Druga pouka. Crvena armija ne može biti snažna bez velikih državnih rezervi žita, jer bez toga nije moguće ni slobodno manevrisati armijom ni pripremiti je kako treba. Bez toga nije moguće izdržavati radnike koji rade za armiju.

Svaki svestan radnik i seljak treba da zna i pamti da je sada glavni uzrok nedovoljno brzih i trajnih uspeha naše Crvene armije baš nedostatak državnih rezervi žita. Ko viškove žita ne predaje državi, taj pomaže Kolčaku, taj je izdajnik radnika i seljaka, taj je kriv za smrt i muke novih desetina hiljada radnika i seljaka u Crvenoj armiji.

Lopovi, špekulanti i sasvim zaostali seljaci umuju ovako: radije ću, veli, da prodam žito po slobodnoj ceni, dobiću kudikamo više nego po čvrstoj ceni koju plaća država.

Ali u tome i jeste stvar što od slobodne prodaje raste špekulacija, bogati se mali broj ljudi, site se samo bogataši, a radnička masa ostaje gladna. To smo videli u praksi u najžitorodnijim krajevima Sibira i Ukrajine.

Pri slobodnoj prodaji žita kapital trijumfuje, a rad gladuje i zlopoti se.

Pri slobodnoj prodaji žita državni ambari su prazni, armija je nemoćna, industrija umire, Kolčakova ili Denjikinova pobeda je heminovna.

Za slobodnu prodaju žita svesno se zalažu samo bogataši, samo najgori neprijatelji radničke i seljačke vlasti. Ko se zbog svoje 'zaostalosti zalaže za slobodnu prodaju žita, taj treba na primeru Sibira i Ukrajine da nauči i shvati zašto slobodna prodaja žita znači pobeđu Kolčaka i Denjikina.

Još ima nesvesnih seljaka koji umuju ovako: neka mi država najpre da za žito dobru robu po predratnoj ceni, pa ću onda i ja dati

viškove žita, inače ne dam. S ovakvim umovanjem lopovi i pristalice spahija često „love“ nesvesne seljake na udicu.

Nije teško shvatiti da je radnička država, koju su kapitalisti do temelja opustošili četvorogodišnjim pljačkaškim ratom radi Carigrada i koju još posle toga iz osвете pustoše Kolčak i Denjikin pomoću kapitalista celog sveta, — nije teško shvatiti da radnička država ne može odmah da dà seljacima robu jer industrija ne radi. Nema žita — nema goriva, nema industrije.

Svaki razuman seljak složiće se da gladnom radniku treba dati viškove žita na zajam, s tim da ga vrati u industrijskim proizvodima.

Tako je i sad. Svi svesni, razumni seljaci, svi osim lopova i spekulanata složiće se da radničkoj državi treba dati na zajam *apsolutno sve viškove žita*, jer će tada država obnoviti industriju i dati industrijske proizvode seljacima.

Da li će seljaci poverovati radničkoj državi i dati joj viškove žita na zajam? — upitaće nas neko.

Mi odgovaramo: Prvo, država će dati potvrdu da je primila zajam: novčanice. Drugo, svi seljaci znaju iz iskustva da radnička država, to jest sovjetska vlast, pomaže trudbenicima, da se bore protiv spahija i kapitalista. Zato se sovjetska vlast i zove radničko-seljačka vlast. Treće, seljak nema drugi izbor: ili verovati radniku ili kapitalistu; ili dati poverenje i zajam radničkoj državi ili državi kapitalista. Drugog izbora nema ni u Rusiji ni u ijednoj zemlji na svetu. Ukoliko seljaci postaju svesniji, utoliko su oni odlučnije za radnike, utoliko je čvršća njihova odluka da na sve moguće načine pomognu radničkoj državi da bi se onemogućilo vraćanje vlasti spahija i kapitalista.

Treća pouka. Da bismo do kraja uništili Kolčaka i Denjikina, potrebno je da najstrože poštujemo revolucionarni red, potrebno je da sveto poštujemo zakone i propise sovjetske vlasti i pazimo na to da ih svi izvršavaju.

Na primeru Kolčakovih pobeda u Sibiru i na Uralu svi smo jasno videli da i najmanji nered, da i najmanje kršenje zakona sovjetske vlasti, da i najmanja nepažnja ili nemarnost odmah služe jačanju spahija i kapitalista, njihovim pobedama. Jer spahije i kapitalisti nisu uništeni i ne smatraju se pobeđenima: svaki razuman radnik i seljak vidi, zna i shvata da su oni samo razbijeni i da su se posakrivali, pritajili, vrlo često kamuflirali „sovjetskom“ „zaštitnom“ bojom. Mnoge spahije uvukle su se u sovjetska gazdinstva, kapitalisti — u razne „glavne direkcije“ i „centre“, među sovjetske službenike; oni na svakom koraku vrebaju pogreške sovjetske vlasti i njene slabosti da bi je zbacili, da bi danas pomogli Čehoslovacima, sutra Denjikinu.

Svim snagama treba iznalaziti i hvatati te razbojнике, sakrivene spahije i kapitaliste, skidati s njih *sve* njihove *maske* i nemilosrdno ih kažnjavati, jer to su najgori neprijatelji trudbenika, vešti, spremni i iskusni, koji strpljivo čekaju zgodan momenat za zaveru; to su saboteri koji ne prezaju ni od kakvog zločina da bi so-

vjetskoj vlasti naneli štetu. S tim neprijateljima trudbenika, sa spahijama, kapitalistima, saboterima, belima, treba biti nemilosrdan.

A da bismo ih umeli hvatati, treba da budemo vešti, oprezni, svesni, treba da najpažljivije motrimo i najmanji nered, i najmanje odstupanje od savesnog ispunjavanja zakona sovjetske vlasti. Spahije i kapitalisti nisu jaki samo usled svojih znanja i svog iskustva, samo usled pomoći najbogatijih zemalja sveta, nego i usled moći navike i neukosti širokih masa koje hoće da žive „po starom“ i koje ne shvataju potrebu da se strogo i savesno pridržavaju zakona sovjetske vlasti.

Najmanja nezakonitost, najmanje narušavanje sovjetskog poretka već je *rupa* koju odmah iskorišćavaju neprijatelji trudbenika, jeste *oslonac* za Kolčakove i Denjikinove pobeđe. Zločin je zaboravljati da je *kolčakovština* počela od male neopreznosti u odnosu prema Čehoslovacima, od male neposlušnosti pojedinih pukova.

Cetvrta pouka. Zločin je zaboravljati ne samo to da je kolčakovština počela od sitnica nego i to da su joj pomogli da se pojavi na svet i da su je direktno podržali menjševici i eseri („socijalisti-revolucionari“). Vreme je da naučimo ocenjivati političke partije po njihovim delima, a ne po njihovim rečima.

Iako sebe nazivaju socijalistima, menjševici i eseri su na delu *pomagači belih*, *pomagači spahija* i kapitalista. To su u praksi dokazale ne samo pojedine činjenice nego i dve velike epohe u istoriji ruske revolucije: 1) *kerenština* i 2) *kolčakovština*. Oba puta su menjševici i eseri, iako na rečima „socijalisti“ i „demokrati“, odigrali na delu ulogu *pomagača belogardejštine*. Zar ćemo biti toliko glupi da im poverujemo sad kad nam predlažu da im još jedanput dopustimo „da pokušaju“, nazivajući to dopuštenje „jedinstvenim socijalističkim (ili demokratskim) frontom“? Zar će posle kolčakovštine još biti seljaka, osim pojedinaca, koji ne shvataju da je „jedinstveni front“ s menjševicima i eserima *jedinstvo* sa *pomagačima* Kolčaka?

Odgovoriće nam: menjševici i eseri su uvideli svoju pogrešku i odrekli se svakog saveza s buržoazijom. To nije istina. Prvo, desni menjševici i eseri se čak i nisu odrekli takvog saveza, a određene granice s tim „desnima“ *nema*, i to *nema* krivicom „levih“ menjševika i esera; „osudjujući“ na rečima svoje „desne“, čak i najbolji među menjševicima i eserima na delu su kraj njih *nemoćni* uprkos svim svojim rečima. Drugo, čak i najbolji iz redova menjševika i esera brane upravo *Kolčakove* ideje, koje pomažu buržoaziji i Kolčaku s Denjikinom i koje prikrivaju njihovu prljavu i krvavu kapitalističku rabotu. Te ideje su: *vladavina naroda*, *opšte*, *jednako*, *neposredno pravo glasa*, *Ustavotvorna skupština*, *sloboda štampe* i tako dalje. Mi vidimo u celom svetu kapitalističke republike koje baš tom „demokratskom lažju opravdavaju gospodstvo kapitalista i ratove za porobljavanje kolonija. Kod nas vidimo kako i Kolčak, i Denjikin, i Judenič i svaki general rado daje takva „demokratska“ obećanja. Može li se verovati čoveku koji zbog praznih obećanja pomaže ovejanoj banditu? Menjševici i eseri, svi bez izuzetka, pomažu

UVIDA JUST

ovejanim banditima, svetskim imperijalistima, ulepšavajući pseudo-demokratskim parolama *njihovu* vlast, *njihov* rat protiv Rusije, *njihovu* vladavinu, *njihovu* politiku. Svi menjševici i eseri predlažu nam „savez“ pod uslovom da činimo ustupke kapitalistima i njihovim vođama — Kolčaku i Denjkinu, na primer, da se „odrekemo terora“ (kad protiv nas stoji teror milijarderâ čitave Antante, čitavog saveza najbogatijih zemalja koje organizuju zavere u Rusiji) ili da otvorimo vratašca slobodnoj trgovini žitom itd. Ti „uslovi“ menjševika i esera znače ovo: mi, menjševici, eseri, kolebamo se u pravcu kapitalista, a hoćemo „jedinstveni front“ s boljševicima, na koje napadaju kapitalisti iskorišćavajući svaki ustupak! Ne, gospodo menjševici i eseri, ne tražite sad u Rusiji ljude koji će vam poverovati. U Rusiji su svesni radnici i seljaci shvatili da su menjševici i eseri pomagači belogardejaca, jedni — svesni i pakosni, drugi — iz nerazumevanja i iz upornosti u starim greškama, ali da su svi — pomagači belogardejaca.

Peta pouka. Da bismo uništili Kolčaka i kolčakovštinu, da im ne bismo dopustili da se ponovo dignu, svi seljaci treba da bez kolebanja učine izbor u korist radničke države. Seljake plaše (naročito menjševici i eseri, svi, čak i „levi“ među njima) strašilom „diktature jedne partije“, partije boljševika-komunistâ.

Na primeru Kolčaka seljaci su naučili da se ne boje strašila.

Ili diktatura (tj. gvozdena vlast) spahija i kapitalista, ili diktatura radničke klase.

Sredine nema. O sredini uzalud maštaju sinovi spahija, inteligenci, gospodičići koji su rđavo učili iz rđavih knjiga. Nigde na svetu sredine nema i ne može biti. Ili diktatura buržoazije (prikrivena bombastičnim eserovskim i menjševičkim frazama o vladavini naroda, Ustavotvornoj skupštini, slobodama i tako dalje) ili diktatura proletarijata. Ko to nije naučio iz istorije čitavog XIX veka, taj je beznadežni idiot. A u Rusiji smo svi videli kako su o sredini maštali menjševici i eseri za vreme kerensktine i pod Kolčakom.

Kome su poslužila ta maštanja? Kome su ona pomogla? — Kolčaku i Denjkinu. Oni koji maštaju o sredini — pomagači su Kolčaka.

Na Uralu i u Sibiru radnici i seljaci uporedili su na iskustvu diktaturu buržoazije i diktaturu radničke klase. Diktaturu radničke klase sprovodi boljševička partija koja se još od 1905. godine i ranije slila s čitavim revolucionarnim proletarijatom.

Diktatura radničke klase, to znači: radnička država će bez kolebanja ugušiti spahije i kapitaliste, ugušiti izdajnike koji pomažu tim eksploatorima, pobediti ih.

Radnička država je nemilosrdan neprijatelj spahija i kapitalista i prevaranata, neprijatelj privatne svojine na zemlju i na kapital, neprijatelj vlasti novca.

Radnička država je jedini verni prijatelj i pomoćnik trudbenika i seljaštva. Nikakvih kolebanja u stranu kapitala, savez trudbenika

u borbi protiv njega, *radničko-seljačka vlast, sovjetska vlast* — eto šta u stvari znači „diktatura radničke klase“.

Menjševici i eseri hoće da tim rečima uplaše seljake. To im neće poći za rukom. Posle Kolčaka radnici i seljaci čak i u zabačenim mestima shvatili su da te reči znače *baš ono bez čega nema spasa od Kolčaka*.

Dole oni koji se kolebaju, koji nemaju karaktera, koji skreću na put pomoći kapitalu, koji su očarani parolama i obećanjima kapitala! Nemilosrdni rat kapitalu i savez trudbenika, savez seljaka s radničkom klasom — to je poslednja i najvažnija pouka kolčakovštine.

24. avgusta 1919.

N. Lenjin

Правда, br. 190, 28. avgusta 1919.

Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 29, стр. 511—518.

PRIMER PETROGRADSKIH RADNIKA*)

Novine su već objavile da su radnici Petrograda počeli pojačanu mobilizaciju i upućivanje najboljih aktivista na južni front.

Zauzimanje Kurska od strane Denjikina i pokret na Orel potpuno objašnjavaju taj polet energije petrogradskog proletarijata. Tome primeru treba da slede i radnici drugih industrijskih centara.

Denjikinci računaju sa izazivanjem panike u našim redovima i primoravaju nas da mislimo samo na odbranu, samo o datom pravcu. Strani radio pokazuje s kakvom usrdnošću francuski i engleski imperijalisti pomažu u tome Denjikina, kako mu pomažu naoružanjem i stotinama miliona rubalja. Strani radio više na sav glas o otvorenom putu za Moskvu. Tako bi hteli kapitalisti da nas zaplaše.

Ali im neće uspeti da nas zaplaše. Naše trupe su raspoređene u skladu sa smišljenim planom koji se čvrsto sprovodi. Naš napad na glavni izvor neprijateljskih snaga se nepokolebljivo produžava. Pojede, postignute ovih dana, zaplenjivanje 20 topova u Bogučarskom rejonu, zauzimanje stanice Vešenska, pokazuju uspešno napredovanje naših trupa ka centru kozaštva, koje je jedino davalo i daje mogućnost Denjikinu da stvori ozbiljnu snagu. Denjikin će biti slomljen kao što je slomljen Kolčak. Nas neće zaplašiti i mi ćemo dovesti svoju stvar do pobedonosnog kraja.

Zauzimanje Kurska i pokret neprijatelja na Orel postavljaju pred nas zadatak: dati dopunske snage da bi se ovde odbio neprijatelj. Petrogradski radnici su pokazali svojim primerom da su pravilno shvatili zadatak. Ne skrivajući pred sobom opasnost, niukoliko je ne umanjujući, mi kažemo: primer Petrograda je pokazao da mi imamo dopunskih snaga. Da bi odbili napad na Orel, da bi prešli u ofanzivu na Kursk i Harkov, treba, osim onoga čime raspolazemo, da mobilishemo najbolje aktiviste iz redova proletarijata. Padom Kurska stvorena je ozbiljna opasnost. Nikad još neprijatelj nije bio tako blizu Moskve. Ali za otklanjanje te opasnosti, kao dopunu predašnjim vojnim snagama, mi šaljemo nove odrede naprednih radnika, sposobnih da stvore preokret u raspoloženju kod jedinica koje se povlače.

U trupama na jugu vidno mesto su zauzimali kod nas dezertteri koji su se vratili u redove armije. Oni su se vratili u većini sluča-

---

*) Sa ruskog prevela *Mira Lalić*.

jeva dobrovoljno, pod uticajem agitacije koja im je objasnila njihovu dužnost, svu opasnost od ponovnog uvođenja vlasti veleposednika i kapitalista. Ali dezertir nije izdržao, nedostajala mu je izdržljivost, često je počeo da odstupa ne prihvatajući borbu.

Eto zbog čega prvorazredni značaj dobija podrška armiji od strane novog priliva proleterskih snaga. Kolebljivi elementi će biti učvršćeni, raspoloženje će se podići, preokret će biti postignut. Proletarijat će, kao što je uvek bivalo u našoj revoluciji, ukazati pomoć i usmeriti u potrebnom pravcu kolebljivi sloj radnog stanovništva.

U Petrogradu radnici već odavno nose na sebi više tereta nego radnici u drugim industrijskim centrima. I glad, i ratna opasnost i izvlačenje najboljih radnika na sovjetske dužnosti po čitavoj Rusiji — od svega toga je petrogradski proletarijat stradao više nego proletarijat u drugim mestima.

A ipak vidimo, da ni najmanje potištenosti, ni najmanje opadanja snage nema među petrogradskim radnicima. Naprotiv. Oni su prekaljeni. Oni su našli nove snage. Oni isturaju nove borce. Oni izvanredno ispunjavaju zadatak avangardnog odreda, dajući pomoć i podršku onde gde je ona najviše potrebna.

Kada tako sveže snage idu radi učvršćenja poljuljanih jedinica naše armije onda trudbeničke mase, vojnici iz redova seljaka, dobijaju nove vođe iz svoje sredine, iz sredine naprednijih trudbenika, svesnijih, snažnijih duhom. Eto zbog čega nam takva pomoć u našoj seljačkoj armiji daje odlučujuću prevagu nad neprijateljem, jer neprijatelj za „podršku“ svoje seljačke armije koristi samo spahijske sinove, a mi znamo da je ta „podrška“ uništila Kolčaka, uništiće i Denjikina.

Drugovi radnici! Prihvatimo se svi novog rada po primeru petrogradskih radnika! Više snaga za aktivnost u armiji, više inicijative i smelosti, više takmičenja da bi stali u red sa Petrograđanima i pobjeda će biti na strani trudbenika; spahijska i kapitalistička kontrarevolucija će biti pobeđena.

P. S.

Sad sam saznao da je iz Moskve krenulo na front nekoliko desetina najodanijih drugova. Za Petrogradom se pokrenula Moskva. Za Moskvom treba da se pokrenu ostali.

N. L.

3. oktobra 1919.

Правда, br. 221, 4. oktobra 1919.

Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 30, стр. 29—31.

GOVOR SLUŠAOCIMA SVERDLOVSKOG
UNIVERZITETA KOJI ODLAZE NA FRONT,
24. OKTOBRA 1919.*)

Drugovi! Vi znate da nas nije okupila danas samo želja da proslavimo završetak kursa sovjetske škole većine vas, nego takođe i okolnost da je oko polovine cele vaše klase donelo odluku da ode na front da bi ukazali novu, izvanrednu i bitnu pomoć trupama koje se bore na frontu.

Drugovi! Mi vrlo dobro znamo kakve ogromne teškoće predstavlja za čitavo naše upravljanje i u gradu, a naročito na selu, nedostatak iskusnih, obaveštenih drugova. Mi vrlo dobro znamo da su ti najsvesniji radnici Petrograda, Moskve, Ivanovo — Voznesenska i drugih gradova, ti najsvesniji drugovi, koji su dosad nosili na svojim leđima, može se reći, glavni teret upravljanja zemljom u nečuvano teškim uslovima, glavni teret ujedinjavanja radnika i seljaka i rukovođenja njima, mi odlično znamo, da su oni izvanredno istrošeni onim ponekad natčovečanskim zahtevima, koje pred njih postavlja odbrana Sovjetske Republike. Zbog toga mogućnost da se ovde sakupi nekoliko stotina radnika i seljaka, da im se omogući da sistematski uče nekoliko meseci, da nauče sve što im je potrebno da znaju o sovjetskom sistemu, da bi krenuli odavde zajedno, organizovano, monolitno, svesno — radi rukovođenja, radi ispravljanja ogromnih nedostataka, koji još ostaju, — ta mogućnost predstavlja za nas ogromnu vrednost i mi smo sa izvanrednim naporom, teška srca i posle dugih kolebanja rešili da blizu polovine ove klase pošaljemo na rad na frontu. Ali uslovi koji su nastali na frontu su takvi da drugog izbora nije bilo. Mislimo da odluka koja je doneta dobrovoljno i čiji je cilj upućivanje na front još niza najboljih predstavnika, koji bi bili vrlo korisni na čitavom administrativno-stvaralačkom radu — da je ta odluka izazvana situacijom apsolutne neophodnosti.

Drugovi, dozvolite mi da se ukratko zadržim na toj situaciji, koja je nastala sada na raznim frontovima da bi mogli suditi u kojoj je meri ova neophodnost izvanredna.

Na mnogim frontovima, koji su ranije bili veoma važni i na koje je neprijatelj polagao ogromne nade, upravo u poslednje vreme stvar

---

*) Sa rusčkog prevela Mira Lalić.

prilazi ka punoj, i po svim znacima, konačnoj pobedi u našu korist. Na severnom frontu, gde je ofanziva na Murmansk obećavala neprijatelju naročito velike dobiti, gde su već odavno Englezi prikupili velike i dobro naoružane snage, gde nam je zbog nemanja hrane i ratne opreme bilo neverovatno teško da se borimo — tamo, reklo bi se, engleski i francuski imperijalisti bi trebalo da imaju blistave perspektive. I baš se tamo pokazalo da je čitava neprijateljska ofanziva konačno propala. Englezi su morali da povuku svoje trupe i mi sad vidimo punu potvrdu toga da engleski radnici rat ne žele, i čak sada, kada je u Engleskoj još daleko od revolucionarne borbe, oni su sposobni da vrše takav uticaj na svoju vladu grabljivaca i pljačkaša da je primoravaju da povuče svoje trupe iz Rusije. Sa tog fronta, koji je bio naročito opasan zato što se neprijatelj tamo nalazio u najpovoljnijim uslovima imajući pomorski put, bili su primorani oni da se povuku. Tamo ostaju ništavne snage ruskih belogardejaca, koje nemaju skoro nikakvog značaja.

Uzmite drugi, Kolčakov front. Vi znate da kad su trupe Kolčaka nastupale prema Volgi, evropska kapitalistička štampa se trudila da objavi celom svetu pad sovjetske vlasti i priznanje Kolčaka za vrhovnog upravljača Rusije. Ali pre nego što je svečana povelja o tom priznanju stigla do samog Kolčaka, naše trupe su ga proterale u Sibir i vi znate da smo se približavali Petropavlovsku i Irtišu i da je Kolčak morao da drukčije rasporedi svoje snage nego što je predviđao. Bilo je vreme kada smo morali da odstupimo zato što su radnici i seljaci iz okoline zakasnili sa svojom mobilizacijom. Ali podaci koje mi dobijamo iz Kolčakove pozadine govore da je kod njega nesumnjiv raspad, čitavo stanovništvo ustaje protiv njega, čak i bogati seljaci. I mi se približavamo momentu kada će poslednje uporište Kolčakovih snaga biti slomljeno i time završavamo godinu revolucije, u toku koje je čitav Sibir bio pod vlašću Kolčaka, kada su mu pomagali i eseri i menjševici, koji su još jednom ponovili istoriju dogovora s buržoaskom vladom. Vi znate da je Kolčaku ukazivala pomoć čitava evropska buržoazija. Znae da su sibirski front branili i Poljaci i Česi; bilo je i Italijana i američkih oficira — dobrovoljaca. Sve što bi moglo da parališe revoluciju sve je došlo u pomoć Kolčaku. I sve je to palo, zato što su seljaci, sibirski seljaci, koji su najmanje pod uticajem komunizma zato što su ga najmanje posmatrali — dobili takvu lekciju od Kolčaka, takvo *praktično* upoređenje (a seljaci vole *praktično* da upoređuju) da možemo reći: Kolčak nam je dao milione pristalica sovjetske vlasti u rejonima najudaljenijim od industrijskih centara, gde bi nam bilo teško da ih pridobijemo. Eto čime se završila Kolčakova vlast i eto zbog čega se mi na tom frontu osećamo najčvršći.

Na zapadnom frontu vidimo da se ofanziva Poljaka privodi kraju. Oni su dobijali pomoć od Engleske, od Francuske i Amerike, koje su težile da raskopaju staru poljsku mržnju prema velikoruskim ugnjetućima, pokušavajući da prenesu mržnju poljskih radnika prema spahijama i carevima, stoput zasluženu — na ruske radnike

i seljake, primoravajući ih da misle da boljševici isto tako, kao i ruski šovinisti, sanjaju o osvajanju Poljske. Za izvesno vreme ta im je prevara pošla za rukom. Ali mi imamo tačne indicije da vreme kada je ta prevara činila svoje — prolazi i da među poljskim trupama počinje raspadanje. I američke vesti, za koje nikako ne možemo posumnjati da su naklonjene komunizmu, potvrđuju da se među poljskim seljacima sve više jačaju zahtevi da se završi rat do 1. oktobra, po svaku cenu, i da te težnje podržavaju čak najpatriotskiji elementi među socijal-šovinistima (PPS²⁰¹), koji su na pozicijama naših menjševika i esera, pokazujući sve jače suprotstavljanje svojoj vladi. U toku ovog vremena raspoloženje Poljaka se jako izmenilo.

Ostaju dva fronta — petrogradski i južni gde se odigravaju najozbiljniji događaji. Ali i ovde svi znaci govore da neprijatelj prikuplja poslednju snagu. Imamo tačne vesti da su engleski vojni ministar Čerčil i partija kapitalista započeli tu ratnu avanturu na Petrograd da bi dokazali mogućnost brzog svršavanja sa sovjetskom Rusijom i da engleska štampa ocenjuje tu avanturu kao poslednju kartu šovinstu i ministra Čerčila, uprkos jasno izražene volje većine stanovništva.

Najezdu na Petrograd možemo ceniti kao meru da se pruži pomoć Denjikinu. Te zaključke možemo izvesti iz situacije na petrogradskom frontu. Vi znate da su nam i letonska i litvanska i estonska vlada odgovorile saglasnošću na predlog da se počnu pregovori o miru. Prirodno da su te vesti izazvale kolebanje kod naših trupa, da su izazvale kod njih nadu, da će se rat završiti. Pregovori su već počeli. A za to vreme Engleska je prikupila ostatke svojih brodova i iskrcala nekoliko hiljada belogardejaca koji su bili snabdeveni izvanrednim tehničkim sredstvima. Ali oni nam ih ne mogu uvoziti dok ne uspavaju narod lažju, zato što je u Engleskoj i Francuskoj bilo slučajeva da su se pokušaji utovarivanja municije na brodove završavali neuspehom, jer su lučki radnici organizovali štrajkove i govorili da neće dozvoliti brodovima da nose uništavajuću opremu u sovjetsku Rusiju. I engleski imperijalisti su morali da uzimaju u drugim zemljama tu opremu, obmanjujući svoj narod. Nije zato čudno što su oni bacili na sovjetsku Rusiju nekoliko stotina ili hiljada ruskih belogardejskih oficira. U Engleskoj postoje logori gde drže ove belogardejske oficire, hrane ih i obučavaju za napad na Rusiju, govoreći posle toga da je to unutrašnji rat izazvan terorom boljševika. Logori koje su ranije punili naši zarobljenici sada su puni ruskih belogardejskih oficira. Zato je i došlo do toga da kad smo od Litvanije i Letonije očekivali primirje neprijatelj je u prve dane postigao tako ogromne uspehe, bacivši te snage na petrogradski front. Sada znate da je na petrogradskom frontu nastupio prelom. Znao iz izjava Zinovjeva i Trockog da je gubitak već popunjen, da se predašnja kolebanja privode kraju, da naše trupe nastupaju i nastupaju uspešno, savlađujući najžešći otpor. Te se borbe odlikuju izvanrednom žestinom. Telefonski mi je javio drug Trocki iz Petrograda da su u Detskom Selu, koje smo nedavno zauzeli, iz pojedinih kuća gadali

belogardejci i preostala buržoazija, pružajući najžilaviji otpor, veći nego u svim ranijim borbama. Neprijatelj oseća da se odigrava preokret čitavog rata i da se Denjikin nalazi u takvom položaju da mu treba pomoći i odvući naše snage, upućene protiv njega. To im nije uspelo može se sigurno reći. Sve ono čime smo pomogli Petrogradu, uzeli smo bez i najmanjeg slabljenja Južnog fronta. Ni jedna jedinica na petrogradskom frontu nije bila povučena s juga, i ona pobjeda koju smo počeli da ostvarujemo i koju ćemo dovesti do kraja, ostvariće se bez najmanjeg slabljenja južnog fronta, na kojem će se rešiti ishod rata sa spahijama i imperijalistima. Ishod će biti tamo, na južnom frontu u najbližoj budućnosti.

Drugovi, vi znate da se na južnom frontu s jedne strane, neprijatelj oslanjao pre svega na kozake, koji su se borili za svoje privilegije, a s druge strane — tamo je više nego ma gde bilo formirano pukova dobrovoljačke armije, koji su se puni negodovanja i besa borili za interese svoje klase, za obnovu vlasti spahija i kapitalista. Zbog toga nam ovde predstoji odlučujuća bitka i ovde vidimo ono isto što smo videli na Kolčakovom primeru, koji je u početku izvojevao velike pobjede, ali ukoliko su se dalje borbe odvijale, utoliko su se više proređivali redovi oficira i svesnih kulaka, koji čini glavnu Kolčakovu snagu, i utoliko više je on morao da uzima radnike i seljake. Oni umeju da ratuju tuđim rukama, a sami ne vole da se žrtvuju već više vole da radnici reskiraju svoju glavu radi njihovih interesa. Kad je Kolčak morao da proširuje svoju armiju, to proširivanje je dovelo do toga, da su stotine hiljada ljudi prešle na našu stranu. Desetine belogardejskih oficira i kozaka, begunaca od Kolčaka, govorili su kako su ubeđeni da Kolčak prodaje Rusiju naveliko i namalo i čak nemajući boljševička shvatanja — prelazili su na stranu Crvene armije. Tako je završio Kolčak, tako će završiti i Denjikin. Danas ste mogli pročitati u večernjim novinama o ustancima u pozadini kod Denjikina, — Ukrajina počinje da gori. Imamo izveštaje o događajima na Kavkazu, gde su gorštaci, dovedeni do očajanja, napali i opljačkali Škurove pukove, otešvi im puške i municiju. Čuli smo juče strani radio koji je bio primoran da prizna da je Denjikinov položaj težak. On mora da šalje u borbu svoje najbolje snage jer gori Ukrajina a na Kavkazu je ustanak. Dolazi trenutak kada će Denjikin morati da stavi sve na kartu. Nikada nije bilo tako krvavih, žestokih borbi kao kod Orela gde je neprijatelj bacio najbolje pukove, takozvane „kornilovske“, čija se trećina sastoji od oficira najkontrarevolucionarnijih, najobučenijih, najpomamnijih u svojoj mržnji prema radnicima i seljacima oficira koji direktno brane restauriranje svoje sopstvene spahijske vlasti. Eto zbog čega imamo osnova da mislimo da se sada približava odlučujući momenat na južnom frontu. Pobjeda kod Orela i Voronježa, gde se produžava sa gonjenjem neprijatelja, pokazala je, da je i ovde, kao i kod Petrograda, nastupio prelom. Ali treba da naš slabiji i delimičan napad pretvorimo u masovan, ogroman, koji će dovesti pobjedu do kraja.

Eto zbog čega smo se mi, ma kako da je teška za nas ta žrtva, — odašiljanje na front stotine kursista, sakupljenih ovde i nesumnjivo potrebnih za rad u Rusiji — ipak složili sa vašim željama. Tamo na južnom i petrogradskom frontu, — ako ne najbližih nedelja, ono u svakom slučaju meseci — rešiće se sudbina rata. U takvom trenutku svaki svesni komunist mora reći: moje je mesto tamo, ispred drugih na frontu, gde je dragocen svaki svestan komunista koji je prošao kroz školu.

Ako je u trupama došlo do kolebanja, ono je izazvano time što je narod umoran od rata. Vi odlično znate, kakvu su glad, pustošenje i muku podneli radnici i seljaci za te dve godine u borbi protiv imperijalista čitavog sveta. Vi znate da najumorniji ne mogu dugo izdržati napor, a tim se momentom koristi neprijatelj koji ima bolje veze, komandni sastav, nema izdajnika i udara svom snagom. Time su i bili izazvani neuspesi na južnom frontu. Zato sada treba najsvesniji predstavnici radnika i seljaka obučeni na vojnim kursevima i na kursevima sličnim vašim da organizovano, monolitno, podelivši se na veće ili manje grupe u saglasnosti sa vojnim vlastima, podelivši među sobom obaveze — krenu na front da bi pomogli trupama, među kojima se pojavila izvesna nestabilnost na mestima gde je jači pritisak neprijatelja. Uvek, u toku dvogodišnjeg postojanja sovjetske vlasti, kada se primećivala izvesna nestabilnost među seljačkom masom, koja se vidi i ne zna sovjetski rad, obraćali smo se za pomoć najorganizovanijem delu gradskog proletarijata i dobijali smo od njega najhrabriju podršku.

Danas sam video drugove, Ivanovo-voznosenske radnike, koji su povukli oko polovine ukupnog broja odgovornih partijskih radnika radi upućivanja na front. Pričao mi je danas jedan od njih s kakvim oduševljenjem su ih pratili desetine hiljada vanpartijskih radnika, kako im je prišao jedan starac, vanpartijac, i rekao: „Nemojte se uznemiravati, putujte, vaše je mesto tamo, a mi ćemo i za vas raditi“. Eto, kad se među vanpartijskim radnicima pojavljuje takvo raspoloženje, kad vanpartijske mase, koje se ne razumeju još u potpunosti u političkim pitanjima vide da mi najbolje predstavnike proletarijata i seljaštva upućujemo na front, gde oni uzimaju na sebe najteže, najodgovornije obaveze i gde će morati u prvim redovima da podnesu više od svih žrtava i da ginu u očajničkim borbama — broj naših pristalica među zaostalim vanpartijskim radnicima i seljacima se udesetostručuje, a sa kolebljivim, oslabljenim, umornim trupama se dešavaju prava čuda.

Eto, drugovi, to je taj veliki, teški i naporni zadatak koji leži na vašim leđima. Za one koji idu na front kao predstavnici radnika i seljaka — nema biranja. Njihova parola treba da bude: smrt ili pobjeda. Svaki od vas treba da zna da priđe najzaostaliyim, najnesvesnijim crvenoarmejcima, da bi najrazumljivijim jezikom s tačke gledišta radnika objasnio situaciju, pomogao im u teškom trenutku, da ume da otkloni svako kolebanje, da ih nauči voditi borbu sa mnogobrojnim pojavama sabotaze, neekspeditivnosti, prevare i

izdaje. Vi znate da je mnogo takvih pojava u našim redovima i među komandnim sastavom. Tu su potrebni oni koji su završili izvestan kurs znanja, shvataju političku situaciju i umeju da ukažu pomoć širokim masama radnika i seljaka u njihovoj borbi protiv izdaje ili sabotaze. Osim lične hrabrosti sovjetska vlast očekuje od vas da ukažete svestranu pomoć tim masama da sprečite svako kolebanje među njima i pokažete da sovjetska vlast ima snagâ kojima će ona pribeći u svakom teškom trenutku. Mi takvih snagâ imamo u dovoljnoj količini.

Sada, ponavljam, moramo ići na tu najveću žrtvu samo zbog toga, što je to glavni i poslednji front gde će se, po svim znacima, u toku najbližih nedelja ili meseci rešiti sudbina čitavog građanskog rata. Ovde možemo jedanput za uvek naneti neprijatelju takav udarac od koga se neće oporaviti. I posle krvave borbe s belogardejcima, borbe koju su nam oni nametnuli, preći ćemo najzad na naš posao, na posao prave izgradnje, slobodniji, sa udesetostručenom energijom. Eto zbog čega, drugovi, pozdravljam one među vama, koji su uzeli sadla na sebe taj veoma teški i veoma veliki zadatak borbe do kraja u prvim redovima na frontu i opraštam se sa njima s punim uverenjem da će nam doneti punu i konačnu pobedu.

Правда, br. 240. i 241,
26. i 28. oktobra 1919.

Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 30, стр. 57—64.

VIII SVERUSKA KONFERENCIJA KP(b)R²⁰²)
2—4. DECEMBRA 1919.*)

POLITIČKI REFERAT CENTRALNOG KOMITETA
2. DECEMBRA

(*Aplauz*) Drugovi! Referat Centralnog komiteta s formalne strane, u ovom trenutku, trebalo bi da vam da uglavnom sumirano iskustvo, stečeno u toku ovog vremena. Ali, moram vam reći da takav zadatak — da se ograničimo na istoriju, ili makar damo samo izveštaj koji glavnu pažnju posvećuje istoriji — suviše ne odgovara vremenu i zadacima koji stoje pred nama. Zbog toga sam slobodan da prenesem težište ovog referata, koji hoću da podnesem i Kongresu sovjeta, ne toliko na opisivanje onoga što smo preživeli, koliko na iskustva koja stičemo i treba da stičemo za našu neposrednu praktičnu delatnost.

Mada smo za ovo vreme, može se reći bez svakog preuveličavanja, postigli ogromne uspehe, mada su najveće teškoće već iza nas, ipak nam nesumnjivo još predstoje vrlo, vrlo velike teškoće. Prirodno da pažnja partije u celini treba da se usredsredi na rešavanje ovih zadataka, a u istoriju možemo dozvoliti da se udubimo samo onoliko koliko je to neophodno za rešavanje zadataka koji stoje pred nama.

Razume se da je najvažnije pitanje za vreme sovjetske vlasti, koje nas je najviše angažovalo — neizbežno vojno pitanje. Razumljivo je što je građanski rat sve angažovao, i samo je po sebi jasno što smo u toj borbi za opstanak morali najbolje partijske snage da odvajamo od svih ostalih grana rada i aktivnosti i da ih upućujemo na vojne dužnosti. Drukčije nije ni moglo da bude u uslovima rata. Ali smo zato, ma kako da je zbog tog odvajanja trpeo stvaralački rad u mnogim granama naše sovjetske i partijske delatnosti, stvarno uspeli u vojnoj oblasti da postignemo takvo koncentrisanje snaga i takve uspešne rezultate kakve bi ne samo naši protivnici, ne samo kolebljivci, nego i većina u našoj sopstvenoj sredini, ranije, verovatno, smatrali za nemoguće. Jer održati se dve godine, pri direktnoj i indirektnoj podršci koju su naši nepri-

---

*) Sa ruskog prevela *Mira Lalić*.

jatelji dobijali u početku od nemačkog imperijalizma, a kasnije od još snažnijeg imperijalizma Antante, koji je potpuno obuhvatio čitav svet — održati se dve godine u zemlji koja je u tolikoj meri razorena i zaostala — to je takav zadatak čije je rešenje bilo nesumnjivo „čudo“. Zbog toga, čini mi se, treba da razmislimo kako se desilo da se to „čudo“ ostvarilo i kakvi praktični zaključci izlaze iz ovoga, na osnovu kojih bismo mogli sa sigurnošću reći, a čini mi se da mi stvarno i možemo sa sigurnošću reći da ćemo bez obzira na velike teškoće unutrašnje izgradnje u najkraće vreme isto tako uspešno savladati i njih, kao što smo uspešno rešili pitanje vojne odbrane.

Svetski imperijalizam koji je u stvari izazvao kod nas građanski rat i koji je kriv za njegovo odugovlačenje, pretrpeo je u toku ove dve godine poraze, i mi pre svega treba da postavimo pitanje: kako se moglo desiti da smo u borbi sa svetskim imperijalizmom, koji je bez svake sumnje još i sad mnogo puta jači od nas, postigli tako ogroman uspeh? Da bi se odgovorilo na to pitanje, treba baciti opšti pogled na istoriju građanskog rata u Rusiji, na istoriju intervencije Antante. Treba, pre svega, da ustanovimo da u tom ratu postoje dva perioda koji se bitno razilaze po načinu aktivnosti Antante, ili dva osnovna metoda njenih vojnih akcija protiv Rusije.

Prirodno je pre svega što se Antanta, pobedivši Nemačku, u svom planu da uguši Sovjetsku Republiku u Rusiji, oslanjala na svoje sopstvene trupe. I, razume se, da je Antanta makar mali deo svojih džinovskih armija, koje su se oslobodile posle poraza Nemačke — da je makar samo deseti deo tih snaga mogla da istinski upotrebi protiv Ruske sovjetske Republike, samo se po sebi razume da se ne bismo održali. Prvi period građanskog rata u Rusiji se karakteriše time što je pokušaj Antante da svojim sopstvenim trupama slomi Sovjetsku Republiku pretrpeo krah. Antanta je morala da povuče engleske trupe koje su deystvovalе na arhangelском frontu. Iskrcavanje francuskih trupa na jugu Rusije se završilo nizom pobuna francuskih mornara, i danas, ma kako da je još i sada stroga vojna cenzura, mada rata više nema, ipak bivša ratna a sada posleratna cenzura i dalje postoji u tobože slobodnim zemljama — Engleskoj i Francuskoj; i ma kako da su retki primerci novina koji dopiru do nas, mi ipak imamo potpuno tačne dokumentovane podatke iz Engleske i Francuske koji pokazuju da su obaveštenja, na primer, o pobuni mornara na francuskim ratnim brodovima u Crnom moru, dospeli do francuske obale da je osuđivanje nekolicine francuskih mornara na robiju postalo poznato u Francuskoj; da se sva komunistička, sva revolucionarna, radnička štampa Francuske i Engleske poziva na te činjenice, da je, na primer, ime drugarice Žane Laburb,²⁰³ koju su Francuzi streljali u Odesi zbog boljševičke agitacije, postalo parola za francusku socijalističku, radničku štampu ne samo komunističkog krila: čak i takav list kao što je „Imanite“, koji je u suštini po svojim osnovnim principima najbliži shvatanjima naših

menjševika i esera, čak je i takav list ime Laburbove pretvorio u borbenu parolu protiv francuskog imperijalizma, za nemešanje u stvari Rusije. Isto tako su u engleskoj radničkoj štampi diskutovana pisma engleskih vojnika koji su boravili na arhangelском frontu. O tome imamo potpuno tačne dokumentovane podatke. Zbog toga nam je jasno da je ovde stvarno izvršen ogroman preokret, na koji smo ranije uvek ukazivali, kome smo se duboko nadali, i koji je, mada neobično polagano, ali nesumnjivo, postao u poslednje vreme činjenica.

Taj preokret je nužno izazvan samim tokom događaja. Upravo te zemlje koje su se najviše smatrale i smatraju se demokratskim, civilizovanim i kulturnim, baš su one vodile rat protiv Rusije najzverskijim sredstvima, bez i najmanje trunke zakonitosti. Boljševike okrivljuju za narušavanje demokratizma; to je banalni argumenat menjševika, esera i čitave buržoaske štampe protiv nas. Ali ni jedna od tih demokratskih država nije se usudila i neće se usuditi da po zakonima svoje sopstvene zemlje objavi rat sovjetskoj Rusiji. Naporedo sa tim širi se, spolja neprimetan, ali vrlo dubok, protest u radničkoj štampi koja kaže: gde su u našem ustavu, u ustavu Francuske, Engleske i Amerike ti zakoni koji dozvoljavaju da se vodi rat, ne objavljujući ga i ne pitajući parlamenat? I u štampi Engleske, Francuske i Amerike činjeni su predlozi da se predaju sudu poglavari njihovih država zbog državnih zločina, zbog objave rata bez dozvole parlamenta. Takvi su predlozi činjeni. Istina, oni su objavljeni u lecima, koji izlaze najviše jedanput nedeljno, a konfiskuju se, verovatno, najmanje jedanput mesečno, i koji se rasturaju u nekoliko stotina ili hiljada primeraka. Takve letke su vođe odgovornih vladinih partija mogle i da potcenjuju. Ali tu treba istaći dve glavne struje: vladajuće klase u celom svetu izdaju svakodnevno milione primeraka poznatih kapitalističkih novina, koje su pune nečuvene laži i kleveta protiv boljševika. Dole, u radničkim masama, znaju, od onih vojnika koji su se vratili iz Rusije, o lažljivosti čitave te kampanje. Na taj način se stvara za Antantu neophodnost da povuče svoje trupe iz Rusije.

Kad smo od samog početka govorili da smo orijentisani na svet-sku revoluciju, tome su se smejali i sto puta izjavljivali i sad izjavljuju da je to neostvarljivo. Ali mi smo u toku dve godine dobili tačan materijal da to proverimo. Znamo, da ako se govori o toj orijentaciji u tom smislu kao da se nadamo brzom, neposrednom ustanuku u Evropi, onda toga nije bilo. Ali da se ta orijentacija pokazala u svojoj osnovi duboko tačna i da je istrgnula od samog početka tlo oružanoj intervenciji Antante, — posle dve godine, naročito posle poraza Kolčaka, posle povlačenja engleskih trupa iz Arhangel'ska i sa čitavog severnog fronta, — to je najneospornija istorijska činjenica. Bio je dovoljan i najmanji broj od onih armija, kojima je raspolagala Antanta, pa da nas uguše. Ali uspeši smo da pobeđimo neprijatelja zato što se u najtežem trenutku došlo do izražaja saosećanje radnika čitavog sveta. I na taj način smo uspeši da iz tog

prvog perioda Antantine najezde izađemo časno. Sećam se, da se u jednom članku, čini mi se Radekovom, govorilo da će dodir Antantinih trupa sa buktećim tlom Rusije koja je zapalila požar socijalističke revolucije, zapaliti i te trupe. Stvarnost je pokazala da se u praksi tako i desilo. Ne treba govoriti o tom da procesi koji se dešavaju među engleskim i francuskim vojnicima i mornarima, koji znaju imena streljanih zbog boljševičke agitacije, ne treba govoriti o tome, da ma kako bili slabi ti procesi, ma kako bile tamo slabe komunističke organizacije — da oni ostvaruju džinovski radi. Rezultati su očigledni: oni su primorali Antantu da povuče svoje trupe. Samo to donelo nam je prvu najkrupniju pobjedu.

Drugi metod Antante, drugi sistem njene borbe sastojao se u tome da se iskoriste protiv nas male države. Krajem avgusta ove godine švedske novine su javile da je engleski vojni ministar Čerčil izjavio da će Rusiju napasti 14 država, i da je prema tome u najbliže vreme, u svakom slučaju do kraja godine, pad Petrograda i Moskve obezbeđen. Izgleda da je Čerčil demantovao tu izjavu, rekavši da su je izmislili boljševici. Ali mi imamo tačne podatke o tome u kojim švedskim novinama je to saopštenje objavljeno. Zbog toga tvrdimo da to saopštenje potiče iz evropskih izvora. Osim toga ono se potvrđuje činjenicama. Na primeru Finske i Estonije mi smo sa apsolutnom tačnošću utvrdili da je Antanta upotrebila sve napore kako bi ih primorala da ratuju protiv sovjetske Rusije. Lično sam imao prilike da čitam uvodni članak engleskog lista „Tajms“*) posvećen pitanju Finske, u ono vreme kad su Judeničeve trupe stajale na nekoliko vrsta od Petrograda, i kad je opasnost za Petrograd bila najveća. Taj članak je direktno kipteo od negodovanja, ozlojeđenosti i bio je napisan sa nečuvenom, neobičnom za novine strasnošću (obično se u sličnim novinama piše diplomatski, kao što je kod nas pisala Miljukovljeva „Reč“). To je bila najbesnija proklamacija upućena Finskoj, u kojoj je direktno postavljeno pitanje: sudbina sveta zavisi od Finske; na nju gledaju sve civilizovane kapitalističke zemlje. Mi znamo da je trenutak, kada su Judeničeve trupe bile na nekoliko vrsta od Petrograda, bio odlučujući. Sve jedno da li je Čerčil rekao gore navedene reči ili ne, on je takvu politiku vodio. Poznato je kakav je pritisak vršio imperijalizam Antante na te male zemlje, na brzinu stvorene, nemoćne, zavisne u celini od Antante, čak i u nasušnim pitanjima, kao što je pitanje snabdevanja hranom, i u svim drugim odnosima. One ne mogu da se isčupaju iz te zavisnosti. Svi metodi pritiska, finansijskog, ekonomskog, vojnog iskorišćeni su da bi se primorala Estonija, Finska i, svakako, takođe Letonija, Litvanija i Poljska, da bi se primorao čitav taj niz država da pođe na nas. Istorija poslednjeg Judeničevog pohoda na Petrograd je konačno pokazala da je taj drugi Antantin metod vođenja rata propao. Nema nikakve sumnje da bi najmanja pomoć Finske ili malo veća pomoć Estonije bila dovoljna da se reši sudbina Pe-

trograda. Nema nikakve sumnje da je Antanta, budući svesna važnosti situacije, učinila sve napore da dobije tu pomoć, ali ipak je pretrpela krah.

To je druga ogromna pobjeda koju smo postigli na međunarodnom polju i komplikovanija je od prve. Prva je bila postignuta zbog toga što se pokazalo da francuske i engleske trupe stvarno ne treba držati na teritoriji Rusije: one ne ratuju već liferuju Engleskoj i Francuskoj buntovnike koji dižu engleske i francuske radnike protiv njihovih vlada. Ali se pokazalo, da iako su Rusiju okružili namerno okružavaju obručem sitnih država, koje se stvaraju i podržavaju, razumljivo, u cilju borbe protiv boljševizma, da se to oružje okreće protiv Antante. U svim tim državama postoje buržoaske vlade koje skoro uvek imaju u svojim redovima buržoaske sporazumaše, ljude koji idu protiv boljševika, zbog svog klasnog položaja. Svaka od tih nacija je nastrojena odlučno neprijateljski prema boljševicima; međutim, uspeli smo te buržuje i sporazumaše da okrenemo na našu stranu. To izgleda neverovatno, ali to je upravo tako, zato što svaka od tih država, posle preživljenog imperijalističkog rata, ne može a da se ne koleba u pitanju: da li imaju računa da se sada bore protiv boljševika, kada je drugi pretendent na vlast u Rusiji, koji se može sa razlogom smatrati ozbiljnim, samo Kolčak ili Denjikin; tj. predstavnici stare imperijalističke Rusije, a da su Kolčak ili Denjikin ovde predstavnici stare Rusije, nema sumnje. Dakle, dobili smo mogućnost da se oslonimo na drugu pukotinu u imperijalističkom taboru. Ako smo se u prvim mesecima posle naše revolucije održali zbog toga što su se nemački i engleski imperijalizam borili među sobom na život i smrt, ako smo se posle tih prvih šest meseci držali još, više od pola godine, zbog toga što se pokazalo da su Antantine trupe nesposobne da se bore protiv nas — onda smo se sledeće godine, za koju moramo prvenstveno sada da polažemo računa, održali sa uspehom zato što je pokušaj velikih sila, pod čijim se uticajem obavezno i apsolutno nalaze sve male zemlje, njihov pokušaj da mobilišu male zemlje protiv nas pretrpeo slom zbog protivrečnih interesa međunarodnog imperijalizma i interesa tih zemalja. Svaka od tih malih zemalja je već osetila na sebi Antantine šape. One znaju da kad francuski, američki i engleski imperijalisti govore: „Mi vam garantujemo nezavisnost“, to u praksi znači: „Mi kod vas kupujemo sve izvore vaših bogatstava i držimo vas u zavisnosti. Osim toga mi vas gledamo sa drskošću oficira koji je došao u tuđu zemlju da komanduje i špekuliše i ni prema kome ne želi da ima obzira“. Oni znaju da obično u takvoj zemlji engleski ambasador znači više, nego bilo kakav tamošnji car ili parlamenat. I ako te istine sitnoburžoaski demokrati dosad nisu mogli da shvate, onda ih sada stvarnost primorava da to shvate. Ispada da za buržoaske i sitnoburžoaske elemente sitnih zemalja, koje pljačkaju imperijalisti, mi predstavljamo, ako ne saveznike, onda pouzdanije i dragocenije susede nego što su imperijalisti.

To je druga pobjeda koju smo odneli nad međunarodnim imperijalizmom.

Eto zbog čega s pravom sad možemo reći da su nam glavne teškoće prošle. Nema nikakve sumnje da će Antanta učiniti još mnogo pokušaja vojne intervencije. Ako su posljednje pobjede nad Kolčakom, nad Judičem primorale predstavnike svih tih sila da govore sada kako je pohod na Rusiju beznađežan i da predlažu mir, onda moramo dati sebi jasan odgovor, šta znače slične izjave. Ja bih molio da se ovo ne zapisuje...

Ako smo od predstavnika buržoaske inteligencije, od naših nemilosrdnih neprijatelja iščupali takva priznanja, mi smo u pravu i tu da kažemo, da su na strani sovjetske vlasti ne samo simpatije radničke klase, nego i širokih krugova buržoaske inteligencije. Predstavnici malograđana, sitne buržoazije, onih koji su se u ljutom okršaju sa kapitalistima kolebali, stali su odlučno na našu stranu i na njihovu podršku možemo sada donekle računati.

Treba da uzmemo u obzir tu pobjedu, i ako je dovedemo u vezu sa onim, na koji smo način na kraju krajeva postigli pobjedu nad Kolčakom, dobićemo još ubedljiviji zaključak... i sada se može početi sa pisanjem zato što se diplomatija ovde završila.

Ako postavimo pitanje, kakve su snage uslovile našu pobjedu nad Kolčakom, onda moramo priznati da je pobjeda nad Kolčakom, bez obzira na to što je on djelovao na teritoriji gde je bilo najmanje proletarijata i gde seljaku nismo mogli da ukažemo neposrednu, realnu pomoć za obaranje spahijske vlasti, kakvu smo mu ukazali u Rusiji, bez obzira na to što je Kolčak počinjao sa fronta koji su podržavali menševici i eseri, koji su formirali front Ustavotvorne skupštine — bez obzira na to što su tamo postojali najbolji uslovi za stvaranje državne vlasti koja bi se oslanjala na pomoć svetskog imperijalizma — ipak se taj eksperimenat završio punim porazom Kolčaka. Iz ovoga imamo pravo da izvučemo zaključak koji ima najbitniji značaj za nas i kojim se u čitavoj našoj delatnosti moramo rukovoditi: *istorijsku pobjedu odnosi ona klasa koja može voditi za sobom masu stanovništva*. Ako menševici i eseri dosad govore o Ustavotvornoj skupštini, o slobodi nacije itd., onda smo se mi za to vreme ubedili na iskustvu da se u revolucionarno vreme vodi klasna borba u najužasnijim formama, ali može dovesti do pobjede tek onda, kad je klasa koja je vodi sposobna da vodi za sobom većinu stanovništva. U tom pogledu ono poređenje koje nije pravljeno glasanjem listićima već više nego jednogodišnjim iskustvom najteže, najkrvavije borbe koja je zahtevala stoput više žrtava nego ova ili ona politička borba — ovo iskustvo u pogledu Kolčaka je pokazalo da mi ostvarujemo vladavinu one klase, čiju većinu umemo da vodimo za sobom, pridružujući sebi kao prijatelje i saveznike seljaštvo, bolje nego bilo koja druga partija. To je dokazao i primer Kolčaka. Taj primer je u socijalnom pogledu za nas poslednja lekcija. On pokazuje na koga možemo računati i ko je protiv nas.

Ma kako da je oslabljena imperijalističkim ratom i pustošenjem, radnička klasa ostvaruje političku vladavinu; ali ona to ne bi mogla da uradi da nije privukla za saveznika i prijatelja većinu radnog stanovništva, u ruskim uslovima — seljaštvo. To se ostvarilo u Crvenoj armiji gde smo mogli da iskoristimo stručnjake, u većini slučajeva raspoložene protiv nas i da stvorimo armiju koja, po priznanju naših neprijatelja esera u rezoluciji poslednjeg saveta njihove partije, ne predstavlja najamničku, nego narodnu armiju. Radnička klasa je mogla da stvori tu armiju čija većina ne pripada njenoj klasi, mogla je da iskoristi specijaliste, raspoložene protiv nje, samo zato što je mogla da vodi za sobom, mogla da pretvori u prijatelje i saveznike onu masu trudbenika koja je vezana za sitno gazdinstvo, koja je vezana za svoju imovinu i koja zbog toga nepokolebljivo teži slobodnoj trgovini, tj. kapitalizmu, vraćanju vlasti novca. U tome je suština svega onoga što smo za dve godine postigli. U čitavom našem daljem radu, u čitavoj našoj daljoj delatnosti, u onoj delatnosti — kojoj treba pristupiti u oslobođenoj Ukrajini i u onoj izgradnji, čiji će se teški i važni zadaci razviti posle pobeđe nad Denjikinom, — ovu osnovnu lekciju moramo uvek imati na umu, moramo je više od svega zapamtiti. Politički rezultati naše delatnosti, čini mi se, najviše se na to svode i sumiraju.

Drugovi! Već je rečeno da je rat produžetak politike. Mi smo to iskusili na svom sopstvenom ratu. Imperijalistički rat, koji je bio produžetak imperijalističke politike vladajućih klasa, spahija i kapitalista, izazvao je u narodnim masama neprijateljski odnos i bio je najbolje sredstvo revolucionisanja tih masa. On je kod nas, u Rusiji, olakšao i obaranje monarhije, i obaranje spahijskog zemljoposedništva i buržoazije što je izvedeno sa nečuvenom lakoćom samo zbog toga, što je imperijalistički rat bio produžavanje, zaoštavanje, drsko osmeljavanje imperijalističke politike. A naš rat je bio produžetak naše komunističke politike, politike proletarijata. Sve dosad čitamo kod menjševika i esera i čujemo od vanpartijaca i kolebljivih ljudi: „Obećali ste mir, a dali ste rat; prevarili ste radne mase“. A mi kažemo da su radne mase — mada nisu učile marksizam — ipak svojim klasnim instinktom ugnjetenih ljudi, ljudi koji su decenijama osećali na svojoj koži šta je to spahija i kapitalista, odlično shvatile razliku između imperijalističkog i građanskog rata. Za sve one koji su na svojoj koži osećali desetina godina ugnjetavanje, za sve te je razlika između ovih ratova razumljiva. Imperijalistički rat je bio produžetak imperijalističke politike. On je podizao mase protiv svojih vladara. Građanski rat pak, protiv spahija i kapitalista, je bio produžetak politike svrgavanja tih spahija i kapitalista, i svakim mesecom razvitak tog rata je učvršćivao vezu radnih masa sa proletarijatom, koji rukovodi tim ratom. Ma kako da je mnogo bilo iskušenja, ma kako da su česti bili ogromni porazi, ma kako da su teški bili ti porazi, ma kako da su često bivali trenuci, kada je neprijatelj odnosio najveće pobeđe i postojanje sovjetske vlasti visilo o koncu — takvih je trenutaka bilo, i Antanta će

bez sumnje pokušati još da se bori protiv nas — ali mi moramo reći, da je iskustvo koje smo stekli — vrlo solidno iskustvo. To je iskustvo pokazalo da rat učvršćuje svest radnih masa i pokazuje im preimućstvo sovjetske vlasti. Naivni ljudi ili ljudi koji potpuno žive sa predrasudama stare malograđanštine i starog buržoasko-demokratskog parlamentarizma, čekaju od seljaka da glasačkim listićima reši ide li sa boljševicima — komunistima ili sa eserima; drugo rešenje oni ne žele da priznaju jer su pristalice demokratije, slobode, Ustavotvorne skupštine itd. A život je odlučio da seljak mora proveravati to pitanje na delu. Kad je u Ustavotvornoj skupštini seljak dao većinu eserima, kad je politika esera pretrpela krah, i kad je bio primoran da u praksi ima posla sa boljševicima, seljak se onda ubedio da je to čvrsta vlast, vlast koja zahteva veoma mnogo, da je to vlast koja ume da ostvari te zahteve po svaku cenu, da je to vlast koja smatra da je pozajmljivanje hleba gladnome bezuslovna obaveza seljaka makar da je to činio i bez naknade, da je to vlast koja uspeva po svaku cenu da se da taj hleb gladnima. To je seljak video, uporedio je tu vlast sa vlašću Kolčaka i Denjikina i napravio je izbor ne putem glasanja, nego putem rešavanja pitanja na praksi, kada je imao ume da ostvari te zahteve po svaku cenu, da je to vlast koja smatra rešavati ovo pitanje u našu korist.

Eto šta nam je dokazala istorija Kolčakovog poraza i šta nam dokazuju naše pobeđe na jugu. Eto zašto govorimo da stvarne mase, milioni ljudi koji žive na selu, milioni seljaka konačno prelaze na našu stranu. U tome se, čini mi se, sastoji glavna politička pouka koju smo stekli u toku ovog vremena i koju moramo primeniti na one zadatke unutrašnje izgradnje koji će sada, posle završene naše pobeđe nad Denjikinom, doći na dnevni red, jer smo dobili mogućnost da se bacimo na unutrašnju izgradnju.

Do sada nas je najviše sitna buržoazija u Evropi okrivljavala za naš terorizam, za naše grubo gušenje inteligencije i malograđana. Na to mi kažemo: „Sve ste nam to vi nametnuli — vaše vlade“. Kada nam viču o teroru odgovaramo: „A kad su se sile koje imaju u rukama svetsku flotu, koje imaju u rukama vojne snage sto puta veće od naših, ustremile na nas i primoravaju sve male države da ratuju protiv nas — zar to nije teror?“. To je bio pravi teror, kada su se protiv zemlje najzaostalije i najviše oslabljene ratom ujedinile sve sile. Čak je i Nemačka stalno pomagala Antantu još od onog dana, kad je, još nepobedena, snabdevala Krasnovu, i sve do zadnjeg vremena nas ta ista Nemačka blokirala i direktno sarađuje sa našim neprijateljima. Taj pohod svetskog imperijalizma, taj vojni pohod protiv nas, to potkupljivanje zaverenika u zemlji — zar to nije teror? Naš teror je bio izazvan time što su se na nas sručile takve vojne snage protiv kojih je bilo potrebno nečuveno naprezati sve naše snage. Trebalo je raditi u zemlji sa svom upornošću, trebalo je sakupiti sve snage. Mi nismo hteli da se nađemo — i odlučili smo da se nećemo naći — u onom položaju u kakvom su se našli sporazumaši sa Kolčakom u Sibiru, u kakvom će se naći sutra nemački

sporazumaši koji uobražavaju da su predstavnici vlade i da se oslanjaju na Ustavotvornu skupštinu, a u stvari stotina ili hiljada oficira u svakom trenutku može zbaciti takvu vladu. I to je razumljivo, zato što oficiri predstavljaju obučenu, organizovanu masu, koja odlično zna ratnu veštinu, koja drži u svojim rukama sve niti, koja je izvanredno informisana u pogledu buržoazije i spahija, koja je obezbedila sebi njihovu naklonost.

To je pokazala istorija svih zemalja posle imperijalističkog rata i sad naočigled takvog Antantinog terora mi smo imali pravo da pribegnemo teroru.

Iz toga proističe da okrivljavanje za teror, ukoliko je ono opravdano, ne pada na nas već na buržoaziju. Ona nam je nametnula teror. I mi ćemo prvi napraviti korak da ga ograničimo na najmanju moguću meru čim svršimo sa osnovnim izvorom terora, sa najezdom svetskog imperijalizma, sa vojnim zaverama i vojnim pritiskom svetskog imperijalizma na našu zemlju.

I ovde, govoreći o teroru, treba reći i o odnosu prema tom srednjem sloju, prema toj inteligenciji koja se najviše žali na grubost sovjetske vlasti, koja se žali da je sovjetska vlast stavlja u gori položaj nego ranije.

Ono što možemo sa našim oskudnim sredstvima da učinimo za inteligenciju, mi činimo u njenu korist. Znamo, svakako, koliko malo znači banknota rublje, ali mi takođe znamo šta je privatna špekulacija koja daje izvesnu potporu onima koji ne mogu da se prehrane uz pomoć naših organa za snabdevanje. Mi dajemo u tom smislu buržoaskoj inteligenciji preimućstva. Znamo da smo, u trenutku kad se na nas okomio svetski imperijalizam, morali da sprovedemo najstrožu vojnu disciplinu i da pružimo otpor svim snagama, kojima smo raspolagali. I, svakako, vodeći revolucionarni rat mi ne možemo postupati onako kako su postupale sve buržoaske zemlje, koje su svalile sav teret rata na radne mase. Ne, teret građanskog rata mora da bude i biće razdeljen i na inteligenciju i na sitnu buržoaziju, i na sve srednje elemente; svi će oni nositi taj teret. Svakako, njima će biti daleko teže nositi taj teret, zato što su bili desetine godina privilegovani ali mi moramo u interesu socijalne revolucije taj teret preneti i na njih. Mi tako mislimo i radimo i drukčije ne možemo.

Kraj građanskog rata biće korak ka poboljšanju položaja tih grupa. Mi i sada našom tarifnom politikom dokazujemo i u našem programu smo izjavili da priznajemo potrebu da se te grupe stave u bolji položaj, zato što je nemoguć prelazak od kapitalizma ka komunizmu bez korišćenja buržoaskih specijalista; i sve naše pobede, sve pobeđe Crvene armije, kojom rukovodi proletarijat koji je na svoju stranu privukao poluradno, poluposedničko seljaštvo, izvojevali smo zahvaljujući delimično umešnom korišćenju buržoaskih specijalista. Ta naša politika, pokazana u vojnoj delatnosti, treba da postane politika naše unutrašnje izgradnje.

Iskustvo koje smo stekli za ovo vreme govori nam, da smo se, vrlo često, naporedo sa izgradnjom temelja zgrade, hvatali i za iz-

gradnju kubeta, raznih ukrasa itd. Možda je to bilo potrebno do izvesne mere za socijalističku republiku. Možda smo morali da gradimo u svim oblastima narodnog života. Potpuno je prirodna zanesenost izgradnjom u svim tim oblastima. Ako pogledamo na iskustvo naše državne izgradnje, mi bismo obično videli mnogo početih gradnji, napuštenih, takvih za koje se, gledajući na njih, može reći: možda bi trebalo sa tom gradnjom pričekati i prvo uraditi osnovno. Sasvim je razumljivo, prirodno, da se svi radnici zanose onim za dalcima koji se mogu završiti samo posle postavljanja temelja. Ali na osnovu tog iskustva možemo sad reći da ćemo ubuduće više napora usredsrediti na osnovno, na temelj, na one najprostije zadatke koji se najteže rešavaju, ali koje ćemo ipak rešiti. Taj je zadatak žito, gorivo, borba sa vašima. To su tri najprostija zadatka koji će nam omogućiti izgradnju socijalističke republike, i tada ćemo pobediti čitav svet; stoput pobedonosnije, svečaniye i trijumfalnije, nego što smo odbili napade Antante.

O pitanju žita: daleko smo otišli u primenjivanju otkupa uaturi. Naša prehrambena politika omogućila je da u drugoj godini sakupimo žita triput više, nego u prvoj godini. Za tri meseca u poslednjoj kampanji prikupljeno je žita više nego za tri meseca prošle godine, mada se to, kako ćete već čuti iz referata Narodnog komesarijata za snabdevanje, vršilo sa nesumnjivo većim teškoćama. Jedan nalet Mamontova, koji nam je zauzeo južni deo centralnog zemljoradničkog pojasa skupo nas je stajao. Ali, mi smo naučili da vršimo otkup, tj. da primoravamo proizvođače da daju državi žito po utvrđenim cenama, bez naknade njegove stvarne vrednosti. Znamo, svakako, dobro, da novčana banknota nije ekvivalenat za žito. Znamo da seljak daje žito na zajam. Mi mu kažemo: da li ti treba da zadržavaš žito, očekujući naknadu, a radnik da umire od gladi? Hoćeš li da trguješ na slobodnom tržištu vraćajući nas, na taj način, nazad ka kapitalizmu? Mnogi intelektualci, koji su čitali Marksa, ne shvataju da je sloboda trgovine vraćanje na kapitalizam, ali seljak to razume mnogo lakše. On shvata da prodavati žito po slobodnim cenama, kad je gladni spreman da plati koliko hoćeš, kada je spreman da sve što ima, samo da ne umre od gladi — da je to vraćanje na eksploataciju, da je to sloboda lake zarade za bogate a propast za siromašne. Mi kažemo da je to zločin prema državi, i u borbi sa tim nećemo odstupiti ni za jotu.

U toj borbi za otkup žita seljak mora da pozajmljuje gladnom radniku; to je jedini način da se počne pravilna izgradnja, da se obnovi industrija itd. Ako seljak to ne bude radio, onda je to vraćanje na kapitalizam. Ako seljak oseća svoju vezu sa radnikom, on je spreman da da viškove žita po utvrđenim cenama, tj. za običnu šarenu banknotu; to je neophodno, bez toga se ne može spasti gladni radnik sigurne smrti, bez toga se ne može obnoviti industrija. To je neverovatno težak zadatak. Taj se zadatak ne može rešiti samo nasiljem. Ma kako da viču kako su boljševici partija nasilja nad seljacima, mi kažemo: gospodo, to je laž! Kad bismo bili partija na-

silja nad seljacima, kako bismo se mogli održati u borbi protiv Koločaka, kako bismo mogli stvoriti armiju sa opštom vojnom obavezom u kojoj su osam desetina seljaci, u kojoj su svi naoružani, u kojoj su svi na primeru imperijalističkog rata videli kako se puška lako okreće na razne strane? Kako možemo da budemo partija nasilja dan seljacima, mi, partija, koja ostvaruje savez radnika sa seljacima, koja govori seljacima da je prelaz na slobodnu trgovinu vraćanje na kapitalizam i da se naše prisilno oduzimanje viškova primenjuje na špekulante a ne na trudbenike?

Otkup žita treba da bude osnov naše delatnosti. Pitanje snabdevanja hranom nalazi se u osnovi svih pitanja. Moramo mnogo snaga da utrošimo u borbi protiv Denjikina. Dok se ne postigne puna pobeda, još uvek su mogući zaokreti i ne može biti ni najmanje sumnje i lakomislenosti. Ali pri najmanjem poboljšanju vojnog položaja moramo što više snaga posvetiti radu na snabdevanju hranom, jer je to osnova svega. Otkup mora biti sproveden do kraja. I samo onda kad rešimo taj zadatak, i budemo imali socijalističke temelje, moći ćemo graditi na tim socijalističkim temeljima čitavu onu divnu zgradu socijalizma, koju smo toliko puta počinjali da gradimo odozgo i koja se toliko puta rušila.

Drugo osnovno pitanje je pitanje goriva, glavnog temelja naše izgradnje. To je ono pitanje sa kojim smo se sukobili sada kad ne možemo da iskoristimo svoje uspehe u snabdevanju jer ne možemo da dovezemo žito, ne možemo da iskoristimo u potpunosti naše pobeде, zato što nema goriva. Mi još nemamo pravog aparata koji bi mogao da reši pitanje goriva, ali ono se može rešiti.

Citava Evropa oseća sada nestašicu uglja. U najbogatijim zemljama — pobednicama, čak i u takvim kao što je Amerika koja nije osetila ni pohode, ni upade — ako se tamo tako oštro postavlja pitanje goriva, prirodno, da se ono odražava i na nas. Industriju uglja ne možemo obnoviti, čak ni u najboljim uslovima, ranije nego za nekoliko godina.

Moramo se spasavati drvima. Za to bacamo nove i nove partijske snage na taj rad. U Savetu narodnih komesara i u Savetu odbrane u toku poslednje nedelje, glavna pažnja je bila posvećena tom pitanju i sproveden je niz mera, koje treba u tom pogledu da dovedu do takvog preloma, kakav smo postigli kod naših armija na južnom frontu. Treba reći da ne smemo slabiti u ovom pogledu našu delatnost da svaki naš korak treba da bude korak pobeде u borbi protiv nestašice goriva. Mi imamo materijalnih sredstava. Dokle ne postavimo kao što treba industriju uglja možemo koristiti drva i obezbediti gorivom industriju. Na taj osnovni zadatak, drugovi, moramo dati sve partijske snage.

Treći naš zadatak je borba protiv vašiju, onih vašiju koje prenose pegavi tifus. Taj pegavi tifus, — među stanovništvom koje je iscrpljeno glađu, bolesno, bez hleba, sapuna, ogreva — može da postane takva nesreća koja će nam onemogućiti da ostvarimo ma kakvu socijalističku izgradnju.

Ovde je prvi korak naše borbe za kulturu, ovde je borba za opstanak.

To su osnovni zadaci. Ja bih hteo najveću pažnju drugova članova partije da skrenem na ove osnovne zadatke. Na njih smo dosad obraćali nesrazmerno malu pažnju. Devet desetina naših snaga preostalih posle rada u vojsci, koji ne smemo slabiti ni za trenutak, neophodno je da usmerimo na ovaj prvorazredni zadatak. Sada nam je jasna oštrina tog pitanja. Svaki prema svojim mogućnostima treba da uloži napore za tu stvar. Na to moramo usmeriti sve naše snage.

Ovim završavam politički deo referata. Što se tiče međunarodnog dela referata, drug Čičerin će detaljno osvetliti i pročitace predlog koji hoćemo da damo u ime Kongresa sovjeta državama koje ratuju.

Dotaći ću se ukratko partijskih zadataka. Naša partija se u toku revolucije našla pred jednim od najkrupnijih zadataka. S jedne strane, prirodno je što vladajućoj partiji prilaze najgori elementi već zbog toga što je vladajuća. S druge strane, radnička klasa je iscrpljena i u opustošenoj zemlji, prirodno, oslabljena. Međutim, samo napredni deo radničke klase, samo njena avangarda je u stanju da vodi svoju zemlju. Da bismo ostvarili taj zadatak u smislu opštedržavne izgradnje, primenjivali smo kao jedno od sredstava — radne akcije.*) Istakli smo parolu: u našu partiju ulaze oni, koji se pre svega mobilišu za front; a oni koji ne mogu da ratuju treba da terenu da dokažu kako shvataju šta je to radnička partija, treba da pokažu primenu principa komunizma na delu. A komunizam, ako uzmemo tu reč u strogom smislu, predstavlja beznaknadan rad u korist društva, rad koji ne uzima u obzir individualne razlike, koji briše svake uspomene o životnim predrasudama, koji briše učmalost, navike, razliku među pojedinim granama rada, razliku u razmerama naknade za rad itd. To je najveće jemstvo da ćemo i u oblast mirne izgradnje a ne samo u vojnu oblast uključiti radničku klasu i trudbenike. Dalji razvitak komunističkih radnih akcija treba da postane škola. Svaki naš korak treba da bude praćen privlačenjem u našu partiju radničkih elemenata i najpouzdanijih elemenata iz drugih klasa. To ćemo postići ponovnom registracijom. Ne bojimo se da pristupimo odstranjivanju onih, koji nisu potpuno pouzdani. Mi to postižemo takođe i time što imamo poverenja u člana partije koji nam je prišao u teškom trenutku. Oni članovi partije, kako pokazuje današnji izveštaj Centralnog komiteta, one hiljade i stotine hiljada, koje su prilazile nama kada je Judenič stajao na nekoliko vrsta od Petrograda, a Denjikin severno od Orela, kada je sva buržoazija već likovala — ti članovi partije zaslužuju naše poverenje. Takvo proširivanje partije cenimo.

*) U originalu *cyбборники* — radne akcije izvođene subotom. — Prim. prev.

Posle takvog proširivanja partije treba da zatvorimo vrata; treba da budemo naročito oprezni. Moramo reći: sada, kad partija pobeđuje, novi članovi partije nam nisu potrebni. Mi odlično znamo da će se iz kapitalističkog društva koje se raspada masa štetnih elemenata lepiti za partiju. Mi moramo stvarati partiju koja će biti partija radnika, u kojoj nema mesta za one koji se lepe, ali moramo privlačiti za rad i mase koje stoje van partije. Kako da se to uradi? Sredstvo za to su: radničke i seljačke vanpartijske konferencije. Skoro je u „Pravdi“ bio objavljen članak o konferencijama vanpartijaca. Taj članak, članak druga Rostopčina, zaslužuje naročitu pažnju. Ja ne znam za drugo sredstvo koje bi rešilo taj zadatak najveće istorijske važnosti. Partija ne može široko da otvara svoja vrata, jer je u eposi raspadanja kapitalizma apsolutno neizbežno da će se u nju uvući i najgori elementi. Partija treba da bude uska toliko da u nju, sem radničke klase, mogu ući samo one pridošlice iz drugih klasa koje ima mogućnost da proveriti sa najvećom oprežnošću.

Ali mi imamo nekoliko stotina hiljada članova partije u zemlji koja broji stotine miliona stanovništva. Kako može takva partija da upravlja? Prvo, ona ima i mora da ima kao svog pomoćnika — sindikate, koji obuhvataju milione ljudi; drugi pomoćnik su konferencije vanpartijaca. Na tim vanpartijskim konferencijama moramo umeti da pridemo neproleterskoj sredini, moramo savladati predrasude i sitnoburžoaska kolebanja — to je jedan od najbitnijih i najosnovnijih zadataka.

Mi moramo ceniti uspeh naših partijskih organizacija ne samo po tome koliko članova partije radi na ovom ili onom radu, ne samo po tome koliko se uspešno sprovodi ponovna registracija, nego još i po tome da li se dovoljno, pravilno i često organizuju te vanpartijske radničke i seljačke konferencije tj. po sposobnosti prilaganja toj masi koja ne može sad da uđe u partiju, ali koju moramo privući radu.

Ako smo pobedili Antantu, to smo, može biti, postigli time što smo stekli simpatije među radničkom klasom, među baš tom vanpartijskom masom. Ako smo na kraju krajeva pobedili Kolčaka, to smo postigli, baš zbog toga što je Kolčak izgubio mogućnost da dalje crpi snagu iz rezervoara trudbeničkih masa. Mi imamo takav rezervoar kakvog nema ni jedna vlada na svetu i koji ne može da ima nikakva vlada na svetu osim vlade radničke klase, zato što samo vlada radničke klase može smelo, sa apsolutnom ubeđenošću u uspeh da crpi snage iz sredine najugnjetenijih, najzaostalih trudbenika. Mi možemo i moramo crpiti snage iz sredine vanpartijskih radnika i seljaka zato što su to naši najverniji prijatelji. Za rešenje zadataka obezbeđivanja žitom, gorivom i za savlađivanje pegavog tifusa, možemo crpiti snage baš iz tih masa, koje su kapitalisti i spahije najviše ugnjetavali. Podršku tih masa smo obezbedili. Mi ćemo produžiti sve dublje i dublje da crpimo iz te sredine i možemo reći da

ćemo na kraju krajeva pobediti sve naše protivnike. I u oblasti mirne izgradnje koju ćemo u pravom smislu razviti posle pobede nad Denjikinom učinićemo daleko više čuda nego što smo učinili za ove dve godine u vojnoj oblasti.

Известия ЦК РКП(б), br. 9,
20. decembra 1919.

Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 30, стр. 148—166.

VII SVERUSKI KONGRES SOVJETA 5—9. DECEMBRA 1919.²⁰⁴⁾

IZ „REFERATA SCIK I SAVETA NARODNIH KOMESARA 5. DECEMBRA“^(*))

Posmatrajući s te tačke gledišta istoriju intervencije Antante i političku lekciju koju smo dobili, reći ću da se ta istorija deli na tri glavne etape, od kojih nam svaka, jedna za drugom donosi korenitu i sigurnu pobedu.

Prva etapa, prirodno, dostupnija i lakša za Antantu, bio je pokušaj da obračuna sa sovjetskom Rusijom svojim sopstvenim snagama. Svakako, posle pobeđivanja Nemačke Antanta je imala milionske armije koje još nisu govorile neposredno o miru, i nisu odmah došle sebi od tog strašila, nemačkog imperijalizma, kojim su ih plašili u svim zapadnim zemljama. Svakako, u takvo vreme, s vojne tačke gledišta, s tačke gledišta spoljne politike, za Antantu ništa nije značilo uzeti deseti deo svojih armija i uputiti ih u Rusiju. Imajte u vidu da je Antanta suvereno vladala morem i flotom. Prebacivanje trupa i snabdevanje stalno su bili u celini u njenim rukama. Da je u to vreme Antanta, mrzeći nas tako kako samo buržoazija može da mrzi socijalističku revoluciju, — da je mogla ma i najmanje uspešno, makar deseti deo svojih armija da baci na nas — nema ni najmanje sumnje da bi sudbina sovjetske Rusije bila rešena i da bi je sustiglo ono isto što i Mađarsku.

Zašto to nije Antanti pošlo za rukom? Ona je iskrcala trupe u Murmansku. Pohod na Sibir je bio organizovan uz pomoć Antantinih snaga; japanske trupe sve do sad drže udaljeni komad istočnog Sibira, a u čitavom zapadnom Sibiru bili su, mada brojno slabiji, odredi vojske svih država Antante. Posle toga francuske trupe su bile iskrcane na jugu Rusije. To je prva etapa međunarodnog mešanja u naše stvari, prvi pokušaj, tako reći, da se uguši sovjetska vlast trupama, koje je Antanta našla kod sebe, tj. radnicima i seljacima naprednijih zemalja, pri čemu su te trupe bile odlično snabdevene, i uopšte, u smislu tehničkih i materijalnih uslova pohoda ništa nije postojalo, što Antanta ne bi bila u stanju da zadovolji. Pred njom nije bilo nikakvih prepreka. Čime se onda može objasniti što je taj pokušaj pretrpeo neuspeh? On se završio time što

^{*)} Sa ruskog prevela *Mira Lalić*.

je Antanta morala da povuče trupe iz Rusije, zato što su se Antantine trupe pokazale nesposobne da vode borbu protiv revolucionarne sovjetske Rusije. To je uvek, drugovi, predstavljalo za nas glavni i osnovni argumenat. Od samog početka revolucije govorili smo da smo mi partija internacionalnog proletarijata i ma kako bile velike teškoće revolucije, doći će vreme kada će se u najodlučnijem trenutku pokazati saosećanje, solidarnost radnika, ugnjetenih od strane međunarodnog imperijalizma. Zbog toga su nas okrivljavali za uto-pizam. Ali iskustvo nam je pokazalo, da iako se ne može uvek računati na sva istupanja proletarijata, ipak se može reći da smo bili za ove dve godine svetske istorije hiljadu puta u pravu. Pokušaj Engleza i Francuza da sa svojim trupama uguše sovjetsku Rusiju, pokušaj, koji im je sigurno obećavao najlakši uspeh za najkraće vreme — taj pokušaj se završio krahom: engleske trupe su se povukle iz Arhangelska, a sve francuske trupe, koje su se iskrcale na jugu, vraćene su u otadžbinu. I sad znamo, bez obzira na blokadu, na обруč koji nas okružuje, do nas ipak stižu vesti iz zapadne Evrope, dobijamo makar i rasporene brojeve engleskih i francuskih novina iz kojih saznajemo da su pisma engleskih vojnika iz Arhangelske oblasti ipak dospevala u Englesku i da su se tamo šampala. Znamo, da ime Francuskinje, drugarice Žane Laburb koja je došla da radi u komunističkom duhu među francuskim radnicima i vojnicima i bila streljana u Odesi, — znamo da je to ime postalo poznato čitavom francuskom proletarijatu i postalo borbena parola, postalo takvo ime, oko koga su se svi francuski radnici bez obzira na frakcijska sindikalna strujanja koja se izgleda tako teško savlađuju, — ujedinila u istupanju protiv međunarodnog imperijalizma. Ono što je pisao jednom drug Radek, — koji je, srećom, kako danas javljaju, pušten na slobodu iz Nemačke i koga ćemo, možda, uskoro videti, — da će se tlo Rusije, zahvaćeno revolucionarnim požarom pokazati nepristupačno za Antantne trupe, ono što je prosto izgledalo kao zanos jednog publiciste, pokazalo se kao činjenica koja se do tada realizovala. Stvarno, na našem tlu, bez obzira na svu našu zaostalost, bez obzira na svu težinu naše borbe, pokazalo se da radnici i seljaci Engleske i Francuske nisu u stanju da se bore protiv nas. Rezultat je bio u našu korist. Prvi put, kad su pokušali da pokrenu protiv nas masovne vojne snage, — a bez njih se ne može pobediti, — to je dovelo, zahvaljujući pravilnom klasnom instinktu, samo do toga da su francuski i engleski vojnici doneli iz Rusije baš tu kugu boljševizma protiv koje su istupali nemački imperijalisti kada su proterivali iz Berlina naše predstavnike.²⁰⁵) Oni su mislili na taj način da se zaborikadiražu od boljševičke kuge, koja je sada u celini obuhvatila čitavu Nemačku snaženjem radničkog pokreta. Ta poba da koju smo postigli, prinudivši francuske i engleske trupe da se povuku, bila je najglavnija poba da koju smo odneli nad Antantom. Mi smo joj oduzeli njene vojnike. Mi smo na njeno ogromno vojno i tehničko preimućstvo odgovorili time što smo oduzeli to preimućstvo solidarnošću trubenika protiv imperijalističkih vlada.

I tu se pokazalo kako je površan, kako je nejasan sud o tim tobože demokratskim zemljama, zasnovan na onim elementima po kojima se obično sudi o njima. Kod njih je u parlamentima čvrsta buržoaska većina. Oni to zovu „demokratija“. To što kapitalizam vlada i guši sve i pribegava još uvek vojnoj cenzuri, oni to zovu „demokratija“. Među milionima brojeva listova i časopisa kod njih će se jedva naći ništavni deo gde bi bilo rečeno nešto, makar čak i indirektno, u korist boljševika. Zbog toga oni kažu: „Zaštićeni smo od boljševika, kod nas vlada poredak“, koji oni nazivaju „demokratija“. Kako se moglo desiti da je mali deo engleskih vojnika i francuskih mornara mogao da primora na povlačenje Antantne trupe iz Rusije? Nešto tu nije u redu. Dakle, narodne mase su za nas, čak u Engleskoj, Francuskoj i Americi; dakle svi su ti vrhovi laž kao što su uvek tvrdili socijalisti koji nisu želeli da iznevere socijalizam; dakle buržoaski parlamenat, buržoaska demokratija, buržoaska sloboda štampe su samo sloboda za kapitaliste, sloboda da se potkupljuje javno mnjenje, da se vrši pritisak na njega svom snagom novca. Eto šta su uvek govorili socijalisti dok ih imperijalistički rat nije razvrstao u nacionalne tabore i svaku nacionalnu grupu socijalista pretvorio u lakeje svoje buržoazije. To su govorili socijalisti do rata, to su uvek govorili internacionalisti i boljševici za vreme rata i sve se to u potpunosti obistinilo. Svi ti vrhovi, sva spoljašnja strana je prevara, koja postaje sve više i više očigledna za mase. Svi oni viču o demokratizmu ali ni u jednom parlamentu sveta nisu smeli reći da objavljuju rat sovjetskoj Rusiji. Zato u čitavom nizu francuskih, engleskih i američkih izdanja, koja su se kod nas pojavila, čitamo: „Predati sudu državnike zato što su narušili ustav, zato što vode rat protiv Rusije bez objavljivanja rata“. Kada, gde, kakav paragraf ustava, kakav parlamenat ga je dozvolio? Gde su oni sakupili predstavnike, pa makar da su za to prethodno strpali u zatvor sve boljševike i njihove simpatizere, kako se izražava francuska štampa? Čak i u takvim uslovima oni ne bi mogli da kažu u svojim parlamentima da ratuju protiv Rusije. Eto to je bio razlog što odlično naoružane engleske i francuske trupe, koje nikada nisu znale za poraze, nisu mogle da nas razbiju i što su se povukle na severu iz Arhangelska, i sa juga.

To je naša prva i glavna pobeda zato što to nije samo vojna, čak uopšte i nije vojna pobeda, nego stvarna pobeda one međunarodne solidarnosti trudbenika, u ime koje smo čitavu revoluciju i počeli i ukazujući na nju govorili da ma koliko teška iskušenja morali podneti, sve će nam se te žrtve stotruko nadoknaditi razvitkom međunarodne revolucije koja je neizbežna. To se manifestovalo u tome što smo u takvoj stvari gde najveću ulogu igraju najgrublji, materijalni faktori — u ratnoj veštini pobedili Antantu time što smo joj oduzeli radnike i seljake, obučene u vojničke uniforme.

Posle te prve pobede nastupila je druga epoha — epoha mešanja Antante u naše stvari. Na čelu svake nacije stoji grupa političara

koja ima izvanredno iskustvo i zato oni, izgubivši na ovu kartu, igraju na drugu koristeći se svojom vladavinom nad čitavim svetom. Nema ni jedne zemlje, nije ostalo sad nijedno parče zemljine kugle, gde stvarno ne vlada u potpunosti engleski, francuski i američki finansijski kapital. Na tome se zasnivao njihov novi pokušaj: da primoraju male države koje se graniče sa Rusijom i od kojih su mnoge oslobođene i dobile mogućnost da objave svoju nezavisnost tek za vreme rata — Poljska, Estonija, Finska, Gruzija, Ukrajina itd. — pokušaj da primoraju te male države na rat protiv Rusije za engleske, francuske i američke pare.

Sećate se možda, drugovi, da su naše novine objavile govor poznatog engleskog ministra Čerčila, koji je rekao da će na Rusiju napasti 14 država i da će u septembru pasti Petrograd a u decembru Moskva. Čuo sam da je Čerčil zatim demantovao tu vest, ali ona je uzeta, iz švedskog lista „Folkets Dagblad Politiken“*) od 25. avgusta. Ako bi se čak taj izvor pokazao netačan, odlično znamo da su postupci Čerčila i engleskih imperijalista baš takvi. Mi odlično znamo da su na Finsku, Estoniju i druge male zemlje preduzimane sve mere pritiska da bi ratovale protiv sovjetske Rusije. Imao sam prilike da pročitam uvodni članak engleskog lista „Tajms“ — najuticajnijeg buržoaskog lista u Engleskoj — članak, napisan u vreme kada su Judeničeve trupe nesumnjivo snabdevene, opremljene, dovezene na Antantinim brodovima, stajale na nekoliko vrsta od Petrograda i kada je Detsko Selo bilo zauzeto. Članak je predstavljao pravu kampanju, gde su bile iskorišćene sve snage vojnog, diplomatskog, istorijskog pritiska. Engleski kapital se okomio na Finsku i postavio joj ultimatum: „Čitav svet gleda u Finsku“ — govorili su engleski kapitalisti — „čitava sudbina Finske zavisi od toga, da li će shvatiti svoju misiju, da li će pomoći da se uguši prljavi, mutni, krvavi talas boljševizma i da se oslobodi Rusija“. I za to „veliko i moralno“ delo, za to „plemenito, kulturno“ delo, obećali su Finskoj toliko i toliko miliona funti, taj i taj komad zemlje, i te i te blagodeti. I kakav je bio rezultat? Bilo je vreme kad su Judeničeve trupe stajale na nekoliko vrsta od Petrograda a Denjikin se nalazio severno od Orela i kada bi najmanja pomoć rešila sudbinu Petrograda u korist naših neprijatelja u najkraće vreme i sa minimalnim žrtvama.

Sav pritisak Antante se sručio na Finsku, a Finska joj je dužna i predužna. I ne samo dužna: ona ne može da živi bez pomoći tih zemalja ni mesec dana. Kako se desilo „čudo“ da smo dobili parnicu s takvim protivnikom? A mi smo je dobili. Finska nije ušla u rat, Judenič je potučen, a Denjikin razbijen u takvom trenutku kad je njihova zajednička borba na najsigurniji, na najbrži način mogla da dovede do rešenja čitave borbe u korist međunarodnog kapitala. Mi smo dobili parnicu sa međunarodnim imperijalizmom u tom najozbiljnijem, najočajnijem iskušenju. Pa kako smo je dobili? Kako se moglo desiti takvo „čudo“. Ono se desilo zato što je Antanta igrala

*) Narodni politički dnevnik. — Red.

na kartu na koju igraju sve kapitalističke zemlje, koje rade isključivo i potpuno prevarom, pritiskom i zato je Antanta svakim svojim postupkom izazivala protiv sebe takav otpor, da je to bilo od koristi za nas. Mi smo bili slabo naoružani, izmučeni i govorili smo finskim radnicima, koje je gušila finska buržoazija: „Ne treba da ratujete protiv nas“. Antanta je bila u svoj snazi svog naoružanja, svoje spoljašnje moći, svih svojih prehrambenih bogatstava, koja je mogla dati tim zemljama i zahtevala je da se oni bore protiv nas. Mi smo dobili tu parnicu. Dobili smo je zato što Antanta nije više imala svoje trupe koje bi mogla da baci na nas; ona je morala da dejstvuje snagom malih naroda, a mali narodi, ne samo radnici i seljaci, nego i znatan deo buržoazije koja je ugušila radničku klasu, nisu na kraju krajeva, pošli protiv nas.

Kad su imperijalisti Antante govorili o demokratiji i nezavisnosti, ti narodi su bili drski s tačke gledišta Antante, a s naše tačke gledišta — glupi, uzimajući ta obećanja za ozbiljno i shvatajući nezavisnost tako kao da je to stvarno nezavisnost a ne sredstvo za bogaćenje engleskih i francuskih kapitalista. Oni su mislili da demokratija znači živeti slobodno a ne znači da svi američki milijarderi mogu da pljačkaju njihovu zemlju i svaki plemić — oficir može da se ponaša kao prostak i da se pretvara u bezočnog špekulanta koji zbog nekoliko procenata dobiti čini najprljavije stvari. Eto čime smo pobedili! Pritiskajući te male zemlje, svih tih 14 zemalja, Antanta je nailazila na otpor. Finska buržoazija koja je porobila belim terorom desetine hiljada finskih radnika, i koja zna da joj se to neće zaboraviti, da nema više onog nemačkog bajoneta koji joj je davao mogućnost da to uradi, ta finska buržoazija mrzi boljševike svom snagom, kako može samo da mrzi grabljivac radnike koji su ga smakli. Ipak je ta finska buržoazija govorila: „Ako postupimo po Antantinih direktivama, sigurno ćemo izgubiti svaku nadu na nezavisnost“. A tu su im nezavisnost dali boljševici u novembru 1917. godine, kad je u Finskoj bila buržoaska vlada. Na taj način je mnjenje širokih krugova finske buržoazije bilo kolebljivo. Dobili smo parnicu sa Antantom zato što je ona računala na male nacije a u isto vreme ih je od sebe odgurnula.

Na tom iskustvu se u ogromnim, svetskoistorijskim razmerama potvrđuje ono, što smo uvek govorili. Postoje dve sile na zemlji koje mogu da odrede sudbinu čovečanstva. Jedna sila je međunarodni kapitalizam i ako on pobedi, pokazaće tu snagu kroz beskrajna zverstva; to se vidi iz istorije razvitka svake male nacije. Druga sila je međunarodni proletarijat koji se bori za socijalističku revoluciju pomoću diktature proletarijata koju on zove radničkom demokratijom. Nama nisu verovali ni kolebljivi elementi kod nas u Rusiji, ni buržoazija malih zemalja proglašavajući nas za utopiste ili razbojnike, ili još gore, jer nema čudovišnije i ružnije optužbe, od one koju su podigli protiv nas. I kada se oštro postavilo pitanje: da li ići sa Antantom, pomagati joj da uguši boljševike ili pomagati boljševicima svojom neutralnošću — ispalo je da smo mi dobili parnicu i postigli

neutralnost. Mada nismo imali nikakve ugovore, a Engleska, Francuska i Amerika su imale svakojake novčane obaveze, svakojake ugovore, ipak su male zemlje postupile onako kao što smo mi hteli, ne zato što je poljskoj, finskoj, litvanskoj i letonskoj buržoaziji činilo zadovoljstvo da vodi svoju politiku zbog lepih očiju boljševika, — to je svakako besmislica — nego zato što smo mi bili u pravu pri određivanju svetskoistorijskih snaga: ili će surov kapital pobediti i, bilo to ma kakva demokratska republika, on će gušiti sve male narode na svetu, ili će pobediti diktatura proletarijata — i samo je u tome nada svih trudbenika i svih malih, zaostalih, slabih naroda. Pokazalo se da smo bili u pravu ne samo u teoriji nego i u praksi svetske politike. Kada nam se nametnula ta parnica zbog finskih i estonskih trupa, mi smo je dobili, mada su nas one mogle ugušiti minimalnim snagama. Bez obzira na to što je Antanta svu ogromnu snagu i svog finansijskog pritiska i vojne moći i liferovanja namirnica, stavila na vagu da bi primorala Finsku da istupi, ipak smo mi tu parnicu dobili.

To je drugovi, druga etapa međunarodne intervencije, to je naša druga svetskoistorijska pobeda. Prvo, mi smo oduzeli Engleskoj, Francuskoj i Americi njihove radnike i seljake. Te trupe nisu mogle protiv nas da se bore. Drugo, oduzeli smo im one male zemlje, koje su sve protiv nas, u kojima uvek vlada ne sovjetska, nego buržoaska vlast. One su pokazale u odnosu na nas drugarsku neutralnost i pošle protiv Antante, snažne u svetskim razmerama, jer je Antanta bila grabljivac, koji je hteo da ih guši.

Ovde se desilo u međunarodnim razmerama ono isto što i sa sibirskim seljacima koji su verovali u Ustavotvornu skupštinu, koji su pomagali eserima i menjševicima da se ujedine i da nas tuku. Kada su uvideli da je Kolčak predstavnik najeksploatatorske, pljačkaške, diktature spahija i kapitalista koja je gora od carske, onda su organizovali onaj ogromni niz ustanaka u Sibiru, o kojima smo dobili tačne podatke od drugova koji nam sada obezbeđuju potpuno vraćanje Sibira, i to ovog puta svesno. Ono što se desilo sa sibirskim seljacima pri svoj njihovoj zaostalosti i političkom slepilu, to isto se sad u širim razmerama, u svetskoistorijskim razmerama, desilo sa svim malim nacijama. Oni su mrzeli boljševike; neki su od njih, krvavom rukom, razjarenim belim terorom gušili boljševike, a kad su videli „oslobodioce“, engleske oficire — shvatili su šta znači engleska i američka „demokratija“. Kad su se predstavnici engleske i američke buržoazije pojavili u Finskoj, u Estoniji, počeli su da ugnjetavaju sa većom grubošću, nego ruski imperijalisti; sa većom zbog toga, što su ruski imperijalisti bili predstavnici starog vremena i da ugnjetavaju kao što treba nisu umeli, a ti ljudi umeju, i do kraja ugnjetavaju.

Eto zbog čega je ta pobeda u drugoj etapi daleko čvršća, nego što sad izgleda. Ja uopšte ne preuveličavam i smatram preuveličavanja za vrlo opasna. Nikako ne sumnjam u to da Antanta neće još pokušati da huška protiv nas čas jednu čas drugu malu državu koja

živi u našem susedstvu. Ti će pokušaji biti, jer male države u celini zavise od Antante, jer su sve te reči o slobodi, nezavisnosti i demokratiji samo licemerstvo i Antanta ih može primorati još jednom da podignu ruku na nas. Ali ako je taj pokušaj propao u tako pogodnom trenutku, kada je tako lako bilo voditi borbu protiv nas, onda se, čini mi se, može tačno reći: što se tiče te stvari, nesumnjivo da je glavna opasnost prošla. Imamo pravo to da kažemo bez i najmanjeg preterivanja i potpuno svesni da je ogromna nadmoćnost snaga na strani Antante. Mi smo čvrsto pobedili. Pokušaja će biti, ali ćemo ih lakše pobediti, zato što su se male države, bez obzira na njihovo buržoasko društveno uređenje, ubedile iskustvom, ne teoretski — za teoriju ta gospoda nemaju smisla — da je Antanta bezobzirnija i grabljivija zverka, nego što im izgledaju boljševici kojima plaše decu i kulturne malograđane u čitavoj Evropi.

Ali naše se pobeде nisu time ograničile. Prvo, oduzeli smo Antanti njene radnike i seljake, drugo, postigli smo neutralnost onih malih naroda, Antantinih robova, i treće, počeli smo da oduzimamo Antanti u njenim sopstvenim zemljama sitnu buržoaziju i obrazovane malograđane, koji su svi bili protiv nas. Da bih to dokazao, biću slobodan da se pozovem na list "Imanite"*) od 26. oktobra, koji imam u rukama. Ove novine, koje su uvek pripadale II internacionali, bile su krajnje šovinističke za vreme rata, stajale su na stanovištu takvih socijalista kao što su naši menjševici i desni eseri, a i sad igraju ulogu pomiritelja — te novine izjavljuju da su se ubedile u promenu radničkog raspoloženja. One to nisu videle u Odesi, nego na ulicama i skupovima u Parizu kad radnici nisu dozvoljavali da govore onome ko bi se usudio da kaže reč protiv Rusije. I kao političari koji su nešto naučili u toku nekoliko revolucija, kao ljudi koji znaju šta su narodne mase, oni ne smeju ni reći da kažu u prilog intervencije, nego se svi izjašnjavaju protiv nje. Ali to nije sve. Nije to sve što izjavljuju socijalisti (oni zovu sebe socijalisti, mada mi znamo odavno kakvi su oni socijalisti), u tom istom broju lista „Imanite“ od 26. oktobra, koji sam citirao, nalazi se izjava čitavog niza predstavnika francuske inteligencije, francuskog javnog mnjenja. U toj izjavi koja počinje potpisom Anatola Fransa, gde je i potpis Ferdinanda Bjusona, nabrojao sam 71 prezime predstavnika buržoaske inteligencije, poznatih čitavoj Francuskoj, koji kažu da su protivnici mešanja u stvari Rusije; jer blokada, primena smrti od gladi, od koje umiru deca i starci nije dopustiva s tačke gledišta kulture i civilizacije i da oni to ne mogu trpeti. A poznati francuski istoričar Olar, koji ima do kraja buržoaska shvatanja, u svom pismu kaže: „Kao Francuz, ja sam neprijatelj boljševika, kao Francuz pristalica sam demokratije, smešno je posumnjati u suprotno, ali kad čitam kako Francuska poziva Nemačku da uzme učešća u blokadi Rusije, kad čitam kako se Francuska s tim predlogom obraća Nemačkoj, osećam kako crvenim od stida.“ Možda je to prosto govorno izražavanje osećanja jednog pred-

*) „Covečanstvo“. — Red.

stavnika inteligencije, ali može se reći da je to treća pobjeda koju smo izvojevali nad imperijalističkom Francuskom, unutar nje same. Eto, o čemu svedoči to kolebljivo, bedno samo po sebi, istupanje one inteligencije koju smo videli na desetine i stotine primera kako može milion puta više da galami nego da stvarno bude snaga, ali koja se odlikuje svojstvom da bude dobar barometar, da pokazuje kuda naginje sitna buržoazija, da pokazuje kuda naginje javno mnjenje, u potpunosti buržoasko. Ako smo mi unutar Francuske, gde sve buržoaske novine ne pišu nikako drukčije o nama nego sa najlažljivijim izrazima, postigli takav rezultat, onda možemo reći: izgleda da u Francuskoj počinje druga Drajfusova afera,²⁰⁶ samo mnogo veća. Tada se buržoaska inteligencija borila protiv klerikalne i vojne reakcije, radnička klasa to nije tada mogla da shvati kao svoj posao, tad nije bilo objektivnih uslova, nije bilo tako duboko revolucionarnog raspoloženja kao sada. A sada? Ako francuska buržoaska inteligencija, posle nedavne pobjede najcrnje reakcije na izborima i režima koji postoji sad tamo u odnosu na boljševike, ako govori da se stidi zbog saveza najreakcionarnije Francuske sa najreakcionarnijom Nemačkom u cilju da se glađu ugnjetavaju ruski radnici i seljaci, onda mi kažemo: to je, drugovi, treća i najkrupnija pobjeda. I želeo bih da vidim, kako će u takvoj situaciji unutar zemlje gospoda Klemanso, Lojd Džordž i Vilson ostvariti svoj plan novih napada na Rusiju, o kojima oni sanjaju. Pokušajte, gospodo! (*Aplauz*).

Drugovi, ponavljam da bi bila najveća greška izvoditi iz toga suviše neoprezne zaključke. Nema sumnje da će oni svoje pokušaje ponoviti. Ali smo potpuno ubeđeni da će ti pokušaji, ma kako velikim snagama bili preduzeti, pretrpeti krah. Možemo reći da je ovaj građanski rat koji smo vodili uz toliko beskrajnih žrtava, bio pobedonosan. On se pokazao pobedonosan ne samo u ruskim razmerama, nego i u svetskoistorijskim. Svaki od ovih zaključaka koje sam ja izveo, učinjen je na osnovu rezultata ratnih operacija. Eto zbog čega su, ponavljam, novi pokušaji osuđeni na neuspeh, zato što su postali daleko slabiji nego što su bili, a mi — daleko jači posle naše pobjede nad Kolčakom, nad Judeničem i posle pune pobjede koja očigledno počinje i nad Denjikinom. Zar Kolčak nije imao pomoć te silne u svetskim razmerama Antante? Zar uralski i sibirski seljaci, koji su na izborima za Ustavotvornu skupštinu dali najmanji procenat boljševika i podržali u potpunosti front Ustavotvorne skupštine koji je tada bio front menjševika i esera, zar oni nisu bili najbolji ljudski materijal protiv boljševika? Zar Sibir nije zemlja u kojoj nije bilo spahijskog poseda i gde nismo mogli odjednom da pomognemo seljačkim masama onako kao što smo pomagali svim ruskim seljacima? Šta je nedostajalo Kolčaku da nas pobedi? Nedostajalo je ono što i svim imperijalistima. On je ostajao i dalje eksploator, on je morao da radi u uslovima nasleđa svetskog rata, u uslovima koji su dozvoljavali da se o demokratiji i slobodi samo brblja, koji su pružali mogućnost da zavlada ili jedna ili druga diktatu-

ra: ili diktatura eksploatatora koja pomamno brani svoje privilegije i izjavljuju da mora biti plaćen dug po onim menicama na osnovu kojih žele da deru milijarde od svih naroda, ili diktatura radnika koja se bori protiv vlasti kapitalista i želi čvrsto da obezbedi vlast trudbenicima. Samo je zbog toga i odleteo Kolčak. Eto na kakav je način — ne davanjem izbornog listića (i taj način, svakako, nije loš u izvesnim uslovima) — nego na delu su sibirski i uralski seljaci odredili svoju sudbinu. Oni su bili nezadovoljni boljševicima u leto 1918. godine. Videli su kako boljševici primoravaju da se daju viškovi žita i to ne po špekulantskim cenama i okrenuli su se na Kolčakovu stranu. Sad su oni videli, uporedili i došli do drugog zaključka. Oni su to shvatili uprkos sve nauke koju su im predavali, zato što su se na svojoj sopstvenoj koži naučili onome, što iz nauke neće da shvate mnogi eseri i menjševici (*aplauzi*), da mogu postojati samo dve diktature, da treba izabrati ili diktaturu radnika — a to znači pomoći svim trudbenicima da zbace jaram eksploatatora — ili diktaturu eksploatatora. Mi smo seljake pridobili za sebe, dokazali smo na najtežem iskustvu, koje smo stekli kroz nečuvene teškoće, da mi, predstavnici radničke klase, umemo bolje da vodimo seljaštvo sa većim uspehom nego bilo koja druga partija. Druge partije vole da nas okrivljuju kako mi sa seljaštvom vodimo borbu i ne umemo da zaključimo pravilan sporazum i svi nude svoje dobre, plemenite usluge da nas izmire sa seljacima. Hvala lepo gospodo, ali mislimo da vi to nećete uspeti. A mi smo barem davno dokazali da smo to umeli uraditi. Nismo pričali seljacima priče da mogu izaći iz kapitalističkog društva bez gvozdene discipline i čvrste vlasti radničke klase i da će obično prebrojavanje ceduljica rešiti svetskoistorijsko pitanje borbe protiv kapitalizma. Govorili smo otvoreno: diktatura je reč oštra, teška i čak krvava, ali smo i govorili, da diktatura radnika obezbeđuje njima svrgavanje eksploatatora i pokazalo se da smo bili u pravu. Seljaci su, osetivši u praksi i jednu i drugu diktaturu, izabrali diktaturu radničke klase i ići će sa njom dalje do pune pobeде. (*Aplauz*).

Drugovi, iz ovoga što sam rekao o našim međunarodnim pobedama izlazi — i, čini mi se, nećemo se morati na tome dugo zadržavati — da moramo sa maksimalnom poslovnošću i spokojstvom da ponovimo naš predlog za mir. Ovo moramo uraditi zato što smo takav predlog činili već više puta. I uvek kad smo ga davali, mi smo dobijali u očima svakog obrazovanog čoveka, čak i našeg neprijatelja, i u tog obrazovanog čoveka se pojavljivalo crvenilo stida na licu. Tako je bilo kada je ovamo došao Bulit, kad ga je primio drug Čičerin, razgovarao sa njim i sa mnom i kada smo za nekoliko sati zaključili pripremni sporazum o miru. On nas je uveravao (ta gospoda vole da se hvale) da je Amerika sve i ko će da računa sa Francuskom pored američkih snaga? A kad smo potpisali ugovor, francuski i engleski ministar su napravili takav gest. (*Lenjin pravi rečit gest nogom. Smeh.*) Ispalo je da Bulit ima u rukama sasvim beznačajno parče hartije i onda su mu rekli: „Ko je mogao očekivati da si

tako naivan i glup da si poverovao u demokratizam Engleske i Francuske!“ (*Aplauz*). I kao rezultat svega u ovom istom broju čitam puni tekst ugovora sa Bulitom na francuskom, a to je objavljeno u svim engleskim i američkim novinama. Na kraju krajeva su se pokazali pred čitavim svetom ili kao varalice ili kao balavci — nek biraju! (*Aplauz*). Sve simpatije, čak malograđana, čak iole obrazovanije buržoazije koja se seća da se i ona nekad borila protiv svojih careva i kraljeva, na našoj su strani, zato što smo poslovno potpisali najteže uslove mira i rekli: „Suviše nam je skupa krv naših radnika i vojnika, mi ćemo vam kao trgovcima platiti za mir teškim dankom; prihvaćemo težak danak samo da bi sačuvali živote radnika i seljaka“. Zbog toga, mislim, nemamo mnogo da razgovaramo, i na kraju ću vam pročitati nacrt rezolucije koja u ime Kongresa Sovjeta izražava našu nepokolebljivu želju da sprovodimo politiku mira. (*Aplauz*.)

Sad bih hteo da pređem sa međunarodnog i vojnog dela referata na politički deo.

Mi smo postigli tri ogromne pobede nad Antantom i one nikako nisu bile samo vojne pobede. To su bile pobede koje je izvojevala diktatura radničke klase, i svaka takva pobeda je učvršćivala naš položaj ne samo zato što je slabio naš protivnik i što je ostajao bez trupa; naš međunarodni položaj se učvršćivao zato što smo dobijali u očima čitavog radnog čovečanstva pa čak i mnogih predstavnika buržoazije. I u tom smislu one pobede koje smo izvojevali nad Kolčakom i Judeničem, a sad ih odnosimo i nad Denjikinom, pružice nam mogućnost da i u buduće mirnim putem zadobijamo simpatije prema nama, u daleko većim razmerama nego što je to bilo dosad.

Uvek su nas okrivljavali za terorizam. To je banalna optužba koja ne silazi sa stranica štampe. Ta optužba se sastoji u tome što smo zaveli teror kao princip. Mi odgovaramo: „Vi sami ne verujete u takvu klevetu“. Onaj isti istoričar Olar, koji je napisao članak za „Imanite“ kaže: „Učio sam istoriju i učio od nje. Kad čitam da su kod boljševika samo nakaze, čudovišta, strašila kažem: to su isto govorili za Robespijera i Dantona. Time — kaže on — uopšte ne upoređujem sa tim velikim ljudima današnje Ruse, daleko od toga ničeg ma i najmanje sličnog u njima nema. Ali, kao istoričar, kažem: ne treba verovati svim glasovima“. Kad buržoaski istoričar počinje tako da govori, vidimo da i ta laž koja se širi o nama počinje da čili. Mi kažemo: teror nam je bio nametnut. Zaboravljaju na to da je teror bio izazvan najezdom svetski snažne Antante. Zar to nije teror kad svetska flota blokira gladnu zemlju? Zar to nije teror kad inostrani predstavnici oslanjajući se na diplomatsku neprikosnovenost, organizuju belogardejske ustanke? Treba ipak gledati na stvari koliko-toliko trezveno. Jer treba shvatiti da je međunarodni imperijalizam za ugušivanje revolucije stavio sve na kartu, da se neće zaustaviti ni pred čim, da izjavljuje: „Za jednog oficira — jednog komunistu, i mi ćemo dobiti!“ I oni su u pravu. Ako bismo pokušali da na te

trupe, koje su stvorili međunarodni grabljivci, podivljale od rata, utičemo rečima, ubeđivanjem, da utičemo nekako drukčije a ne terorom, ne bismo se održali ni dva meseca, bili bismo budale. Teror koji nam je nametnuo Antantin terorizam, teror svetski snažnog kapitalizma koji je davio, davi i osuđuje na smrt od gladi radnike i seljake za to što se bore za slobodu svoje zemlje. I svaki korak naših pobeda nad tim prvobitnim uzrokom terora, biće neizbežno i stalno praćen time da ćemo mi u svom upravljanju prolaziti bez takvog sredstva ubeđivanja i pritiska.

Ovo što govorimo o terorizmu, reći ćemo i o našem odnosu prema svim kolebljivim elementima. Okrivljuju nas za to da smo stvorili neverovatno teške uslove za srednje ljude, za buržoasku inteligenciju. A mi kažemo: imperijalistički rat je bio produžetak imperijalističke politike, zbog toga je izazvao revoluciju. Svi su osećali za vreme imperijalističkog rata da ga vodi buržoazija u ime svojih grabljivih interesa, da u tom ratu gine narodi a da se buržoazija bogati. To je osnovni motiv kojim je prožeta sva njena politika u svim zemljama i to je upropašćuje i upropastiće do kraja. A naš je rat produženje politike revolucije i svaki radnik i seljak zna, a ako ne zna, to instinktivno oseća i vidi šta je rat koji se vodi u ime zaštite od eksploatatora, rat koji nameće najviše žrtava radnicima i seljacima ali se ne zaustavlja ni pred čim da nabaci te žrtve i drugim klasama. Znamo da je to za njih teže nego za radnike i seljake, zato što su pripadali privilegovanoj klasi. Ali mi kažemo da kada se radi o tome da se oslobode od eksploatacije milioni trudbenika, onda bi vlada koja bi se zaustavila pred nametanjem žrtava drugim klasama, bila ne socijalistička nego izdajnička. Ako smo teškoće nametali srednjim klasama to je zato što su nas Antantne vlade stavile u nečuveno teške uslove. I svaki korak naših pobeda — to vidimo iz iskustva naše revolucije, ja se ne mogu na tome detaljno zadržavati — praćen je time da pored svih kolebanja i pokušaja vraćanja unazad, sve veći i veći broj predstavnika kolebljivih elemenata dolazi do ubeđenja da stvarno nema drugog izbora sem izbora između diktature trudbenika i vlasti eksploatatora. Ako su bila teška vremena za te elemente, onda za to nije kriva boljševička vlast, krivi su belogardejci, kriva je Antanta, i pobeda nad njima će biti stvarni i čvrsti uslov poboljšanja položaja tih klasa. U tom smislu, drugovi, hteo bih, prelazeći na političko iskustvo u zemlji, da kažem nekoliko reči o značaju rata.

Naš je rat produžetak politike revolucije, politike svrgavanja eksploatatora, kapitalista i spahija. Zbog toga naš rat, ma kako bes-krajno bio težak, privlači nama simpatije radnika i seljaka. Rat nije samo produžetak politike, on je sumiranje politike, obučavanje u politici u tom nečuveno teškom ratu, koji su svalile na nas spahije i kapitalisti uz pomoć svetski snažne Antante. U toj vatri su radnici i seljaci mnogo naučili. Radnici su naučili kako da iskoriste državnu vlast i kako da naprave od svakog koraka izvor propagande i obrazovanja, kako da naprave od te Crvene armije u kojoj je većina seljaka oruđe

za prosvjećivanje seljaštva, kako da naprave Crvenu armiju oruđem za korišćenje buržoaskih specijalista. Znamo da su ti buržoaski specijalisti u ogromnoj većini protiv nas — i treba da budu u velikoj većini protiv nas — jer se ovde ispoljava njihova klasna priroda, i što se toga tiče nikakvih sumnji nema. Nas su izneverile stotine i hiljade tih specijalista, a služili nam sve vernije i vernije desetine i desetine hiljada, zato što su u toku same borbe prelazili na našu stranu, zato što je onaj revolucionarni entuzijazam koji je pravio čuda u Crvenoj armiji rezultirao iz našeg služenja i zadovoljavanja interesa radnika i seljaka. Ta situacija zajedničkog rada mase radnika i seljaka, koji znaju za šta se bore, čini svoje i sve veći deo ljudi koji su prelazili k nama iz drugog tabora — ponekad nesvesno — pretvarao se i pretvara u naše svesne pristalice.

Drugovi, sad se pred nas postavlja zadatak da iskustvo koje smo stekli u našoj vojnoj delatnosti prenesemo u oblast mirne izgradnje. Ništa nas ne ispunjava takom radošću i ne daje takvu mogućnost da se pozdravi VII sveruski kongres sovjeta kao preokret u istoriji sovjetske Rusije, kao to da je prošao glavni period građanskih ratova koje smo vodili, a da je pred nama period mirne izgradnje, koja nas sve privlači, koju želimo, koju moramo da ostvarujemo i kojoj ćemo posvetiti sve svoje snage i sav svoj život. Sada možemo reći na osnovu teških ratnih iskušenja da smo u glavnim stvarima, u vojnim i međunarodnim odnosima, izašli kao pobedioci. Pred nama se otvara put mirne izgradnje. Treba, svakako, pamtit i da nas neprijatelj vreba na svakom koraku i da će napraviti još masu pokušaja da nas zbaci na sve moguće načine koje bude imao: nasiljem, prevarom, potkupljivanjem, zaverama itd. Naš zadatak je da sve to iskustvo koje smo stekli u vojnim pitanjima usmerimo sada na rešavanje osnovnih pitanja mirne izgradnje. Navešću ta glavna pitanja. Pre svega to je *pitanje ishrane, pitanje žita*.

Objavljeno 7. i 9. decembra 1919.
u listu *Pravda*, br. 275. i 276.

Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 30, стр. 187—203.

PISMO RADNICIMA I SELJACIMA UKRAJINE POVODOM POBEDA NAD DENJIKINOM*)

Drugovi! Pre četiri meseca, krajem avgusta 1919, imao sam prilike da se obratim pismom radnicima i seljacima povodom pobeđe nad Kolčakom.

Sad u celosti preštampanam to pismo za radnike i seljake Ukrajine povodom pobeđe nad Denjikinom.

Crvene trupe su zauzele Kijev, Poltavu, Harkov i pobeđonosno napređuju prema Rostovu. U Ukrajini plamti ustanak protiv Denjikina. Potrebno je skupiti sve snage da bismo do kraja razbili Denjikinove trupe, koje su pokušavale da vrte vlast spahija i kapitalista. Potrebno je uništiti Denjikina da bismo se obezbedili od najmanje mogućnosti nove najeđe.

Radnici i seljaci Ukrajine treba da se upoznaju s poukama koje su svim ruskim seljacima i radnicima postale jasne na osnovu iskustva sa zavojevanjem Sibira od strane Kolčaka i sa oslobođenjem Sibira od strane crvenih trupa posle dugih meseci spahijskog i kapitalističkog ugnjetavanja.

U Ukrajini je Denjikinova vladavina bila isto takvo teško iskúšenje kao i Kolčakova vladavina u Sibiru. Nema sumnje da će pouke tog teškog iskúšenja pomoći ukrajinskim radnicima i seljacima — onako isto kao i uralskim i sibirskim — da jasnije shvate zadatke sovjetske vlasti i da je odlučnije brane.

U Velikorusiji je spahijski zemljišni posed uništen potpuno. U Ukrajini treba učiniti isto, i sovjetska vlast ukrajinskih radnika i seljaka treba da obezbedi potpuno uništenje spahijskog zemljišnog poseda, potpuno oslobođenje ukrajinskih radnika i seljaka od svakog spahijskog jarma i od samih spahija.

Ali osim ovog zadatka i niza drugih zadataka koji su se na jednak način postavljali i postavljaju pred velikoruske i pred ukrajinske radne mase — postoje posebni zadaci sovjetske vlasti u Ukrajini. Jedan od takvih posebnih zadataka zasluđuje danas osobitu pažnju. To je nacionalno pitanje ili pitanje da li će Ukrajina biti zasebna i nezavisna Ukrajinska Sovjetska Socijalistička Republika, vezana u

*) Preveo Zvonko Tkalec (V. I. Lenjin *Izabrana dela* t. II, knj. druga, „Kultura“, 1950, Beograd).

savez (federaciju) s Ruskom Socijalističkom Federativnom Sovjetskom Republikom, ili će se Ukrajina spojiti s Rusijom u jedinstvenu sovjetsku republiku. Svi boljševici, svi svesni radnici i seljaci treba da pažljivo razmisle o tom pitanju.

Nezavisnost Ukrajine priznali su i Vsecik (Sveruski centralni izvršni komitet) RSFSR, Ruske Socijalističke Federativne Sovjetske Republike i Ruska komunistička partija boljševika. Zato je samo po sebi jasno i potpuno opštepriznato da jedino sami ukrajinski radnici i seljaci na svom Sveukrajinskom kongresu sovjeta mogu rešiti i rešiće pitanje da li Ukrajinu treba spojiti s Rusijom ili je treba ostaviti kao samostalnu i nezavisnu republiku i, u ovom drugom slučaju, kakvu upravo federativnu vezu treba uspostaviti između te republike i Rusije.

Kako treba rešavati ovo pitanje s gledišta interesa trudbenika, s gledišta uspeha njihove borbe za potpuno oslobođenje rada od jarma kapitala?

Prvo, interesi rada zahtevaju najpotpunije poverenje, najtešnji savez među trudbenicima raznih zemalja, raznih nacija. Pristalice spahija i kapitalista, buržoazije, nastoje da razjedine radnike, da pojačaju nacionalni razdor i mržnju kako bi oslabili radnike, kako bi učvrstili vlast kapitala.

Kapital je međunarodna snaga. Da bismo je pobedili, potreban je međunarodni savez radnika, njihovo međunarodno bratstvo.

Mi smo protivnici nacionalne mržnje, nacionalnog razdora, nacionalne izolovanosti. Mi smo međunarodnjaci, internacionalisti. Mi težimo k tesnom ujedinjenju i potpunom spajanju radnika i seljaka svih nacija sveta u jedinstvenu svetsku sovjetsku republiku.

Drugo, trudbenici ne smeju zaboraviti da je kapitalizam razdelio nacije na mali broj ugnjetačkih, velikodržavnih (imperijalističkih) punopravnih, privilegovanih nacija i na ogromnu većinu ugnjetenih, zavisnih i poluzavisnih, neravnopravnih nacija. Najzločinačiji i najreakcionarniji rat od 1914—1918. godine još više je pojačao tu podelu, zaoštrio mržnju i nenavist na toj osnovi. U toku vekova nagomilalo se ogorčenje i nepoverenje nepunopravnih i zavisnih nacija prema velikodržavnim i ugnjetačkim nacijama, takvih nacija kao što je ukrajinska prema takvim nacijama kao što je velikoruska.

Mi hoćemo dobrovoljan savez nacija, takav savez koji ne bi dopuštao nikakvo nasilje jedne nacije nad drugom, takav savez koji bi se zasnivao na najpunijem poverenju, na jasnoj svesti o bratskom jedinstvu, na potpuno dobrovoljnom pristanku. Takav savez ne može da se ostvari odmah; do njega treba doći radeći s velikom strpljivošću i oprežnošću, kako se ne bi stvar pokvarila, kako se ne bi izazvalo nepoverenje, kako bi se omogućilo izživljavanje nepoverenja koje su ostavili vekovi spahijskog i kapitalističkog ugnjetavanja, privatne svojine i mržnje zbog njenih podela i ponovnih podela.

Zato, nepokoljebljivo težeći jedinstvu nacija, nemilosrdno goneći sve ono što ih razjedinjuje, mi treba da budemo vrlo oprezni, strpljivi, popustljivi prema ostacima nacionalnog nepoverenja. Ne-

popustljivi, nepomirljivi treba da budemo prema svemu onome što se tiče osnovnih interesa rada u borbi za njegovo oslobođenje od jarma kapitala. A pitanje o tome kako da se odrede državne granice sada, za neko vreme — jer mi težimo potpunom uništenju državnih granica — nije osnovno, nije važno, nije bitno pitanje. S tim pitanjem može se i mora pričekati, jer nacionalno nepoverenje kod široke mase seljaka i sitnih sopstvenika često je duboko ukorenjeno, i nagljenjem ga možemo pojačati, tj. naškoditi stvari potpunog i konačnog jedinstva.

Iskustvo radničko-seljačke revolucije u Rusiji, oktobarsko-novembarske revolucije 1917. godine, i iskustvo njene dvogodišnje pobedonosne borbe protiv naježde međunarodnih i ruskih kapitalista pokazalo je sasvim jasno da je kapitalistima pošlo za rukom da privremeno iskoriste nacionalno nepoverenje poljskih, letonskih, estonskih i finskih seljaka i sitnih sopstvenika prema Velikorusima, da im je pošlo za rukom da privremeno na bazi tog nepoverenja poseju razdor između njih i nas. Iskustvo je pokazalo da se to nepoverenje izivljava i da prolazi samo vrlo polagano, i ukoliko Velikorusi, koji su dugo bili ugnjetačka nacija, ispoljavaju više opreznosti i strpljenja, utoliko to nepoverenje prolazi sigurnije. Upravo priznanjem nezavisnosti poljske, letonske, litvanske, estonske i finske države mi polagano ali sigurno osvajamo poverenje najzaostaliјih, od kapitalista najviše obmanutih i zastrašenih, radnih masa susednih malih država. Upravo tim putem mi ih najsigurnije otimamo ispod uticaja „njihovih“ nacionalnih kapitalista, najsigurnije ih vodimo punom poverenju, budućoj jedinstvenoj međunarodnoj sovjetskoj republici.

Dok Ukrajina ne bude potpuno oslobođena od Denjikina, njena vlada, do Sveukrajinskog kongresa sovjetâ, jeste Sveukrajinski revolucionarni komitet, Sveukrajinski Revkom. Pored ukrajinskih komunista-boljševika u tom Revkomu rade kao članovi vlade ukrajinski komunisti-borotbisti. Borotbisti se od boljševika razlikuju najviše po tome što zastupaju bezuslovnu nezavisnost Ukrajine. Boljševici ne prave od toga predmet razmimoilaženja i razjedinjavanja, ne vide u tome nikakvu smetnju za složan proleterski rad. Neka samo bude jedinstva u borbi protiv jarma kapitala, za diktaturu proletariјata, a zbog pitanja nacionalnih granica, federativne ili druge veze između država komunisti ne smeju da se razmimoilaze. Među boljševicima ima pristalica potpune nezavisnosti Ukrajine, ima pristalica više ili manje tesne federativne veze, ima pristalica potpunog spajanja Ukrajine s Rusijom.

Razmimoilaženje zbog tih pitanja je nedopustivo. Ta pitanja će rešavati Sveukrajinski kongres sovjeta.

Ako velikoruski komunist insistira na spajanju Ukrajine s Rusijom, na njega će Ukrajinci lako posumnјati da brani tu politiku ne zato što se rukovodi motivima jedinstva proletera u borbi protiv kapitala, nego predrasudama starog velikoruskog nacionalizma, imperijalizma. Takvo nepoverenje je prirodno, do izvesne mere neiz-

bežno i zakonito, jer su Velikorusi, pod jarmom spahija i kapitalista, vekovima usisavali sramne i pogane predrasude velikoruskog šovinizma.

Ako ukrajinski komunist insistira na bezuslovnoj državnoj nezavisnosti Ukrajine, na njega se može posumnjati da brani takvu politiku ne s gledišta privremenih interesa ukrajinskih radnika i seljaka u njihovoj borbi protiv jarma kapitala, nego iz sitnoburžoaskih, sitnosopstveničkih nacionalnih predrasuda jer iskustvo nam je stotinama puta pokazivalo kako su se sitnoburžoaski „socijalisti“ raznih zemalja — svakojaki poljski, letonski, litvanski nazovisocijalisti, gruzinski menjševici, eseri i drugi — prefarbavali u pristalice proletarijata s jednim ciljem da na prevaru proguraju politiku sporazuma sa „svojom“ nacionalnom buržoazijom protiv revolucionarnih radnika. To smo videli na primeru kerenštine u Rusiji od februara do oktobra 1917, to smo videli i vidimo u svim drugim zemljama.

Međusobno nepoverenje između velikoruskih i ukrajinskih komunista pojavljuje se, dakle, vrlo lako. Kako da se borimo protiv tog nepoverenja? Kako da ga savladamo i kako da steknemo uzajamno poverenje?

Najbolje sredstvo za to je zajednički rad na odbrani diktature proletarijata i sovjetske vlasti u borbi protiv spahija i kapitalista svih zemalja, protiv njihovih pokušaja da vrate svoju sjevlvast. Takva zajednička borba jasno će pokazati u praksi da je velikoruskim i ukrajinskim radnicima pri ovakvom ili onakvom rešenju pitanja državne nezavisnosti ili državnih granica obavezno potreban tesan vojni i privredni savez, jer će nas inače kapitalisti „Antante“, „Sporazuma“, tj. saveza najbogatijih kapitalističkih zemalja, Engleske, Francuske, Amerike, Japana i Italije, zadaviti i ugušiti jednog po jednog. Primer naše borbe protiv Kolčaka i Denjikina, koje su ti kapitalisti snabdevali novcem i oružjem, jasno je pokazao tu opasnost.

Ko narušava jedinstvo i najtešnji savez velikoruskih i ukrajinskih radnika i seljaka, taj pomaže Kolčacima, Denjikinima, kapitalistima, grabljivcima svih zemalja.

Zato mi velikoruski komunisti moramo s najvećom strogošću goniti u svojoj sredini i najmanje ispoljavanje velikoruskog nacionalizma, jer ta ispoljavanja, budući da su uopšte ~~izdaja komunizma~~, nanose ogromnu štetu tim što nas razdvajaju od ukrajinskih drugova i što usled toga idu na ruku Denjikin u denjikinštinu.

Zato mi, velikoruski komunisti, moramo biti popustljivi pri razmimoilaženjima s ukrajinskim komunistima-boljševicima i borobistima kad se ta razmimoilaženja tiču državne nezavisnosti Ukrajine, formi njenog saveza s Rusijom, uopšte nacionalnog pitanja. Nepopustljivi i nepomirljivi moramo biti svi mi, i velikoruski i ukrajinski komunisti i komunisti svake druge nacije, u pogledu osnovnih, bitnih, za sve nacije jednakih pitanja proleterske borbe, pitanja proleterske diktature, nedopuštanja politike sporazuma s buržoazijom, nedopuštanja cepkanja snaga koje nas brane od Denjikina.

Pobediti Denjikina, uništiti ga, onemogućiti ponavljanje slične najezde — to je osnovni interes i velikoruskih i ukrajinskih radnika i seljaka. Borba je duga i teška, jer kapitalisti celog sveta pomažu Denjikin i pomagao Denjikinima razne vrste.

U toj dugoj i teškoj borbi mi velikoruski i ukrajinski radnici moramo da idemo zajedno u najtešnjem savezu, jer ako budemo išli svak za se, zacelo nećemo pobediti. Ma kakve bile granice Ukrajine i Rusije, ma kakve bile forme njihovih uzajamnih državnih odnosa, to nije tako važno, u tome se mogu i moraju činiti ustupci, u tome se može probati redom i jedno, i drugo i treće, — od toga stvar radnika i seljaka, stvar pobede nad kapitalizmom neće propasti.

A ako mi ne budemo umeli da sačuvamo najtešnji savez među nama, savez protiv Denjikina, savez protiv kapitalista i kulakâ naših zemalja i svih zemalja, onda će stvar rada sigurno propasti za dug niz godina u tom smislu što će onda kapitalisti moći da zadave i uguše i Sovjetsku Ukrajinu i Sovjetsku Rusiju.

I buržoazija svih zemalja i sve moguće sitnoburžoaske partije, „sporazumaške“ partije, koje stupaju u savez s buržoazijom protiv radnika, najviše su se trudile da razjedine radnike raznih nacionalnosti, da raspire nepoverenje, da naruše tesni međunarodni savez i međunarodno bratstvo radnika. Kad to buržoaziji pođe za rukom, stvar radnika je proigrana. Neka komunistima Rusije i Ukrajine pođe za rukom da strpljivim, žilavim, upornim zajedničkim radom pobede nacionalističke spletke svake buržoazije, nacionalističke predrasude svake vrste i da trudbenicima celog sveta pokažu primer stvarno čvrstog saveza radnika i seljaka raznih nacija u borbi za sovjetsku vlast, za uništenje jarma spahija i kapitalista, za svetsku Federativnu Sovjetsku Republiku!

28. XII 1919.

N. Lenjin

Правда, br. 3, 4. januara 1920.

Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 30, стр. 267—273.

GOVOR NA ZAJEDNIČKOJ SEDNICI SCIK,
MOSKOVSKOG SOVJETA RADNIČKIH, SELJAČKIH
I CRVENOARMEJSKIH PREDSTAVNIKA, SINDIKATA
I FABRIČKIH KOMITETA²⁰⁷⁾ 5. MAJA 1920.*)

(Aplauz). Drugovi, hteo bih da vam skrenem pažnju na jednu certu kojom se odlikuje sadašnji rat s međunarodne tačke gledišta, ili tačnije, s tačke gledišta međunarodnog položaja Rusije, od prethodnih ratova. Svakako, niko od vas ne sumnja i ne može da sumnja da je taj rat, sam po sebi, jedna karika u dugom lancu događaja koji predstavljaju pomamni otpor međunarodne buržoazije prema pobedonosnom proletarijatu, pomamni pokušaj međunarodne buržoazije da uguši sovjetsku Rusiju, da svrgne prvu sovjetsku vlast, pošto-poto, ne birajući sredstva. Svakako, nema ni najmanje sumnje, da veza među tim pojavama, među predašnjim pokušajima međunarodne buržoazije i sadašnjeg rata — bezuslovno postoji. Ali u isto vreme vidimo kakva je ogromna razlika između tog i predašnjih ratova, s tačke gledišta našeg međunarodnog položaja, vidimo kakav je gigantski podsticaj dala naša borba međunarodnom radničkom pokretu, kako se svetski proletarijat odnosi prema pobedama sovjetske Rusije, kako se razvija i učvršćuje svetska proleterska borba i kakav je gigantski rad obavljen za nepune dve godine, od kad postoji Sovjetska Republika.

Sećate se kako su najodgovorniji, najmoćniji ministri najmoćnijih kapitalističkih sila, koje ne znaju u svetu za suparnike, objavili nedavno kako su organizovali savez 14 država protiv Rusije; znate kako je taj savez pod pritiskom moćnih kapitalista Francuske i Engleske objedinjavao Judeniča, Kolčaka i Denjkinu i kako je izgradio stvarno grandiozan i sveobuhvatan u vojnom smislu, plan. I ako smo taj plan srušili to se dogodilo zbog toga što je čitavo jedinstvo kapitalista bilo samo fiktivno, što sile međunarodne buržoazije ne podnose ni jedno iskušenje, kada se radi o tome da se stvarno žrtvuju. Pokazalo se da posle četiri godine imperijalističke klanice radne mase ne priznaju pravednost rata sa nama i da mi u njima imamo velikog saveznika. Antantin plan je bio stvarno rušilački, ali on je propao zahvaljujući tome, što ga kapitalističke države, bez obzira na svoj snažni savez, nisu mogle ostvariti: pokazale su se nemocene da ga sprovedu u život. Ni jedina od država, od kojih je svaka

*) Sa ruskog prevela *Mira Lalić*.

mogla imati prevagu nad nama, nije mogla da pokaže jedinstvo, zato što ga ne podržava organizovani proletarijat; ni jedna vojska: ni francuska ni engleska, nisu mogle da obezbede da njihovi vojnici budu sposobni na ruskom tlu da se bore protiv Sovjetske Republike.

Ako se prisetimo u kakve je očajne situacije dolazila naša republika, kad je stvarno stajala protiv čitavog sveta, protiv zemalja neizmerno snažnijih, i ako se setimo kako smo potpuno pobedonosno izašli iz svih tih teških iskušenja, imaćemo jasnu predstavu o tome pred čime se sada nalazimo. Mi ovde imamo stari plan, ali istovremeno on ništa slično nema sa onim stvarno sveobuhvatnim jedinstvenim planom, koji smo imali pre pola godine. Imamo komade starog plana i to nam više od svega garantuje, s tačke gledišta međunarodnog odnosa snaga, beznačajnost sadašnjeg pokušaja. U starom planu smo imali pokušaj svih imperijalističkih država da u savezu sa svim malim graničnim državama bivše Ruske imperije, koje je ranije bestidno, na odvratan način ugnjetavala velikoruska carska i kapitalistička vlada — uguše radničko-seljačku republiku; a sada pak, neke države u savezu sa jednom pograničnom državom, pokušavaju da urade ono što nisu uspele da učine sve imperijalističke države u savezu sa svim pograničnim državama i što su preduzele pre godinu i pola godine u savezu sa Kolčakom, Denjkinom i ostalima. Sada vidimo delove imperijalističkog plana. Imperijalistički planovi se odlikuju time što ovde buržoazija pokazuje naročitu upornost. Ona zna da se bori za vlast kod svoje kuće, da se ovde ne rešava rusko ili poljsko pitanje nego pitanje njenog vlastitog opstanka. Zato treba očekivati da će ona težiti da od svakog komada plana ponovo stvori stari, propali plan.

Nama su svima jasni protivrečnosti interesa imperijalističkih država. Bez obzira na sve izjave njihovih ministara o mirnom rešavanju spornih pitanja, u stvari, ne mogu imperijalističke države da učine ni jedan ozbiljan korak u političkim pitanjima, a da se ne razmimođu. Francuzima je potrebna snažna Poljska i snažna Rusija carskog tipa i oni su spremni da za taj cilj daju sve žrtve. Engleska pak, polazeći od svog geografskog položaja, teži drugome — rasparčavanju Rusije i slabljenju Poljske da bi među Francuskom i Nemačkom postojala ravnoteža koja bi obezbeđivala imperijalistima koji su pobedili da upravljaju ko'onijama, kojima su zavladauli posle svetskog rata, opljačkavši Nemačku. Ovde je vapijuća razlika interesa, i ma kako nas uveravali predstavnici imperijalističkih država u San Remu,²⁰⁸) da među saveznicima vlada potpuno jedinstvo mišljenja, znamo da među njima nema nikakve harmonije.

Znamo da je ofanziva Poljske deo starog plana koji je nekad ujedinjavao svu međunarodnu buržoaziju, i ako tada nije uspeo taj grandiozni plan koji je s čisto vojne tačke gledišta obezbeđivao bezuslovni uspeh, onda je on sad, čak i s te tačke gledišta, beznačajan. Osim toga, znamo da su se imperijalističke države, koje su zaključile savez sa poljskom buržoazijom, i poljska vlada zapetljale kao nikad. Poljska buržoazija se svakim korakom svoje politike u

toku poslednjih meseci, nedelja i dana raskrinkava pred sopstvenim radnim masama, svađa se sa svojim saveznicima i ne može da napravi u svojoj politici dosledno ni jedan korak. Čas objavljujući svoj nepomirljivi odnos prema sovjetskoj Rusiji i nemogućnost da stupi sa njom u bilo kakve pregovore, čas skidajući s nje blokadu i svečano to objavljujući u ime tobožnjeg saveza, tobožnje Lige naroda, čas ponovo započinjući politiku kolebanja. Imperijalisti su nam time davali i daju mogućnost da dokažemo svoju miroljubivu politiku, da dokažemo da naša međunarodna politika nema ničeg zajedničkog ni sa carskom politikom, ni sa politikom ruskih kapitalista ili ruske buržoazije, makar i demokratske. Mi smo dokazali pred čitavim svetom da naša spoljna politika nema ničeg zajedničkog sa tom politikom, koju nam neprekidno pripisuju sve buržoaske novine. Tako u politici Poljske nije ostala ni jedna jedina laž koju oni sami ne bi razotkrili. Iz iskustva tri ruske revolucije znamo kako su se te revolucije pripremale i kako se, na bazi svake od njih, dalje razvijala unutrašnja i međunarodna politika. To iskustvo pokazuje da su nam u pitanju pripremanja revolucije najverniji pomoćnik bile one vladajuće klase koje su, pretendujući na razne koalicije, ustavotvorne skupštine i dr., pretendujući na izražavanje tobože narodne volje, u stvari sopstvenom politikom u svakom ozbiljnom, teškom i odgovornom trenutku nacionalnog života, pokazivale sebičnost buržoaskih grupa, zavađenih među sobom, nesposobnih da se pomire, pokazivale sebičnost konkurentskih kapitalističkih grupa, koje sto puta više nego komunistička propaganda, raskrinkavanju sebe same. Ni u jednoj zemlji, ni u jednoj državi radnička klasa, makar da je i najrevolucionarnija, ne bi mogla da se revolucionariše nikakvom propagandom i agitacijom ako tu agitaciju ne bi potvrđivale svojim ponašanjem u praksi vladajuće klase njihove sopstvene zemlje.

To što se sada dešava u svim kapitalističkim zemljama, i što dalje — u toliko jače, naročito u takvoj zemlji kao što je Poljska, uverava nas da se — ako smo izašli kao pobedioci iz nesumnjivo težeg rata, ako smo pravilno uzeli u obzir razliku i nemogućnost pomirenja raznih buržoaskih grupa i partija u trenutku kada im je to ujedinjavanje naročito potrebno, onda — je sada poboljšanje našeg međunarodnog položaja ogromno. To nam daje sigurnost ne samo s tačke gledišta unutrašnjeg odnosa snaga, nego i s međunarodne tačke gledišta. Ako uzmemo čitav sistem svih savremenih imperijalističkih država, sve njihove težnje — a znamo da su njihove težnje nepopravive u tome da koriste svaki trenutak za napad na Rusiju — i ocenimo potpuno objektivno s tačke gledišta nepobitnih činjenica istorije poslednjih godina, a naročito poslednjih pola godine, onda će nam to jasno pokazati da međunarodni neprijatelj slabi, da su svi pokušaji ujedinjavanja imperijalista sve više i više beznađni i da je s te strane naša pobjeda obezbeđena.

Ali, drugovi, sada, kada se nalazimo pred opasnošću novog rata, zauzeti privrednim zadacima, usredsređeni na mirnu privrednu izgradnju, za nas je preko potrebno da brzo reorganizujemo svoje re-

dove. Čitava naša armija, koja je u poslednje vreme bila radna armija²⁰⁹), sada mora da obrati svu svoju pažnju na drugu stranu; mi moramo ostaviti sve svoje poslove i usredsrediti se na novi rat. Mi odlično znamo da onaj neprijatelj koji stoji sad pred nama nije za nas strašan, posle onog što smo već preživeli, ali on može prinuditi naše radnike i seljake na nove teške žrtve, može nam mnogostruko otežati našu privrednu izgradnju, upropastiti, razoriti desetine, stotine i hiljade seljačkih domaćinstava, a takođe svojim privremenim uspehom probuditi ugašene nade imperijalista koje smo razbili i koji, svakako, neće propustiti da mu se pridruže. Zato moramo reći, da ono naše pravilo koga smo se pridržavali u svim prethodnim ratovima mora oživeti i sada. Ako su nam uprkos naših najmiroljubivijih namera, bez obzira na to što smo učinili ogromne ustupke, što smo se odrekli traženja svih nacionalnih prava, poljske spahije i poljska buržoazija namentuli rat; ako smo ubeđeni, a i moramo biti ubeđeni u to da će buržoazija svih zemalja, čak i ona koja Poljacima sad ne pomaže, da će im pomoći kada se razbukti rat, zato što se rešava ne samo rusko ili poljsko pitanje nego pitanje postojanja čitave buržoazije — onda se moramo setiti i po ma koju cenu ostvariti i sprovesti u život do kraja pravilo koga smo se držali u našoj politici i koje nam je uvek obezbeđivalo uspeh. To se pravilo sastoji u tome da, kad je već došlo do rata, onda sve mora biti potčinjeno interesima rata, čitav unutrašnji život zemlje mora biti potčinjen ratu, ni najmanje kolebanje u tom pravcu nije dopustivo. Ma kako bilo teško ogromnoj većini drugova da se odvoji od rada, nedavno prebačenog na drugi kolosek, od rada koji je zahvalniji i neophodniji za zadatke mirne izgradnje, treba imati na umu da najmanji propust, nepažnja često znače nepotrebnu smrt hiljada naših najboljih drugova, naše mlade generacije radnika i desetine seljaka, naših komunista koji su, kao i uvek, u prvim borbenim redovima. Zbog toga još jedanput: sve za rat. Neka ni jedna konferencija, ni jedno savetovanje ne prođe a da se u svakoj diskusiji na prvom mestu ne postavi pitanje: da li smo sve učinili da bi pomogli rat, da li su dovoljno napregnute naše snage, da li je dovoljno pomoći poslano na front? Treba ovde da ostanu samo oni, koji nisu sposobni da pomažu na frontu. Frontu sve žrtvovati, pružiti mu svu pomoć, odbacujući svako kolebanje. I, usredsredivši sve snage, i podnoseći sve žrtve, mi ćemo pobediti, nesumnjivo, i ovog puta. (*Aplauz*).

Štampano 1920. u knjizi: *Стенографический отчеты заседаний пленума Московского Совета рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов.*

Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 31, стр. 107—112.

GOVOR NA IX SVERUSKOJ KONFERENCIJI KP(b)R²¹⁰) 22. SEPTEMBRA 1920.)*

NOVINSKI IZVEŠTAJ

Rat sa Poljskom, tačnije, julsko-avgustovska kampanja je iz temelja izmenila međunarodnu političku situaciju.

Napadu Poljaka na nas prethodila je epizoda, karakteristična za tada nastale međunarodne odnose. Kada smo u januaru predložili mir Poljskoj, za nju izvanredno pogodan a za nas nepogodan, diplomati svih zemalja su to shvatili na svoj način: „boljševici čine neizmerno mnogo ustupaka, znači da su neizmerno slabi“. Još jedanput se potvrdila istina da je buržoaska diplomatija nesposobna da shvati načine naše nove diplomatije, diplomatije otvorenih, direktnih izjava. Zbog toga su naši predlozi izazvali samo eksploziju pobesnelog šovinizma u Poljskoj, Francuskoj i ostalim zemljama i podstakli Poljsku na napad. Poljska je u početku zauzela Kijev, zatim su naše trupe, poduzevši protivofanzivu, došle do Varšave; kasnije je nastupio prelom i mi smo se brzo povukli preko 100 vrsta unazad.

Međutim, stvorena zbog toga, svakako, teška situacija, nikako ne predstavlja za nas čisti gubitak. Mi smo nemilosrdno pobrkali račune diplomatima koji su računali na našu slabost i dokazali da nas Poljska ne može pobediti, a mi smo pak bili i sada smo blizu pobeđene teritorije. Najzad, naše nadiranje prema Varšavi je izvršilo toliko snažan uticaj na Zapadnu Evropu i na čitavu svetsku situaciju da je potpuno poremećen odnos unutrašnjih i spoljnih političkih snaga koje se bore.

Približavanje naše armije Varšavi je neosporno dokazalo, da se negde sasvim u njenoj blizini nalazi centar čitavog sistema svetskog imperijalizma, koji se bazira na versajskom ugovoru. Poljska, poslednje uporište protiv boljševika, koje je potpuno u rukama Antante, predstavlja toliko snažan faktor tog sistema da je čitav sistem bio pokoleban kad je Crvena armija zapretila tom uporištu. Sovjetska Republika je postala u međunarodnoj politici faktor od prvostepenog značaja.

*) Sa ruskog prevela *Mira Lalić*.

U novostvorenoj situaciji pre svega se ispoljila činjenica od ogromnog značaja da je buržoazija zemalja koje žive pod pritiskom Antante pre za nas, a takve čine 70% čitavog čovečanstva na zemlji. Mi smo i ranije videli kako male države kojima je bilo vruće pod tutorstvom Antante (Estonija, Gruzija i dr.) i koje vešaju svoje boljševike, zaključuju sa nama mir uprkos Antantine volje. To se sada pokazalo sa naročitom snagom u svim krajevima sveta. S približavanjem naših trupa Varšavi sva je Nemačka uzavrela. Tamo se dobila slika koja se mogla videti kod nas 1905. godine, kada su se crnostotinaši podizali i pozivali u politički život široke, najzaostaliije slojeve seljaštva koji su danas išli protiv boljševika a sutra tražili čitavu zemlju od spahija. I u Nemačkoj smo videli takav neprirodan blok crnostotinaša s boljševicima. Pojavio se čudan tip crnostotinaša — revolucionara sličan onom zaostalom seljačkom mladiću iz Istočne Pruske koji, kako sam čitao ovih dana u nekim neboljševičkim novinama, kaže da treba Vilhelma vratiti zato što nema reda, ali da treba ići za boljševicima.

Druga posledica našeg boravljenja kod Varšave je snažan uticaj na revolucionarni pokret Evrope, naročito Engleske. Ako nismo umeli da dopremo do industrijskog proletarijata Poljske (u tome je jedan od glavnih uzroka našeg poraza) koji je iza Visle i u Varšavi, ipak smo doprli do engleskog proletarijata i podigli njegov pokret na visinu koju dosad nije imao, na potpuno novi stupanj revolucije. Kad nam je engleska vlada postavila ultimatum, pokazalo se da treba prvo pitati o tome engleske radnike. A ti radnici među čijim vođama su devet desetina okoreli menjševici, odgovorili su na to formiranjem „Akcionog komiteta“.²¹¹

Engleska štampa se uznemirila i povikala da je to — „divovlašće“. I ona je bila u pravu. Engleska je bila u onom stadijumu političkih odnosa, kakvi su bili u Rusiji posle februara 1917. godine, kada su sovjeti bili prinuđeni da kontrolišu svaki korak buržoaske vlade. „Akcioni komitet“ predstavlja organizaciju koja obuhvata radnike bez obzira na partiju, slično našem VCIK iz onih vremena, kada su tamo gospodarili Goc, Dan i ostali, takvu organizaciju koja konkuriše vladi, i u kojoj su menjševici prinuđeni da postupaju upola kao boljševici. I slično, kao što su se naši menjševici na kraju krajeva zapetljali i pomogli da mase priđu nama, tako su i menjševici „Akcionog komiteta“ bili primorani da nepobitnim tokom događaja raščišćavaju engleskim radničkim masama put ka boljševičkoj revoluciji. Engleski menjševici, prema tvrdnji kompetentnih lica, već se osećaju kao vlada i spremaju se da već u bliskoj budućnosti stanu na mesto buržoaske vlade. To će biti dalji stupanj u opštem procesu engleske proleterske revolucije.

Ta ogromna pomeranja u engleskom radničkom pokretu vrše snažan uticaj na svetski radnički pokret, u prvom redu na radnički pokret Francuske.

To su rezultati naših poslednjih operacija u Poljskoj u oblasti međunarodne politike i nastalih odnosa u zapadnoj Evropi.

Sada se pred nas postavlja pitanje o ratu i miru sa Poljskom. Mi hoćemo da izbegnemo za nas tešku zimsku kampanju i ponovo predložimo Poljskoj pogodan za nju, a nepogodan za nas, mir. Moće je, da će buržoaski diplomati po staroj navici, opet smatrati našu otvorenu izjavu kao znak slabosti. Najverovatnije je da su se oni za zimsku kampanju unapred odlučili. I ovde treba da razjasnimo te uslove pod kojima ćemo verovatno morati da stupimo u novi period rata.

Naš je poraz izazvao u Zapadnoj Evropi izvesne izmene i ujediniio protiv nas raznovrsne elemente. Ali mi smo često videli protiv sebe i snažnije formacije i raspoloženja, koji ipak nisu rešavali stvar.

Imamo protiv sebe blok: Poljsku, Francusku i Vrangela, na koji Francuska stavlja svoju kartu. Međutim, taj blok pati od stare bolesti — od nepomirljivosti njegovih elemenata, od straha koji oseća poljska sitna buržoazija prema crnostotinaškoj Rusiji i prema njenom tipičnom predstavniku Vrangelu. Sitnoburžoaska, patriotska Poljska, partije PPS, narodna, partija bogatih seljaka — žele mir. Predstavnici tih partija su govorili u Minsku: „Mi znamo da Varšavu i Poljsku nije spasila Antanta — ona nas nije mogla spasti, nego ju je spasao njen patriotski polet“. Te se lekcije ne zaboravljaju. Poljaci jasno vide da će izaći iz rata potpuno finansijski razoreni. Jer za rat treba platiti a Francuska priznaje „svetu privatnu svojinu“. Predstavnici sitnoburžoaskih partija znaju da se još pre rata Poljska nalazila pred krizom, da rat nosi dalja razaranja i zbog toga više vole mir. Tu šansu mi i hoćemo da iskoristimo, predlažući Poljskoj mir.

Otkrio se takođe izvanredno važan novi faktor: promene u socijalnom sastavu poljske vojske. Mi smo pobedili Kolčaka i Denjikina tek posle izmene socijalnog sastava njihovih armija, kada su se osnovni, čvrsti kadrovi rastvorili u mobilisanoj seljačkoj masi. Taj proces se sada dešava u poljskoj vojsci, u koju je vlada bila prinuđena da pozove starija godišta seljaka i radnika, koji su prošli kroz suroviji, imperijalistički rat. Ta se vojska ne sastoji sada od dečaka, koje je lako bilo „obraditi“, nego od odraslih, koji se ne mogu učiti čemu bilo. Poljska je već prešla onu granicu iza koje joj je u početku bila obezbeđena maksimalna pobeda, a posle toga maksimalni poraz.

Ako nam je suđena zimska kampanja, pobedićemo, u to nema sumnje, bez obzira na iscrpenost i zamor. To nam jamči i naša ekonomska situacija. Ona se značajno poboljšala. Dobili smo u poređenju sa prošlošću, sigurnu ekonomsku bazu. Kad smo u 1917—1918. godini sakupili 30 miliona pudi žita, u 1918—1919. godini 110 miliona pudi, u 1919—1920. godini 260 miliona pudi, onda u sledećoj godini računamo da ćemo sakupiti 400 miliona pudi. To već nisu one cifre oko kojih smo se borili u gladnim godinama. Mi nećemo više s takvim užasom da gledamo na raznobojne hartijice, koje na milijarde lete i sada jasno otkrivaju da su to komadi, otpaci stare buržoaske odeće.

Imamo više od sto miliona pudi nafte. Donjecki bazen nam već daje mesečno 20—30 miliona pudi uglja. Značajno se poboljšala situacija s drvima. A prošle godine smo imali samo drva, bili smo bez nafte i uglja.

Sve nam to daje pravo da kažemo: ako zbijemo i napregnemo snage, pobeda će biti naša.

Правда, br. 216, 29. septembra 1920.

Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 31, стр. 250—254.

GOVOR NA SAVETOVANJU PREDSEDNIKA SRESKIH,
OPŠTINSKIH I SEOSKIH IZVRŠNIH KOMITETA
MOSKOVSKE GUBERNIJE NA DAN 15. OKTOBRA 1920.*)

Drugovi! O pitanjima unutrašnje i spoljne politike republike, o kojima ste želeli da vam referišem, moraću, prirodno, da se zadržim najviše na ratu sa Poljskom i na njegovim uzrocima. Glavni događaj koji je karakterisao u toku posljednje pola godine spoljašnju i unutrašnju situaciju republike, bio je baš taj rat. I baš sada, kada je tek potpisan preliminarni mir s Poljskom, baš sada se može i treba da se baci pogled na taj rat, na njegov značaj i da se porazmisli o onim poukama koje svima nama daje tek završen, i još je nezvesno da li je stvarno, sigurno završen rat. I zato, pre svega, hoću da vas podsetim da su 26. aprila ove godine Poljaci počeli ofanzivu. Predlog Sovjetske Republike je bio ovakav: s naše strane je bio svečano i formalno predložen mir Poljacima, poljskim spahijama i poljskoj buržoaziji pod uslovima, povoljnijim od onih koje su od nas sada dobili, bez obzira na ogromne neuspehe koje su naše trupe pretrpele kod Varšave i na još veće poraze koje su podnele za vreme odstupanja od Varšave. Kada su krajem aprila ove godine Poljaci stajali na frontu 50—150 vrsta istočnije od one linije, koju su sad uzeli kao liniju preliminarnog mira, bez obzira na to što je ta linija bila tada očigledno nepravedna, mi smo im svečano predlagali mir u ime SCIK jer, kao što vi već svi, svakako, znate i sećate se, glavna briga sovjetske vlasti tada je bila obezbeđenje prelaska na mirnodopsku izgradnju. Nismo mi imali nikakvih osnova da želimo pomoću rata rešiti sporna pitanja između nas i poljske države. Mi smo dobro znali da je poljska država tada bila i da sad ostaje država spahija i kapitalista, da se nalazi u punoj zavisnosti od kapitalista Antante, zemalja Sporazuma a naročito Francuske. Bez obzira na to što je Poljska tada držala pod svojim uticajem ne samo čitavu Litvaniju nego i Belorusiju, da i ne govorimo o istočnoj Galiciji, smatrali smo za svoj dug da učinimo sve što je moguće da se izbegne rat, da se omogući radničkoj klasi i seljaštvu Rusije da makar malo odahnu od imperijalističkog i građanskog rata i da se, najzad, zajednički prihvate mirnog rada. Desilo se onako, kao što nam

*) Sa ruskog prevela *Mira Lalić*.

se već često dešavalo: naša direktna, otvorena izjava da predlažemo Poljacima mir na onoj liniji, na kojoj su oni stajali, shvatila se kao znak slabosti. Buržoaski diplomati svih zemalja nisu naučili na tako otvorene izjave i naša spremnost da prihvatimo mir na liniji toliko nepovoljnoj za nas shvaćena je i protumačena kao dokaz naše neizmerne slabosti. Francuskim kapitalistima je pošlo za rukom da uvuku poljske kapitaliste u rat. Sećate se kako smo posle kratkog prekida, posle poljske ofanzive, odgovorili protivofanzivom i podišli skoro Varšavi, posle čega je usledio težak poraz naših trupa koji ih je odbacio unazad.

U toku više od četiri meseca i za čitavo poslednje vreme, naše trupe su odstupale i trpele poraze, jer su bile neizmerno umorne i istrošene onim nečuvenim maršem koji su izvršile na pravcu od Polocka do Varšave. Ali, bez obzira na taj težak poraz, ponavljam, pokazalo se da je mir potpisan pod uslovima manje povoljnim za Poljsku od tadašnjih uslova. Tadašnja granica je prolazila 50 vrsta prema istoku, a sada prolazi 50 vrsta na zapad. Na taj način, bez obzira što smo zaključili mir u trenutku, pogodnom samo za protivnika, kada su naše trupe odstupale a Vrangelj pojačao svoj pritisak, mi smo zaključili mir pod povoljnijim uslovima. To vam još jednom pokazuju da kad sovjetska vlast predlaže mir, onda se njene reči i izjave obavezno moraju uzimati ozbiljno, jer će se u protivnom desiti da predložimo mir pod gorim uslovima, a da taj mir dobijemo pod boljim uslovima. Ovu lekciju poljske spahije i kapitalisti svakako neće zaboraviti, shvatiće da su se zaleteli; sada su dobili mir sa manjom teritorijom nego što im je ranije predlagano. I to nije prva lekcija. Verovatno se svi sećate da je u proleće 1919. godine u Moskvu dolazio predstavnik američke vlade koja nam je predlagala mir sa svim tadašnjim belogardejskim komandantima: Kolčakom, Denjikinom i ostalima, mir, koji bi za nas bio izvanredno nepovoljan. Kada se on vratio i ispričao o uslovima tog mira, pokazalo se da su naši uslovi bili nepovoljni i rat se produžio. Rezultati tog rata su vam poznati. Dakle, nije prvi put da sovjetska vlast dokazuje da je daleko snažnija nego što izgleda i da u našim notama nema onog hvalisanja i pretnji koje su obične za sve ostale buržoaske vlade i da odbiti mir sa Sovjetskom Rusijom znači prihvatiti taj mir kroz neko vreme pod gorim uslovima. Takve stvari se u međunarodnoj politici ne zaboravljaju, i dokazavši poljskoj gospodi da su oni dobili sada nepovoljniji mir od onog koji smo im predlagali, naučićemo poljske narodne mase, poljske seljake i radnike da mere, upoređuju izjave svoje i naše vlade.

Možda su mnogi od vas videli u novinama notu američke vlade u kojoj ona izjavljuje: „Nećemo da imamo posla sa sovjetskom vlašću, jer ona narušava svoje obaveze“. Ne čudimo se tome jer to slušamo mnogo godina ali zato ispada da se svi njihovi pokušaji napada na sovjetsku Rusiju završavaju krahom. Poljske novine, koje su skoro sve potkupile spahije i kapitalisti — kod njih se to zove slo-

boda štampe — govore da ne treba verovati sovjetskoj vlasti, da je to vlast nasilnika i varalica. Sve poljske novine to govore ali poljski radnici i seljaci proveravaju reči delom, a na delu se pokazalo da smo predlažući prvi put mir time već dokazali svoju miroljubivost a zaključivši mir u oktobru, takođe smo dokazali tu miroljubivost. Taj dokaz nećete naći ni u jednoj istoriji buržoaske vlade a u glavama poljskih radnika i seljaka ta činjenica neće proći bez traga. Sovjetska vlast je potpisala mir u vremenu kad joj je to bilo nepogodno. Samo ćemo tim putem odučiti od laži vlade onih država koje se nalaze u rukama spahija i kapitalista, potkopati veru u njih kod njihovih radnika i seljaka. O tome najviše treba razmisliti. Sovjetska vlast u Rusiji je okružena bezbrojnom masom neprijatelja, a ti neprijatelji ipak su nemoćni. Razmislite o čitavom toku i rezultatima rata sa Poljskom. Mi sad znamo da su za ledima Poljske stajali francuski kapitalisti, da su oni davali Poljskoj novac, opremu, uniforme, municiju, da su slali francuske oficire. Nedavno smo dobili podatke da su se na poljskom frontu pojavile crne trupe tj. francuske kolonijalne trupe. Znači, rat je vodila Francuska a njoj su pomagale Engleska i Amerika. U isto vreme, u licu Vrangela Francuska je priznala zakonsku vladu Rusije, znači da je Francuska i Vrangela podržavala, da mu je davala sredstva za naoružanje i izdržavanje armije. Engleska i Amerika daju takođe sredstva Vrangellovoj armiji. Protiv nas su, dakle, bila tri saveznika: Francuska, koju podržavaju sve bogate zemlje sveta, Poljska i Vrangel; i mi smo izašli iz toga rata zaključivši povoljan mir. Znači izašli smo kao pobedioci. Svako ko pogleda na kartu, videće da smo pobedili, da smo izašli iz tog rata sa većom površinom zemlje, nego pre početka rata. Ali zar je taj protivnik slabiji nego mi, zar je on slabiji od naših vojnih snaga, zar on ima manje ljudi, ratnih zaliha, granata? On ima svega više. Taj protivnik je jači od nas a ipak je pobeđen. Eto, o čemu treba porazmisliti da bi se shvatilo u kakvom se položaju nalazi sovjetska Rusija u odnosu prema svim državama čitavog sveta.

Kad su boljševici započeli revoluciju, govorili su da možemo i da treba da je otpočnemo; ali mi ipak u isto vreme nismo zaboravali da je njeno uspešno završavanje i dovođenje do potpuno poredonosnog kraja moguće, samo ako se ne ograniči isključivo na Rusiju već ako u savezu sa čitavim nizom zemalja pobedi međunarodni kapital. Ruski kapital je povezan sa međunarodnim kapitalom. I kad nam naši protivnici kažu: kad biste vi čak i pobedili u Rusiji, vaša stvar će ipak propasti, jer će vas druge kapitalističke zemlje ugušiti, — onda mi, kao odgovor na to, sada imamo veoma značajno iskustvo, iskustvo rata sa Poljskom, koje pokazuje šta se stvarno dogodilo. Doista, zašto se dogodilo da su Francuska, Poljska i Vrangel, koji su jači od nas, koji su puni mržnje prema boljševizmu i odlučnosti da obore sovjetsku vlast, — pobeđeni u roku od pola godine, pa čak i kraćem, ako računamo kao početak ofanzive april — i da se rat završava u našu korist? Kako se moglo dogoditi, da sovjetska Rusija, izmučena imperijalističkim i građanskim ratom, okružena neprija-

teljima, odsečena od svih izvora odeće i opreme, da ta sovjetska Rusija postane pobednica? Eto o tome treba porazmisliti, jer udubljujući se u to pitanje počinjemo shvatati mehanizam revolucije ne samo ruske, nego i svetske. Mi vidimo potvrdu onoga da je ruska revolucija samo karika u lancu svetske revolucije i da naša stvar stoji čvrsto i nepobedivo, zato što se u čitavom svetu revolucija razvija, ekonomski uslovi se tako formiraju da naše neprijatelje obesnažuju a nas svakim danom jačaju, a da to nije bilo ni preuveličavanje, ni hvalisanje ni zanos, to vam je sad još jednom dokazao poljski rat. Tri saveznika su ratovala protiv nas. Izgledalo bi da nije teško ujediniti ta tri saveznika među sobom, ali se pokazalo, da tri saveznika, iako poučena velikim ratnim iskustvom Judočaka, Kolčaka i Denjikina, ipak nisu mogla da se ujedine protiv nas; na svakom koraku su se svadali među sobom, što je naročito poučno u istoriji tek završenog poljskog rata. Naš pohod na Varšavu, taj pohod Crvene armije, kada su više od 600 vrsta išli umorni, izmučeni, loše odeveni vojnici neprekidno nanoseći poraz za porazom poljskim trupama, trupama izvršno obučenim, koje imaju stotine najboljih instruktora iz redova francuskih oficira, — taj pohod nam je otkrio unutrašnje odnose među svim našim protivnicima. Kada su trupe Crvene armije prilazile poljskoj granici, dobili smo 12. jula telegram od engleskog ministra inostranih poslova Kerzona, koji u ime Lige naroda, famozne Lige naroda, saveza koji tobože ujedinjuje Englesku, Francusku, Ameriku, Italiju, Japan, — države, koje poseduju vojnu silu, džinovsku silu, koje poseduje čitavu svetsku ratnu mornaricu, kojima bi vojni otpor izgleda bio stvar potpuno nemoguća, apsurdna — u ime te Lige naroda on nam predlaže da prekinemo rat i stupimo u pregovore sa Poljacima u Londonu. U skladu s tim telegramom linija granice bi trebalo da bude blizu Grodna, Bjalistoka, Brest Litovska i niz reku Sanu u istočnoj Galiciji. Odgovorili smo na taj predlog da ne priznajemo nikakvu Ligu naroda, jer smo videli neozbiljnost te Lige naroda, koju ne slušaju čak ni sami njeni članovi. Naš odgovor je francuska vlada shvatila kao drskost, i reklo bi se da je protiv nas trebalo da istupi ta Liga naroda. Ali šta se pokazalo? Liga naroda se raspala od te naše prve izjave a Engleska i Francuska su istupile jedna protiv druge.

Engleski vojni ministar Čerčil već nekoliko godina upotrebljava sva sredstva, i zakonska, a još više nezakonska s tačke gledišta engleskih zakona, da dâ podršku svim belogardejcima protiv Rusije, da ih snabde vojnom opremom. To je najveći neprijatelj sovjetske Rusije, ali bez obzira na to Engleska se odmah posle naše izjave razišla sa Francuskom, jer su Francuskoj potrebne snage belogardejske Rusije da bi je mogli braniti od Nemačke; Engleskoj pak nikakva zaštita nije potrebna; Engleska je pomorska zemlja; ona se nikakve intervencije ne boji, jer poseduje najjaču flotu. Prema tome, već na prvom koraku se pokazalo da je Liga naroda, koja je tako nečuveno pretila Rusiji — nemoćna. Na svakom koraku se otkriva da su interesi sastavnih delova te Lige naroda protivrečni. Francu-

ska želi poraz Engleskoj, i suprotno. I kada je drug Kamenjev vodio pregovore s engleskom vladom u Londonu i kada je izjavio engleskom premijeru: „Recimo da ćete vi stvarno izvršiti ono što govorite, ali kako je sa Francuskom?“ — onda je engleski premijer morao da odgovori da će Francuska poći svojim putem „mi sa Francuskom ne možemo ići istim putem.“ Pokazalo se da Liga naroda ne postoji, da je savez kapitalističkih država prazna varka i da je to u stvari savez grabljivaca, gde svaki teži da zakine nešto jedan drugome. I sad, kad smo prilikom zaključivanja mira u Rigi saznali šta je razdvajalo Poljsku, Englesku, Francusku i Vrangela, zašto se nisu mogli ujediniti — saznali smo da su njihovi interesi bili različiti, jer Engleska hoće da ima pod svojim uticajem nove male države: Finsku, Estoniju, Letoniju i Litvaniju i njoj nije stalo, čak joj i ne odgovara obnavljanje carske, ili belogardejske, ili makar buržoaske Rusije. I zato Engleska radi nasuprot Francuskoj i ne može da se ujedini sa Poljskom i Vrangelom. A Francuska se brine da pobije poljske vojnike do zadnjeg, zbog svojih interesa, zbog svojih drugova. Ona se nada da ćemo joj platiti onih 20 milijardi duga koje je uzeo bivši car i koje je priznala vlada Kerenskog, a sada je svakom pametnom čoveku jasno, da francuski kapitalisti nikad neće dobiti te pare; francuski kapitalisti znaju da francuske rđanike i seljake u rat ne mogu poslati, a poljske — koliko god hoćeš; neka poljski vojnici ginu da bi francuski kapitalisti dobili milijarde. Ali i poljski radnici vide da se u Poljskoj francuski, engleski i drugi oficiri ponašaju kao u okupiranoj zemlji, i zato smo za vreme pregovora u Rigi videli da je partija poljskih radnika i seljaka, koja je svakako patriotska, svakako neprijateljska prema boljševizmu, slična našoj partiji desnih menjševika i esera, da se ta partija borila za mir i bila je protiv vlade poljskih spahija i kapitalista, koji su do poslednjeg trenutka težili da osujete mir, teže tome još i sada, i dugo će još težiti o čemu ću morati još da govorim kada pređem na pitanje: da li je čvrst taj preliminarni mir koji smo tek zaključili.

Treći saveznik, koji se borio da vrati čitavu Rusiju spahijama i kapitalistima, Vrangel, ubraja u Rusiju i Poljsku. Jer su svi ruski carevi, ruske spahije i kapitalisti naučili da smatraju Poljsku kao svoj plen; oni nisu zaboravili da su Poljsku ugnjetavali još ruski kmetovi kada su ih slali u rat s carem na čelu; znači, ako bi pobedio Vrangel, on bi pobedio zato da bi vratio spahijama svu vlast i u Rusiji i u Poljskoj. Ali je ispalo tako: kad su se protiv nas skupila tri saveznika, počela su time što su se posvađali među sobom. I ono što hoće Francuska, neće ni poljski seljak, ni poljski radnik a što hoće Vrangel, neće čak ni jedan poljski spahija. I sada kad nam do spe radio-emisija Vrangelova ili pak radio-emisija iz Pariza sa francuskim vladinim saopštenjima, onda vidimo da Vrangel i Francuska škrguću zubima jer shvataju šta predstavlja mir koji smo zaključili sa Poljskom, mada oni ubeđuju da to i nije mir, da Poljska ne može da ga potpiše. Videćemo, jer je mir tek potpisan. Međutim, isto kao i Vrangel, tako i Francuska ne razume o čemu se tu radi. Oni ne

mogu da svare to čudo da razorena sovjetska Rusija pobeđuje civilizovane države, koje su jače od nje. Oni ne shvataju da je sva snaga tih pobjeda osnovno učenje komunista, koje govori da svojina razjedinjuje a rad ujedinjuje. Privatna svojina je pljačka i država koja se zasniva na privatnoj svojini je država grabljivaca koji ratuju radi podele plena. I ne završivši još ovaj rat, oni već počinju da se bore unutra, među sobom. Pre godinu dana nam je pretilo 14 država. Međutim, savez tih država se odjedanput raspao. A zbog čega se raspao? Pa zbog toga što je ugovor između tih država bio samo ugovor na hartiji i niko od njih nije pošao u rat. I kada je počeo rat, Francuska, Poljska i Vranjel su se ujedinili među sobom, ali i njihov savez se raspao jer jedni drugima podmeću nogu. Počeli su da dele medvedovu kožu, koga još nisu ubili a neće ga ni ubiti. Međutim, zbog tog medveda se već svadaju.

Iskustvo svetske politike je pokazalo da je savez protiv sovjetske Rusije neminovno osuđen na neuspeh, zato što je to savez imperijalista, savez grabljivaca koji nisu ujedinjeni, i stvarni, određeni interesi, koji ih sjedinjuju kod njih ne postoje. Kod njih nema onoga što ujedinjuje radničku klasu, kod njih nema takvih interesa i to se još jedanput pokazalo za vreme rata s Poljskom. Kad je naša Crvena armija slomila otpor Poljaka, kada je zauzela Bjalistok i Brest Litovsk i podišla poljskoj granici, onda se sva međunarodna politika završila, jer se ona drži na versajskom miru, a versajski mir upravo i jeste dogovor grabljivaca i razbojnika. Kad su nam nametnuli brestlitovski mir pod čijim smo jarmom bili toliko vremena, tad su u čitavom svetu vikali da je to mir pljačkaša. Kad je bila pobedena Nemačka, Liga naroda je, ratujući protiv nje, vikala da je taj rat oslobodilački, demokratski. Nemačkoj je bio nametnut mir, ali taj mir je bio zelenaški, mir ugnjetača, mir mesara, zato što su oni opljačkali i rascepkali Nemačku i Austriju. Oni su ih lišili svih sredstava za život, ostavili decu da gladuju i umiru od gladi; to je nečuveni, pljačkaški mir. Prema tome, šta je versajski ugovor? To je nečuveni, pljačkaški mir koji je desetine miliona ljudi, i to najcivilizovanijih, doveo u položaj robova. To nije mir, nego uslovi koji su izdiktirali razbojnici s nožem u rukama nezaštićenoj žrtvi. Nemačkoj su ti protivnici na osnovu versajskog ugovora oteli sve kolonije. Turska, Persija i Kina su pretvorene u robove. Došlo je do takve situacije, u kojoj se 7/10 svetskog stanovništva nalazi u porobljenom položaju. Ti robovi su razbacani po čitavom svetu i bačeni na milost i nemilost grupici zemalja: Engleskoj, Francuskoj i Japanu. I eto zbog čega čitav taj međunarodni sistem, poredak, koji se drži na versajskom miru, drži se na vulkanu, jer tih 7/10 stanovništva čitave zemlje, koje je porobljeno, jedva čeka da se nađe neko ko bi se digao u borbu, pa da sve te države počnu da se ljuljaju. Francuska se nada da dobije stare dugove, a sama je dužna Americi, i da plati te dugove Americi nema čime, jer ničega nema, a privatna svojina je kod njih svetinja. U čemu se sastoji ta sveta privatna svojina? Pa u tome što carevi i kapitalisti uzimaju novac u zajam a radnici i seljaci mo-

raju taj dug da plate. Oni su pred krahom. Oni se ne mogu izvući iz dugova. I baš u to vreme Crvena armija je pregazila poljsku granicu i prišla nemačkoj granici. To je bilo onda kada su u Nemačkoj svi govorili, čak crnostotinaši i monarhisti, da će ih boljševici spasiti, kad su videli da versajski mir puca po svim šavovima, kad su videli šta je Crvena armija, koja je svim kapitalistima objavila rat. Šta se ispostavilo? Ispostavilo se to da se versajski mir drži na Poljskoj. Istina je da mi nismo imali snage da dovedemo rat do kraja. Ali treba imati na umu da su naši radnici i seljaci bili bosi i goli, međutim oni su ipak išli napred i savladivali takve teškoće i ratovali u takvim uslovima u kakvim nije imala prilike da ratuje nijedna armija u čitavom svetu. Mi nismo imali dovoljno snage, nismo mogli da zauzmemo Varšavu i da dojučemo poljske spahije, belogardejce i kapitaliste, ali je naša armija čitavom svetu pokazala da versajski ugovor nije takva snaga kakvom ga prikazuju, da su stotine miliona ljudi sada osuđeni da desetinama godina plaćaju sami i primoravaju unuke i praunuke da plaćaju zajmove da bi se bogatili francuski, engleski i drugi imperijalisti. Crvena armija je pokazala da versajski ugovor nije tako siguran. Posle tog versajskog ugovora naša armija je pokazala kako je razorena sovjetska zemlja u leto 1920. godine bila, zahvaljujući toj Crvenoj armiji, na nekoliko koraka od pune pobeđe. Čitav svet je uvideo da postoji snaga za koju versajski ugovor nije strašan i da nikakvi versajski ugovori neće slomiti snagu radnika i seljaka ako oni umeju da se razračunavaju sa spahijama i kapitalistima.

Dakle, sam pohod protiv versajskog mira, pohod protiv svih spahija i kapitalista svih zemalja i protiv njihovog porobljavanja drugih — nije bio uzaludan. To su videli i o tome su mislili milioni i milioni radnika i seljaka u svim zemljama i sad u Sovjetskoj Republici vide svog spasioca. Oni kažu: Crvena armija je pokazala da odgovara na udarce, međutim, ona nije imala dovoljno snage da pobedi u prvoj godini, može se čak reći, u prvom mesecu njene mirne izgradnje. Ali za tim prvim mesecom mirne izgradnje doći će godine, i svake godine će ona biti 10 puta snažnija. Oni su mislili da je versajski mir, mir svemogućih imperijalista, a ubedili su se posle 1920. godine da su oni slabiji nego radnici i seljaci čak jedne slabe zemlje, ako umeju da ujedine svoje snage i pruže otpor kapitalistima. I sovjetska Rusija u leto 1920. godine nije istupila samo kao sila koja se brani od nasilja, od naježde poljskih belogardejaca, ona je istupila realno kao svetska snaga, sposobna da razbije versajski ugovor i da oslobodi stotine miliona ljudi u većini zemalja. Eto u čemu je značaj onog pohoda Crvene armije koji je izvršen ovog leta. Eto zbog čega su se u Engleskoj desili takvi događaji za vreme ovog rata, koji pokazuju prelom u čitavoj politici Engleske. Kada smo odbili da zaustavimo svoje trupe, Engleska je odgovorila pretnjom: „Mi šaljemo svoju mornaricu na Petrograd.“ Bilo je izdato naređenje za napad na Petrograd. To je engleski premijer saopštio drugu Kamenjevu i svim zemljama. Ali sledećeg dana posle

tog telegrama po čitavoj Engleskoj počeli su se održavati mitinzi, skupovi, i pojavili su se kao ispod zemlje „Akcioni komiteti“. Radnici su se ujedinili. Svi engleski menjševici, koji su još podliji od ruskih menjševika, koji se još više lakejski drže pred kapitalistima, čak su i oni morali da se ujedine, jer su to zahtevali radnici, a engleski radnici su rekli: „Nećemo dozvoliti rat protiv Rusije!“. I po čitavoj Engleskoj su se formirali Akcioni komiteti, i rat engleskih imperijalista je bio osujećen i opet se pokazalo da sovjetska Rusija u svome ratu protiv imperijalista svih zemalja ima saveznike u svakoj od tih zemalja. Kad su boljševici govorili: „Mi nismo usamljeni, ustajući protiv spahija i kapitalista u Rusiji, zato što u svakoj zemlji imamo saveznika; taj saveznik je radnik i trudbenik; a njih ima u većini zemalja“ — na to su im odgovarali podsmesljivo i govorili: „Gde su se pokazali ti trudbenici?“ Da, u zapadnoj Evropi, gde su kapitalisti daleko snažniji, gde žive na račun stotina miliona opljačkanih u kolonijama, tamo se podići daleko je teže, tamo radnička revolucija raste neuporedivo sporije. Ali ipak raste. Ipak su engleski radnici, kad je Engleska u julu 1920. godine zapretila Rusiji ratom, taj rat osujetili. Engleski menjševici su pošli za engleskim boljševicima. Oni su morali da pođu za engleskim boljševicima i da se izjasne protiv ustava, protiv zakona: „Rat nećemo dozvoliti. Ako vi sutra objavite rat, mi ćemo objaviti štrajk i ne samo što vama nećemo dati uglja nego nećemo ni Francuskoj.“ Engleski radnici su izjavili da žele da prave međunarodnu politiku i oni je prave onako kao što je prave boljševici u Rusiji, a ne onako kao što je prave kapitalisti u drugim zemljama.

To je primer onoga što je otkrio rat sa Poljskom. Eto zbog čega smo posle pola godine izašli kao pobedioci. Eto zbog čega razorena, slaba, zaostala sovjetska Rusija pobeđuje savez država neuporedivo jači, zato što te države nemaju unutrašnje snage, zato što su radnici i trudbenici protiv njih i to se pokazuje u svakoj krizi. To se ispoljava zato, što su to grabljivci koji se bacaju jedan na drugog i ne mogu se ujediniti protiv nas; u krajnjem rezultatu, na kraju krajeva zbog toga, što svojina razjedinjava i pretvara ljude u zveri, a rad ujedinjuje. I rad nije ujedinio samo radnike i seljake Rusije, nego ih je ujedinio sa radnicima i seljacima čitavog sveta, tako da sada u svim zemljama vide da je sovjetska Rusija snaga koja ruši versajski mir. Ojačaće sovjetska Rusija i rasprsnuće se versajski ugovor kao što se zamalo nije rasprsnuo u julu 1920. godine od prvog udara Crvene armije. Eto zbog čega se rat sa Poljskom završio onako kako nijedna imperijalistička država nije očekivala. I ta lekcija je za nas najveća lekcija koja pokazuje na primeru, na držanju svih država koje učestvuju u svetskoj politici, da naša stvar stoji čvrsto, da će se, ma kakvi bili pokušaji najeзде na Rusiju i vojne akcije protiv Rusije, — a takvih će pokušaja verovatno biti više — ali mi smo tako prekaljeni iskustvom i na osnovu stvarnog iskustva znamo da će se svi ti pokušaji pretvoriti u prah i pepeo. I posle svakog

pokušaja naših neprijatelja, mi ćemo postajati još i jači nego što smo bili do tada.

Sada ću sa međunarodne politike, koja je u sudaru sa versajskim mirom pokazala naše snage, preći na bliže, praktične zadatke, preći ću na situaciju koja je nastala u vezi sa versajskim ugovorom. Neću se zadržavati na onom značaju koji je imao Drugi kongres Komunističke internacionale, održan jula u Moskvi, kongres komunista čitavog sveta i Kongres naroda Istoka, koji se posle toga održao u Bakuu.²¹²) To su ti međunarodni kongresi koji su zbili redove komunista i pokazali da su u svim civilizovanim zemljama i u svim zaostalim istočnim zemljama boljševička zastava, program boljševizma, metodi rada boljševika, da su za radnike svih civilizovanih zemalja, za seljake svih zaostalih kolonijalnih zemalja — zastava spasenja, zastava borbe, da stvarno sovjetska Rusija za ove tri godine nije samo odbila one koji su se bacali da je uguše, nego je izvojevala simpatije trudbenika u čitavom svetu, da mi nismo razbili samo naše neprijatelje nego smo stekli i stičemo saveznike ne samo svakog dana nego svakog časa. Šta je učinio kongres komunista u Moskvi i kongres komunističkih predstavnika naroda Istoka u Bakuu — ne može se odjednom izmeriti, to se ne može direktno izračunati, ali je to takvo dostignuće koje znači više nego druge vojne pobjede zato što nam ono pokazuje da su boljševici svojim iskustvom, svojom aktivnošću, svojim programom, svojim pozivanjem na revolucionarnu borbu protiv kapitalista i imperijalista, izvojevali u čitavom svetu priznanje, i ono što je urađeno u julu u Moskvi i u Bakuu u septembru još mnogo meseci će usvajati i produbljivati radnici i seljaci u svim zemljama sveta. To je takva snaga koja se pri bilo kojem konfliktu, pri bilo kojoj krizi zauzima za sovjetsku Rusiju, što smo toliko puta videli; to je ta osnovna lekcija koja potiče iz rata sa Poljskom s tačke gledišta odnosa snaga u čitavom svetu.

Prelazeći na to što se dešava sada kod nas, moram reći da je glavna snaga koja je ostala protiv nas — Vrangeli. Francuska, Poljska i Vrangeli su išli protiv nas zajedno. Kada su naše trupe bile zauzete u potpunosti ratom na zapadnom frontu, Vrangeli je sakupljao svoje snage a francuska i engleska mornarica su mu pomagale. Kada je Vrangeli prišao Kubanu, uzdao se tamo u imućne kozake — kulake. Ko je tad pomogao Vrangelu, ko mu je davao gorivo, ratnu mornaricu, da bi ga održavao u Donjeckom bazenu? Engleska i američka mornarica. Ali mi znamo da je taj desant propao, jer je kubanski seljak, mada i bogat žitom, lepo video šta znače ta obećanja Ustavotvorne skupštine, vlasti naroda i drugih lepih stvari kojima eseri, menjševici i ostali vuku za nos budale. Možda su im kubanski seljaci i verovali kad su tako lepo govorili, ali na kraju krajeva, oni nisu poverovali rečima nego delu, jer su videli da je s boljševicima, mada su i strogi, ipak bolje. Zbog toga je Vrangeli odleteo s Kubana a mnogo stotina i hiljada ljudi iz njegove armije je pobijeno. Ipak je na Krimu Vrangeli prikupljao sve više i više snaga, njegove trupe su se sastojale skoro od samih oficira; to je rađeno u nadi da će u

prvom pogodnom trenutku uspeti da razvije te snage, samo kad bi za njim pošli seljaci.

Vrangelove trupe su snabdevene topovima, tenkovima, avionima bolje nego sve ostale armije koje su se borile u Rusiji. Kada smo se borili s Poljacima, Vrangl je prikupljao snage, zato ja i kažem da je mir sa Poljskom — nesiguran mir. Na osnovu preliminarog mira koji je 12. potpisan, primirje će nastupiti tek 18. To primirje Poljaci mogu još da odreknu u roku od 2 dana. Sva francuska štampa i kapitalisti se trude da uvuku Poljsku u novi rat protiv sovjetske Rusije; Vrangl se žuri da iskoristi sve svoje veze da bi osujetio taj mir, jer vidi da će se boljševici okrenuti protiv njega kad se završi rat sa Poljskom. Zato za nas proističe sada jedini praktični zaključak: sve snage protiv Vrangla. U aprilu ove godine predlagali smo mir pod nepovoljnim za nas uslovima samo da bismo spali desetine hiljada radnika i seljaka od nove klanice u ratu. Nama nisu tako važne granice; neka izgubimo na granici manju teritoriju; za nas je važnije da sačuvamo život desetinama hiljada radnika i seljaka, da sačuvamo mogućnost mirne izgradnje nego malu teritoriju zemlje. Eto zbog čega smo predlagali taj mir i sad ponavljamo da je Vrangl glavna opasnost, da njegove izvanredno ojačane trupe za ovo vreme vode sada očajničke borbe prelazeći ponekad Dnjeper i preduzimajući napad protiv nas. Vranglov front je isto što i poljski front i pitanje rata sa Vranglom je pitanje rata sa Poljskom, i da bi se preliminarri mir sa Poljskom pretvorio u konačan mir, treba da u najkraćem roku razbijemo Vrangla. Ako to ne bude urađeno, ne možemo biti ubeđeni da se poljske spahije i kapitalisti, pod pritiskom francuskih spahija i kapitalista i uz njihovu pomoć, neće još jednom postarati da nam nametnu rat. Eto zbog čega, koristeći ovaj široki skup, moram da vam skrenem pažnju na to osnovno pitanje i da vas zamolim da iskoristite vaš položaj i upliv kako bi uticali na široke radničke i seljačke mase i učinili najveće napore za potpuno rešavanje našeg narednog zadatka: po svaku cenu za najkraće vreme razbiti Vrangla, jer samo od toga zivisi naša mogućnost da se prihvatimo rada na mirnoj izgradnji.

Znamo da je u opustošenoj zemlji do temelja razoreno seosko domaćinstvo, seljaku su potrebni proizvodi, a ne one banknote koje ga zasipaju tako obilatlo. Ali, da bi se seljaku dali proizvodi: gas, so, odeća i ostalo, potrebno je obnoviti industriju. Počinjemo da dolazimo u situaciju kad možemo to da uradimo. Znamo da imamo sad više žita nego prošle godine; imamo više goriva za industriju; imamo više od 100 miliona pudi nafte iz Bakua; obnovili smo Donjecki bazen koji daje ogromnu količinu goriva i bez obzira što smo za vreme Vranglovog približavanja južnom delu Donjeckog bazena neka preduzeća morali otuda da evakuišemo, ipak se može smatrati da je donjecka industrija u celini obnovljena. Nabavka drva se bolje razvija; ako smo u prošloj godini izvezli 7 miliona kubika, sad imamo daleko više. Naša industrija počinje da oživljava u Ivanovo-Voznesenskoj guberniji gde su nekoliko godina stajale zatvorene

fabrike, izazivajući potištenost kod svih radnika; sada su te fabrike snabdevene gorivom i počinju sa radom. Zahvaljujući poredama u Turkestanu, one su dobile turkestarski pamuk i počinju rad. Pred nama je sad ogromno polje proizvodnog rada i mi moramo usmeriti sve naše snage da bismo obnovili industriju, seljaku dali odelo, obuču i druge proizvode, započinjući na taj način pravilnu razmenu seljačkog žita za gradske proizvode. Moramo početi da dajemo pomoć poljoprivredi. Juče smo u Savetu narodnih komesara doneli odluku da potpomognemo sledovanjem radnike onih fabrika, koje izrade prvi plug, najbolje prilagođen našim ruskim uslovima, da bi se poljoprivreda unapredila i podigla na veći stepen, bez obzira na nedostatak stoke.

Radnici i seljaci, bez spahija i kapitalista zajednički čine napore i u tom pogledu postižu uspehe, ali da bismo se toga posla svojski prihvatili, potrebno nam je jedno: treba uvek imati na umu da desetina hiljada radnika i seljaka umiru sada na frontu protiv Vrangela, da je neprijatelj bolje naoružan nego mi, da se tamo, na tom frontu rasplamsava poslednja ogorčena borba, da se tamo rešava pitanje: da li će sovjetska Rusija dobiti mogućnost da toliko ojača za miran rad, da se ne bi plašila ne samo poljskih belogardejaca, nego ni ma kakve imperijalističke svetske koalicije. To zavisi od vas, drugovi! Treba da uložite sve napore i da imate na umu da je sovjetska Rusija sve probleme borbe rešavala ne slanjem naređenja iz centra, nego time što su ta naređenja nailazila na oduševljenje i vatrenu simpatiju radničkih i seljačkih masa na terenu. Tek tada, kad su radnici i seljaci videli da se boreći protiv Kolčaka, Denjikina i Vrangela, bore za svoju zemlju, fabrike i zavode, za svoje interese protiv spahija i kapitalista, svako je ukazivao raznovrsnu podršku, išao je u pomoć Crvenoj armiji. Kad su crvenoarmejci videli da se u pozadini o njima vodi briga onda je Crvena armija bila oduševljena onim duhom koji joj je donosio pobedu. Cela stvar je u tome da se izvojuje pobjeda nad Vranglom, i ja vas pozivam da iskoristite sve mogućnosti u svojim organizacijama, u svojim fabrikama, u svojim selima, da se na dobrovoljnoj osnovi a u skladu sa interesima radnika i seljaka čitave Rusije ukaže pomoć frontu protiv Vrangela, i onda ćemo mi, i na tom frontu protiv Vrangela i na međunarodnom frontu, stvarno pobediti. (*Burni aplauz*).

Štampano 1920. u knjizi: *Стенографические отчеты заседаний пленума Московского Совета рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов*.

Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 31, стр. 293—308.

VIII SVERUSKI KONGRES SOVJETA²¹³⁾ 22—29. DECEMBRA 1920.

IZ „IZVEŠTAJA O RADU SAVETA NARODNIH KOMESARA 22. DECEMBRA“*)

Svakako, svi vi znate kako su nam poljske spahije i kapitalisti nametnuli rat pod pritiskom i navalom kapitalističkih zemalja zapadne Evrope, i ne samo zapadne Evrope. Vi znate kako smo u aprilu ove godine predlagali poljskoj v'adi mir pod neuporedivo povoljnijim uslovima za nju od sadašnjih i samo pod pritiskom krajnje nužnosti, posle potpunih neuspeha naših pregovora o primirju s Poljskom, bili smo prinuđeni na rat koji je — bez obzira na vrlo težak poraz koji su naše trupe pretrpele kod Varšave zbog toga što su nesumnjivo bile zamorene ratom, — ipak završen mirom, za nas pogodnijim od onog koji smo predlagali Poljskoj u aprilu. Preliminarni mir sa Poljskom je potpisan i sada se vode pregovori o potpisivanju konačnog mira. Mi ne krijemo opasnost koja se sastoji u pritisku nekih, najupornijih kapitalističkih zemalja isto tako u pritisku određenih krugova ruskih belogardejaca sa ciljem da se spreči da se ti pregovori završe mirom. Ali moramo reći, da politika Antante, usmerena na vojnu intervenciju i ugušivanje sovjetske vlasti vojskom, trpi sve više i više poraze i da sve veći i veći broj onih država koje stoje bezuslovno na neprijateljskim pozicijama u odnosu na sovjetsku vlast, a koje mi privlačimo na stranu naše politike mira. Broj država koje su potpisale mirovni ugovor se povećava i postoji velika verovatnoća da će u najskorije vreme konačni mirovni ugovor sa Poljskom biti potpisan i, da će se na taj način naneti još jedan, najozbiljniji udarac savezu kapitalističkih sila koje pokušavaju da nam istrgnu vlast vojnim putem.

Drugovi, vi svakako, takođe, znate, da su naši privremeni neuspesi u ratu sa Poljskom i naš težak položaj u nekim momentima rata zavisili od činjenice što smo morali da se borimo protiv Vrangela koga je zvanično priznala jedna imperijalistička sila²¹⁴⁾ i koji je dobio ogromna materijalna sredstva, vojnu i drugu pomoć. Morali smo, da

---

*) Sa ruskog prevela *Mira Lalić*.

bismo završili rat što je moguće brže da pribegnemo brzom prikupljanju snaga da bismo naneli Vrangelu odlučan udarac. Vi, svakako, znate kakav je nečuvani heroizam pokazala Crvena armija savladavši takve prepreke i takva utvrđenja, koja su čak vojni stručnjaci i autoritet smatrali za nepristupačna. Jedna od najsajajnijih stranica u istoriji Crvene armije jeste ona potpuna, odsudna i izvanredno brza pobjeda koju je ona izvojevala nad Vrangelom. Na taj način je rat koji su nam nametnuli belogardejci i imperijalisti likvidiran.

Sada se može sa daleko većom sigurnošću i čvrstinom prihvatiti posla koji nam je blizak, neophodan i koji nas odavno privlači — privredne izgradnje, sa ubeđenjem da kapitalističke gazde neće uspeti tako lako, kao ranije, da prekinu taj rad. Ali, razume se, moramo biti na oprezu. Nikako ne možemo sa sigurnošću reći da smo se obezbedili od rata. I taj nedostatak sigurnosti se nikako ne sastoji samo u tome što još nemamo formalnih mirovnih ugovora. Mi vrlo dobro znamo da nisu uništeni ostaci Vrangelove armije, nego da su prikriveni u blizini i da se nalaze pod starateljstvom i zaštitom kapitalističkih sila, uz čiju se pomoć obnavljaju; da belogardejske ruske organizacije intenzivno rade na tome da ponovo stvore ove ili one vojne jedinice, i zajedno sa snagama koje poseduje Vrangel da ih pripreme u pogodnom trenutku za novi napad na Rusiju.

Moramo zbog toga da sačuvamo potpunu borbenu spremnost u svakom slučaju. Ne oslanjajući se na udarce koje smo već naneli imperijalizmu, mi svoju Crvenu armiju po svaku cenu moramo sačuvati sa svom borbenom spremnošću i pojačati njenu borbenu sposobnost. Tome, razume se, neće da smeta rasformiranje izvesnog dela armije i njegovo brzo demobilisanje. Smatramo da će nam sad ogromno iskustvo, koje je za vreme rata stekla Crvena armija i njeni rukovodioci, pomoći da poboljšamo njen kvalitet. Mi ćemo uspeti da uz smanjenje armije sačuvamo njeno osnovno jezgro čije izdržavanje neće suviše opteretiti republiku i u isto vreme, uz brojno smanjenje armije bolje nego ranije ćemo obezbediti mogućnost da je u slučaju potrebe ponovo stavimo na noge i mobilišemo još veću vojnu snagu.

I ubeđeni smo da su sve susedne države, koje su već mnogo izgubile zbog podrške belogardejskih zavera, dovoljno uzele u obzir neospornu pouku iskustva i da su ocenile kao što treba našu pomirljivost, koju su svi tumačili kao našu slabost. Morali su se ubediti posle trogodišnjeg iskustva da smo mi, pokazujući najpostojanije i najmirnije raspoloženje, istovremeno u vojnom pogledu spremni. I svaki pokušaj pokretanja rata protiv nas značiće za države, koje bi se uvukle u takav rat, pogoršavanje onih uslova koje su mogle imati bez rata i pre rata, u poređenju sa onim uslovima koje će dobiti kao rezultat rata i posle rata. To je dokazano na primerima više država. To je naše dostignuće koga se nećemo odreći i koje nijedna od susednih sila, ili onih koje imaju političke veze sa Rusijom — neće zaboraviti. Zahvaljujući tome mi neprekidno poboljšavamo odnose sa susednim zemljama. Vi znate da je konačno potpisan mir sa nizom

država koje se nalaze na zapadnim granicama Rusije, koje su ranije ulazile u sastav bivše Ruske Imperije, a koje su dobile od sovjetske vlasti, u skladu sa osnovnim principima naše politike, potpuno priznanje njihove nezavisnosti, njihovog suvereniteta. Na tim osnovama mir ima sve šanse da bude čvršći, nego što to žele kapitalisti i neke zapadnoevropske države.

. . . . .

Ako postavimo pitanje o rezultatu našeg trogodišnjeg iskustva (jer je teško po izvesnim osnovnim tačkama izvoditi rezultat za jednu godinu), ako sebi postavimo pitanje čime se u krajnjoj liniji objašnjavaju naše pobeđe nad mnogo jačim neprijateljem, onda moramo odgovoriti: time što su u organizaciji Crvene armije sjajno bile ostvarene doslednost i čvrstina proleterskog rukovodstva kroz savez radnika i radnog seljaštva protiv svih eksploatora. Kako se to moglo dogoditi? Zašto je ogromna masa seljaštva tako rado pristala na to? Zato što je bila uverena, budući u ogromnoj većini nepartijska, a nema drugoga spasa sem podržavanja sovjetske vlasti. I ona se u to uverila, naravno, ne iz knjiga, ne iz propagande, nego iz iskustva. Uverilo ju je iskustvo građanskog rata, a napose — savez naših menševika i esera, koji je bliži nekim osnovnim crtama sitnog seljačkog gazdinstva. Iskustvo saveza tih sitnosopstveničkih partija sa spahijama i kapitalistima, kao i iskustvo s Kolčakom i Denjikinom ubedilo je seljačku masu da ništa srednje nije moguće, da je sovjetska otvorena politika pravilna, da je gvozdено rukovodstvo proletarijata jedino sredstvo koje seljake može spasti od eksploatacije i nasilja. I samo zato što smo mogli ubediti seljaka u to, samo je zato naša politika prinuđavanja, zasnovana na tom čvrstom i bezuslovnom ubeđenju, imala takav džinovski uspeh.

IZ „ZAVRŠNE REČI POVODOM REFERATA O DELATNOSTI SAVETA NARODNIH KOMESARA 23. DECEMBRA“

...Tek što smo svršili sa Vrangelom, a Vrangelove trupe postoje tu negde, ne mnogo daleko od granice naše republike i nešto čekaju. Zato, ko zaboravi na opasnost koja nam stalno preti, koja neće prestati dok postoji svetski imperijalizam, ko zaboravi na to — taj će zaboraviti na našu radničku republiku. Govoriti pak nama da vodimo tajnu diplomatiju, govoriti da moramo voditi samo odbrambeni rat kada nam još uvek stoji nož pod grlom, kada nasuprot stotinama naših predloga i uz nečuvene ustupke koje smo spremni da učinimo, do sada nijedna velika sila sa nama nije zaključila mir, govoriti to — znači ponavljati stare fraze sitnoburžoaskog pacifizma koje su odavno izgubile smisao. Kad bismo pred takvim stalno aktivnim neprijateljskim silama morali da damo obećanje, kao što nam to pred-

lažu, da nikada nećemo pristupiti nekim akcijama koje u vojno-strategijskom smislu mogu ispasti ofanzivne, onda bismo bili ne samo glupaci, nego i zločinci. Eto čemu nas vode te pacifističke fraze i rezolucije. Oni hoće da sovjetskoj vlasti, okruženoj neprijateljima, vežu i ruke i noge i da je predadu na milost i nemilost svet-skim imperijalističkim grabljivcima.

Referat o radu Saveta narodnih komesara i završna reč prvi put su objavljeni 1921. u knjizi: *Восьмой Всероссийский съезд Советов. Стенографический отчет.*

Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 31, стр. 456—466.
487—488.

IX SVERUSKI KONGRES SOVJETA²¹⁵) 23—28. DECEMBRA 1921.

O UNUTRAŠNJOJ I SPOLJNOJ POLITICI REPUBLIKE

IZ „IZVEŠTAJA SCIK I SNK IX SVERUSKOM KONGRESU SOVJETA
23. DECEMBRA 1921. GODINE“*)

(*Burne ovacije. Povici: „Ura!“, „Živeo naš vođ drug Lenjin!“, „Živeo vođ međunarodnog proletarijata drug Lenjin!“, Dugi aplauz.*) Drugovi! Treba da podnesem izveštaj o spoljnjem i unutrašnjem položaju republike. Prvi put podnosim takav izveštaj u situaciji kad cele prošle godine nije bilo ni jedne, bar krupnije, najezde na našu sovjetsku vlast od strane ruskih i inostranih kapitalista. Prva je godina kako smo mogli da iskoristimo, makar i u najmanjoj meri, relativni predah od najezde i koliko-toliko da damo svoje snage za ono što je sad naš glavni i osnovni zadatak — za obnovu ratom razorene privrede i lečenje onih rana koje su Rusiji nanele vladajuće eksploatatorske klase, kao i za to da položimo temelje socijalističke izgradnje.

Pre svega, dodirujući pitanje međunarodnog položaja naše republike moram reći ono što sam već imao priike da kažem, a to je: da je ipak postignuta izvesna, mada u velikoj meri nestabilna ravnoteža u međunarodnim odnosima. Mi je sad vidimo. Vrlo je čudno za one drugove iz naših redova, koji su preživeli revoluciju od samog početka, koji su znali i neposredno videli nečuvene teškoće probijanja imperijalističkih frontova, da sada vide kako je ispa'a stvar. Niko, sigurno, nije očekivao i nije mogao očekivati tada, da će se situacija tako razvijati kao što se razvijala.

Mi smo zamišljali (i to, možda, nije suviše sada napomenuti, jer će to biti korisno za nas i za naše praktične zaključke o glavnim privrednim pitanjima) budući razvitak u prostijem, u neposrednijem obliku nego što je to ispalo. Mi smo govorili sebi, radničkoj klasi, svim trudbenicima i Rusije i drugih zemalja da nema drugog izlaza iz proklete i zločinačke imperijalističke klanice osim revolucije, i slamajući imperijalistički rat pomoću revolucije, pokazali smo jedini mogući izlaz iz te najzločinačkije klanice za sve narode.

*) Sa ruskog prevela *Mira Lalić*.

Nama je tada izgledalo — i nije nam moglo izgledati drukčije — da je taj put jasan, prav i najlakši. Pokazalo se da na taj pravi put, — koji nas je stvarno jedini izveo iz imperijalističkih veza, iz imperijalističkih zločina i iz imperijalističkog rata koji i dalje ugrožava sav ostali svet, pokazalo se da na taj put — bar tako brzo, kao što smo mi računali — nije uspeo ni jedan drugi narod da stupi. I ako ipak sad vidimo šta se dogodilo, vidimo jedinstvenu socijalističku sovjetsku republiku koja postoji okružena čitavim nizom besomučno neprijateljskih imperijalističkih država, opet mi sebi postavljamo pitanje: kako se to moglo dogoditi?

Može se bez svakog preterivanja odgovoriti: to se dogodilo zato, što je uglavnom naše shvatanje događaja bilo pravilno, što je uglavnom naša ocena imperijalističke klanice i zbrke koja je nastala između imperijalističkih sila bila tačna. Samo zbog toga je nastala tako čudna situacija, tako nesigurna, nerazumljiva a ipak do izvesne mere nesumnjiva ravnoteža, koju sad vidimo i koja se sastoji u tome što budući okruženi sa svih strana državama, neizmerno jačim u ekonomskom i vojnom pogledu, uvek otvoreno i do besnila neprijateljskim prema nama ipak vidimo da im nije pošlo za rukom da ostvare posao na koji su tri godine gubili toliko sredstava i snaga, posao neposrednog i hitnog gušenja sovjetske Rusije. Kad postavljamo sebi pitanje: kako se to moglo desiti, kako se moglo dogoditi da jedna od nesumnjivo najzaostalijskih i najslabijih država, — prema kojoj su očigledno neprijateljski raspoložene najjače svetske sile — izdrži usmereni na nju pritisak; kada razmatramo to pitanje mi jasno vidimo u čemu je stvar: bili smo u pravu u najosnovnijim pitanjima. Bili smo u pravu i u svojim predviđanjima i u svojoj računici. Mada nismo dobili onu brzu, direktnu, neposrednu podršku od radnih masa čitavog sveta, na koju smo računali, koju smo stavljali u osnove čitave naše politike, ispostavilo se da smo dobili podršku druge vrste, ne direktnu, i brzu, već takvu da je baš ta podrška, da su baš te simpatije prema nama radnih masa — i radničkih i seljačkih, zemlioradničkih masa — u čitavom svetu, čak i u najneprijateljskijim državama, da su baš ta podrška i te simpatije bile poslednji, najpresudniji izvor, najpresudniji uzrok što su se sve naieзде upravljene protiv nas, završile slomom, što je savez trudbenika svih zemalja, koji smo mi proglasili, učvršćen a u granicama naše republike, i ostvaren, što je on izvršio uticaj na sve zemlje. Ma kako nestabilan bio taj oslonac dok postoji kapitalizam u drugim zemljama (to mi, svakako, moramo jasno videti i otvoreno priznati), ma kako nestabilan bio čitav taj oslonac, moramo reći da se možemo sada već na njega osloniti. Te simpatije i podrška su se odrazile u tome, što je naieзде koju smo u toku tri godine osećali, koja nam je pričinila nečuvena razaranja i mučenja, što je ta naieзде — ja neću reći nemoguća, što se tiče toga treba biti vrlo oprezan i obazriv — ipak otežana za naše neprijatelje u velikoj meri. I time se na kraju objašnjava ta čudna, nerazumljiva na prvi pogled situacija, koju sad vidimo.

Ako potpuno hladnokrvno procenimo simpatije prema boljševizmu i socijalističkoj revoluciji, ako razmotrimo međunarodnu situaciju s tačke gledišta proračunavanja snaga, nezavisno od toga da li se te snage bore za pravednu ili nepravednu stvar, za eksploatorsku klasu ili za radne mase — nećemo gledati na to, nego ćemo pokušati da procenimo kako su te snage u svetskim razmerama grupisane, — onda ćemo videti da su one grupisane tako da su se uglavnom potvrdila naša predviđanja, naše mišljenje da se kapitalizam raspada, posle rata, koji se završio u početku brestlitovskim mirom, a onda versajskim (ne znam koji je gori), ukoliko više odmiče vreme utoliko više raste mržnja i odvratnost prema ratu i u onim zemljama koje su izašle kao pobednice. Ukoliko se više od rata udaljavamo, utoliko postaje jasnije ne samo za trudbenike, nego u veoma, veoma velikoj meri i za buržoaziju zemalja — pobednica da se kapitalizam raspada, da je ekonomska kriza u čitavom svetu stvorila nepodnošljivu situaciju, da izlaza nema, bez obzira na sve izvojevane pobeде. Eto zbog čega smo mi, neizmerno slabiji od svih ostalih država i u ekonomskom, i u političkom i u vojnom smislu, u isto vreme jači od njih, jer znamo i pravilno ocenjujemo sve što izlazi i što treba da izađe iz te imperijalističke zbrke, iz tog krvavog klupčeta i tih protivrečnosti (uzmite samo valutne protivrečnosti, o ostalima neću ni da govorim) u koje su se oni upetljali i upetljavaju se sve više, ne videći izlaza!

Vidimo kako se menja glas predstavnika najumerenije buržoazije, koja je odlučno i potpuno daleko od svake pomisli na socijalizam uopšte — da i ne govorim „o tom strašnom boljševizmu“, kad menjaju svoj glas čak takvi ljudi kao što je znameniti pisac Keins, čija je knjiga prevedena na sve jezike, koji je sam učestvovao na versajskim pregovorima, koji je celog sebe uložio da pomogne svojim vladama — čak je on kasnije morao da odbaci taj put, da ode od njega produžujući da proklinje socijalizam. Ponavljam, on ne govori i čak neće da misli o boljševizmu — on kapitalističkom svetu govori: „To što vi radite dovodi vas u bezizlazan položaj“, i čak im predlaže nešto slično anuliranju svih dugova.

Vrlo dobro, gospodo! Odavno vam je vreme da sledite naš primer.

Ovih dana smo čitali u novinama kratku vest da je jedan iskusni, izvanredno vešt i umešan vođa kapitalističke vlade Lojd Džordž počeo da predlaže upravo takvu meru i da mu Amerika želi na to da odgovori: izvinite, mi svoje hoćemo da dobijemo u potpunosti. Onda mi kažemo: loše stoje stvari tih naprednih, moćnih država, koje toliko godina posle rata razmatraju tako prostu meru. To je nama najlakše bilo da učinimo, — savlađivali smo i veće teškoće! (*Aplauz.*). Ako u toj stvari vidimo zbrku koja sve više raste, onda kažemo, niukoliko ne zaboravljajući opasnosti koje nas okružuju, ma kako da smo slabi u ekonomskom i vojnom pogledu u poređenju sa bilo kojom od tih država, koje sve skupa uvek otvoreno izražavaju prema nama mržnju — da se te propagande ne bojimo. Kad izražavamo

unekoliko drukčije poglede na opravdanost postojanja spahija i kapitalista, tada im se to ne sviđa i ti pogledi se proglašavaju za zločinačku propagandu. To ja nikako ne mogu da shvatim, jer se slična propaganda širi legalno u svim državama koje ne dele naše poglede i shvatanja o ekonomici. Propaganda da je boljševizam čudovišna, zločinačka, uzurpatorska stvar — nema takve reči koja bi okarakterisala to čudovište — ta propaganda se širi otvoreno u svim tim zemljama. Skoro sam imao prilike da vidim Hristensena, koji je bio kandidat za predsednika Sjedinjenih Država tamošnje radničko-seljačke partije. Nemojte se zbuniti, drugovi, što se tiče tog naziva. On uopšte ne liči na ono što se kod nas, u Rusiji, zove radničko-seljačka partija. Tamo je to čisto buržoaska partija, otvoreno i odlučno neprijateljska prema svakom socijalizmu, koju su sve buržoaske partije priznale za savim pristojnu. I eto on, poreklom Danac a sada Amerikanac, koji dobija oko milion glasova (a to je ipak nešto u Sjedinjenim Državama) na predsedničkim izborima, pričao mi je kako je pokušao da danskoj publici „odevenoj kao ja“ — tako je on to rekao, a bio je dobro odeven, na buržoaski način — da kaže, da boljševici nisu zločinci, i „samo što me nisu ubili“ — rekao je. Kazali su mu da su boljševici čudovišta, uzurpatori i kako mu je mogla u glavu doći misao da govori u pristojnom društvu o tim ljudima? Eto kakva je atmosfera propagande koja nas okružuje.

Ipak vidimo da se postigla izvesna ravnoteža. To je objektivna politička situacija koja ne zavisi od naših pobeda, koja pokazuje da smo ocenili dubinu protivrečnosti, vezanih za imperijalistički rat i da ocenjujemo pravilnije, nego bilo kad ranije, pravilnije nego druge države koje sa svim svojim pobedama, sa svom svojom snagom nisu našle i ne nalaze do danas izlaza. Eto suštine međunarodne situacije koja objašnjava ono što sada vidimo. Mi pred sobom imamo u najvećoj meri nestabilnu ali ipak nesumnjivo, neosporno, izvesnu ravnotežu. Da li je to na duže vreme — ne znam, i mislim da se to ne može znati. I zato je s naše strane potrebna najveća opreznost. I prva zapovest naše politike, i prva lekcija koja proističe iz aktivnosti naše vlade u toku godine, lekcija koju moraju naučiti svi radnici i seljaci je ova: biti na oprezi, pamtiti da smo okruženi ljudima, klasama, vladama koje otvoreno izražavaju najveću mržnju prema nama. Treba imati u vidu da smo od svake najezde udaljeni samo za dlaku. Sve ćemo učiniti što je u našoj moći da bi tu nesreću sprečili. Mi smo osetili takvu težinu imperijalističkog rata, kakvu je jedva osetio neki drugi narod. Mi smo posle toga osetili težinu građanskog rata koji su nam nametnuli predstavnici vladajućih klasa, kojih u branili emigrantsku Rusiju — Rusiju spahija, Rusiju kapitalista. Mi znamo, vrlo dobro znamo, kako nečuvene nesreće radnicima i seljacima donosi rat. Zato moramo najobazrivije, najopreznije da se odnosimo prema tom pitanju. Mi idemo na najveće ustupke i žrtve, samo da bismo sačuvali mir koji smo kupili po tako skupu cenu. Mi idemo na najveće ustupke i žrtve, ali ne na svake, ne u besko načnost — neka ti, malobrojni, srećom, predstavnici vojnih partija

i osvajajćkih klika Finske, Poljske i Rumunije, koje se time igraju, neka to dobro upamte. (*Aplauz*).

Ko bar koliko-to-liko razumno i pametno misli kao političar, taj će reći da nije bilo i da ne može biti u Rusiji vlade, osim Sovjetske, koja bi činila takve ustupke i takve žrtve onim nacionalnostima koje postoje u našoj državi, a isto tako i onim koje su bile pripojene Ruskoj Imperiji. Nema i ne može biti druge vlade, koja bi tako jasno kao mi bila svesna i tako razgovetno pred svima govorila i izjavljivala da je odnos stare Rusije, Rusije carizma, Rusije vojnih partija, da je njen odnos prema narodnostima, koje naseljavaju Rusiju bio zločinački, da su ti odnosi nedopustivi, da su oni izazivali opravdani protest negodovanja, revolt ugnjetenih nacionalnosti. Nema i ne može biti druge vlade, koja bi tako otvoreno priznavala tu situaciju, koja bi vodila propagandu antišovinizma, propagandu priznavanja zločina stare Rusije, Rusije carizma i Rusije Kerenskog, vlade koja bi vodila propagandu protiv nasilnog prisajedinjavanja Rusiji drugih nacionalnosti. To nisu reći, to je prosta politička činjenica, koja je svakome jasna, koja je apsolutno neosporna. Dok ne bude od strane bilo koje nacionalnosti protiv nas intriga koje vezuju ove nacionalnosti, imperijalistički ih porobljavaju, dok one ne budu pravile most da bi nas ugušile, mi se pred formalnostima nećemo zadržavati. Nećemo zaboraviti da smo revolucionari (*Aplauz*). Ali postoje činjenice koje nepobitno, neosporno dokazuju da ni najmanji narod koji nije ničim nenaoružan, ma koliko bio slab, u Rusiji, koja je pobedila menjševike i esere, može i mora biti potpuno miran, da ništa osim miroljubivih namera prema njemu nemamo, da naša propaganda o zločinačkoj staroj politici starih vlada ne slabi, da naša želja da se po bilo koju cenu, po cenu ogromnih žrtava i ustupaka, održi mir sa svim nacionalnostima u bivšoj Ruskoj Imperiji koje ne žele da ostanu sa nama — ostaje čvrsta. To smo mi dokazali. I ma kako oštre bile kletve koje se upućuju nama sa svih strana, mi ćemo to dokazati. Nama se čini da smo to divno dokazali i pred licem konferencije predstavnika radnika i seljaka čitave Rusije, pred licem čitave radničke i seljačke mnogomilionske ruske mase, reći ćemo da ćemo svim silama čuvati budući mir, da se nećemo zaustaviti pred velikim ustupcima i žrtvama da bi taj mir odbranili.

Ali postoji granica preko koje se ne može ići. Nećemo dozvoliti da se neko šegači sa mirovnim ugovorima, nećemo dozvoliti pokušaje da se naruši naš mirni rad. Nećemo to dopustiti ni u kojem slučaju i ustaćemo kao jedan čovek da bismo odbranili svoj opstanak. (*Aplauz*).

Drugovi, ovo što sam sad rekao, za vas je potpuno razumljivo i jasno, i vi niste mogli očekivati ništa drugo od ma koga ko bi podnosio izveštaj o našoj politici. Znali ste da je naša politika takva i samo takva. Ali, nažalost, sada u svetu ima dva sveta: stari svet — kapitalizam, koji se zapetljao, koji nikad neće da se povuče, i novi svet, koji raste, koji je još vrlo slab, ali koji će izrasti jer je nepobediv. Taj stari svet ima svoju staru diplomatiju, koja ne veruje

da se može govoriti neposredno i otvoreno. Stara diplomatija smatra: baš ovde mora da je nekakva lukavost. (*Aplauz i smeh.*) Kada je predstavnik tog ekonomski i vojnički svemoćnog starog sveta poslao nama — to je bilo već davno — jednog predstavnika američke vlade, Bulita, s predlogom da sklopimo mir s Kolčakom i Denjikinom, najnepovoljniji za nas mir, i kad smo rekli da toliko cenimo krv radnika i seljaka, koja se već dugo lije u Rusiji, da smo — mada je mir za nas krajnje nepovoljan — spremni na njega jer smo ubeđeni da će se Kolčak i Denjikin raspasti iznutra; kad smo to rekli otvoreno, rekli sa nešto prefinjenog diplomatskog tona, — onda su oni zaključili da mi sigurno hoćemo da ih prevarimo. I čim je Bulit, koji je dobronamerno s nama razgovarao za zajedničkim stolom, doputovao u otadžbinu, dočekali su ga šamarom, primorali da dà ostavku i čuđim se kako ga nisu još poslali na robiju, po već prihvaćenom imperijalističkom običaju, zbog tajnog simpatisanja boljševika. (*Smeh. Aplauz.*) A ispalo je da smo mi, koji smo tada predlagali mir nepovoljniji za nas, dobili mir pod boljim uslovima. To je mala lekcija. Znam da mi ne možemo naučiti pravila stare diplomatije, kao što ne možemo ni izmeniti sebe, ali one lekcije iz diplomatije koje smo za ovo vreme dali i koje su shvatile i druge države, ipak nisu mogle a da ne ostave traga i one su kod nekoga sigurno ostale u pameti. (*Smeh.*) I zato je naša otvorena izjava da radnici i seljaci Rusije više od svega cene blagodeti mira, ali da će samo do izvesne granice trpeti da ne ustupe od toga, bila tako primljena da oni ni za trenutak, ni za sekund, nisu zaboravili kakve su teškoće u imperijalističkom i građanskom ratu i oni podneli. Ova naša opomena, koju će, ubeđen sam, čitav kongres, čitava masa radnika i seljaka cele Rusije potvrditi i izreći, ubeđen sam da ta opomena, ma kako se prema njoj odnosili, za ma kakvu je diplomatsku lukavost (po staroj diplomatskoj navici) osumnjičili, neće sigurno proći bez posledica i makar nekakvu ulogu će ipak odigrati.

Eto, drugovi, to je ono što smatram da je neophodno reći o pitanju međunarodnog položaja. Postignuta je do izvesne mere nestabilna ravnoteža. U ekonomskom i vojnom pogledu mi smo materijalno veoma slabi, a moralno, ne shvatajući svakako tu misao s tačke gledišta apstraktnog morala, nego shvatajući je kao odnos realnih snaga svih klasa u svim državama — mi smo jači od svih. To je provereno na delu, to se ne dokazuje rečima nego delom, to je već jednom dokazano i, možda, ako se na izvestan način okrene istorija, to će biti dokazano i više puta. Eto zbog čega mi kažemo: kad smo se mašili mirne izgradnje, uložićemo sve snage da je produžimo bez prekidanja. U isto vreme, drugovi, budite na oprezu, čuvajte odbrambenu sposobnost naše zemlje i naše Crvene armije kao zenicu oka svog i upamtite da slabljenje onoga što su izvojevali naši radnici i seljaci nemamo pravo ni za trenutak da dopustimo. (*Aplauz.*)

BELEŠKE O ZADACIMA NAŠE DELEGACIJE U HAGU²¹⁶*)

Po pitanju borbe protiv ratne opasnosti u vezi s konferencijom u Hagu, mislim da najveću teškoću predstavlja savlađivanje predrasude da je ovo pitanje prosto, jasno i relativno lako.

— Odgovorićemo na rat štrajkom ili revolucijom, — tako obično govore sve istaknute reformističke vođe radničkoj klasi. I vrlo često prividna radikalnost tih odgovora zadovoljava, umiruje radnike, kooperativiste i seljake.

Može biti da bi bio najpravičniji metod: početi od najoštrijeg opovrgavanja takvog mišljenja; izjaviti da naročito sad, posle nedavnog rata, samo najgluplji ili beznadno lažljivi ljudi mogu uveravati da ovakav odgovor na pitanje o borbi protiv rata ipak nešto vredi: izjaviti da se na rat ne može da „odgovori“ štrajkom, isto onako kao što se na rat ne može da „odgovori“ revolucijom u najjednostavnijem i bukvalnom značenju tih izraza.

Treba objasniti ljudima realnu situaciju: svu tajnost u kojoj se rat rađa i svu bespomoćnost obične organizacije radnikâ, makar se i nazivala revolucionarnom, pred ratom koji se stvarno približava.

Treba objasniti ljudima, još i još jedanput sa svom konkretnošću, kako su stajale stvari za vreme poslednjeg rata i zašto nisu mogle da stoje drukčije.

Treba objasniti, naročito, značaj okolnosti da „odbrana otadžbine“ postaje neizbežno pitanje koje će ogromna većina trudbenika neizbežno rešavati u korist svoje buržoazije.

Stoga, prvo, objašnjavanje pitanja „odbrane otadžbine“; drugo, s tim u vezi, objašnjavanje pitanja „defetizma“ i, najzad, objašnjavanje jedino mogućeg načina borbe protiv rata, naime očuvanje i stvaranje ilegalne organizacije za *dugotrajan* rad protiv rata svih revolucionara koji učestvuju u ratu, — sve ovo treba da bude postavljeno u prvi plan.

Bojkot rata je glupa fraza. Komunisti treba da idu u svaki reakcionarni rat.

*) Preveo Zvonko Tkalec (V. I. Lenjin, *Izabrana dela*, t. II, knj. druga, „Kultura“, 1950, Beograd).

Poželjno je na primerima, recimo, nemačke literature pre rata i, naročito, na primerima Bazelskog kongresa od 1912 s osobitom konkretnošću pokazati da teoretsko priznavanje toga da je rat zločin, da je rat za socijalista nedopustiv itd., predstavlja prazne reči, jer u takvom postavljanju pitanja nema nikakve konkretnosti. Mi masama ne dajemo nikakvu stvarno živu predstavu o tome kako rat može da plane i kako će planuti. Naprotiv, vodeća štampa svaki dan u ogromnom broju primeraka zataškava to pitanje i širi o njemu takvu laž naspram koje je slaba socijalistička štampa potpuno nemoćna, utoliko pre što se ona i u mirno vreme pridržava u toj tački iz osnova nepravilnih shvatanja. I komunistička štampa u većini zemalja sigurno će se obrukati.

Ja mislim da bi trebalo da naši delegati na međunarodnom kongresu kooperativista i tredjunionista podele između sebe zadatke i da najdetaljnije analiziraju sve one sofizme kojima se danas pravda rat.

Može biti da najglavnije sredstvo za privlačenje masa na stranu rata predstavljaju upravo sofizmi kojima operiše buržoaska štampa i da najvažniju okolnost koja objašnjava našu nemoć prema ratu predstavlja to što mi te sofizme ili ne analiziramo ranije ili, još više, što se u pogledu njih ograničavamo na jeftinu, hvalisavu i potpuno šuplju frazu da nećemo dozvoliti rat, da potpuno shvatamo zločinački karakter rata itd. u duhu Bazelskog manifesta od 1912. godine.

Ako na Haškoj konferenciji budemo imali nekoliko ljudi koji mogu na ovom ili onom jeziku održati govor protiv rata, mislim da će onda biti najvažnije da se opovrgne mišljenje da su prisutni — protivnici rata, da shvataju kako rat može i mora da se strovali na njih u momentu kad ga najmanje očekuju, da bar donekle poznaju načine borbe protiv rata, da su bar donekle u stanju da krenu razumnim i efikasnim putem borbe protiv rata.

U vezi s nedavnim iskustvom rata mi treba da razjasnimo koliko će masa i teoretskih i praktičnih pitanja iskrsnuti sutradan posle objave rata, oduzimajući većini pozvanih pod zastavu svaku mogućnost da se prema tim pitanjima odnose s iole bistrom glavom i iole savesnom nepredubeđenošću.

Mislim da to pitanje treba objašnjavati neobično detaljno i razjašnjavati ga dvojako:

Prvo, govoreći i analizirajući ono što je bilo za vreme prošlog rata i izjavljujući svima prisutnim da oni to ne znaju ili se prave da to znaju, a u stvari zatvaraju oči pred onim u čemu je srž pitanja, bez poznavanja koje ni o kakvoj borbi protiv rata ne može biti ni govora. U toj tački, mislim, potrebna je analiza svih nijansa, svih mišljenja koja su među ruskim socijalistima nastala tada povodom rata. Potrebno je dokazati da te nijanse nisu nastale slučajno, nego da ih je rodila sama priroda savremenih ratova uopšte. Po-

trebno je dokazati da bez analize tih mišljenja i bez objašnjavanja toga kako ona neizbežno nastaju i kako ona imaju odlučujući značaj za pitanje borbe protiv rata, bez takve analize ni o kakvom pripremanju za rat, pa čak ni o svesnom odnosu prema njemu, ne može biti ni govora.

Drugo, treba uzeti primere sadašnjih konflikata, makar i najneznatnijih, i objasniti na primeru tih konflikata kako rat može da izbiye svakog dana zbog spora između Engleske i Francuske oko nekog detalja ugovora s Turskom, ili između Amerike i Japana zbog sasvim beznačajnog razmimoilaženja u ma kojem tihookeanskom pitanju ili između kojih bilo krupnih država zbog kolonijalnih sporova i zbog sporova o njihovoj carinskoj ili uopšte trgovinskoj politici itd., itd. Ako se pojave i najmanje sumnje u pogledu mogućnosti da se u Hagu potpuno nesmetano održi ceo govor protiv rata, onda, čini mi se, treba razmisliti o nizu lukavstava kako da se reče makar samo najglavnije, a zatim da se ono što se ne bude moglo izreći do kraja izda kao brošura. Treba biti spreman na to da će predsednik prekinuti.

Mislim da u istu svrhu treba da u delegaciju budu pozvani, osim govornika koji mogu i moraju održati govor protiv rata u celini, tj. razvijajući sve glavne argumente i sve uslove borbe protiv rata, još i ljudi vešti u svim trima glavnim stranim jezicima koji bi se posvećivali razgovorima s delegatima i doznavanju toga koliko su ovi shvatili osnovne argumente i kolika je potreba da se dadu ovi ili oni argumenti ili navedu primeri.

Možda se po nizu pitanja može ozbiljno uticati samo navođenjem faktičkih primera iz oblasti prošlog rata. Možda se po nizu drugih pitanja može ozbiljno uticati samo objašnjavanjem sadašnjih konflikata među državama i njihove veze s mogućim oružanim sukobom.

Po pitanju borbe protiv rata sećam se da ima ceo niz izjava naših komunističkih poslanika, kako u parlamentima tako i u govorima van parlamenata, takvih izjava koje sadrže čudovišno nepravilne i čudovišno lakomislene stvari u pogledu borbe protiv rata. Ja mislim da protiv takvih izjava, naročito kad su one padale već posle rata, treba istupiti sa svom odlučnošću i nemilosrdno navoditi ime svakog takvog govornika. Svoje mišljenje o takvom govorniku može se ublažiti koliko hoćete, naročito ako je to potrebno, ali ne treba ćutke preći ni preko jednog takvog slučaja, jer lakomislen odnos prema tom pitanju je takvo zlo koje preteže sve ono ostalo i prema kome je apsolutno nemoguće biti obazriv.

Postoji niz odluka radničkih kongresa koje su neoprostivo glupe i lakomislene.

Treba odmah sakupiti sve moguće materijale i opširno prodiskutovati i sve pojedine delove i deliće teme i svu „strategiju“ na kongresu.

S naše strane ne sme se u takvom pitanju trpeti ne samo pogreška nego ni neka bitna praznina.

4. XII 1922.

Prvi put štampano 26. aprila
u listu *Правда*, br. 96.
Potpis: *Lenjin*

Сочинения В. И. Ленина,
4 изд., т. 33, стр. 409—413.

NAPOMENE

¹⁾ Govori se o učešću vojske carske Rusije u ugušivanju antiimperijalističkog ustanka u Kini, koji je buknuo 1899. godine. Narodni ustanak (ušao je u istoriju pod imenom ihueanski ustanak) sa velikom snagom se raširio 1900. godine. U cilju ugušivanja ustanka i daljeg porobljavanja Kine 1900. godine su trupe SAD, Engleske, Francuske, Nemačke, Japana, Austro-Ugarske, Italije i Rusije upale u Kinu i započele surovo obračunavanje sa ustanicima. Ujedinjene snage imperijalističkih država su zauzele Peking i niz drugih kineskih gradova. Narodni ustanak je bio ugušen. Kineska vlada, koja je pobjegla iz Pekinga, kapitulirala je pred imperijalistima i potpisala septembra 1901. godine takozvani „bokserski zapisnik“ na osnovu koga je razrezana ogromna kontribucija na zemlju i Kina se u još većoj meri pretvorila u polukoloniju inostranog imperijalizma.

²⁾ Govori se o ustanku u Indiji koji je počeo 1857. godine protiv engleske vladavine. Ustanak je imao nacionalnooslobodilački karakter i zahvatio je skoro čitavu severnu Indiju i mnoge njene centralne rejone. U ustanku su uzeli učešća seljaci, zanatlije i indijski vojnici (sepoji). Ustanku su se takođe pridružili i neki feudalci, nezadovoljni kolonijalnom politikom Engleske. Ustanak su 1859. godine zverski ugušili engleski kolonijalisti ali bez obzira na to, ustanak je naneo ozbiljan udarac engleskoj vladavini u Indiji.

³⁾ *Englesko-burski rat* (oktobar 1899 — maj 1902. godine) je imperijalistički, osvajajući rat Engleske protiv južnoafričkih burskih republika. Bio je to jedan od prvih ratova nove imperijalističke epohe. „Špansko-američki rat (1898) englesko-burski (1899–1902), rusko-japanski (1904–1905) i ekonomska kriza u Evropi 1900. godine — eto to su glavni istorijski putokazi nove epohe svetske istorije“, pisao je V. I. Lenjin 1916. godine. Engleski imperijalisti su tim ratom potčinili sebi južnoafričke republike (Transval i Oranje) u 1902. godine uključili teritorije tih republika u sastav Britanske imperije.

⁴⁾ Lenjin citira reči pukovnika Skaložuba — lice iz komedije A. S. Gribojedova „Nevolja zbog pameti“ (vidi A. S. Gribojedov, *Dela*, 1953, str. 92).

⁵⁾ *Mučenja „zelene ulice“* je fizičko kažnjavanje vojnika koje se primenjivalo u vojsci kmetovske Rusije. Kažnjenika bi vezanog za pušku provodili „kroz špalir“ vojnika koji bi ga tukli palicama ili zelenim prutovima. Kazna se naročito široko primenjivala za vreme Nikolaja I (1825–1855).

⁶⁾ *Hanibalova zakletva* je figurativni izraz koji označava nepokolebljivu rešenost na borbu do kraja. Dolazi od imena kartaginskog vojskovođe Hanibala.

⁷⁾ Govori se o „Uvodu“ F. Engelsa uz Marksov rad „Klasna borba u Francuskoj od 1848. do 1850. godine“. Prilikom štampanja „Uvoda“ lideri nemačke socijaldemokratije su ga 1895. godine izopačili a onda tumačili kao odricanje od oružanog ustanka i borbe na barikadama.

A u stvari je F. Engels, prikazavši razvitak vojne tehnike u drugoj polovini XIX veka (usavršavanje streljačkog oružja i artiljerijskih zrna, poboljšavanje sredstava za vezu i transporta i istakavši poboljšanje planiranja gradova itd. pisao: „Da li to znači da ubuduće ulične borbe neće igrati nikakvu ulogu? Niukoliko. To samo znači da su uslovi od 1848. godine postali daleko nepogodniji za borce iz redova civilnog stanovništva, a daleko pogodniji za vojsku. Buduće ulične borbe mogu na taj način dovesti do pobeđe samo u tom slučaju ako taj nepogodni odnos snaga bude uravnotežen drugim momentima. Zbog toga će se ulične borbe rede dešavati u početku velike revolucije, nego za vreme njenog daljeg toka, i njih treba preduzimati sa većim snagama. A te će snage isto tako, kao i u toku čitave velike francuske revolucije, kao i 4. septembra i 31. oktobra u Parizu (ima se u vidu 4. septembar 1870. godine — svrgavanje vlade Luja Bonaparte i 31. oktobar iste godine — neuspeo pokušaj blankista da dignu ustanak protiv vlade „nacionalne odbrane“ — *Red.*) svakako, dati prvenstvo otvorenom napadu nad pasivnom barikadnom taktikom“. (K. Marks, F. Engels, *Izabrana dela u dva toma*, tom I, 1955, str. 105).

⁸⁾ Lenjin misli na sudar policije sa štrajkačima, radnicima Maksvelove fabrike u Petrogradu decembra 1898. godine. Žandari (200 pešaka i 100 konjanika) koji su došli da uhapsu „kolovođe“ štrajka nisu mogli nekoliko časova da se probiju u radničku kasarnu. Zabarikadirani radnici su se branili od žandarma cepanicama, flašama i polivali su ih ključalom vodom.

⁹⁾ Govori se o razračunavanju carske policije i kozaka sa demonstrantima 4 (17) marta 1901. godine na Kazanskom trgu u Petrogradu. U toj demonstraciji protiv slanja studenata u vojsku učestvovala su hiljade studenata i radnika. Carska vlada je upotrebila oružanu snagu za rasterivanje demonstranata. Učesnici demonstracija su bili zverski tučeni, nekoliko lica je ubijeno, mnogi su osakaćeni. Ovaj događaj je podrobno objašnjen u „Iskri“ od 3. aprila 1901. godine.

¹⁰⁾ Borbe za Port-Artur i njegova herojska odbrana su najvažnija etapa rusko-japanskog rata 1901–1905. godine. Noću uoči 27. januara (9. februara) 1904. godine japanska ratna mornarica je bez objave rata, iznenada napala rusku eskadru, koja je bila usidrena na spoljašnjem sidrištu u Port-Arturu, i izbacila iz stroja oklopnjaču „Retvizan“, „Cesarevič“ i krstaricu „Palada“. Taj događaj je bio početak rusko-japanskog rata koji su još ranije pripremali imperijalisti obe zemlje.

Japanska armija, koja se iskrcala 22. aprila (5. maja) kod Biciva počela je napad na Port-Artur. Za opsadu tvrđave Port-Artur, Japanci su formirali 3. armiju pod komandom generala Nogi (3 divizije i 2 rezervne brigade). Krajem jula, posle blokade Port-Artura i sa kopna i sa mora, Japanci su počeli bitku za samu tvrđavu. Bez obzira na ogromnu prevagu snaga, japanska vojska nije mogla jurišem zauzeti tvrđavu koju su herojski i samopregorno branile ruske trupe. Tek je 20. decembra 1904. (2. januara 1905.), 329. dana posle otpočinjanja rata, Port-Artur izdajnički predao Japancima komandant tvrđave general Stesel. U borbama za Port-Artur Japanci su izgubili oko 112.000, koje ubijenih koje ranjenih, a ruske trupe koje su branile tvrđavu — 27.000 ljudi.

¹¹⁾ *Aleksejev J. I.* (1843–1909) je ruski admiral, član dvorske kamarile Nikolaja II, a od 1903–1905. godine bio je carski namesnik na Dalekom istoku. Svojom avanturističkom politikom izazivao je rat između Rusije i Japana. U početku rusko-japanskog rata Aleksejev je bez obzira na njegovu potpunu vojničku neobdarenost, bio postavljen za glavnog komandanta svih kopnenih snaga i ratne mornarice na Dalekom istoku, gde je pokazao kriminalno zanemarivanje elementarnih principa strategije. Posle borbe na reci Šaho, oktobra 1904. godine razrešen je dužnosti glavnog komandanta. U junu 1905. je postavljen za člana Državnog saveta.

¹²⁾ *The Times* (Vreme) je dnevni list osnovan 1785. godine u Londonu; jedan od velikih konzervativnih listova engleske buržoazije.

¹³⁾ „Revolucionarna Rusija“ (*Революционная Россия*) je eserovski list koji je izlazio od kraja 1900. do 1905. godine; od januara 1902. postaje centralni organ eserovske partije.

¹⁴⁾ „Napred“ (*Вперед*) je ilegalni boljševički nedeljni list koji je izlazio u Ženevi od 22. decembra 1904. (4. januara 1905.) do 5 (18) maja 1905. godine. Bilo je izdato 18 brojeva. Organizator, idejni vođ i rukovodilac lista je bio V. I. Lenjin. U članstvo redakcije su ušli V. V. Vorovski, M. S. Oljminski i A. V. Lunačarski.

III kongres partije je specijalnom rezolucijom podvukao istaknutu ulogu lista „Napred“ u borbi protiv menjševika a za obnovu partijsnosti, postavljanje i rasvetljavanje pitanja koje je istakla započeta revolucija, a izrazio je i zahvalnost redakciji lista.

List je posvećivao veliku pažnju pitanjima konkretne pripreme oružanog ustanka. U njemu su se štampali članci o taktici oružane borbe, o potrebi formiranja i obučavanja odreda i družina revolucionarne armije, o stvaranju njihove materijalne baze.

U listu „Napred“ je objavljeno preko 40 Lenjinovih članaka i napisa. Neke brojeve lista, kao npr. 4. i 5. koji su posvećeni događajima od 9 (22. januara) 1905. godine, skoro je u celini sastavio Lenjin.

List „Napred“ je imao stalnu vezu sa partijskim organizacijama u Rusiji. Lenjinovi članci iz tog lista su često preštampani u lokalnim organima boljševičke štampe, ili su se izdavali posebno kao leci ili brošure.

¹⁵⁾ Proglas „Prvi maj“ je napisao Lenjin u Ženevi i izdan je kao letak sa potpisom Biroa komiteta većine i redakcije lista „Napred“. Niz lokalnih socijaldemokratskih komiteta su letak preštamovali.

¹⁶⁾ III Kongres SDRPR se održao u Londonu 12–27. aprila (25. aprila do 10. maja) 1905. godine. Kongres su pripremili i sazvali boljševici pod rukovodstvom Lenjina. To je bio prvi boljševički kongres.

Dnevni red III kongresa SDRPR koji je razradio Lenjin bio je sledeći: 1. Referat Organizacionog komiteta. II. Pitanja taktike: 1) oružani ustanak; 2) odnos prema vladinoj politici uoči i u trenutku prevrata (ova tačka je tretirala dva pitanja: a) odnos prema vladinoj politici uoči prevrata; b) o privremenoj revolucionarnoj vladi); 3) odnos prema seljačkom pokretu. III. Organizaciona pitanja; 4) odnos radnika i intelektualaca u partijskim organizacijama; 5) statut partije. IV. Odnos prema drugim partijama i strujanjima; 6) odnos prema otopljenim delovima SDRPR; 7) odnos prema nacionalnim socijaldemokratskim organizacijama; 8) odnos prema liberalima; 9) praktični sporazumi sa socijalistima – revolucionarima. V. Unutrašnja pitanja partijskog života; 10) propaganda i agitacija. VI. Izveštaji delegata; 11) izveštaj CK; 12) izveštaj delegata mesnih komiteta. VII. Izbori: 13) izbori; 14) sistem objavljivanja rezolucije i zapisnika Kongresa i konstituisanje.

Po svim osnovnim pitanjima III kongresa Lenjin je još pre Kongresa napisao projekte rezolucija i obrazložio ih u svojim člancima koji su izlazili u listu „Napred“. Lenjin je na kongresu govorio o pitanjima oružanog ustanka, o učešću socijaldemokratije u privremenoj revolucionarnoj vladi, o odnosu prema seljačkom pitanju, o statutu partije i o nizu drugih pitanja. U kongresnim zapisnicima je zabeleženo 138 Lenjinovih istupanja i predloga.

Kongres je izmenio statut partije: a) usvojio je § 1 statuta po Lenjinovoj formulaciji; b) tačno je odredio prava CK i njegov odnos prema mesnim organizacijama; v) izmenio je organizacionu strukturu centralnih organa partije: umesto tri centra (CK, CO i Saveta partije) Kongres je stvorio jedinstveni punopravni partijski centar – Centralni komitet.

III kongres SDRPR je mnogo pažnje poklonio pitanju pripreme i organizacije oružanog ustanka. U rezoluciji Kongresa „O oružanom ustanku“ je rečeno, da je „zadatak organizovati proletarijat za neposrednu borbu protiv samodržavlja putem oružanog ustanka jedan od najglavnijih i neodložnih

zadataka partije u sadašnjem revolucionarnom trenutku“ (KPSS u rezolucijama i odlukama Kongresa, konferencija i plenuma CK, deo I, 1954, str. 77). Pitanje oružanog ustanka se postavilo konkretno, praktično, naročita se pažnja posvetila pripremi vojno-tehničke strane ustanka (mere za naoružanje proletarijata, stvaranje naročitih grupa iz redova partijskih radnika itd.).

O radu i značaju III kongresa partije vidi Lenjinov članak „Treći kongres“ (*Dela*, 4. izd., tom 8, str. 409–413) i knjigu *Dve taktike socijal-demokratije u demokratskoj revoluciji* (*Dela*, 4. izd., tom 9, str. 1–119).

¹⁷⁾ *Ljeskov* (N. V. Romanov) je delegat Severnog komiteta; *Žarkov* (M. S. Leščinski) je delegat Jekaterinoslavskog komiteta.

¹⁸⁾ *Voinov* (A. V. Lunačarski) je delegat redakcije boljševičkog lista „Napred“, istupao je na III kongresu sa referatom o oružanom ustanku za koji je dobio osnovne teze (po sećanju samog Lunačarskog) od V. I. Lenjina.

¹⁹⁾ *Mihajlov* (D. S. Postolovski) je delegat Severozapadnog komiteta; *Sosnovski* (V. A. Desnicki) koji se pominje u govoru je delegat Njižegorodskog komiteta.

²⁰⁾ Vidi V. I. Lenjin, *Dela*, 4. izd., tom 8, str. 251–252.

²¹⁾ „Poruku Centralnog komiteta Savezu komunista“ (vidi K. Marks i F. Engels, *Izabrana dela u dva toma*, tom I, 1955, str. 80–90).

²²⁾ „Savez komunista“ je prva međunarodna organizacija revolucionarnog proletarijata, osnovana u leto 1847. godine u Londonu na Kongresu delegata revolucionarnih proleterskih organizacija. Organizatori i rukovodioci Saveza komunista su bili K. Marks i F. Engels, koji su napisali po nalogu te organizacije „Manifest komunističke partije“. Savez komunista je postojao do 1852. godine. Najistaknutiji radnici Saveza komunista su kasnije igrali rukovodeću ulogu u I internacionali (vidi K. Marks i F. Engels, *Izabrana dela u dva toma*, tom II, 1955, str. 320–338).

²³⁾ *Neue Rheinische Zeitung* (Nove Rajnske novine) su najdosledniji revolucionarno-demokratski list u Nemačkoj u periodu njene buržoaske revolucije 1848–1849. godine. Novine su izlazile nedeljno u Kelnu od 1. juna 1848. do 19. maja 1849. godine. Glavni redaktor je bio K. Marks, a član redakcije je bio F. Engels.

Politički program „Novih rajnskih novina“ su činile, po rečima F. Engelsa, dve glavne tačke: 1) jedinstvena, nedeljiva, demokratska republika Nemačka; 2) podrška revolucionarnom pokretu evropskih naroda.

Novine su oštro kritikovale parlamentarni kretenezam Frankfurtske i Berlinske nacionalne konferencije, raskrinkavale njihovu neaktivnost i izdaju interesa revolucije, toplo pozdravljale junski ustanak pariskih radnika, podržavale nacionalnooslobodilačku borbu Poljske, Mađarske, Italije itd.

O značaju ovog lista F. Engels je pisao: „Ni jedan od nemačkih listova – ni ranije, ni kasnije – nije posedovao sličnu snagu i uticaj, nije umeo tako da naelektriše proleterske mase kao „Nove Rajnske novine“ (K. Marks i F. Engels, *Izabrana dela u dva toma*, tom II, 1955, str. 319).

²⁴⁾ Misli se na pismo F. Engelsa F. Turatiju od 26. januara 1894., koje je objavljeno u italijanskom časopisu *Critica Sociale* („Društvena kritika“) br. 3 od 1. februara 1894. godine pod naslovom „Buduća italijanska revolucija i socijalistička partija“ (vidi K. Marks i F. Engels, *Izabrana pisma*, 1953, str. 472–475).

²⁵⁾ Engelsov članak „Bakunjinovci na poslu. Beleške o ustanku u Španiji u leto 1873. godine“ koji je objavljen 1873. godine, preveden je na ruski jezik pod redakcijom V. I. Lenjina i štampan kao specijalna brošura CK SDRPR 1905. godine u Ženevi i 1906. u Petrogradu (vidi K. Marks i F. Engels, *Dela*, tom XV, 1935, str. 105–124).

²⁶⁾ *Vandeja* je oblast u zapadnoj Francuskoj, u kojoj je u eposi francuske buržoaske revolucije krajem XVIII veka buknuo kontrarevolucionarni ustanak zaostalog reakcionarnog seljaštva protiv revolucionarnog Konventa.

Seljaštvo je u Vandeji nezadovoljno agrarnim zakonom Konventa, kupovinom rekvirirane zemlje od strane gradske buržoazije, povećanjem poreza i pozivanjem u vojsku, podstrekavano agitacijom kontrarevolucionarnog sveštenstva i spahija, podiglo ustanak 10. marta 1793. godine. Pobunjenički plan se svodio na to da opkole gradove u svojoj oblasti, pobiju u njima republikance, da privuku i susedne oblasti i pošto zauzmu Pariz, — obnove vlast Burbona.

Republikanska vlada je preduzela energične mere za ugašivanje kontrarevolucije. Oštra borba je trajala do jula 1796. godine, kad je ugušeno poslednje žarište ustanka. Ali kontrarevolucionarne akcije seljaštva u Vandeji su se ponovile i 1799, 1813, i 1815. godine.

Od francuske buržoaske revolucije reč „Vandeja“ je postala ime koje označava žarišta kulačke kontrarevolucije.

²⁷⁾ Lenjin citira članak K. Marksa „Buržoazija i kontrarevolucija, članak 2“, koji je Marks napisao 11. decembra 1848. godine (vidi K. Marks i F. Engels, *Izabrana dela u dva toma*, tom I, 1955, str. 41).

²⁸⁾ Vidi K. Marks i F. Engels, *Dela*, tom VII, 1930, str. 399—489.

²⁹⁾ *Pomorska bitka u Korejskom moreuzu* je takozvana Cušimska pomorska bitka za vreme rusko-japanskog rata između 2. ruske tihookeanske eskadre pod komandom admirala Roždestenskog (ukupna tonaža 265.500 tona sa posadom od 14.000 ljudi) i brodova japanske flote pod komandom admirala Togoa (250.000 tona sa posadom od 18.000 ljudi).

Ruski mornari i oficiri su pokazali u toj bici čudo od hrabrosti i heroizma. Ali zbog opšte tehničke zaostalosti ruske mornarice, zbog slabog komandovanja za vreme borbe, zbog nadmoćnosti protivničkih snaga, 2. tihookeanska eskadra je pretrpela strašan poraz: od 29 ratnih brodova potopljeno je 18, a zarobljeno 5 (na čelu sa Roždenstvenskim). Poraz kod Cušime je poslužio kao novi podstrek za razvitak prve ruske revolucije (1905—1907).

³⁰⁾ „Novo vreme“ (*Новое Время*) je dnevni list koji je izlazio u Petrogradu od 1868. do oktobra 1917. godine. U početku je bio umereno liberalan a od 1876. godine se pretvorio u organ reakcionarnih plemićkih i činovničkobirokratskih krugova. List nije vodio borbu samo protiv revolucionarnog nego i protiv liberalnoburžoaskog pokreta. Od 1905. godine list postaje jedan od crnostotinaških organa. Lenjin je navodio „Novo vreme“ kao primer potkupljivih novina.

³¹⁾ Misli se na *revolucionarne događaje u Odesi* jula 1905. godine. Opšti štrajk odeskih radnika i dolazak u Odesku luku 14. jula pčounjeničke oklopnjače „Potemkin“ doveo je do toga da su carske vlasti potpuno izgubile glavu. Međutim, Odeski socijaldemokratski komitet, koji se nalazio u rukama menjševika, bojao se da ujedinjeni radnički ustanak mornara i težio je da zadrži ustanike od oružanih akcija protiv vlade. To je dalo vlastima mogućnost da stanu na noge i predu u ofanzivu. Međutim, pokušaj vladinih trupa da zauzmu ili potope oklopnjaču „Potemkin“ nije se uspešno završio, jer su mornari sa ratnih brodova odbili da gađaju u revolucionarni brod. Uskoro je oklopnjača „Potemkin“ otišla prema obalama Rumunije. Vlada je uspela da uguši ustanak u Odesi.

³²⁾ „Frankfurtske novine“ (*Frankfurter Zeitung*) je nemački buržoaski list, organ krupnih nemačkih bogataša. Izlazile su u Frankfurtu na Majni od 1856. do 1943. godine.

³³⁾ *Le Matin* („Jutro“) je francuski dnevni buržoaski list. Izlazio je u Parizu od 1884. do 1944. godine.

³⁴⁾ Članak *Krvavi dani u Moskvi* je prvobitna skica članka „Politički štrajk i ulične borbe u Moskvi“ (vidi str. 65–70 ove knjige).

³⁵⁾ *Ivanovo-voznenski štrajk* je počeo krajem maja i trajao je do početka avgusta 1905. godine. Štrajkom je rukovodio Severni komitet boljševika. U njemu je učestvovalo oko 70.000 radnika i radnica. Za vreme tog štrajka radnici su stvorili Savet ovlašćenih koji je stvarno bio jedan od prvih saveta radničkih predstavnika u Rusiji.

³⁶⁾ Lenjin misli na pokolj tifliskih radnika koji je izvršila policija 29. avgusta (11. septembra) 1905. u zgradi gradske uprave. Ubijeno je oko 60 a ranjeno oko 300 ljudi.

³⁷⁾ Sva tri dokumenta koja kritikuje V. I. Lenjin napisao je N. A. Skripkin. Izveštaj Borbenog komiteta je objavljen u Lenjinskom zborniku V, str. 461–463.

³⁸⁾ *Vorwärts* („Napred“) je dnevni list, centralni organ nemačke socijal-demokratije. List je izlazio od 1876. godine pod redakcijom V. Lipknehta i drugih. Na stranicama ovog lista F. Engels je vodio borbu protiv raznih pojava oportunizma. Od druge polovine 90-ih godina, posle smrti F. Engelsa, u listu „Napred“ su se sistematski objavljivali članci oportunisti koji su vladali u nemačkoj socijaldemokratiji i u II internacionali. Za vreme svetskog imperijalističkog rata (1914–1918) „Napred“ je stajao na pozicijama socijalšovinizma. Posle velike oktobarske socijalističke revolucije list „Napred“ je postao jedan od centara antisovjetske propagande. Izlazio je u Berlinu do 1933. godine.

Od aprila 1946. godine „Napred“ izlazi ponovo u Berlinu. Izdaje ga berlinska organizacija Socijalističke jedinstvene partije Nemačke.

³⁹⁾ *Sevastopoljski ustanak* novembra 1905. godine je oružana pobuna mornara Crnomorske flote, vojnika i radnika tvrđave Sevastopolj. 11. novembra je stihijski došlo do pobune mornara mornaričke divizije, radnika arsenala i jednog dela vojnika 49. brestskog puka. Pobunjenicima su se 12. novembra pridružili mornari krstarice „Očakov“ i drugih ratnih brodova. Na čelo pobune je stao poručnik korvete P. P. Šmit. Pošto pobunjenicima nije pošlo za rukom da privuku na svoju stranu druge vojne jedinice, oni su oklevali da otpočnu sa napadnim akcijama, čekajući da im se pridruži cela flota. To je omogućilo vlastima da prikupe snage i predu u napad. Pobuna je 15. novembra bila krvavo ugušena. Njen rukovodilac poručnik korvete P. P. Šmit i aktivni učesnici pobune mornari S. P. Častnik, A. I. Glatkov i A. G. Antonenko streljani su a nekoliko stotina ljudi osuđeno je na robiju.

⁴⁰⁾ „Rusija“ (*Русь*) je dnevni liberalnoburžoaski list koji je izlazio u Petrogradu od 1903. do 1910. godine, s prekidima i pod raznim imenima: „Nova Rusija“ (*Новая Русь*), „Javno mnjenje“ (*Молва*) i „XX vek“.

⁴¹⁾ Misli se na vojsku koju je poslao car Nikolaj I za ugušivanje mađarske revolucije 1849. godine.

⁴²⁾ Članak *Današnji položaj Rusije i taktika radničke partije* je bio objavljen u br. 1 „Partijskih vesti“.

List „Partijske vesti“ (*Партийные Известия*) je organ ujedinjenog СК SDRPR, koji je nastao posle spajanja boljševičkog Centralnog komiteta i menjševičke Organizacione komisije, u skladu sa odlukom Tamerforske konferencije. List je izlazio u Petrogradu ilegalno uoči IV kongresa (ujedinjenja) partije. Redakcija „Partijskih vesti“ je stvorena od podjednako broja urednika boljševičkog organa („Proleter“) i menjševičkog organa (nova „Iskra“). Od boljševika je ušao Lenjin, Lunčarski i drugi. Izašla su dva broja novina: u februaru i martu 1906. godine. U broju 2 „Partijskih vesti“ bio je objavljen Lenjinov članak „Ruska revolucija i zadaci proletarijata“ s potpisom „Boljševik“. Posle IV kongresa (ujedinjenja) SDRPR, u vezi sa izdavanjem posebnih organa (Boljševičkog i menjševičkog), prekinulo se sa izlaženjem „Partijskih vesti“.

⁴³⁾ Vidi V. I. Lenjin, *Dela*. 4. izd., tom 10, str. 75–77.

⁴⁴⁾ Dnevnik socijal-demokrate (*Дневник Социал-Демократа*) je nere-dovni organ koji je izdavao G. V. Plehanov. Izlazio je u Zenevi sa velikim prekidima od marta 1905. do aprila 1912. godine. Izašlo je 16 brojeva. Izdanje „Dnevnik“ je obnovljeno 1916. godine u Petrogradu – izašao je jedan broj.

⁴⁵⁾ „Reč“ (*Слово*) je dnevni list koji je izlazio od 1904–1909. godine u Petrogradu. List je bio organ desnog zemstva. Od novembra 1905. do jula 1906. godine bio je organ partije oktobrista, a posle toga, organ ustavnomo-narhističke partije „mirnoobnovaša“, koji se po suštini ničim nisu razlikovali od oktobrista.

⁴⁶⁾ V. I. Lenjin misli na belešku „U Preobraženskom puku“, štampanu 13. (26) juna 1906. godine u liberalnom listu „Dvadeseti vek“, br. 75. U njoj se govori kako je u vezi sa previranjem u Preobraženskom puku lične careve garde vojna uprava požurila da razdvoji puk na tri dela. Dalje se u belešci govori, kako je 1. bataljon Preobraženskog puka postavio komandantu divizije generalu Ozerovu 19 zahteva. Vojnici su izjavili da podržavaju Radnu grupu Državne dume i kako ne žele da učestvuju u ugušivanju narodnih „nereda“, smatrajući narod za svoje očeve, braću i sestre. Vojnici su takođe zahtevali poboljšanje hrane, odeće i uljudno ponašanje.

⁴⁷⁾ *Radna grupa* (Трудовики) je grupa sitnoburžoaskih demokrata. Obra-zovana je aprila 1906. iz redova seljačkih predstavnika i državne dume. Frakcija trudovika je postojala u sve četiri Dume. U godinama prvog impe-rijalističkog rata trudoviki su zauzimali šovinističke pozicije. Posle februarske buržoaskodemokratske revolucije trudoviki istupaju kao zastupnici kulačkih interesa i zajedno sa narodnim socijalistima prelaze u tabor kontrarevolucije.

⁴⁸⁾ *Agrarni projekt trideset trojice* je „Projekt osnovnog zakona o zemlji“, podnet sa potpisom 33 predstavnika, mahom trudovika, na zasedanju I dr-žavne dume 6. (19) juna 1906. godine. Kao osnovni zahtev, projekt trideset trojice je isticao, za razliku od projekta sto četvorice, hitno i potpuno ukidanje privatne svojine na zemlji. Kadetska дума je 8. (21) juna odbacila ovaj projekt.

O različitim agrarnim projektima trudovika vidi V. I. Lenjin. *Dela*. 4. izd., tom 11, str. 428–429.

⁴⁹⁾ Vidi V. I. Lenjin, *Dela*. 4. izd., tom 11, str. 163–166.

⁵⁰⁾ *Koalicioni Sovjet borbenih odreda* se sastojao od predstavnika partijskih odreda Moskovskog komiteta SDRPR, Moskovske grupe socijaldemo-krata, Moskovskog komiteta partije esera i odreda pod imenom „Slobodni re-jonski“, „Univerzitetski“, „Tipografski“ i „Kavkaski“.

⁵¹⁾ Vidi K. Marks i F. Engels, *Izabrana dela u dva toma*, tom I, 1955, str. 111.

⁵²⁾ Vidi K. Marks i F. Engels, *Revolucija i kontrarevolucija u Nemačkoj*, 1940, str. 99–100.

⁵³⁾ Tu postavku je više puta razvijao F. Engels u nizu svojih dela, deli-mično i u svom radu *Anti-Diring*.

⁵⁴⁾ Lenjin ima u vidu „Uvod“ F. Engelsa uz Marksov rad „Klasna borba u Francuskoj od 1848. do 1850. g.“ (Vidi K. Marks i F. Engels, *Izabrana dela u dva toma*, tom I, 1955, str. 91–110).

⁵⁵⁾ *Ustanak u tvrđavi Sveoborg* (blizu Helsingforsa) je stihijski buknuo 17. (30) jula 1906. godine, zatim su mu stali na čelo članovi vojne organizacije SDRPR, potporučnik A. Jemeljanov i E. Kohanski. Kad je Petrogradski komitet SDRPR dobio izveštaj o situaciji u Sveoborgu i o mogućnosti oružanog

ustanka, doneo je odluku o hitnom odašiljanju delegacije u Sveoborg. Tekst odluke je napisao Lenjin. (Vidi *Dela*, tom 11, str. 110).

Ustanak je trajao tri dana. Posle bombardovanja tvrđave od strane ratnih brodova, ustanak je bio ugušen. Tog istog dana je bio ugušen i ustanak u Kronštat.

⁵⁶) *Bezaglavci* su polukadetska grupa (S. Prokopović, E. Kuskova, V. Bogučarski i drugi) koja je izdavala 1906. godine u Petrogradu časopis „Bez naslova“ (*Без заглавия*). Prikazujući sebe kao pristalice revizionističkog krila zapadnoevropske socijaldemokratije (Bernštajn i drugi), „bezaglavci“ su istupali protiv samostalne klasne politike proletarijata. Lenjin je „bezaglavce“ nazivao „menjševikstvujući kadeti“ ili „kadetstvujući menjševici“.

⁵⁷) Članak *Pobune u vojsci i mornarici* je objavljen u „Radničkim novinama“ br. 9. od 30. jula (12. avgusta) 1912. godine.

„Radničke novine“ (*Рабочая газета*) su popularni boljševički organ koji je izlazio u Parizu od 30. oktobra (12. novembra) 1910. godine do 30. jula (12. avgusta) 1912. godine. Izašlo je 9 brojeva. U listu su takođe sarađivali menjševici — partiji. Osnivač i rukovodilac „Radničkih novina“ je bio Lenjin. On je objavio u ovom listu preko 10 članaka. Pariska konferencija SDRPR (januar 1912. godine) je podvukla da su „Radničke novine“ odlučno i dosledno branile partiju i partijnost i proglasila ih je za zvaničan organ CK SDRPR boljševika.

⁵⁸) „Glas Moskve“ (*Голос Москвы*) je dnevni list, organ oktobrista — kontrarevolucionarne partije krupne industrijske buržoazije i krupnih spa-hija; izlazio je u Moskvi od 1906. do 1915. godine.

⁵⁹) Vidi V. I. Lenjin. *Dela*, 4. izd. tom 18, str. 85–92.

„Socijaldemokrata“ (*Социал-Демократ*) je ilegalni list, centralni organ SDRPR; izlazio je od februara 1908. do januara 1917. godine. Izašlo je 58 brojeva. Prvi broj je izašao u Rusiji, kasnije je izlazio u inostranstvu; u početku u Parizu, a onda u Ženevi. Redakcija centralnog organa je bila formirana u skladu sa odlukom CK SDRPR, od predstavnika boljševika, menjševika i poljskih socijaldemokrata.

U listu „Socijaldemokrata“ je objavljeno preko 80 Lenjinovih članaka i beležaka. U samoj redakciji „Socijaldemokrate“ Lenjin je vodio borbu za doslednu boljševičku liniju. Jedan deo redakcijskog kolegija (Kamenjev i Zinovjev) se pomirljivo odnosio prema likvidatorima, pokušavao je da omete sprovođenje lenjinske linije. Članovi redakcije, menjševici Martov i Dan su sabotirajući rad u redakciji centralnog organa, istovremeno otvoreno štitili likvidatorstvo u „Glasu socijaldemokratije“.

Lenjinova nepomirljiva borba protiv likvidatorstva je dovela do povlačenja Martova i Dana iz redakcijskog kolegija juna 1911. godine. Od decembra 1911. godine Lenjin je bio urednik lista „Socijaldemokrata“.

⁶⁰) „Glas Neve“ (*Невский Голос*) je legalni list menjševika — likvidatora; izlazio je u Petrogradu od maja do avgusta 1912. godine.

⁶¹) U listu „Radničke novine“ (*Рабочая газета*) br. 9. pogrešno je stavljen datum izlaženja — 12. (30) avgust — umesto 30. jul (12. avgust).

⁶²) *Italijansko-turski rat (1911–1912)* je rat italijanskih imperijalista za osvajanje novih teritorija u Africi i za učvršćenje njihovih strategijskih položaja u Sredozemnom moru. Ovim ratom Italija je stvarno anektirala Tripolitaniju i Kirenajku.

⁶³) *Zadaci revolucionarne socijaldemokratije u evropskom ratu* su teze o ratu koje je Lenjin napisao najkasnije do 24. avgusta (6. septembra) 1914. godine, posle dolaska iz Poronjina (Galicija) u Bern (Švajcarska). O tezama se diskutovalo na savetovanju grupe boljševika u Bernu 24–26. avgusta (6–8. septembra); teze su bile prihvaćene i kao rezolucija grupe poslate drugim sekcijama boljševika u inostranstvu. Zbog konspiracije, na kopiji koju je

prepisala N. K. Krupska, bilo je stavljeno: „Kopija proglaša objavljenog u Danskoj“.

Teze su bile ilegalno poslate u Rusiju da bi o njima diskutovao onaj deo Centralnog komiteta partije koji je bio u Rusiji, partijske organizacije i frakcija boljševika u Dumi.

Preko švajcarskih socijaldemokrata teze su takođe bile date i italijansko-švajcarskoj konferenciji socijalista, koja je održana 27. septembra 1914. godine u Luganu (Švajcarska). Mnoge postavke iz ovih teza su ušle i u rezoluciju ove konferencije.

Dobivši izveštaj iz Rusije da su teze odobrene, Lenjin ih je preradio u manifest CK SDRPR: *Rat i ruska socijaldemokratija*.

⁶⁴⁾ U buržoaska ministarstva su ušli: u Belgiji — E. Vandervelde, a u Francuskoj — Ž. Ged., M. Samba i A. Toma.

⁶⁵⁾ „Socijalistički mesečnik“ (*Sozialistische Monatshefte*) je glavni organ oportunističke nemačke socijaldemokratije i jedan od listova međunarodnog oportunizma. Za vreme prvog svetskog rata (1914—1918) list je bio na pozicijama socijalšovinizma. Izlazio je u Berlinu od 1897. do 1933. godine.

⁶⁶⁾ Vidi članke V. I. Lenjina *O Paroli sjedinjenih država Evrope i Primenbe redakcije „Socijaldemokrate“ na Manifest CK SDRPR o ratu (Dela, 4. izd., tom 21, str. — 308—311 i 312)*.

⁶⁷⁾ Lenjinov referat o temi „Proletarijat i rat“ je čitan u Lozani 14. oktobra 1914, dva dana posle Plehanovljevog socijalšoviniističkog referata. Objavljen je u broju 37 i 38 pariskog „Glasa“ od 25. i 27. oktobra. Referat je zapisao korespondent „Glasa“ (inicijali: I. K.) sa primedbom da je „Lenjinov referat održan u prisustvu velikog broja publike“.

⁶⁸⁾ Jula 1914. godine Petrogradski komitet boljševika je izdao letak protiv preteće ratne opasnosti sa sledećim parolama: „Dole rat! Dole carska vlada! Živela revolucija!“.

U avgustu je Petrogradski komitet izdao letke protiv buknulog rata sa (parolama: „Dole samodržavna monarhija! Živeo socijalizam! Živela revolucija! Živela demokratska republika!“), kao i sa proglasom radnicima: „Organizujte se u političke partije, snabđijte se oružjem, vreme ne čeka!“

U septembru je izašao još jedan letak Petrogradskog komiteta protiv rata, koji očigledno ovde i pominje Lenjin.

⁶⁹⁾ Vidi K. Marks i F. Engels, *Dela*, tom XVI, deo II, 1936, str. 245.

⁷⁰⁾ „Glas“ (*Глас*) je dnevni menjševičko-trockistički list. Izlazio je u Parizu od septembra 1914. do januara 1915. godine. List je bio na pozicijama centrista.

⁷¹⁾ *Avanti* („Napred!“) je dnevni list centralnog organa Italijanske socijalističke partije. Počeo je da izlazi decembra 1896. godine. U godinama prvog svetskog rata (1914—1918) list nije bio na doslednim pozicijama internacionalizma; nije prekidao vezu sa reformistima. Ovaj list izlazi i sada kao centralni organ Italijanske socijalističke partije.

⁷²⁾ *Keir—Hardi* je lider Engleske nezavisne radničke partije. Istupao je protiv imperijalističke engleske politike na stranicama nedeljnog partijskog organa *Labour Leader* (Radnički vođa).

⁷³⁾ *Grej Eduard* (1862—1933) je engleski reakcionarni političar i diplomata. Od 1905. do 1916. godine ministar inostranih poslova.

⁷⁴⁾ *Konferencija sekcija SDRPR u inostranstvu* održana je od 27. februara do 4. marta 1915. u Bernu (Švajcarska). Konferencija je sazvana na Lenjinovu inicijativu i imala je značaj opšterpartijske boljševičke konferencije, jer je izgledalo nemoguće za vreme rata sazvati opšterusku konferenciju. Na

konferenciji su bili predstavnici boljševičkih sekcija iz Pariza, Ciriha, Ženeve, Berna i Lozane, kao i predstavnici „božijske grupe“. Lenjin je na konferenciji bio predstavnik Centralnog komiteta i Centralnog organa („Socijaldemokrate“). Rukovodio je radom konferencije. Podneo je referat o glavnom pitanju dnevnog reda „Rat i zadaci partije“. Konferencija je prihvatila rezolucije o ratu koje je Lenjin napisao.

⁷⁵⁾ „Misao“ (*Мысль*) je dnevni list partije esera; izlazio je u Parizu od novembra 1914. do marta 1915. godine.

⁷⁶⁾ OK — Organizacioni komitet je bio rukovodeći centar menjševika; obrazovan je 1912. godine na Avgustovskoj konferenciji menjševika-likvidatora trockista i svih antipartijskih grupa i struja; delovao je do izbora CK menjševičke partije u avgustu 1917. godine.

⁷⁷⁾ *Bund* (Jevrejski sveopšti radnički savez u Litvaniji, Poljskoj i Rusiji) je osnovan 1897. godine i ujedinjavao pretežno Jevreje-zanatlije zapadnih oblasti Rusije. Na I kongresu SDRPR u martu 1898, Bund je ušao u SDRPR. Na II kongresu SDRPR (1903. godine) bundovci su postavili zahtev da se Bund prizna jednim predstavnikom jevrejskog proletarijata. Pošto je Kongres odbacio ovaj zahtev, Bund je izašao iz partije a 1906. godine, posle IV kongresa (ujedinjenja), ponovo je ušao u sastav SDRPR.

Bundovci su neprekidno podržavali menjševike i vodili borbu protiv boljševika.

Formalno nalazeći se u sastavu SDRPR, Bund je predstavljao organizaciju buržoasko-nacionalističkog karaktera.

⁷⁸⁾ „Pravda“ (*Правда*) je dnevni, legalni boljševički list. Izlazio je u Petrogradu. Počeo je da izlazi na inicijativu petrogradskih radnika aprila 1912. godine.

„Pravda“ je bio masovni radnički list; izlazio je zahvaljujući sredstvima koja su sakupljali sami radnici. Oko njega se okupio široki krug dopisnika i pisaca iz radničkih redova. „Pravda“ se rasturala približno u oko 40—60.000 primeraka dnevno. Svaki primerak su čitale desetine radnika.

V. I. Lenjin se u to vreme nalazio u inostranstvu i rukovodio je „Pravdom“; skoro svakodnevno je pisao za ove novine, davao uputstva redakciji, sakupljao oko novina najpismenije snage u partiji. Aktivno učešće u radu oko lista su uzimali: V. M. Molotov, I. M. Sverdlov, J. V. Staljin, M. I. Kalinjin. Stalni saradnici redakcije su bili: M. S. Oljinski, N. G. Poletajev, K. N. Samojlova, N. N. Baturin, A. I. Jelizarova, K. S. Jeremejev i drugi. Aktivno učešće u „Pravdi“ su uzimali boljševici, predstavnici IV državne dume: A. E. Badajev, G. I. Petrovski, M. K. Muranov, F. N. Samojlov, N. R. Šagov.

„Pravda“ je bila izložena stalnim policijskim progonima. U prvoj godini svog postojanja ona je bila 41 put konfiskovana; protiv urednika je bilo pokrenuto 36 parnica a i urednici su ukupno proveli u zatvoru 47 i po meseci. U toku dve godine i tri meseca „Pravdu“ je carska vlada osam puta zabranjivala, ali je ona ponovo izlazila, pod drugim imenima: „Radnička pravda“, „Severna pravda“, „Pravda rada“, „Za pravdu“, „Proleterska pravda“, „Put pravde“, „Radnik“, „Radnička pravda“. 8 (21) jula 1914. godine, uoči početka rata, ove novine su bile zabranjene.

Izdavanje „Pravde“ je obnovljeno tek posle februarske revolucije. Od 5. (18) marta 1917. godine „Pravda“ je počela da izlazi kao organ Centralnog komiteta i Petrogradskog komiteta SDRPR. Posle povratka iz inostranstva u Rusiju, aprila 1917. godine, V. I. Lenjin je stao na čelo rukovodstva „Pravde“. 5 (18) jula 1917. godine redakciju „Pravde“ su razorili junkeri i kadeti. Od jula do oktobra 1917. godine, zbog progona privremene vlade, „Pravda“ je često menjala svoje ime i izlazila kao „Podlistak Pravde“, „Proleter“, „Radnik“, „Radnički put“. Od 27 oktobra (9. novembra) novine su počele da izlaze pod svojim starim imenom „Pravda“.

⁷⁹⁾ *Informacioni list organizacije Bunda u inostranstvu* je izlazio u Ženevi od juna 1911. do juna 1916. godine. Svega je izašlo 11 brojeva. Kao

produžetak „Informacionog lista“ je bio Bilten komiteta Bunda“ u inostranstvu“. Izašlo je svega dva broja (u septembru i decembru 1916. godine).

⁸⁰⁾ „Naša reč“ (*Наше слово*) je dnevni menjševičko-trockistički list koji je izlazio u Parizu od januara 1915. do septembra 1916. godine, zamenivši list „Glas“.

⁸¹⁾ „Internacionala“ (*Die Internationale*) je list koji su osnovali R. Luksemburg i Fr. Mering. Izašao je svega jedan broj u aprilu 1915. godine u Berlinu; ponovo je izašao ovaj list u Minhenu 1922. god. u izdanju „Futurus“ („Budućnost“).

⁸²⁾ Vidi V. I. Lenjin, *Dela*, 4. izd., tom 21, str. 75–76, 158–159 i 169–170.

⁸³⁾ „Život“ (*Жизнь*) je list partije esera. Izlazio je od marta 1915. do januara 1916. godine, u početku u Parizu a onda u Ženevi, umesto zabranjenog, (marta meseca 1915) lista „Misao“.

⁸⁴⁾ Ova izreka pripada Geteu. (vidi *Goethes Werke*, V. 2, 6, Aufl., Berlin, 1893, S. 593).

⁸⁵⁾ „Socijalizam“ (*Le socialisme*) je časopis koji je izdavao i čiji je urednik bio francuski socijalista Z. Ged od 1907. do juna 1914. godine u Parizu.

⁸⁶⁾ Brošura *Socijalizam i rat* je izašla u septembru 1915. godine na nemačkom jeziku i podeljena delegatima cimervaldske konferencije socijalista. Na francuskom jeziku je izdata 1916. godine.

⁸⁷⁾ Vidi Klauzevic, *O ratu*, tom I, 5 izd. 1941, str. 43.

⁸⁸⁾ Vidi K. Marks i F. Engels, *Dela*, tom XVI, deo II, 1936, str. 245.

⁸⁹⁾ „Novosti“ (*Новости*) su dnevni list partije esera. Izlazio je u Parizu od avgusta 1914. do maja 1915. godine.

⁹⁰⁾ „Proleterski glas“ (*Пролетарский голос*) je ilegalni list, organ Petrogradskog komiteta SDRPR. Izlazio je u februaru 1915. do decembra 1916. godine. Izašlo je četiri broja. U prvom broju je bio preštampan manifest Centralnog komiteta SDRPR „Rat i ruska socijaldemokratija“.

⁹¹⁾ Kongres holandske socijaldemokratske partije je održan u Arnhemu 9. januara 1916.

⁹²⁾ „Socijaldemokratski zbornik“ (*Сборник Социал-Демократа*) je izdala redakcija centralnog organa SDRPR, lista „Socijaldemokrata“, pod direktnim Lenjinovim rukovodstvom. Izašla su dva broja: br. 1 u oktobru 1916. i br. 2 u decembru iste godine.

⁹³⁾ Vidi V. I. Lenjin, *Dela*, 4. izd., tom 22, str. 139–140.

⁹⁴⁾ V. Iljin je V. I. Lenjin.

⁹⁵⁾ Članak *Vojni program proleterske revolucije* je napisan na nemačkom jeziku septembra 1916. godine za štampu skandinavskih levih socijaldemokrata, koji su u periodu prvog svetskog rata istupili protiv tačke socijaldemokratskog programa o „naoružanju naroda“ i istakli pogrešnu parolu „razoružanje“.

Decembra 1916. godine prerađeni članak je izašao u „Socijaldemokratskom zborniku“ br. 2, pod naslovom *O paroli „razoružanja“*.

U aprilu 1917. godine, ubrzo posle odlaska u Rusiju, Lenjin je predao tekst članka na nemačkom jeziku redakciji lista *Jugend-Internationale* („Omladinska internacionala“). Članak je objavljen u tom listu u brojevima 9 i 10 od 1917. godine.

„Omladinska internacionala“ je organ Međunarodnog saveza socijalističkih omladinskih organizacija, koji se približavao Cimervaldskoj lewici. Izlazio je od septembra 1915. do maja 1918. u Cirihiu. Ocenu „Omladinske internacionala“ vidi u belešci „Omladinska internacionala“ (V. I. Lenjin, *Dela*, 4. izd., tom 23, str. 153, 156).

⁹⁶⁾ Misli se na teze o vojnim pitanjima koje je sastavio R. Grim (jedan od lidera socijaldemokratske partije Nemačke) u leto 1916. godine u vezi sa pripremama za vanredni kongres švajcarske socijaldemokratske partije. Očekivalo se da će se taj kongres sazvati u februaru 1917. godine radi rešavanja pitanja o odnosu švajcarskih socijalista prema ratu.

⁹⁷⁾ *Neues Leben* („Novi život“) je mesečni časopis, organ švajcarske socijaldemokratske partije. Izlazio je u Bernu od januara 1915. do decembra 1917. godine. Časopis je odražavao poglede desnih cimervaldista. Od početka 1917. je bio na socijalšovinističkim pozicijama.

⁹⁸⁾ *Vorbote* („Glasnik“) je časopis, teoretski organ Cimervaldske levice. Izlazio je na nemačkom jeziku u Bernu 1916. godine. Izašlo je dva broja: br. 1 u januaru i br. 2 u aprilu 1916. godine. U časopisu su štampani Lenjinovi radovi: *Oportunizam i krah II internacionala*, *Socijalistička revolucija i pravo nacija na samoopredeljenje* (teze). (Vidi *Dela*, 4. izd. tom 22, str. 96–108, 132–145).

⁹⁹⁾ Vidi K. Marks i F. Engels, *Izabrana pisma*. 1953, str. 356–357.

¹⁰⁰⁾ Misli se na međunarodnu socijalističku konferenciju internacionalista, održanu u Cimervaldu od 5–8. septembra 1915. godine i u Kintalu 24–30. aprila 1916. godine (Švajcarska).

¹⁰¹⁾ *Socijaldemokratska radna grupa* (Arbeitsgemeinschaft) je organizacija nemačkih centrista. Stvorili su je marta 1916. godine predstavnici Rajhstaga, koji su se odvojili od socijaldemokratske frakcije u Rajhstagu. Ova grupa je činila osnovno jezgro centrističke Nezavisne socijaldemokratske partije Nemačke, osnovane 1917. godine, koja je opravdavala otvorene socijalšovinite i zauzimala se za očuvanje jedinstva sa njima.

¹⁰²⁾ *Vojnoindustrijske komitete* je stvorila u Rusiji 1915. godine krupna imperijalistička buržoazija. Pokušavajući da potčini radnike svom uticaju i da nakalemi na njih odbranaška raspoloženja, buržoazija je izmislila organizaciju „radničkih grupa“ pri tim komitetima. Buržoaziji je koristilo da privuče u te grupe predstavnike radnika koji bi sprovodili među radničkom masom agitaciju za povećanje produktivnosti rada u vojnim fabrikama. Menjševici su uzeli aktivnog učešća u tome pseudo-patriotskom poslu koji je izmislila buržoazija. Boljševici su objavili bojkotovanje vojnoindustrijskih komiteta i uspešno su ga sprovedi uz podršku većine radnika.

¹⁰³⁾ *La sentinelle* („Stražar“) je list švajcarske socijaldemokratske organizacije kantona Nevšatel (francuska Švajcarska). List je počeo da izlazi u So-de-Fonu 1884. godine. U prvim godinama svetskog imperijalističkog rata novine su bile na internacionalističkim pozicijama. 13. novembra 1914. godine u br. 265 ovih novina, bio je objavljen skraćeni manifest CK SDRPR „Rat i ruska socijaldemokratija“. List i danas izlazi.

¹⁰⁴⁾ *Volksrecht* („Narodno pravo“) je dnevni list organ švajcarske socijaldemokratske partije; izlazi u Cirihiu počev od 1898. godine. Za vreme prvog svetskog rata list je objavljivao članke levih cimervaldista.

¹⁰⁵⁾ *Berner Tagwacht* („Bernska straža“) je švajcarski dnevni list, organ švajcarske socijaldemokratske partije. U početku prvog svetskog rata objavljivao je članke K. Libknehta, F. Meringa i drugih levih socijaldemokrata. Od

1917. godine ovaj list otvoreno podržava socijalševiniste; izlazi i sada i za-
stupa antikomunistička gledišta.

¹⁰⁶⁾ Misli se na Kongres švajcarske socijaldemokratske partije u Arauu, koji je održan od 20–21. novembra 1915. godine. Centralna tačka dnevnog reda na Kongresu je bilo pitanje o odnosu švajcarske socijaldemokratije prema cimervaldskom ujedinjenju internacionalista. U Švajcarskoj socijaldemokratiji se oko toga pitanja razvila borba u tri pravca: 1) anticimervaldisti (Grajlih, Fliger i drugi), 2) pristalice cimervaldske desnice (Grim i drugi) i 3) pristalice cimervaldske levice (Platen i drugi).

R. Grim je podneo rezoluciju u kojoj je švajcarskoj socijaldemokratiji predlagano da se priključi cimervaldskoj asocijaciji i da odobri političku liniju desnih cimervaldistata. Švajcarski levi socijaldemokrati su uneli ispravku u Grimovu rezoluciju. U ispravci je predlagano da se prizna neophodnost razvijanja masovne revolucionarne borbe protiv rata i govorilo se, kako samo pobedonosna proleterska revolucija može da okonča imperijalistički rat. Kongres je većinom glasova prihvatio ispravku levih.

¹⁰⁷⁾ *Referat o revoluciji 1905. godine* Lenjin je održao na nemačkom jeziku 9 (22) januara 1917. u ciriškom narodnom domu na zboru švajcarske radne omladine.

¹⁰⁸⁾ *Pisma iz daljine* predstavljaju 5 pisama koje je napisao V. I. Lenjin u Švajcarskoj koncem marta i početkom aprila 1917. godine za boljševički list „Pravda“, čije je izdanje obnovljeno u Petrogradu posle februarske revolucije. (vidi *Dela*, 4. izd., tom 23, str. 289–333).

¹⁰⁹⁾ Vidi V. I. Lenjin, *Dela*, 4. izd., tom 23, str. 302–311.

¹¹⁰⁾ Vidi napomenu 32.

¹¹¹⁾ „Fosove novine“ (*Vossische zeitung*) su nemački buržoaski list, osnovan u Berlinu 1704. godine.

¹¹²⁾ Vidi napomenu 12.

¹¹³⁾ *Le temps* („Vreme“) je dnevni buržoaski list; izlazio je u Parizu od 1861. do 1942. godine.

¹¹⁴⁾ Vidi napomenu 76.

¹¹⁵⁾ Vidi V. I. Lenjin. *Dela*, 4. izd., tom 21, str. 367 i napomenu 59 u ovoj knjizi.

¹¹⁶⁾ Vidi o ovome u Lenjinovom radu *Država i revolucija* (*Dela*, 4. izd. tom 25).

¹¹⁷⁾ Lenjin misli na iznošenje mišljenja Saltikova-Ščedrina o Francuskoj u ogledima „Preko granice“ (v. M. E. Saltikov-Ščedrin. *Izabrana dela*, 1947, str. 407).

¹¹⁸⁾ Vidi K. Marks i F. Engels, *Izabrana dela u dva toma*, tom I, 1955, str. 479.

¹¹⁹⁾ *Sedma (aprilska) sveruska konferencija SDRP(b)R* je održana u Petrogradu 24–29. aprila (7–12. maja) 1917. godine. Konferenciji su prisustvovala 133 delegata sa odlučujućim glasovima i 18 sa savetodavnim, predstavljajući 80.000 članova partije. To je bila prva legalna konferencija boljševika, koja je imala značaj partijskog kongresa.

V. I. Lenjin je podneo referate i govorio o svim osnovnim pitanjima koja su bila na dnevnom redu konferencije. Konferencija je prihvatila Lenjinov nacrt rezolucije o ratu, o odnosu prema Privremenoj vladi, o tekućim pitanjima, o ponovnom razmatranju partijskog programa, o agrarnom pitanju, o ujedinjavanju internacionalista protiv sitnoburžoaskog odbranaškog bloka,

o sovjetima, o nacionalnom pitanju. Govorio je i povodom Borgbergovog predloga.

Na konferenciji je izabran CK sledećeg sastava: V. I. Lenjin, J. M. Sverdlov, J. V. Staljin, V. P. Nogin, V. P. Miljutin i drugi. Kao kandidati za članove CK su izabrani: A. S. Bubnov, I. A. Teodorovič, I. P. Glebov-Avilov, A. Pravdin.

Aprilska konferencija se bazirala na Lenjinovim Aprilskim tezama, odredila je partijsku liniju po svim osnovnim pitanjima revolucije i orijentisala je partiju na borbu za prerastanje buržoaskodemokratske revolucije u socijalističku.

¹²⁰⁾ „*Печ*“ (*Печ*) je dnevni list i centralni organ kadetske partije. Izlazio je u Petrogradu od februara 1906. godine. Zabranio ga je Vojnorevolucionarni komitet pri Petrogradskom sovjetu 26. oktobra (8. novembra) 1917. godine. Izlazio je pod drugim nazivima sve do avgusta 1918.

„*Јединство*“ (*Единство*) — dnevni list; izlazio je u Petrogradu od marta do novembra 1917, a takode i u decembru 1917. i januaru 1918. godine pod drugim nazivom; urednik lista je bio G. V. Plehanov. Povezivao je krajnju desnu grupu menjševika-odbranaša i podržavao buržoasku Privremenu vladu; vodio je žestoku borbu protiv partije boljševika.

¹²¹⁾ *Narodno delo* (*Дело Народа*) je dnevni list, organ eserovske partije. Izlazio je u Petrogradu od marta 1917. do juna 1918. godine sa prekidima i menjajući nazive. Izlaženje lista je obnovljeno oktobra 1918. u Samari i marta 1919. u Moskvi, posle čega je bio zabranjen zbog kontrarevolucionarne delatnosti.

¹²²⁾ *Blankizam* je pravac u francuskom socijalističkom pokretu na čelu sa istaknutim revolucionarom Lui Ogistom Blankijem (1801—1881).

Blanki je aktivno učestvovao u revolucionarnom pokretu Francuske; dva puta je bio osuđivan na smrtnu kaznu; skoro polovinu svog života je proveo po zatvorima.

Gledajući Blankija kao nesumnjivog revolucionara i vatrenog pristalicu socijalizma, klasici marksizma-lenjinizma su ga u isto vreme oštro kritikovali za sektašenje i zavereničke metode aktivnosti.

„Blankizam je“ — pisao je Lenjin 1906. godine u članku „Uz zaključke Kongresa“ — „teorija koja odriče klasnu borbu. Blankizam ne očekuje izbavljenje čovečanstva od najamnog rada putem klasne borbe proletarijata, nego putem zavere ništavne manjine intelektualaca.“

¹²³⁾ „*Berzanske novosti*“ (*Биржевые ведомости, — Биржевка*) su dnevne buržoaske novine koje su izlazile u Petrogradu od 1880. godine. Naziv „*Biržovka*“ je postao sinonim za besprincipijelnost i potkupljivost buržoaske štampe. Krajem oktobra 1917. godine novine je zabranio Vojnorevolucionarni komitet pri Petrogradskom sovjetu.

¹²⁴⁾ Aprila 1917. godine je danski socijaldemokrata Borgbjerg doputovao u Petrograd i u ime Ujedinjenog komiteta radničkih partija Danske, Norveške i Švajcarske pozvao socijalističke partije Rusije da uzmu učešća na konferenciji koja je sazvana u Stokholmu po pitanjima zaključenja mira. Menjševici i eseri su prihvatili Borgbjergov predlog. Na Lenjinovu inicijativu aprilska konferencija se odlučno izjasnila protiv tog predloga, objasnivši da je Borgbjerg, direktno ili indirektno, u suštini agent nemačke imperijalističke vlade.

¹²⁵⁾ Vidi Klauzevic, *O ratu*, t. I, 5. izd., 1941, str. 43—76.

¹²⁶⁾ *L'Humanité* („Čovečanstvo“) je dnevni list koji je osnovao Ž. Žores 1904. godine kao organ francuske socijalističke partije. Za vreme prvog svet-skog rata (1914—1918) list se nalazio u rukama krajnje desnice francuske socijalističke partije i zauzimao je socijalšovinističke pozicije. Uskoro posle rascepa socijalističke partije na kongresu decembra 1920. godine i formiranja

Komunističke partije Francuske, ovaj list je postao njen organ; izlazi i danas u Parizu kao centralni organ Komunističke partije.

¹²⁷⁾ Vidi V. I. Lenjin, *Dela*, 4. izd., tom 24, str. 16–17.

¹²⁸⁾ „Zemlja i sloboda“ (*Земля и Воля*) su eserovske novine koje su izlazile u Moskvi od marta 1917. godine do maja 1918.

¹²⁹⁾ „Dan“ (*День*) je dnevni list liberalno-buržoaskog pravca. Izlazio je u Petrogradu iz sredstava banaka od 1912. godine uz učešće menjševika — likvidatora, u čije su ruke ove novine u celini prešle posle februara 1917. godine. Zabranio ih je Vojnorevolucionarni komitet pri Petrogradskom sovjetu 26. oktobra (8. novembra) 1917; kasnije su izlazile pod drugim nazivima do maja 1918. godine.

¹³⁰⁾ Često su kadeti svoju partiju zvali partija „narodne slobode“.

¹³¹⁾ *Civilna lista* se zove onaj deo državnog budžeta u ustavnomonarhiškim državama koji se daje za izdržavanje monarha i njegovog dvora.

¹³²⁾ *Ljahov* V. P. je pukovnik carske armije koji je komandovao ruskim trupama prilikom gušenja buržoaske revolucije u Persiji 1908. godine.

¹³³⁾ Vidi V. I. Lenjin, *Dela*, 4. izd., tom 24, str. 278.

¹³⁴⁾ *Građanski rat* između severnih država i robovlasničkih južnih država SAD koje su podigle bunu trajao je od 1861. do juna 1865. godine. U tom ratu su se sudarila dva socijalna sistema: kapitalistički sistem najamnog rada i robovski koji je, predstavljajući zaostatke feudalno-kmetškog sistema proizvodnje, zadržavao ekonomski razvitak zemlje.

Sa strane severnih država rat je imao progresivni i revolucionarni karakter — zahvaljujući aktivnom učešću u njemu radnika, crnaca robova i farmara. Bez obzira na brojnu nadmoćnost Severa, u prvom periodu rata Jug je dobio niz pobeda. U toku čitavog građanskog rata njega su podržavale Engleska i Francuska koje su slale oružje i ratnu opremu.

Vojni porazi Severa u prvom periodu rata i pritisak demokratskih slojeva stanovništva primorali su vladu severnih država da sprovede neke mere u smislu poboljšanja borbene sposobnosti svoje vojske. 1. januara 1863. bio je izdat dekret o oslobođenju bezemljaša crnaca robova koji su pripadali sopstvenicima plantaža, učesnicima bune.

Progresivniji društveni sistem, značajna prevaga ekonomskih i ljudskih rezervi, a takođe prevaga u smislu moralnog stanja vojske, obezbedili su pobedu severnih država. Juna 1865. godine, posle niza krupnih poraza na frontu i ustanaka u pozadini, južnjačke trupe su prekinule sa otporom. Pobeda Severa koja je utvrdila u zemlji vladavinu krupne buržoazije, raščistila je put za brzi razvitak kapitalizma u SAD. Naporedo sa tim, položaj trudbenika, naročito crnaca, koji su proglašeni za slobodne posle rata je i dalje ostao veoma težak. Krupni kapital, akcionarska društva i banke su pojačale ugnjetavanje. Crnačko i ostalo stanovništvo Juga su bespoštedno eksploatisali i izlagali varvarskoj diskriminaciji bivši robovlasnici.

Građanski rat je dao podstreka razvitku vojne tehnike i novih sredstava oružane borbe. Za vreme tog rata primenjene su oklopnjače, široko su korišćeni u vojne svrhe železnički saobraćaj i telegrafske veze.

¹³⁵⁾ *Bazelski manifest* o ratu je prihvaćen 1912. godine na Vanrednom kongresu II internacionalne u Bazelu (vidi V. I. Lenjin, *Dela*, 4. izd., tom 21, str. 184–193 i 278–279).

¹³⁶⁾ *Debs* Judžin (Evgenije), (1855–1926) je aktivista revolucionarnog radničkog pokreta SAD; jedan od organizatora socijaldemokratske partije SAD (1898), a zatim socijalističke partije SAD (1900). Propagirajući ideje socijalizma i raskrinkavajući kapitalistički sistem, Debs je istovremeno dozvoljavao oportunističke greške. U periodu prvog svetskog rata 1914–1918. godine Debs je stajao na internacionalističkim pozicijama i oštro je osudio izdajstvo socijal-

šovinita. Zbog svojih istupanja protiv imperijalističkog rata Debs je aprila 1918. bio osuđen i zatvoren u tamnicu. Za vreme predsedničkih izbora 1920. godine nalazio se u zatvoru, ali njegova kandidatura istaknuta na tim izborima je dobila 920.000 glasova. Poslednjih godina života Debs izneverava svoju revolucionarnu prošlost i propoveda oportunističke ideje.

¹³⁷⁾ *I sveruski kongres sovjeta radničkih i vojničkih predstavnika* je održan u Petrogradu od 3. do 24. juna (16. juna do 7. jula) 1917. godine. Kongresu je prisustvovalo više od 1.000 delegata. Boljševici, koji su u to vreme činili manjinu u sovjetima, imali su 105 delegata. Većina je pripadala eserima i menjševicima. Na dnevnom redu Kongresa bila su sledeća pitanja: odnos prema Privremenoj vladi i ratu, pripreme za ustavotvornu skupštinu i drugo. Lenjin je govorio na Kongresu o odnosu prema Privremenoj vladi i o ratu. Po svim osnovnim pitanjima boljševici su izlazili sa svojim rezolucijama. Raskrinkavali su imperijalistički karakter rata, opasnost sporazumaštva s buržoazijom i tražili su prelazak čitave vlasti u ruke sovjeta. U svojim odlukama Kongres je stao na stanovište podržavanja Privremene vlade, odobrio je pripremanu ofanzivu ruske vojske na frontu i izjasnio se protiv prelaska vlasti u ruke sovjeta.

¹³⁸⁾ *Kjaučou*, oblast u provinciji Šantung u severnoj Kini, kao i *ostrva Tihog okeana* — Karolinska, Marijanska i Maršalska koja su do 1914. pripadala Nemačkoj, osvojio je u prvom svetskom imperijalističkom ratu Japan. Posle drugog svetskog rata, po odluci Organizacije ujedinjenih nacija ova ostrva su 1947. stavljena pod pokroviteljstvo SAD.

¹³⁹⁾ Govori se o zabranjivanju ukrajinskog radničkog kongresa, o čemu je izdao naredbu vojni ministar Privremene vlade Kerenski. Bez obzira na zabranu, Kongres je održan juna 1917. u Kijevu.

Kontrarevolucionarnu politiku Privremene vlade i menjševičke i eserovske partije po pitanju Ukrajine Lenjin je podvrgao oštroj kritici u člancima „Ukrajina“ i „Ukrajina i poraz vladajućih ruskih partija“ (v. *Dela*, 4. izd., tom 25, str. 73—74 i 81—83).

¹⁴⁰⁾ Revolucija u Rusiji 1905—1907. godine je izazvala revolucionarni pokret među istočnim narodima. Godine 1908. se odigrala buržoaska revolucija u Turskoj. Godine 1906. je počela buržoaska revolucija u Persiji, koja je dovela 1909. godine do svrgavanja persijskog šaha. Godine 1910. se razbuktao revolucionarni pokret u Kini protiv kineskih feudalaca i inostranih imperijalista što je dovelo do revolucije u Kini i stvaranja buržoaske republike decembra 1911. godine.

¹⁴¹⁾ „Socijaldemokrat“ (*Социал-Демократ*) je dnevni list, organ Moskovskog oblasnog biroa, Moskovskog komiteta, kasnije i Moskovskog okružnog komiteta boljševičke partije. Izlazio je od marta 1917. do marta 1918. godine. Zbog prelaska CK partije u Moskvu list se spojio sa „Pravdom“.

¹⁴²⁾ Lenjin misli na izjavu menjševika i esera o koaliciji sa kadetima posle poraza kornilovštine. Pokušavajući da oslabe rastući revolucionarni entuzijazam i zadrže poslednje ostatke svojih pristalica, menjševici i eseri su bili primorani da na rečima istupe protiv koalicije s kadetima, a na delu su produžili da brane savez sa kadetima i da sprovode politiku kadeta, predstavnika imperijalističke buržoazije.

¹⁴³⁾ „Radničke novine“ (*Рабочая газета*) su centralni organ menjševika. Izlazile su svakog dana u Petrogradu od marta do novembra 1917.

¹⁴⁴⁾ „Proletersko delo“ (*Пролетарское Дело*) je dnevni list, organ boljševičke frakcije Kronštatskog sovjeta radničkih i vojničkih predstavnika. Izlazio je 1917. godine umesto kronštatskog boljševičkog lista „Glas istine“ (*Голос правды*) koji je u julske dane zabranila Privremena vlada.

¹⁴⁵⁾ Vidi V. I. Lenjin, *Dela*, 4. izd. 25, str. 188—198.

¹⁴⁶⁾ *Moskovsko savetovanje* koje je sazvala Privremena vlada za mobilizaciju buržoaskih i spahijskih snaga je počelo sa radom 12. (25) avgusta 1917. godine. Sastav moskovskog Državnog savetovanja je određivao njegovu kontrarevolucionarnu suštinu. Većinu učesnika na savetovanju su činili trgovci i industrijalci, spahije i bankari, članovi carske Dume, menjševici i eseri. Državnu dumu sva četiri saziva na savetovanju je zastupalo 488 lica, sovjete i društvene organizacije — 129; gradske dume (veća) dobile su 129 mesta, zemstva — 118, trgovačko-industrijski krugovi i banke — 150, naučne organizacije — 99, vojska i mornarica — 177, sveštenstvo — 24, nacionalne organizacije — 58, seljaci — 100, zadruge — 313, sindikati — 176 itd. Delegaciju sovjeta sačinjavali su menjševici i eseri. Generali Kornilov, Aleksejev, Kaledin i drugi izneli su na savetovanju program o gušenju revolucije. Kerenski je u svom govoru pretio da će ugušiti revolucionarni pokret i prekinuti oružanom snagom pokušaje seljaka da zauzimaju spahijsku zemlju. Centralni komitet boljševičke partije je pozvao proletarijat da protestuje protiv Moskovskog savetovanja. U Moskvi su boljševici organizovali na dan otvaranja savetovanja jednodnevni opšti štrajk u kome je učestvovalo više od 400 radnika. Protestni mitinzi i štrajkovi održani su i u nizu drugih gradova.

¹⁴⁷⁾ V. I. Lenjin misli na junsku ofanzivu ruske vojske na frontu koju je preduzela Privremena vlada u korist Antantinih imperijalista. Početkom jula ofanziva je propala i austro-nemačke trupe su prešle u protivofanzivu. Usled junske ofanzive ruske armije Jugozapadnog fronta su izgubile oko 60.000 ljudi.

¹⁴⁸⁾ „Izvestija CIK“ (*Известия ЦИК*) — dnevni list; izlazio je od 28. februara (13. marta) 1917. pod imenom „Vesti Petrogradskog sovjeta radničkih i vojničkih predstavnika“. Posle formiranja (na I sveruskom Kongresu sovjeta) Centralnog izvršnog komiteta Sovjeta radničkih i vojničkih predstavnika novine su postale organ CIK i od 1. (14) avgusta 1917. (od br. 132) izlazile su pod imenom „Vesti Centralnog izvršnog komiteta i Petrogradskog sovjeta radničkih i vojničkih predstavnika“. Čitavo to vreme novine su se nalazile u rukama menjševika i esera i vodile ogorčenu borbu protiv boljševičke partije. Od 27. oktobra (9. novembra) 1917. godine, posle II sveruskog kongresa sovjeta „Izvestija CIK“ su postale zvaničan organ sovjetske vlasti. Marta 1918, u vezi sa prelaskom Sveruskog centralnog izvršnog komiteta i Sovjeta narodnih komesara, izdavanje lista je bilo preneseno iz Petrograda u Moskvu.

¹⁴⁹⁾ *Utvrđenje Ino* je na granici prema Finskoj i zajedno s Kronštatom štiti prilaze Petrogradu. Na osnovu ugovora između RSFSR i Finske Socijalističke Radničke Republike utvrđenje Ino je 1918. godine pripalo RSFSR. Posle poraza finske revolucije, belogardejci su pokušali da ga zauzmu, međutim, po naređenju komandanta tvrđave Kronštata maja 1918. utvrđenje je bilo bačeno u vazduh.

¹⁵⁰⁾ Rezolucija vojničke sekcije Petrogradskog sovjeta o događajima na frontu i o pripremama za prelazak vlade Kerenskog iz Petrograda u Moskvu je bila prihvaćena 6. (19) oktobra 1917. godine. Protest sekcije koji su podržavali radnici i vojnici iz prestonice je primorao Privremenu vladu da ostane u Petrogradu.

¹⁵¹⁾ V. I. Lenjin misli na nacrt partijskog programa koji je predložio G. J. Sokoljnikov.

¹⁵²⁾ *Grupa „Spartak“*, organizovana početkom prvog svetskog rata ujedinjavala je leve nemačke socijaldemokrate na čelu sa K. Lipknehtom, R. Luksemburg, K. Cetkin i F. Meringom.

„Teze o zadacima međunarodne socijaldemokratije“ grupe „Spartak“ napisala je R. Luksemburg 1915. godine. Januara 1916. teze su prihvaćene na opštenemačkoj konferenciji levih socijaldemokrata Nemačke i prvi put objavljene u „Spartakovim pismima“ (*Spartakusbriefe*) br. 14, 3. februara

1916. Kritiku grešaka nemačkih levičara je dao Lenjin u delima: *O Juniusovoj brošuri, O karikaturi marksizma i o „imperijalističkom ekonomizmu“* i dr. (vidi *Dela*, 4. izd., tom 22, str. 291–305, tom 23, str. 16–64 i str. 180–187 ove knjige).

¹⁵³⁾ Vidi V. I. Lenjin, *Dela*, 4. izd., tom 22, str. 241–262.

¹⁵⁴⁾ Vidi V. I. Lenjin, *Dela*, 4. izd., tom 22, str. 188–190.

¹⁵⁵⁾ *Verhovski A. I.* — vojni ministar Privremene vlade, njenog poslednjeg sastava. Na nekoliko dana pre oktobarske socijalističke revolucije podneo je ostavku.

¹⁵⁶⁾ *Vojnorevolucionarni komitet pri Petrogradskom sovjetu* je formiran 12. (25) oktobra 1917. po naredbi CK boljševičke partije. Posle formiranja na II Kongresu sovjeta sovjetske vlade, Vojnorevolucionarni komitet je, izvršavajući direktive sovjeta narodnih komesara, kao svoj centralni zadatak postavio borbu protiv kontrarevolucije i čuvanja revolucionarnog poretka. U zavisnosti od organizovanja i učvršćenja sovjetskog aparata Vojnorevolucionarni komitet je postepeno sužavao svoje funkcije i predavao ih organizovanim narodnim komesarijatima. 5. (18) decembra 1917. VRK je bio ukinut.

¹⁵⁷⁾ *Drugi Sveruski kongres sovjeta radničkih i vojničkih predstavnika* je otvoren 25. oktobra (7. novembra) 1917. godine u 22.45 časova u Smoljnom. Od 649 delegata na Kongresu je bilo 390 boljševika. Na Kongresu je bilo predstavljeno 318 sovjeta iz unutrašnjosti. Iz 241 sovjeta delegati su došli na Kongres sa boljševičkim uputstvima. Menjševici, desni eseri i bundovci su napustili Kongres posle njegovog otvaranja, odričući da priznaju socijalističku revoluciju. Na Kongresu su sledeća pitanja bila glavna: stvaranje sovjetske vlade i prihvatanje dekreta o miru i o zemlji. Lenjin je istupao sa referatima po pitanju mira i zemlje.

II kongres je objavio prelazak vlasti u ruke sovjeta, doneo dekrete o miru i o zemlji i formirao je prvu sovjetsku vladu — Savet narodnih komesara. Za predsednika Sovnorkoma bio je izabran V. I. Lenjin.

Kongres je izabrao Sveruski centralni izvršni komitet od 101 člana u koji je ušlo: 62 boljševika, 29 levih esera i drugi. Kongres je završio rad u 5.15 časova 27. oktobra (9. novembra) 1917. godine.

¹⁵⁸⁾ *Teze po pitanju neodložnog zaključenja separatnog i aneksionističkog mira* je prihvatio CK partije 23. februara 1918. Prilikom objavljivanja Lenjin je napisao uz teze uvod i dao je naslov dokumentu: *Prilog istoriji pitanja o nesrećnom miru.*

¹⁵⁹⁾ Vidi V. I. Lenjin, *Dela*, 4. izd., tom 21, str. 368.

¹⁶⁰⁾ *III sveruski kongres sovjeta radničkih, vojničkih i seljačkih predstavnika* je otvoren 10. (23) januara 1918. godine. Na Kongresu je bilo predstavljeno 317 sovjeta radničkih, vojničkih i seljačkih predstavnika, i 110 armijskih, korpusnih i divizijskih komiteta. Kongresu je prisustvovalo ukupno 707 delegata. Kroz 3 dana su se Kongresu pridružili predstavnici preko 250 sovjeta seljačkih predstavnika koji je otvoren 13. (26) januara. Boljševici su na Kongresu imali 444 delegata. Lenjin je istupio na Kongresu sa referatom o aktivnosti sovjeta narodnih komesara, dao je završnu reč i govorio je pred zatvaranje Kongresa. Na osnovu predloga frakcije boljševika, Kongres je doneo odluku u kojoj je u potpunosti odobrio politiku SCIK i SNK.

12. (25) januara 1918. Kongres je potvrdio „Deklaraciju prava radnog i eksploataisanog naroda“.

U toku rada Kongresa broj delegata je stalno rastao. Na poslednjem zasedanju bilo je prisutno 1.587 delegata s pravom odlučujućeg glasa. Kongres je izabrao Svesavezni izvršni centralni komitet od 306 ljudi. Kongres je završio rad 18. (31) januara 1918. godine.

¹⁶¹⁾ Dekret „Socijalistička otadžbina je u opasnosti!“ je doneo Sovnarkom 21. februara 1918. i objavio sa potpisom Saveta narodnih komesara 22. februara u „Pravdi“ i „Izvestijama CIK“. Osim toga dekret je bio objavljen i kao poseban letak. Njega je Lenjin napisao u vezi sa prekidom mirovnih pregovora u Brest — Litovsku i započetom ofanzivom nemačkih imperijalista. Trocki, koji je 28. januara (10. februara) bio na čelu tadašnje sovjetske mirovne delegacije u Brest-Litovsku je izdajnički prekršio Lenjinovo uputstvo o potpisivanju uslova za mir sa Nemačkom. Kao odgovor na nemački ultimatum on je objavio deklaraciju u kojoj izjavljuje: mir nećemo potpisati, armiju ćemo demobilisati, rat nećemo voditi. Provokatorski korak Trockog je postavio Sovjetsku Republiku pod udarac nemačkog imperijalizma. Nemačka vojna komanda je 16. februara objavila prekid primirja sa Sovjetskom Republikom i 18. februara preduzela ofanzivu na čitavom frontu. Nemački imperijalisti su zauzeli niz gradova na sovjetskoj teritoriji i zapretili Petrogradu.

Poziv partije i sovjetske vlade je mobilisao protiv nemačkih imperijalista mase revolucionarnog naroda. Brzo organizovani mladi odredi nove Crvene armije su herojski odbijali navalu nemačkih okupatora.

¹⁶²⁾ U vezi sa izjavom nemačke vojne komande o prekidu primirja i obnavljanju rata sa 18. februarom, Lenjin je na sednici CK partije 17. februara 1918. uveče predložio da se hitno stupi u nove pregovore sa Nemačkom radi potpisivanja mira. Lenjinov predlog je nadglasan sa 6 prema 5 glasova.

Nemačka ofanziva je počela 18. februara. Tog dana se o zaključenju mira sa Nemačkom ponovo diskutovalo na sednici CK partije. Trocki i Buharin su i dalje zločinački branili provokatorsku politiku produžavanja rata. Tek na drugoj, večernjoj sednici, posle kategoričkog zahtevanja Lenjina i istupanja Sverdlova i drugih za potpisivanje mira, prihvaćen je Lenjinov predlog da se pošalje telegram nemačkoj vladi o saglasnosti da se potpiše mir pod uslovima koji su predloženi u Brest-Litovsku. Lenjin je tada napisao nacrt radio-telegrama koji je potvrđen na zasjedanju CK boljševika i poslan u ime Sovnarkoma noću između 18. i 19. februara u Berlin. (Vidi *Dela*, 4. izd., tom 26, str. 479.)

¹⁶³⁾ Dokumentat „*Stav CK SDRP/bR po pitanju separatnog i aneksionističkog mira*“ nije u celini napisao Lenjin. Prvi i dva zaključna pasusa sastavio je J. M. Sverdlov.

¹⁶⁴⁾ VII kongres KP(bR) je održan u Petrogradu 6—8. marta 1918. Na Kongresu je prisustvovalo 46 delegata sa odlučujućim glasom i 58 sa savetodavnim. Delegati su predstavljali preko 170.000 članova partije; u vreme Kongresa, pak, partija je brojala najmanje 300.000 članova. Priličan broj organizacija nije uspeo da pošalje delegate zbog hitnosti saziva Kongresa ili nije imao mogućnosti da to učini zbog privremene nemačke okupacije nekih oblasti sovjetske Rusije.

Kongres je sazvan kao vanredan, radi konačnog rešenja pitanja mira. Referat o ratu i miru je podneo Lenjin. Trockisti i „levi komunisti“ su istupali sa svojim tezama, istaknuvši kao svog referenta Buharina. Kongres je prihvatio o brestlitovskom miru Lenjinovu rezoluciju sa 30 glasova protiv 12 i 4 uzdržana. Kongres je osudio izdajničku politiku Trockog i Buharina i žigosao pokušaj „levih komunista“ da na samom Kongresu produže razbijački rad. „Levi komunisti“ i trockisti su bili razbijeni. Partija je dobila mogućnost da izvede zemlju iz imperijalističkog rata, izvojevala je predah za organizovanje Crvene armije i socijalističke izgradnje.

Kongres je diskutovao o reviziji programa i menjanju naziva partije. Referat je po tim pitanjima podneo Lenjin. Na Lenjinov predlog Kongres je doneo odluku da se Socijaldemokratska radnička partija (boljševika) Rusije — SDRP(b)R preimenuje u Komunističku partiju (boljševika) Rusije — KP(b)R. Za konačnu razradu novog programa Kongres je izabrao komisiju. Kao osnovu programa Kongres je prihvatio nacrt koji je Lenjin napisao („Koncept nacrta programa“).

¹⁶⁵⁾ Govori se o polaganju pismene zakletve na vernost caru članova III državne dume na dan njenog otvaranja 1. (19) novembra 1907. godine. Poslanik koji je odbio da se potpiše nije više smatran za člana Dume, jer je odricanje od zakletve značilo gubitak tribine u Dumi koja je neophodna za mobilizaciju proletarijata na revolucionarnu borbu. Socijaldemokratski poslanici su potpisivali zakletvu zajedno sa svim poslanicima Dume.

¹⁶⁶⁾ *M. Hofman* je nemački general, predstavnik imperijalističke Nemačke u Brest-Litovsku za vreme drugog perioda mirovnih pregovora (kraj decembra 1917–28. januara (10. februara) 1918. godine.

¹⁶⁷⁾ Lenjin upoređuje brestlitovski mir sa tilzitskim mirom koji je zaključila Napoleonova Francuska sa Rusijom i Pruskom jula 1807. posle završene kampanje 1906–1907. godine. Uslovi toga mira su bili veoma teški i ponižavajući za Prusku. Osim gubitaka značajnog dela teritorije (ubrajajući tu i sve zemlje na zapad do Labe), Pruska je stvarno postala okupirana zemlja, jer je povlačenje francuskih trupa zavisilo od isplate kontribucija u iznosu od 100 miliona franaka. Po uslovima tilzitskog mira Rusija nije imala nikakvih teritorijalnih gubitaka, čak je i dobila manju teritoriju na zapadu. Ipak je na Rusiju, kao i na Prusku bila proširena kontinentalna blokada, koja je zabranjivala svaku trgovinu sa Engleskom.

¹⁶⁸⁾ „Komunist“ je dnevni list, frakcijski organ „levih komunista“. Izlazio je u Petrogradu marta 1918. kao „organ Petrogradskog komiteta i Petrogradskog okružnog komiteta SDRPR“. List je prestao da izlazi po naredbi Petrogradske partijske konferencije 20. marta 1918. Konferencija je konstatovala da je politika Petrogradskog komiteta, izražena na stranicama frakcijskog lista „Komunist“ bila duboko pogrešna i da ni u kojem slučaju nije mogla da bude politika Petrogradske organizacije komunističke partije. Za organ Petrogradske partijske organizacije umesto „Komunista“ proglašena je „Petrogradska pravda“.

¹⁶⁹⁾ Lenjin očigledno misli na vreme od početka nemačke ofanzive – 18. februara – do dolaska sovjetske delegacije u Brest-Litovsk – 28. februara 1918. godine. Ofanziva nemačkih okupatora je trajala 14 dana: od 18. februara do 3. marta, kad je potpisan mirovni ugovor.

¹⁷⁰⁾ *Revolucija u Finskoj* je počela sredinom januara 1918. godine, u južnom industrijskom delu zemlje, zahvativši niz najkrupnijih industrijskih centara: Helsingfors, Viborg i druge. Revoluciji je prethodio novembarski opšti politički štrajk, koji je buknuo 31. oktobra (13. novembra) 1917. godine i trajao nedelju dana na čelu sa Centralnim radničkim revolucionarnim sovetom. Finska Crvena armija je zauzela prestonicu Finske, Helsingfors 15. (28) januara 1918. gde je 16. (29) januara organizovana revolucionarna vlada – Savet narodnih ovlašćenika (ili komesara) Finske. Svinhuvudova buržoaska vlada obratila se za pomoć švedskoj i nemačkoj buržoaziji. Pošto se učvrstila na severu Finske i organizovala belogardejske kulačke odrede, vlada je koncem januara počela, uz podršku Nemaca, Šveđana i ruskog belogardejskog oficirskog kadra, ofanzivu na jug. U maju, posle žestokog građanskog rata koji je trajao tri meseca, radnička revolucija u Finskoj je bila ugušena uz pomoć nemačkog ekspedicionog korpusa koji je, kad se iskrcao, brojao 20.000 ljudi.

¹⁷¹⁾ Govori se o antipartijskoj rezoluciji Moskovskog oblasnog biroa SDRP(b)R, kojim su privremeno bili ovladali „levi komunisti“, koja je prihvaćena na sednici užeg sastava biroa 24. februara 1928. Prikaz i kritiku ove rezolucije vidi u Lenjinovom članku: „Čudno i čudovišno“ (*Dela*, 4. izd., tom 27, str. 46–53).

¹⁷²⁾ *Revolucija o ratu i miru* koju je prihvatio VII kongres partije, po odluci Kongresa nije objavljena u to vreme i prvi put je štampana 1. januara 1919. u dnevnom listu „Komunar“ koji je izdavao CK KP(b)R u Moskvi od 9. oktobra 1918. do 5. marta 1919. godine.

¹⁷³⁾ Lenjin kao epigraf navodi reči iz poeme N. A. Njekrasova: „Ko dobro u Rusiji živi“ (v. N. A. Njekrasov, *Izabrana dela*, 1947, str. 323).

¹⁷⁴⁾ Vidi K. Marks i F. Engels, *Dela*, t. XVI, deo I, 1937, str. 303–304.

¹⁷⁵⁾ „Napred“ (*Bnepeđ*) je dnevni menjševički list, organ komitetâ mskovske organizacije i Centralne oblasti SDRP/m/R od 2. aprila 1918. postaje i organ menjševičkog CK. Izlazio je 1917–1918. godine. Koncem aprila 1918. godine je ukinut zbog kontrarevolucionarne aktivnosti.

¹⁷⁶⁾ Zajednička sednica Svesaveznog centralnog izvršnog komiteta, Mskovskog sovjeta, fabričkih komiteta i sindikata Moskve je sazvana 29. jula 1918. godine, u vezi sa teškim položajem Sovjetske Republike koja je bila odsečena od svojih osnovnih reiona sa namirnicama, sirovinama i gorivom, usled inostrane vojne intervencije i belogardejskih pobuna. Zajednička sednica je jednoglasno prihvatila rezoluciju na osnovu Lenjinovog referata, koju je predložila frakcija komunista.

¹⁷⁷⁾ Lenjin misli na članak „Francuski milioni“ koji je objavljen 28. juna 1918. u Centralnom organu komunističke grupe *Prukopnik Svobody* („Zastava slobode“). List je izlazio u Moskvi 1918–1919. godine. Članak je bio štampan tog istog dana u listu „Pravda“ a delimično u „Vestima CIK“.

¹⁷⁸⁾ Lenjin misli na kontrarevolucionarnu pobunu koju su organizovali „levi“ eseri u Moskvi 6. jula 1918, u vreme zasedanja V sveruskog kongresa sovjeta. Pobuna je bila ugušena u toku 24 sata.

¹⁷⁹⁾ *Dašnjakutun* (dašnjaci) je jermenska buržoaskonacionalistička partija koja je nastala početkom devedesetih godina XIX veka; štitila je interese jermenske buržoazije, aspirirala nacionalnu mržnju među narodima, vodila politiku nacionalnog odvajanja Jermenije, težeći da odvuče mase jermenskog naroda od opšteruskog revolucionarnog pokreta.

Dašnjaci su 1918–1920. godine bili na čelu buržoaskonacionalističke vlade u Jermeniji i težili da je pretvore u uporište englesko-francuskih intervenata i ruskih belogardejaca u borbi protiv sovjetske vlasti.

¹⁸⁰⁾ Na zasedanju Sovjeta Bakua 25. jula 1918. godine dašansko-eserovsko-menjševički izdajnici su uspeali da donesu izdajničku odluku o pozivanju u pomoć engleskih imperijalista pod izgovorom zaštite Bakua od nastupajućih turskih trupa. Čitavim podrivačkim kontrarevolucionarnim radom u Bakuu, prekidom snabdevanja grada, kontrarevolucionarnom agitacijom u vojsci i mornarici rukovodio je engleski konzul Mak Donel.

Na tom istom zasedanju frakcija boljševika je podnela nacrt rezolucije u kojoj je insistirala na prihvatanju hitnih mera za odbranu Bakua svojim snagama. Ali taj predlog boljševika je bio odbačen dašnaško-eserovsko-menjševičkom većinom u Sovjetu. Boljševici, članovi Sovjeta Bakua koji su ostali u manjini odrekli su se mandata posle čega je vlast stvarno prešla u ruke kontrarevolucionarne vlade, koja je sebe nazvala „Diktatura Centrokaspaja“. Članove Sovjeta boljševike, njih 26 komesara iz Bakua, zverski su ubili engleski intervencionisti uz direktno učešće menjševika i esera.

¹⁸¹⁾ Misli se na belogardejsku pobunu u gradu Jaroslavlju koja je počela 6. jula 1918. godine. Pobunu je organizovao kontrarevolucionarni „Savez za zaštitu otadžbine i slobode“ kojim je rukovodio desni eser B. Savinkov. Jaroslavljsku pobunu kao i druge kontrarevolucionarne pobune u to vreme u sovjetskoj Rusiji su pripremali englesko-francuski imperijalisti uz aktivno učešće menjševika i esera. Pobunu su ugušili 21. jula 1918. odredi Crvene armije.

¹⁸²⁾ Misli se na dekret *O organizaciji i snabderanju seoske sirotinje* koji je potvrdio SCIK 11. juna 1918.

¹⁸³⁾ Dekretom Sovnarkoma od 28. juna 1918. nacionalizovana je sva krupna industrija.

¹⁸⁴⁾ U proleće (maj-jun) 1917. godine u francuskim trupama je nastao revolucionarni, protesni pokret protiv produžavanja imperijalističkog rata. Uz pomoć socijalšovinista – desnih socijalista i sindikalista – vlada je uspela da uguši revolucionarni pokret u vojsci. Ministra unutrašnjih dela Francuske, Luj Zan Malvija posle ugušivanja ustanka otkrivila je francuska vlada za nedovoljno energičnu borbu s „defetistima“ i predala ga sudu.

¹⁸⁵⁾ Misli se na agenta tajne policije popa Gaпona koji je organizovao u provokatorske ciljeve 9. januara 1905. mirnu povorku radnika prema zimskom dvorcu za podnošenje peticije caru. Po naređenju cara nenaoružane radnike je ubijala vojska. Deveti januar je označio početak revolucije 1905–1907. godine.

¹⁸⁶⁾ *Zajednička sednica SCIK, Moskovskog sovjeta, fabričkih komiteta i sindikata* 22. oktobra 1918. je održana u sali sa stubovima Doma sindikata. Sednica je sazvana da bi se prodiskutovalo o međunarodnoj situaciji i sazivanju VI sveruskog vanrednog kongresa sovjeta. Sa izveštajem o međunarodnoj situaciji, prvi put posle svoje bolesti, istupio je Lenjin. Na sednici je primljena rezolucija (vidi str. 359–360 ove knjige) koju je napisao Lenjin i koju je zatim sa neznatnim izmenama potvrdio VI kongres sovjeta na osnovu Lenjinovog referata o međunarodnoj situaciji.

¹⁸⁷⁾ Misli se na dnevni list *La Victoire* („Pobeda“) koji je izlazio u Parizu od 1916. godine pod redakcijom socijal-šoviniste i poluanarhiste Gustava Ervea, koji je vodio veoma bučnu antimilitarističku propagandu pred prvi svetski rat, predlažući na Štutgarskom kongresu da se odgovori na rat štrajkom i ustankom.

¹⁸⁸⁾ Lenjin misli na Vojnorevolucionarni savet, oformljen u trupama nemačke istočne armije, koji je izdavao list „Crveni vojnik“.

¹⁸⁹⁾ *Cimervaldska levica* je leva Cimervaldska grupa, koju je stvorio Lenjin na prvoj konferenciji internacionalista, održanoj 5–8. septembra 1915. u Cimervaldu (Švajcarska). Ovu konferenciju je Lenjin nazvao prvim korakom u razvitku internacionalnog pokreta protiv rata. Jedino su boljševici na čelu sa Lenjinom u Cimervaldskoj levoj grupi zauzeli pravilan i do kraja dosledan stav protiv rata. U toj grupi su se nalazili i nedosledni internacionalisti. Kritiku njihovih grešaka vidi u Lenjinovim člancima „O brošuri Juniusa“ (*Dela* 4. izd. tom 22, str. 291–305) i „Rezultati diskusije o samoopredeljenju“ (*Dela*, 4. izd. tom 22, str. 306–344).

¹⁹⁰⁾ Lenjin citira „Uvod“ F. Engelsa u Marksov rad „Građanski rat u Francuskoj“ (vidi K. Marksa i F. Engelsa, *Izabrana dela u dva toma*, tom I, 1955, str. 435).

¹⁹¹⁾ Vidi K. Marks „Građanski rat u Francuskoj“ (K. Marks i F. Engels, *Izabrana dela u dva toma*, tom I, 1955, str. 477).

¹⁹²⁾ „Crvena zastava“ (*Die Rote Fahne*) je dnevni list koji su osnovali K. Lipkneht i R. Luksemburg kao centralni organ saveza „Spartak“; kasnije je to bio centralni organ komunističke partije Nemačke. List je izlazio od 9. novembra 1918. u Berlinu i često ga je podvrgavala represalijama i zabranjivala vlada Šajdeman – Novske. List je bio zabranjen dolaskom Hitlera na vlast 1933. godine, ali je i dalje izlazio ilegalno. Godine 1935. njegovo izdavanje je preneto u Prag (Čehoslovačka). Od oktobra 1936. do jeseni 1939. ovaj list je izlazio u Briselu (Belgija).

¹⁹³⁾ VIII kongres KP(b)R je održan u Moskvi od 18. do 23. marta 1919. Na Kongresu su prisustvovali: 301 delegat sa odlučujućim glasom koji su predstavljali 313 766 članova partije i 102 delegata sa savetodavnim glasom.

Dnevni red je bio sledeći: izveštaj Centralnog komiteta; program KP(b)R; stvaranje komunističke Internacionalne; ratna situacija i ratna politika; rad na selu; organizaciona i druga pitanja.

Na Kongresu je primljen nov program partije.

VIII kongres je označio novu liniju partije prema srednjem seljaštvu. Nju su odredili Lenjin u svom referatu o radu na selu i odluke koje je Kongres doneo u vezi s tim pitanjem. Kongres je predložio da se pređe od politike neutralisanja seljaka na čvrst savez sa njima, uz očuvanje u tom savezu rukovodeće uloge proletarijata.

Ova odluka VIII kongresa partije je imala prvorazredan značaj za organizaciju sovjetskih oružanih snaga i pobedu Crvene armije nad interventima i belogardejcima.

Prilikom diskusije o vojnim pitanjima na Kongresu je istupila dosta značajna vojna opozicija koja je štitila zaostatke partizanštine u armiji i borila se protiv uvođenja gvozdene vojne discipline. Opozicija je istupila protiv izdavanja starih vojnih pravila, protiv korišćenja iskustava buržoaske ratne veštine, posebno protiv ruske vojne škole.

Na plenarnoj sednici Kongresa o vojnim pitanjima je govorio Lenjin. On se svom snagom okomio protiv nepravilnih shvatanja vojne opozicije. Odlučno odbacujući štetne predloge opozicije, Lenjin je zahtevao stvaranje regularne Crvene armije, koja je prožeta duhom najstrože gvozdene discipline. Oštro je postavio pitanje nemilosrdne borbe protiv zaostatka partizanštine, tražio je jačanje proleterskog jezgra u armiji.

Postavljajući pitanje stvaranja snažne regularne Crvene armije, korišćenje starih vojnih stručnjaka, Lenjin je zahtevao od svih komunista da veoma marljivo izučavaju vojnu nauku i da služe kao primer vojne discipline, umešnosti u rukovođenju, organizovanosti i spremnosti da se ide na bilo koje žrtve u ime pobeđe.

Po vojnim pitanjima Kongres je doneo odluku koja se odnosi na učvršćivanje Crvene armije. Kongres je takođe osudio antipartijsku vojnu politiku Trockog koji se neprijateljski odnosio prema starim boljševičkim kadrovima u armiji i koji je favorizovao stručnjake stare carske vojske od kojih je jedan deo izdao sovjetsku vlast za vreme građanskog rata.

Odluke VIII kongresa partije o vojnim pitanjima i Lenjinov govor su imali izuzetno važan značaj u vojnoj politici partije i sovjetske vlasti, u životu i borbenoj delatnosti Crvene armije. Ovi dokumenti su postali program partije u oblasti vojne izgradnje i organizacije čitave aktivnosti Crvene armije i Ratne mornarice.

Kongres je doneo odluku o izgradnji partije i sovjetske vlasti i pružio otpor oportunističkoj grupi Sapronov—Osinski koja je odricala rukovodeću ulogu partije u radu sovjeta.

Po pitanjima partijske izgradnje Kongres je doneo odluku o sprovođenju opšte ponovne registracije članova partije i o poboljšanju socijalnog sastava partije.

Kongres je izabrao CK u koji su ušli: Lenjin, Djeržinski, Kalinjin, Muranov, Staljin, Stasova i drugi.

¹⁹⁴) Vidi K. Marks i F. Engels, *Izabrana dela u dva toma*, tom I, 1955, str. 440—441.

¹⁹⁵) Lenjin misli na Bernsku međunarodnu konferenciju socijalističkih partija koja je održana februara 1919. godine. Njoj su prisustvovali predstavnici nekih socijaldemokratskih partija koji su se skupili sa ciljem da obnove II internacionalu koja je pretrpela krah i raspala se 1914. godine. Na konferenciji je stvorena desnosocijalistička, tzv. Bernska internacionala koja se ujedinila 1923. godine sa Bečkom internacionalom, u koju su ušle razne oportunističke centrističke partije. (O Bernskoj konferenciji žutih, vidi V. I. Lenjin, 4. izd. tom 28, str. 444—449).

¹⁹⁶) Reč je o govoru Roze Luksemburg na Ustavotvornom kongresu Komunističke partije Nemačke, koji je održan u Berlinu od 30. decembra 1918. do 1. januara 1919. godine. Roza Luksemburg je podržala pogrešna istupanja

pojedinih delegata na Kongresu po pitanju likvidacije sindikata. Po njenom mišljenju, trebalo je da zadaci sindikata pređu na sovjete radničkih i vojničkih predstavnika i na sovjete radnika i službenika po preduzećima.

¹⁹⁷⁾ Snimanje Lenjinovih govora na gramofonske ploče organizovala je Centroštampa (Centralna agencija SCIK za raspodelu i rasturanje štampanih publikacija). Od 1919–1921. godine snimljeno je 13 Lenjinovih govora.

¹⁹⁸⁾ Lenjin misli na zaveru o predaji Petrograda kojom je rukovodila kontrarevolucionarna špijunsko-diverzantska organizacija, sastavljena od kadeta, menjševika i esera. Na čelu te organizacije je stajao takozvani „nacionalni centar“ koji je radio po naređenjima inostrane obaveštajne službe. Prema planu ove organizacije, za vreme Judeničeve ofanzive na Petrograd, u utvrđenju Krasnaja Gorka je 13. juna 1919. izbila pobuna protiv sovjetske vlasti, kojoj se pridružilo i utvrđenje Sivi konj (Серая Лошадь). Za razbijanje pobunjenika upućene su kopnene jedinice Crvene armije i brodovi Baltičke flote, koji su preduzeli napad sa kopna i sa mora. Sovjetske trupe su 16. juna zauzele oba utvrđenja. Kontrarevolucionarna organizacija koja je rukovodila zaverom bila je otkrivena i likvidirana.

¹⁹⁹⁾ Zasedanje je održano 4. jula 1919. u Boljšom teatru u jednom od teških trenutaka koje je preživljavala Sovjetska Republika usled Denjkinove ofanzive. Posle referata V. I. Lenjina usvojen je proglas: „Svim radnicima, seljacima, crvenoarmejcima i mornarima“ sa pozivom da se napregnu sve snage za suprotstavljanje neprijatelju, za konačnu pobedu nad Kolčakom, Denjkinom i svim eksponentima kontrarevolucije.

²⁰⁰⁾ *Muravjov M. A.* je pukovnik carske vojske koji se za vreme kornilovske bune 1917. godine približio levim eserima. Posle oktobarske revolucije je prešao na stranu sovjetske vlasti; bio je komandant Petrogradskog vojnog okruga za vreme ofanzive Kerenskog i Krasova na Petrograd. Juna 1918. godine Muravjov je postavljen za komandanta Istočnog (čehoslovačkog) fronta. Da bi podržao levoeserovsku bunu u Moskvi, pokušao je da digne ustanak u vojsci na frontu i da sklopi sporazum s komandom belogardejskog čehoslovačkog korpusa. Zavera Muravjova je na vreme bila otkrivena, te je ubijen 11. jula 1918. u Simbirsku.

²⁰¹⁾ *PPS — Poljska socijalistička partija* — je sitnoburžoaska nacionalistička partija osnovana 1892. godine. Pod uticajem prve revolucije u Rusiji, PPS se 1906. podelila na dve frakcije: „levicu“ PPS i „desnicu“ PPS. Za vreme prvog svetskog rata veći deo leveice je stao na internacionalističke pozicije i približio se poljskoj socijaldemokratskoj partiji; decembra 1918. oni su zajedno stvorili Komunističku radničku partiju Poljske.

„Desnica“ na čijem se čelu nalazio Pilsudski je produžila politiku nacionalšovinizma. Kasnije je iz nje ponovo nastala PPS. Postavši vladina partija posle stvaranja poljske buržoaske države 1918. godine, PPS je vodila antisovjetsku politiku. Za vreme drugog svetskog rata PPS se podelila na dve grupe. Reakcionarno-šovinistički deo PPS je stao na put saradnje sa fašistima. Drugi njen deo, koji se zvao „Radnička partija poljskih socijalista“ pod uticajem Poljske radničke partije je uključen u jedinstven front protiv hitlerovskih okupatora i vodio borbu za oslobođenje Poljske od fašističkog ropstva i za uspostavljanje prijateljskih veza sa SSSR. Decembra 1948. godine, posle čišćenja PPS od desnih elemenata, PPR i PPS su se ujedinile na bazi marksizma-lenjinizma i stvorile Poljsku ujedinjenu radničku partiju (PURP).

²⁰²⁾ *VIII sveruska konferencija KP(b)R* je održana u Moskvi od 2. do 4. decembra 1919. godine. Na konferenciji je prisustvovalo 45 delegata sa odlučujućim glasom i 73 sa savetodavnim. Dnevni red Konferencije je bio sledeći: 1. Referat CK (politički i organizacioni); 2. Referat o međunarodnoj situaciji; 3. Pitanja dnevnog reda VII sveruskog kongresa sovjeta; 4. O sovjetskoj vlasti u Ukrajini; 5. O statutu partije; 6. O novim članovima partije.

Konferenciju je otvorio uvodnim govorom V. I. Lenjin. Na drugom zasedanju je Lenjin istupio sa političkim referatom CK i dao završnu reč po-

dom ovog referata. Lenjin je pripremio nacrt rezolucije po pitanjima međunarodne politike (vidi *Dela*, 4. izd., tom 30, str. 169–170). Na trećem i četvrtom zasjedanju Lenjin je govorio o sovjetskoj vlasti u Ukrajini i dao završnu reč po tom pitanju. Na Konferenciji je u skladu sa odlukom VIII kongresa KP(b)R prihvaćen novi statut partije.

²⁰³⁾ *Laburb Žana* je rođena 1897. godine u Francuskoj, u porodici seljaka-učesnika Pariske komune. Idući za zaradom, 1896. godine je otputovala u Rusiju gde je radila kao učiteljica.

Počela je da učestvuje u revolucionarnom radu od 1905. godine. U toku 1917. i 1918. godine je radila u Moskvi.

Februara 1919. Žana Laburb je otišla u Odesu na ilegalni rad među trupama intervenata. Bila je jedan od rukovodilaca Koglegijuma za strance pri Komitetu komunističke partije u Odesi. Pisala je agitacione letke, uređivala za francuske vojnike i mornare list „Komunist“ (*Le Communiste*).

Laburb je bila direktno povezana sa francuskim mornarima koji su pripremali revolucionarnu akciju sa zahtevima da se prekine intervencija protiv sovjetske Rusije.

Uoči ustanka interventi su je uhapsili i streljali zajedno sa drugim članovima Koglegijuma za strance.

²⁰⁴⁾ *VII sveruski kongres sovjeta* je održan od 5. do 9. decembra 1919. u Moskvi. Na Kongresu je prisustvovalo 1366 delegata. Od njih je 1278 bilo komunista. Na dnevnom redu Kongresa su bila sledeća pitanja: 1. Izveštaj CK IK i Sovnarkoma; 2. Vojna situacija; 3. O Komunističkoj internacionali; 4. Pitanje ishrane; 5. Pitanje ogreva; 6. Izgradnja sovjetske vlasti u centru i na terenu; 7. Izbor SCIK.

Lenjin je na otvaranju Kongresa podneo referat SCIK i Sovnarkoma. Govorio je 8. decembra o organizacionoj sekciji Kongresa i na dan zatvaranja Kongresa je takođe dao završnu reč.

²⁰⁵⁾ Nemačka vlada je prekinula diplomatske odnose sa RSFSR 5. novembra 1918. i proterala sovjetsko poslanstvo iz Berlina zbog lažne optužbe da su zvanični sovjetski predstavnici tobože vodili agitaciju protiv nemačke države. Diplomatski odnosi između Nemačke i RSFSR ponovo su uspostavljeni tek 1922. godine.

²⁰⁶⁾ *Drajfusova afera* je montiran proces koji su 1894. godine organizovali francuski reakcionarni militaristički krugovi protiv francuskog generalštabnog oficira Drajfusa, poreklom Jevrejina, koji je bio lažno okrivljen zbog špijunaže i izdaje. Vojni sud je osudio Drajfusa na doživotnu robiju. Napredna javnost u Francuskoj razvila je pokret za reviziju Drajfusove afere, koji se odvijao u znaku oštre borbe između republikanaca i monarhista i najzad je, 1906. godine, doveo do rehabilitacije Drajfusa.

²⁰⁷⁾ *Zajednička sednica SCIK, Moskovskog sovjeta, predstavnika sindikata i fabričkih komiteta grada Moskve*, održan 5. maja 1920. godine, sazvan je u vezi sa ofanzivom belih Poljaka na sovjetsku Rusiju. Na zasjedanju je takođe prisustvovalo 300 petrogradskih radnika – komunista koji su odlazili na poljski front. Na sastanku se diskutovalo samo o jednom problemu: o situaciji na poljskom frontu. Jednoglasno je doneta rezolucija u kojoj se pozivaju svi radnici i seljaci da mobilišu sve snage za razbijanje buržoasko-spahijske Poljske.

²⁰⁸⁾ Misli se na Konferenciju država Antante koja je održana u San Remu (Italija) aprila 1920. Na Konferenciji je diskutovano o projektu mirovnog ugovora sa Turskom, o ispunjavanju obaveza Nemačke prema versajskom ugovoru i o drugom.

²⁰⁹⁾ Početkom 1920. godine neke jedinice Crvene armije su pretvorene u radne armije za korišćenje u oblasti privredne izgradnje. Rat sa buržoasko-

spahijskom Poljskom i Vranglom primorao je da se ove armije dovedu u borbenu gotovost.

²¹⁰⁾ *Deveta sveruska konferencija KP(b)R* je održana u Moskvi od 22. do 25. septembra 1920. Na Konferenciji je učestvovalo 241 delegat (116 sa odlučujućim i 125 sa savetodavnim glasom). Na dnevnom redu Konferencije su bila sledeća pitanja: politički izveštaj CK, organizacioni izveštaj CK, o narednim zadacima partijske izgradnje, referat komisije za izučavanje istorije partije, izveštaj o II kongresu Kominterne. Takođe je saslušan referat predstavnika poljskih komunista. Lenjin je otvorio Konferenciju i podneo politički izveštaj CK. Govorio je takođe i o narednim zadacima partijske izgradnje. Pitanje o ratu i miru sa Poljskom i organizovanju razbijanja Vrangla predstavljalo je osnovni sadržaj političkog izveštaja CK. Jednoglasno je usvojena rezolucija o uslovima zaključenja mira sa Poljskom. Konferencija je odobrila izjavu SCIK o konkretnim uslovima mira sa Poljskom, koja je sastavljena pod direktnim Lenjinovim rukovodstvom i koju je on redigovao. U rezoluciji „O narednim zadacima partijske izgradnje“ Konferencija je donela niz praktičnih mera o razvijanju unutarpartijske demokratije, učvršćenju jedinstva partije i discipline u njoj, o borbi protiv birokratije u sovjetimima i privrednim organizacijama i o jačanju rada na komunističkom vaspitanju mladih članova partije. Konferencija je prihvatila kao neophodno stvaranje kontrolne komisije koju bira kongres partije i partijskih komisija pri gubernijskim komitetima partije koje se biraju na gubernijskim partijskim konferencijama. Konferencija je pružila otpor antipartijskoj grupi „demokratskog centralizma“ koja je istupila protiv partijske discipline i rukovođe uloge partije u sovjetskoj vlasti i u sindikatima.

²¹¹⁾ Lenjin misli na Akcioni komitet koji su stvorili engleski radnici avgusta 1920. godine u Londonu na zajedničkoj konferenciji predstavnika tredjuniona, Izvršnog komiteta i parlamentarne grupe Radničke partije. Akcioni komitet je stvoren sa ciljem organizovanja borbe radnika protiv stupanja Engleske u rat sa sovjetskom Rusijom.

²¹²⁾ Lenjin misli na I kongres naroda Istoka koji je održan od 1. do 7. septembra u Bakuu. Na Kongresu je prisustvovao 1891 delegat. Oni su predstavljali 37 nacionalnosti. Među delegatima su bila 1273 komunista. Kongres je izrazio svoju solidarnost sa rezolucijom II kongresa Komunističke internacionale po nacionalnom i kolonijalnom pitanju.

²¹³⁾ *VIII sveruski kongres sovjeta* je održan u Moskvi od 22. do 29. decembra 1920. Na Kongresu je prisustvovalo 2537 delegata, i to 1728 sa odlučujućim i 809 sa savetodavnim glasom.

Na osnovu Lenjinovog referata o radu Sovjeta narodnih komesara Kongres je jednoglasno doneo rezoluciju koja je odobrila rad sovjetske vlasti.

VIII kongres sovjeta je prihvatio plan elektrifikacije zemlje — plan Gaelro (Državne komisije za elektrifikaciju Rusije) koji je Lenjin predložio, kao i rezoluciju na osnovu referata o elektrifikaciji koju je on napisao (vidi *Deja*, 4. izd., tom 31, str. 499). Za vreme rada Kongresa Lenjin je često govorio na zasjedanjima frakcije KP(b)R. Na prvom zasjedanju frakcije 21. decembra Lenjin je podneo izveštaj o koncesijama. Na zasjedanju od 22. decembra govorio je o pitanjima spoljne i unutrašnje politike.

Na diskusiju je Kongresu spavljen nacrt zakona o merama učvršćenja i razvijanja seljačkih gazdinstava, koji je prihvatio Savet narodnih komesara 14. decembra 1920. Osnovne postavke nacrt ovog zakona su razmatrane uz Lenjinovo učešće na savetovanju predstavnika-seljaka 22. decembra 1920. i na frakciji KP(b)R na Kongresu 24. i 27. decembra. Kongres je jednoglasno prihvatio nacrt zakona 28. decembra 1920.

VIII kongres sovjeta je ratifikovao ugovor o savezništvu RSFSR i Ukrajinske Sovjetske Socijalističke Republike.

²¹⁴⁾ Na dan 10. avgusta 1920. francuska vlada je zvanično izjavila da Vrangla priznaje za vladara juga Rusije.

²¹⁵⁾ IX *sveruski kongres sovjeta* je održan u Moskvi od 23. do 28. decembra 1921. godine. Na Kongresu je prisustvovao 1991 delegat. Lenjin je podneo izveštaj SCIK i SNK o unutrašnjoj i spoljnoj politici republike 23. decembra uveče. Na osnovu Lenjinovog referata Kongres je jednoglasno odobrio aktivnost sovjetske vlade za proteklu godinu. Kongres je prihvatio deklaraciju o međunarodnoj situaciji RSFSR koja je sastavljena po Lenjinovim uputstvima. Kongres je takode primio „Uputstva u oblasti privrednog rada“ koja je Lenjin sastavio, (vidi *Dela*, 4. izd., tom 33, str. 153–156), kao i niz odluka po pitanju industrije i poljoprivrede.

²¹⁶⁾ *Haški međunarodni kongres mira* koji je održan od 10. do 15. decembra 1922. sazvala je Amsterdamska sindikalna internacionala, pod pritiskom radnih masa sa ciljem borbe protiv opasnosti od novog svetskog rata. Sovjetska delegacija koja je pozvana na Kongres na zahtev revolucionarnih radničkih sindikata i kooperacija, bez obzira na suprotstavljanje oportunističke većine Kongresa, izložila je zadatke proletarijata prema ratu u duhu Lenjinovih direktiva. Kongres je odbacio program koji je predložila sovjetska delegacija.

VOJNA BIBLIOTEKA

— inostrani pisci —

U svojoj seriji **klasika** izdala je do sada ova dela:

- I knjiga: **Klauzevic, O RATU**, rasprodato
- II knjiga: **Zomini, PREGLED RATNE VEŠTINE**, rasprodato
- III knjiga: **Erl, TVORCI MODERNE STRATEGIJE**, rasprodato
- IV knjiga: **Engels, IZABRANA VOJNA DELA** (I sveska) strana 551, cena 400 din.
- V knjiga: **Šlifen, KANA**, strana 380, cena 200 din.
- VI knjiga: **Mering, OGLEDI IZ ISTORIJE RATNE VEŠTINE**, strana 384, cena 420 din.
- VII knjiga: **Engels, IZABRANA VOJNA DELA** (II sveska), strana 683, cena 1200 din.
- VIII knjiga: **Žofr, RATNI MEMOARI**, rasprodato
- IX i X knjiga: **Mao Ce Tung, IZABRANA DELA** (I knjiga) strana 572, cena 1200 din.
- XI knjiga: **Mahan, POMORSKA STRATEGIJA**, strana 312, cena 700 din.
- XII knjiga: **Lenjin, VOJNA DELA**, strana 515, cena 1000 din.
- XIII knjiga: **Mosor, OPERATIKA**. U ovom delu Mosor je na studiozan način obradio operatiku kao posebnu granu ratne veštine. Pri njenoj razradi autor se koristio, osim teoretskih radova, naročito iskustvima iz I svetskog i sovjetsko-poljskog rata koji su se vodili pod sasvim različitim okolnostima, ali nije zapostavio ni ostala ratna zbivanja između dva svetska rata. Po svim bitnim postavkama njegova je Operatika uspešno izdržala ratnu praksu u toku II svetskog rata. Čitaoc će svakako posebno zainteresovati razmatranja autora o problemu nadmoćnosti u okviru operatike i taktike, različiti značaj faktora iznenađenja u ovim granama ratne veštine, uloga slobode dejstva bez koje se može kompromitovati i najbolje ostvarena ekonomija snage, nepoželjne posledice koje mogu izazvati nerealna ili preopširna naređenja i težnja za preteranom originalnošću u rešavanju konkretnih borbenih zadataka. Delo je u štampi.

XIV knjiga: **Šapošnjikov, MOZAK ARMIJE.** Studija maršala Šapošnjikova o ulozi generalštaba u armiji. Iako je za predmet uzet primer austro-ugarskog Generalštaba, pisac dosta opširno govori i o generalštabovima drugih velikih evropskih država — Nemačke, Rusije i Francuske. Polazeći od Klauzevica i Napoleona, preko Moltkea, Engelsa, Šlifena, Levala, Lera, Bernhardija, Delbrika i Ludendorfa, Šapošnjikov razmatra pitanje uloge, odgovornosti i kvaliteta vojskovođe i načelnika generalštaba. Iznosi i mišljenje o tzv. „kolektivnom“ vojskovođi i Šlifenovu teoriju o „duumviratu“ (vojskovođa i njegov načelnik štaba) i „triumviratu“ (vojskovođa, načelnik štaba, predsednik vlade). U ovom delu data je pregledno i evolucija organizacije komandovanja koja je postojala u teoriji od vremena francuske revolucije do I svetskog rata zaključno. Delo je u pripremi.

XV knjiga: **Frunze, IZABRANA DELA.** Zapovesti, Instrukcije, Direktive, Depeše i važniji teorijski radovi iz vremena 1918—1925. godine istaknutog sovjetskog vojskovođe iz Građanskog rata i velikog neimara Crvene armije Mihaila Vasiljeviča Frunzea. Frunze je u toku svog kratkog života učinio mnogo za svoju domovinu. On je zadužio sovjetski narod i Crvenu armiju ne samo sjajnim pobedama nad Kolčakom, Vrangalom, interventima već i ogromnim organizacionim radom na polju mirne izgradnje sovjetskih oružanih snaga, kao i raznovrsnim vojnonaučnim studijama, člancima i govorima. Njegovi radovi predstavljaju sintezu praktične škole velikog revolucionara i duboke marksističko-lenjinističke i opštenaučne erudicije. Zato Frunzeova dela zaslužuju veliku pažnju svakog vojnika i marksiste. Delo je u pripremi.

LENJIN
VOJNA DELA

*

Redaktori
VIŠESLAV PETROVIC,
BLAGOJE SVORCAN

*

Tehnički urednik
SLOBODAN MITIĆ

*

Korektor
DANA GLUMAC

*

Štampanje završeno jula 1962. godine
Tiraž: 5.000, cena 1000 dinara